

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού

2021

Κατατέθηκε στη **Βουλή των Ελλήνων** από τον

Χρήστο Σταϊκούρα

Υπουργό Οικονομικών

ΑΘΗΝΑ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2020

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Χρήστος Σταϊκούρας

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Θεόδωρος Σκυλακάκης

ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΙ

Απόστολος Βεσυρόπουλος

Γεώργιος Ζαββός

Προς τη Βουλή των Ελλήνων

Κυρίες και Κύριοι Βουλευτές,

Καταθέτουμε προς συζήτηση στη Βουλή των Ελλήνων τον Κρατικό Προϋπολογισμό του έτους 2021, σε μια περίοδο κατά την οποία οι κοινωνίες και η παγκόσμια οικονομία συνεχίζουν να δοκιμάζονται από τη σοβαρότερη υγειονομική κρίση της τελευταίας εκατονταετίας και τη -συνεπακόλουθη- χειρότερη ετήσια παγκόσμια ύφεση από το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου.

Ο προϋπολογισμός του 2021 καταρτίζεται, δυστυχώς, υπό παράδοξες και εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες και υπό το καθεστώς μεγάλης αβεβαιότητας, που συνεπάγεται η ευμετάβλητη πιθανολόγηση του τελικού χρόνου λήξης της πανδημίας σε διεθνές επίπεδο, αλλά και των επιπτώσεων στην ελληνική οικονομία από ενδεχόμενες αποφάσεις υγειονομικού χαρακτήρα στο διάστημα που θα μεσολαβήσει μέχρι η παγκόσμια οικονομία να επιστρέψει σε τροχιά κανονικότητας, σημαντικής ανάταξης και διατηρήσιμης ανάπτυξης.

Η εγγενής αυτή αβεβαιότητα και οι μεταφερόμενες οικονομικές και δημοσιονομικές συνέπειες της ύφεσης το επόμενο έτος, οδήγησαν τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα στην απόφαση να ισχύσει, και το 2021, στα δημοσιονομικά των χωρών μελών της ευρωζώνης, η γενική ρήτρα διαφυγής. Απόφαση που έχει ως στόχο να προφυλαχθεί, στο μέγιστο δυνατό βαθμό, από τις επιπτώσεις της πανδημίας ο παραγωγικός και κοινωνικός ιστός και να μην παρεμποδιστεί η σημαντική ανάκαμψη που, σε κάθε περίπτωση, προβλέπεται για το επόμενο έτος. Στο πλαίσιο της γενικής ρήτρας διαφυγής, αποκτά ακόμα μεγαλύτερη σημασία κατά την κατάρτιση του προϋπολογισμού, η εμπιστοσύνη που απολαμβάνει η χώρα τόσο στις αγορές όσο και μεταξύ των εταίρων και πιστωτών της. Αυτή αντανακλάται στα επιτόκια των ελληνικών ομολόγων, που βρίσκονται σήμερα σε ιστορικά χαμηλά και είναι κατά τάξεις μεγέθους μικρότερα από αυτά με τα οποία δανειζόταν η προηγούμενη Κυβέρνηση. Διαπίστωση που αφορά τόσο το διάστημα πριν ξεκινήσει η πανδημία όσο και τα επιτόκια όπως έχουν σήμερα διαμορφωθεί.

Επίσης πολύ σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν στον προϋπολογισμό του 2021 οι ευρωπαϊκοί πόροι που η χώρα διασφάλισε στη διαπραγμάτευση του Ιουλίου του 2020 και θα αρχίσουν να εισρέουν το 2021 στα πλαίσια του Ταμείου Ανάκαμψης και του React EU. Η ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας για το 2021, λαμβάνοντας υπόψη την ενίσχυση της ανάκαμψης μέσω της αξιοποίησης των ευρωπαϊκών πόρων, αλλά και τις επιπτώσεις του δεύτερου κύματος της πανδημίας, που έχουν σοβαρή επίπτωση εκ μεταφοράς και στο 2021 (carry-over), εκτιμάται σε 4,8%. Υλοποιείται δηλαδή το δυσμενές σενάριο που προέβλεπε το προσχέδιο του προϋπολογισμού του 2021, το οποίο κατατέθηκε τον περασμένο Οκτώβριο.

Η ανάκαμψη η οποία προβλέπεται για το 2021 διευκολύνεται από τα μέτρα μείωσης του φορολογικού και ασφαλιστικού βάρους και ενθάρρυνσης της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, που περιλαμβάνονται στον προϋπολογισμό του 2021. Μέτρα που αφορούν -μεταξύ άλλων- στη μείωση των ασφαλιστικών εισφορών κατά τρεις μονάδες από την 1.1.2021, στην κατάργηση της εισφοράς αλληλεγγύης για τα εισοδήματα που προέρχονται από ιδιωτική οικονομική δραστηριότητα και στη δυνατότητα προσλήψεων χωρίς ασφαλιστικές εισφορές για έξι μήνες και υπό ελάχιστες γραφειοκρατικές προϋποθέσεις, η οποία ήδη ξεκίνησε από την 1η Οκτωβρίου του 2020.

Η ανάκαμψη διευκολύνεται επίσης από τα εκτεταμένα και στοχευμένα, αλλά συνετά μέτρα στήριξης του 2020, που έχουν δημοσιονομικές επιπτώσεις και το 2021, αλλά και από επιπλέον μέτρα ύψους 3 δισ. ευρώ που έχουν προβλεφθεί ως ειδικό αποθεματικό το 2021 για την αντιμετώπιση των οικο-

νομικών συνεπειών της πανδημίας. Το συνολικό ύψος των μέτρων για την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών της πανδημίας αναμένεται να αγγίξει τα 31,4 δισ. ευρώ, εκ των οποίων τα 23,9 δισ. ευρώ αφορούν το έτος 2020 και τα 7,5 δισ. ευρώ το έτος 2021.

Τα ανωτέρω δημοσιονομικά μέτρα αλλά και οι συνέπειες της ύφεσης του 2020 οδηγούν σε πρόβλεψη πρωτογενούς ελλείμματος ύψους 3,88% του ΑΕΠ για το 2021, ποσοστό που συνδυάζει τη συνέχιση της επιβαλλόμενης από τις περιστάσεις επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής με την, αναγκαία όμως, σύνεση που απαιτεί η διασφάλιση της μακροχρόνιας ισορροπίας της Ελληνικής οικονομίας.

Ο προϋπολογισμός του 2021, εκ της φύσεώς του αλλά και λόγω των υποχρεώσεων όλων των χωρών στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, δεν μπορεί να περιλαμβάνει μόνιμα δημοσιονομικά μέτρα. Η αξιοποίηση των ευρωπαϊκών πόρων, για τον ταχύτατο ηλεκτρονικό εκσυγχρονισμό των κρατικών δομών και οι παράλληλες μεταρρυθμίσεις που προγραμματίζουν τα Υπουργεία Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων για την αποτελεσματική καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της αδήλωτης εργασίας, σε συνδυασμό με τη συνολική πολιτική της κυβέρνησης για την ενθάρρυνση νέων επενδύσεων, που ενισχύεται σημαντικά και από το Ταμείο Ανάκαμψης, αναμένεται ότι θα δημιουργήσουν μόνιμο δημοσιονομικό χώρο από το 2022 και εντεύθεν. Η δυναμική ανάκαμψη θα επιτρέψει, μετά τη λήξη της πανδημίας, η Ελλάδα να βελτιώσει τα δημοσιονομικά μεγέθη της το 2021, και να εισέλθει στη συνέχεια, με τη βοήθεια των μεταρρυθμίσεων που υλοποιούνται και θα υλοποιηθούν, σε τροχιά μείωσης του επενδυτικού κενού, περιορισμού της ανεργίας και μείωσης του φορολογικού και ασφαλιστικού βάρους και εισόδου σε έναν ενάρετο μακροχρόνιο κύκλο δημοσιονομικής ευστάθειας, υψηλής, διατηρήσιμης, έξυπνης και πράσινης οικονομικής ανάπτυξης και αυξανόμενης κοινωνικής ευημερίας.

Νοέμβριος 2020

Χρήστος Σταϊκούρας

Θόδωρος Σκυλακάκης

Υπουργός Οικονομικών

Αναπληρωτής Υπουργός Οικονομικών

Περιεχόμενα

Πρόλογος

Κεφάλαιο 1

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	13
1 Διεθνείς οικονομικές εξελίξεις	13
2 Οι οικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα	19
2.1 Γενική επισκόπηση της ελληνικής οικονομίας.....	19
2.2 Οι εξελίξεις το 2019	27
2.3 Οι εξελίξεις το 2020	28
2.4 Οι προοπτικές το 2021	38

Κεφάλαιο 2

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	41
1 Επισκόπηση δαπανών και εσόδων Γενικής Κυβέρνησης.....	41
1.1 Οριζόντιες παρεμβάσεις.....	41
1.2 Κύριες Τομεακές Δράσεις Υπουργείων.....	42
1.3 Ειδικές πιλοτικές επισκοπήσεις σε συνεργασία με εκπροσώπους των Υποτομέων της Γενικής Κυβέρνησης.....	44
2 Πιλοτικός σχεδιασμός προϋπολογισμού επιδόσεων.....	45
3 Περαιτέρω ανάλυση ταξινόμησης βάσει προγραμμάτων και ανάπτυξη λειτουργικής ταξινόμησης του προϋπολογισμού.....	51
4 Ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στον προϋπολογισμό (Green Budgeting).....	52
5 Εισαγωγή κύριων δεικτών επίδοσης.....	55

Κεφάλαιο 3

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	57
1 Βασικά μεγέθη Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης 2020.....	57
2 Κρατικός προϋπολογισμός 2020.....	62
2.1 Έσοδα.....	62
2.2 Δαπάνες	65
3 Βασικά μεγέθη Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης 2021.....	71
4 Κρατικός Προϋπολογισμός 2021.....	72
4.1 Έσοδα.....	72
4.2 Δαπάνες	75
4.3 Χρηματοδοτικές ανάγκες Κρατικού Προϋπολογισμού 2021	85
4.4 Μηνιαία κατανομή εσόδων-δαπανών Κρατικού Προϋπολογισμού 2021.....	86
4.5 Χρηματοροές μεταξύ Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Ένωσης 2019-2021	87
4.6 Δαπάνες κατά Υπουργείο	89
5 Νομικά πρόσωπα Κεντρικής Κυβέρνησης	106
5.1 Λοιπά νομικά πρόσωπα.....	106
5.2 Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί.....	115
5.3 Νοσοκομεία – Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας (ΠΦΥ).....	119
6 Κοινωνικός προϋπολογισμός.....	121
7 Ενοποιημένος προϋπολογισμός Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης	128
8 Ληξιπρόθεσμες οφειλές της Γενικής Κυβέρνησης προς τρίτους.....	131
9 Δημοσιονομικές παρεμβάσεις 2020-2021	135
10 Κύριες πηγές κινδύνου για τις δημοσιονομικές προβλέψεις	143

Κεφάλαιο 4

ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ – ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ 147

Δημόσιο χρέος 147

1 Χρέος Κεντρικής Διοίκησης και Γενικής Κυβέρνησης..... 147

2 Δομή και χαρακτηριστικά του χρέους Κεντρικής Διοίκησης 149

3 Δαπάνες εξυπηρέτησης χρέους Κεντρικής Διοίκησης..... 152

4 Η ενοποιημένη αγορά ευρωομολόγων 155

5 Αγορά τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου 155

6 Βασικές κατευθύνσεις δανεισμού και διαχειριστικοί στόχοι έτους 2021 158

Εγγυήσεις 160

Κεφάλαιο 5

ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ – 163

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ 163

Κατάλογος πινάκων και διαγραμμάτων

Πίνακες

1.1 Βασικά μεγέθη της παγκόσμιας οικονομίας.....	15
1.2 Ισοζύγιο πληρωμών.....	37
1.3 Βασικά μεγέθη της Ελληνικής οικονομίας.....	39
2.1 Χρηματοδότηση από Κρατικό Προϋπολογισμό ανά Πρόγραμμα	46-47
2.2 Χρηματοδότηση Προγραμμάτων Υπουργείου Εσωτερικών.....	48-49
3.1 Αποτελέσματα Γενικής Κυβέρνησης περιόδου 2019-2021	57
3.2 Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία European System of Accounts (ESA).....	59-60
3.3 Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τους όρους της Ενισχυμένης Εποπτείας	61
3.4 Καθαρά έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού κατά μείζονα κατηγορία σε ταμειακή βάση	61
3.5 Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού κατά μείζονα κατηγορία σε ταμειακή βάση	62
3.6 Μεταβιβάσεις Τακτικού Προϋπολογισμού σε φορείς εντός και εκτός της Γενικής Κυβέρνησης σε ταμειακή βάση.....	67
3.7 Έσοδα ΠΔΕ	74
3.8 Διαχρονική εξέλιξη δαπανών ΠΔΕ (2011-2021).....	78
3.9 Ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	79
3.10 Πόροι στο πλαίσιο της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027.....	83
3.11 Χρηματοδοτικές ανάγκες Κρατικού Προϋπολογισμού 2021.....	85
3.12 Μηνιαία κατανομή εσόδων-δαπανών Κρατικού Προϋπολογισμού έτους 2021 σε σωρευτική ταμειακή βάση.....	86
3.13 Χρηματοροές Ελλάδας και ΕΕ 2019-2021.....	89
3.14 Ανώτατα όρια δαπανών φορέων Κεντρικής Διοίκησης Κρατικού Προϋπολογισμού σε ταμειακή και δεδουλευμένη βάση σύμφωνα με τη μεθοδολογία ESA για τα έτη 2020-2021	91-92
3.15 Ανώτατα όρια δαπανών Ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών φορέων των Υπουργείων.....	93
3.16 Μεταβιβάσεις από τον Τακτικό Προϋπολογισμό του Υπουργείου Εσωτερικών στους ΟΤΑ α' και β' βαθμού	94
3.17 Προϋπολογισμός λοιπών νομικών προσώπων Κεντρικής Κυβέρνησης (περιλαμβάνονται οι ΑΔΑ και το ΑΚΑΓΕ).....	106
3.18 Ισοζύγιο λοιπών νομικών προσώπων Κεντρικής Κυβέρνησης (εκτός ΑΔΑ και ΑΚΑΓΕ) ανά Υπουργείο	107
3.19 Ισοζύγιο Ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών (ΑΔΑ)	113
3.20 Προϋπολογισμός ΑΚΑΓΕ	114
3.21 ΔΕΚΟ ανά Υπουργείο	115
3.22 Προϋπολογισμός ΔΕΚΟ κατά ESA.....	115
3.23 Ισοζύγιο ΔΕΚΟ ανά Υπουργείο κατά ESA.....	116
3.24 Ταμειακοί Προϋπολογισμοί Νοσοκομείων και ΠΦΥ.....	120
3.25 Προϋπολογισμοί Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης	123-124
3.26 Μεταβιβάσεις από τον Τακτικό Προϋπολογισμό στους ΟΤΑ α' και β' βαθμού	129
3.27 Ενοποιημένος Προϋπολογισμός ΟΤΑ.....	130
3.28 Εξέλιξη ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων Γενικής Κυβέρνησης	133
3.29 Εξέλιξη εκκρεμών επιστροφών φόρων	134
3.30 Παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας Covid-19 στην ελληνική	

οικονομία την περίοδο 2020-2021.....	137-139
3.31 Εθνική Άμυνα και Μεταναστευτικό.....	140
3.32 Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας & REACT-EU	141
3.33 Υποχρεώσεις που απορρέουν από Συμπράξεις Δημοσίου-Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) που καταγράφονται εκτός προϋπολογισμού (off-balance sheet).....	144
3.34 Μη εξυπηρετούμενα δάνεια χορηγηθέντα από φορείς της Γενικής Κυβέρνησης.....	145
4.1 Σύμβαση χρέους Κεντρικής Διοίκησης	148
4.2 Χρέος Γενικής Κυβέρνησης.....	149
4.3 Εξέλιξη δημόσιου χρέους Γενικής Κυβέρνησης.....	149
4.4 Χρονοδιάγραμμα λήξης χρέους της Κεντρικής Διοίκησης την 30/9/2020.....	150
4.5 Μέση υπολειπόμενη φυσική διάρκεια χρέους Κεντρικής Διοίκησης	152
4.6 Χρέος Κεντρικής Διοίκησης ως προς την υπολειπόμενη φυσική διάρκεια	152
4.7 Δαπάνες εξυπηρέτησης χρέους Κεντρικής Διοίκησης	153
4.8 Εξοφλήσεις βραχυπρόθεσμου χρέους.....	153
4.9 Ύψος δαπανών για τόκους χρέους Κεντρικής Διοίκησης.....	154
4.10 Εγγυήσεις, ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο, καταπτώσεις και προμήθειες εγγυήσεων κατά τα έτη 2006-2020	161
5.1 Μετοχολόγιο Ελληνικής Εταιρείας Συμμετοχών και Περιουσίας (ΕΕΣΥΠ) ΑΕ	166
5.2 Στόχος εσόδων 2021	169
5.3 Προβολή τριμηνιαίων εσόδων	169
5.4 Έσοδα από αποκρατικοποιήσεις	170
5.5 Πλάνο αποκρατικοποιήσεων	171
5.6 Έσοδα προγράμματος αποκρατικοποιήσεων	171
5.7 Μετοχολόγιο Ταμείου Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ) ΑΕ	172
5.8 Μετοχολόγιο Ελληνικού Δημοσίου – Προνομιούχες μετοχές άρθρου 1 του ν. 3723/2008.....	172
5.9 Μετοχολόγιο Ελληνικού Δημοσίου – Εισηγμένες στο ΧΑ.....	173
5.10 Μετοχολόγιο Ελληνικού Δημοσίου – Μη εισηγμένες στο ΧΑ.....	173-174

Διαγράμματα

1.1 Εξέλιξη ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών	21
1.2 Συμβολή των συνιστωσών ΑΕΠ στον ρυθμό ανάπτυξης, πρώτο εξάμηνο 2020	31
2.1 Περιβαλλοντικό αποτύπωμα Προγράμματος «Πυροσβεστικές Υπηρεσίες».....	53
2.2 Περιβαλλοντικό αποτύπωμα Προγράμματος «Διαχείριση Ενέργειας και Ορυκτών Πρώτων Υλών»... ..	54
4.1 Χρονοδιάγραμμα λήξης χρέους της Κεντρικής Διοίκησης την 30/9/2020	151
4.2 Σύθεση χρέους Κεντρικής Διοίκησης την 30/9/2020.....	151
4.3 Δαπάνες για τόκους χρέους Κεντρικής Διοίκησης	154
4.4 Καμπύλη αποδόσεων τίτλων Ελληνικού Δημοσίου.....	155
4.5 Αποδόσεις 10ετών κρατικών τίτλων (ημερήσια στοιχεία-αποδόσεις).....	156
4.6 Αξία συναλλαγών στην ΗΔΑΤ γ' τρίμηνο 2020 (με βάση την εναπομένουσα διάρκεια των τίτλων)	157
4.7 Μηνιαίος όγκος συναλλαγών επί τίτλων του Δημοσίου στην ΗΔΑΤ	158
4.8 Εγγυήσεις, καταπτώσεις και ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο κατά τα έτη 2006-2020 (% του ΑΕΠ)	161

**Γνώμη του Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου
(παρ. 4, άρθρο 42 του ν.4270/2014)**

Οι μακροοικονομικές και οι δημοσιονομικές προβλέψεις, πάνω στις οποίες βασίζεται το σχέδιο του Κρατικού Προϋπολογισμού του οικονομικού έτους 2021, έχουν υιοθετηθεί από το Δημοσιονομικό Συμβούλιο.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

1. Διεθνείς οικονομικές εξελίξεις

Οι προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας μετά την έξαρση του δεύτερου κύματος της πανδημίας το φθινόπωρο του 2020 και την επιβολή περιοριστικών μέτρων αντιμετώπισής της, καθώς και της αναστολής της οικονομικής δραστηριότητας σε πολλές χώρες, προδιαγράφονται αβέβαιες. Το δεύτερο κύμα της πανδημίας, κυρίως στο τέταρτο τρίμηνο του 2020 αναμένεται να έχει σημαντική αρνητική επίπτωση στις προοπτικές της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας. Οι ευρωπαϊκοί και διεθνείς οργανισμοί, αναμένεται να ενσωματώσουν τον οικονομικό αντίκτυπο της έξαρσης της πανδημίας για τις προοπτικές του παγκόσμιου ΑΕΠ στις επόμενες εκθέσεις για τις οικονομικές προβλέψεις.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ)¹, στην τελευταία έκθεση των οικονομικών προβλέψεων εκτιμά για την οικονομία της Ευρωζώνης ύφεση 7,8% για το 2020 και ανάκαμψη 4,2%² για το 2021, από ύφεση 8,7% και ανάπτυξη 6,1% αντίστοιχα, σε σύγκριση με την προηγούμενη έκθεση του Ιουλίου του 2020, χωρίς ωστόσο να έχει ενσωματώσει τις εξελίξεις του δεύτερου κύματος της πανδημίας. Σύμφωνα με την έκθεση, ο οικονομικός αντίκτυπος της πανδημίας χαρακτηρίζεται από ασύμμετρες επιπτώσεις μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης και εν γένει της ΕΕ και το ίδιο ισχύει και για τις προοπτικές ανάκαμψης. Ο διαφορετικός βαθμός επίδρασης της πανδημίας στις οικονομίες των χωρών αντανάκλασε το βαθμό εξάπλωσης του ιού, την αυστηρότητα των μέτρων δημόσιας υγείας που λαμβάνονται για την αντιμετώπισή του, τη διάρθρωση των οικονομικών τομέων των εθνικών οικονομιών και την ένταση της δημοσιονομικής αντίδρασης των εθνικών κυβερνήσεων. Ωστόσο, ο προσωρινός και όχι διαρθρωτικός χαρακτήρας της κρίσης, καθώς και η άμεση, εκτεταμένη και διεθνώς συντονισμένη δημοσιονομική και νομισματική αντίδραση, η οποία παρατηρήθηκε, καθώς και η διαφαινόμενη ανακάλυψη αποτελεσματικών εμβολίων κατά της πανδημίας, εκτιμάται ότι θα συμβάλουν στην ταχεία οικονομική ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) για την Ευρωζώνη, στις αρχές του φθινοπώρου και σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας έκθεσής³, προέβλεπε ότι το πραγματικό ΑΕΠ θα υποχωρήσει κατά 8,3% για το 2020, ενώ για το 2021 προέβλεπε να ανακάμψει κατά 5,2%, ωστόσο με ασύμμετρες επιπτώσεις μεταξύ των χωρών, τόσο από οικονομικής, όσο και από υγειονομικής πλευράς.

Οι προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας, σύμφωνα με την έκθεση του ΔΝΤ, χωρίς την ενσωμάτωση των επιπτώσεων του δεύτερου κύματος, προέβλεπαν βελτίωση για το 2020 με ύφεση μικρότερη κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες, και μικρότερη ανάκαμψη κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες για το 2021, συγκριτικά με την προηγούμενη έκθεση του Ιουνίου του ίδιου έτους. Η βελτίωση των προβλέψεων για το 2020 αντανάκλασε τα καλύτερα από τα αναμενόμενα αποτελέσματα των οικονομικών δεικτών του δεύτερου τριμήνου, κυρίως στις προηγμένες οικονομίες, ενώ η επιδείνωση για το 2021 αντανάκλασε κυρίως τις εκτιμήσεις, μετά την έξαρση της πανδημίας, για τη συνέχιση επιβολής μέτρων περιορισμού αυτής.

Ωστόσο, όπως ήδη έχει αναφερθεί, οι προοπτικές περιβάλλονται από μεγάλη αβεβαιότητα, καθώς οι συνέπειες του δεύτερου κύματος της πανδημίας θα υπολογισθούν και αποτυπωθούν στις επόμενες εκθέσεις των οικονομικών προβλέψεων. Οι περισσότερες χώρες προχώρησαν σε τοπικά ή ολικά lockdown για την αντιμετώπιση του δεύτερου κύματος εντός του Νοεμβρίου, γεγονός που θα προκαλέσει την επιδείνωση του τέταρτου τριμήνου του έτους. Συνεπώς, η μεγαλύτερη της αρχικώς εκτιμώμενης ένταση της πανδημίας στην Ευρώπη το φθινόπωρο του 2020 και η περαιτέρω όξυνσή της εντός

¹ Φθινοπωρινές Οικονομικές Προβλέψεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Νοέμβριος 2020.

² Ο ρυθμός μεταβολής του παγκόσμιου ΑΕΠ (εκτός ζώνης ευρώ), σύμφωνα με την ΕΚΤ (έκθεση του Σεπτεμβρίου 2020), εκτιμάται σε -3,7% για το 2020 και 6,2% για το 2021, από -4,0% και 6,0% (έκθεση Ιουνίου 2020).

³ IMF, World Economic Outlook, Update (Οκτώβριος 2020).

του τέταρτου τριμήνου δημιουργεί μία αρνητική συγκυρία (επίδραση μεταφοράς) για τις οικονομικές προοπτικές στην αρχή του 2021. Αντίστοιχα, η εκδήλωση εύρωστων ρυθμών ανάκαμψης αναμένεται να καθυστερήσει να αποτυπωθεί στους ετήσιους ρυθμούς ανάπτυξης των χωρών το 2021. Ήδη πριν τη συμπερίληψη των χειμερινών μέτρων καθολικού lockdown σε ορισμένες ευρωπαϊκές οικονομίες, οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Νοέμβριος 2020) σκιαγραφούν μία εικόνα μερικής ανάκαμψης για την Ευρωζώνη το 2021, με ανάκτηση μέρους των απωλειών του 2020 σε όρους πραγματικού εγχώριου προϊόντος.

Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση του ΔΝΤ, στις αναπτυγμένες χώρες το ΑΕΠ εκτιμάται ότι θα υποχωρήσει κατά 5,8% για το 2020, ενώ το 2021 αναμένεται να διαμορφωθεί σε 3,9% έναντι εκτιμήσεων για ύφεση 8,0% και ανάκαμψη 4,8% αντίστοιχα, με βάση τα στοιχεία της προηγούμενης έκθεσης του ΔΝΤ (Ιούνιος 2020). Ειδικότερα για τις ΗΠΑ το ΔΝΤ, σύμφωνα με την έκθεση του Οκτωβρίου 2020, προβλέπει ύφεση 4,3% και ανάπτυξη 3,1% για το 2020 και 2021 αντίστοιχα, δηλαδή μικρότερη ύφεση κατά 3,7% για το 2020 και μικρότερη ανάπτυξη κατά 1,4% για το 2021, συγκριτικά με την έκθεση του Ιουνίου του ίδιου έτους.

Στις αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες, σύμφωνα με τα στοιχεία της ίδιας έκθεσης του ΔΝΤ, προβλέπεται ρυθμός ύφεσης 3,3% για το 2020 και ρυθμός ανάκαμψης 6,0% για το 2021. Η εκτίμηση αυτή αντανακλά κυρίως μια αναμενόμενη λιγότερο δυναμική ανάκαμψη στις αναπτυγμένες οικονομίες από ό,τι στις αναδυόμενες οικονομίες.

Η ανάπτυξη της Κίνας αναμένεται να διαμορφωθεί σε 1,9% το 2020 και 8,2% το 2021, έναντι 6,1% το 2019. Η οικονομική δραστηριότητα της Κίνας, η οποία είναι η πρώτη χώρα που επλήγη από την πανδημία, επανήλθε στην κανονικότητα πολύ νωρίς (από το πρώτο τρίμηνο του 2020). Η οικονομία της Κίνας είναι η μοναδική οικονομία που προβλέπεται να παραμείνει σε θετικό έδαφος το 2020, καθώς και η δεύτερη, η οποία αναμένεται να επιτύχει το μεγαλύτερο ρυθμό ανάκαμψης μεταξύ των αναδυόμενων και αναπτυσσόμενων οικονομιών το 2021, μετά την Ινδία για την οποία εκτιμάται ρυθμός μέγθυνσης 8,8%.

Ο πληθωρισμός στις αναπτυγμένες οικονομίες αναμένεται να διαμορφωθεί σε 0,8% και 1,6% για το 2020 και 2021 αντίστοιχα, έναντι 1,4% το 2019. Για τις αναδυόμενες αγορές και τις αναπτυσσόμενες οικονομίες εκτιμάται σε 5,0% και 4,7% για τα έτη 2020 και 2021 αντίστοιχα, έναντι 5,1% το 2019. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η μέση τιμή του αργού πετρελαίου ανήλθε στα 64,1 δολάρια το βαρέλι το 2019. Για το 2020 προβλέπεται μέση τιμή του αργού πετρελαίου στα 42,6 δολάρια το βαρέλι και για το 2021 στα 44,6 δολάρια το βαρέλι. Η απότομη πτώση της τιμής πετρελαίου το 2020, πέραν από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της αγοράς πετρελαίου, αποδίδεται κυρίως σε παράγοντες τόσο από την πλευρά της προσφοράς (διακοπή αλυσίδων παραγωγής) όσο και της ζήτησης (απαγόρευση μετακινήσεων).

Ο όγκος του παγκόσμιου εμπορίου αναμένεται να μειωθεί κατά 10,4% το 2020 και να ανακάμψει κατά 8,3% το 2021, ωστόσο με ρυθμό μεγαλύτερο από την παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα, σύμφωνα με τα στοιχεία της έκθεσης Οκτωβρίου 2020 του ΔΝΤ. Οι διαταράξεις στις παγκόσμιες αλυσίδες παραγωγής και το αυξημένο κόστος των διεθνών εμπορικών συναλλαγών στο πλαίσιο των περιοριστικών μέτρων λόγω της πανδημίας έπληξαν το παγκόσμιο εμπόριο το 2020. Ειδικότερα, για τις προηγμένες οικονομίες προβλέπεται ότι ο ρυθμός μεταβολής των εισαγωγών θα υποχωρήσει κατά 11,5% και θα ανακάμψει κατά 7,3% για το 2020 και 2021 αντίστοιχα, έναντι αύξησης κατά 1,7% το 2019 και για τις αναδυόμενες αγορές και αναπτυσσόμενες οικονομίες εκτιμάται ότι ρυθμός μεταβολής των εισαγωγών θα μειωθεί κατά 9,4% και θα αυξηθεί κατά 11,0% το 2020 και 2021 αντίστοιχα, έναντι οριακής μείωσης κατά 0,6% το 2019. Ο ρυθμός μεταβολής των εξαγωγών στις αναπτυγμένες οικονομίες αναμένεται να κινηθεί σε πτωτική τροχιά και να διαμορφωθεί σε -11,6% το 2020 και να αυξηθεί κατά 7,0% το 2021, αντίστοιχα, έναντι αύξησης κατά 1,3% το 2019. Στις αναδυόμενες αγορές και αναπτυσσόμενες οικονομίες ο ρυθμός μεταβολής των εξαγωγών εκτιμάται ότι θα μειωθεί κατά 7,7% για το 2020 και θα ανακάμψει κατά 9,5% το 2021, ενώ είχε αυξηθεί κατά 0,9% το 2019.

**Πίνακας 1.1 Βασικά μεγέθη της παγκόσμιας οικονομίας
(% ετήσιες μεταβολές, σταθερές τιμές)**

	2019	2020*	2021*
Παγκόσμιο ΑΕΠ	2,8	-4,4	5,2
ΑΕΠ ΕΕ**	1,5	-7,4	4,1
ΑΕΠ Ευρωζώνης**	1,3	-7,8	4,2
ΑΕΠ ΗΠΑ	2,2	-4,3	3,1
Παγκόσμιο Εμπόριο (αγαθά και υπηρεσίες)	1,0	-10,4	8,3
Πληθωρισμός			
α. Προηγμένες οικονομίες	1,4	0,8	1,6
β. Αναδυόμενες αγορές και αναπτυσσόμενες οικονομίες	5,1	5,0	4,7
Τιμή πετρελαίου (Brent, USD/barrel)**	64,1	42,6	44,6

Πηγές: IMF, World Economic Outlook, Update (Οκτώβριος 2020)

* Εκτιμήσεις/Προβλέψεις

** Φθινοπωρινές Οικονομικές Προβλέψεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Νοέμβριος 2020

Οι ανωτέρω προβλέψεις δεν ενσωματώνουν τις οικονομικές επιπτώσεις σε Ευρωπαϊκό επίπεδο από το δεύτερο κύμα της πανδημίας

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας⁴, η εξωτερική ζήτηση προϊόντων και υπηρεσιών της ζώνης του ευρώ αναμένεται να μειωθεί κατά 12,5% το 2020 και να αυξηθεί κατά 6,9% το 2021 και κατά 3,7% το 2022, έναντι 7,8% και 4,2% το 2021 και 2022 αντίστοιχα, συγκριτικά με τα στοιχεία της προηγούμενης έκθεσης (Ιούνιος 2020).

Σύμφωνα με την ανάλυση της ΕΚΤ (Σεπτέμβριος 2020), τα σημαντικά μέτρα δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής, καθώς και τα μέτρα πολιτικής για την αγορά εργασίας που έχουν ληφθεί, θα συμβάλουν στη στήριξη των εισοδημάτων, στη μείωση της απώλειας θέσεων εργασίας, στη συγκράτηση περιπτώσεων χρεοκοπίας και θα επιτύχουν σε μεγάλο βαθμό να συγκρατήσουν βραχυπρόθεσμα τις αρνητικές επιδράσεις ανατροφοδότησης μεταξύ πραγματικής οικονομίας και χρηματοπιστωτικού τομέα. Ωστόσο, οι συνθήκες στην αγορά εργασίας στη ζώνη του ευρώ γίνονται λιγότερο ευνοϊκές για τα επόμενα δύο έτη. Το ποσοστό ανεργίας εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί σε 9,4% και 8,9% το 2021 και 2022 αντίστοιχα, έναντι 8,3% το 2020.

Εν κατακλείδι, μετά την προβλεπόμενη συρρίκνωση της παγκόσμιας οικονομίας το 2020, αναμένεται ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας το 2021. Οι προοπτικές ανάκαμψης, τόσο της ευρωπαϊκής όσο και της παγκόσμιας οικονομίας, εξαρτώνται αφενός από τη (διαφαινόμενη) αποτελεσματικότητα των εμβολίων που αναπτύσσονται για την αντιμετώπιση του κορωνοϊού, προκειμένου να τεθεί υπό έλεγχο η πανδημία και αφετέρου από την ένταση των υποστηρικτικών μέτρων πολιτικής που λαμβάνονται σε εθνικό και ευρωπαϊκό ή διεθνές επίπεδο, αλλά και από τη συνέχιση της διευκολυντικής νομισματικής πολιτικής, η οποία συμβάλλει στην ανάκαμψη τόσο της εγχώριας όσο και της εξωτερικής ζήτησης.

Ωστόσο, πέραν της πανδημίας, τροχοπέδη στην πορεία της παγκόσμιας οικονομίας αποτελεί η αναζωπύρωση υφιστάμενων κινδύνων, όπως η περαιτέρω κλιμάκωση των γεωπολιτικών και πολιτικών εντάσεων, οι πιέσεις των μεταναστευτικών ροών, η ενίσχυση των εμπορικών εντάσεων μεταξύ των μεγάλων οικονομιών, η μη-συμφωνία του Ηνωμένου Βασιλείου και των χωρών της Ευρωζώνης για τις διμερείς εμπορικές συναλλαγές. Επιπλέον, στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η διεθνής οικονομία, τόσο σε βραχυπρόθεσμο, όσο και σε μακροπρόθεσμο επίπεδο, προστίθενται η αύξηση των μακροοικονομικών ανισορροπιών, η χαμηλή συνολική παραγωγικότητα, η κλιματική αλλαγή, η ψηφιοποίηση, η καινοτομία, ο αυξανόμενος βαθμός συγκέντρωσης της αγοράς και η αύξηση των κοινωνικών ανισοτήτων. Στις αντίξοες συνθήκες της παγκόσμιας υγειονομικής κρίσης, οι προοπτικές ανάκαμψης για την παγκόσμια οικονομία και ειδικότερα για τη ζώνη του ευρώ περιβάλλονται ακόμα από υψηλή αβεβαιότητα και σημαντικούς κινδύνους.

⁴ «Μακροοικονομικές προβολές εμπειρογνομόνων της ΕΚΤ για τη ζώνη του ευρώ» Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Σεπτέμβριος 2020.

Η ενιαία νομισματική πολιτική στη ζώνη του ευρώ

Ο ρυθμός ανόδου της οικονομικής δραστηριότητας στη ζώνη του ευρώ παρουσίασε το 2018 και το 2019 ενδείξεις επιβράδυνσης υπό την επίδραση γεωπολιτικών κινδύνων, της υιοθέτησης μέτρων εμπορικού προστατευτισμού στην παγκόσμια οικονομία και δυσμενών εξελίξεων σε ορισμένες αναδυόμενες αγορές. Συγκεκριμένα, ο ετήσιος ρυθμός ανόδου του πραγματικού ΑΕΠ στη ζώνη του ευρώ είχε διαμορφωθεί σε 1,3% το 2019 έναντι 1,9% το 2018.

Η εξάπλωση της πανδημίας του κορωνοϊού στις αρχές του 2020 και τα επακόλουθα μέτρα κοινωνικής αποστασιοποίησης που ελήφθησαν για τον περιορισμό της, επέφεραν σοβαρή επιδείνωση στις προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας και δημιούργησαν συνθήκες έντονης αβεβαιότητας. Στη ζώνη του ευρώ καταγράφηκε πρωτοφανής συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας και ουσιαστική επιδείνωση των συνθηκών στην αγορά εργασίας. Ειδικότερα, το πραγματικό ΑΕΠ στη ζώνη του ευρώ συρρικνώθηκε σε όρους ετήσιων μεταβολών κατά 3,3% το α' τρίμηνο του 2020, κατά 14,8% το β' τρίμηνο και κατά 4,4% το γ' τρίμηνο του έτους. Η πανδημία και τα μέτρα περιορισμού της, είχαν αρνητικό αντίκτυπο στην παραγωγική δυναμικότητα της οικονομίας και την εγχώρια ζήτηση, κυρίως όσον αφορά τον κλάδο των υπηρεσιών - που επηρεάζεται κατεξοχήν από τα εν λόγω μέτρα - και της μεταποίησης. Στη συνέχεια, παράλληλα με την προοδευτική χαλάρωση των μέτρων αντιμετώπισης της πανδημίας, υπήρχαν ενδείξεις ισχυρής ανάκαμψης της εγχώριας ζήτησης και της οικονομικής δραστηριότητας στη διάρκεια του γ' τριμήνου. Ωστόσο, το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας παραμένει αισθητά χαμηλότερο σε σχέση με την περίοδο πριν από την πανδημία, ενώ η αναζωπύρωση της μετάδοσης του ιού, μετά την καλοκαιρινή περίοδο, επηρεάζει δυσμενώς τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές για την ανάκαμψη.

Οι κίνδυνοι για τις προοπτικές της οικονομικής δραστηριότητας στη ζώνη του ευρώ θεωρούνται άμεσα συνδεδεμένοι με την πρόσφατη αναζωπύρωση των κρουσμάτων, την ενίσχυση των μέτρων περιορισμού της πανδημίας και την υψηλή αβεβαιότητα για τη διάρκειά της και τις επιπτώσεις της στις οικονομικές και χρηματοπιστωτικές συνθήκες. Ο βαθμός και η ένταση της οικονομικής ανάκαμψης περιβάλλονται από εξαιρετικά υψηλή αβεβαιότητα και συναρτώνται άμεσα από την εξέλιξη της πανδημίας και την επιτυχία των μέτρων περιορισμού της, πρωτίστως από τη (διαφαινόμενη) αποτελεσματικότητα των εμβολίων.

Ο ρυθμός πληθωρισμού στη ζώνη του ευρώ παρουσίασε κατά τη διάρκεια της πανδημίας σημαντική επιβράδυνση, κυρίως λόγω υποχώρησης των τιμών της ενέργειας και γενικότερα λόγω της υποτονικής ζήτησης και σημαντικής επιδείνωσης στην αγορά εργασίας (Οκτώβριος 2020: -0,3%, Δεκέμβριος 2019: 1,3%). Ο πυρήνας του πληθωρισμού (δηλαδή ο ρυθμός μεταβολής των τιμών εκτός ενέργειας και ειδών διατροφής) υποχώρησε σημαντικά από τον Αύγουστο και μετά (Οκτώβριος 2020: 0,2%, Δεκέμβριος 2019: 1,3%), ενώ και οι πληθωριστικές προσδοκίες διατηρούνται σε πολύ χαμηλά επίπεδα ανάλογα με εκείνα προ της πανδημίας.

Σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες μακροοικονομικές προβολές της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) (Σεπτέμβριος 2020), ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού αναμένεται να διαμορφωθεί κατά μέσο όρο στα κράτη-μέλη της ζώνης του ευρώ σε 0,3% για το 2020, σε 1,0% το 2021 και σε 1,3% το 2022. Ο πυρήνας του πληθωρισμού αναμένεται να ενισχυθεί μεσοπρόθεσμα, ως αποτέλεσμα των μέτρων νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής.

Στη διάρκεια του 2020, το ΔΣ της ΕΚΤ δεν προέβη σε προσαρμογή των επιτοκίων πολιτικής, τα οποία κυμαίνονταν ήδη σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα.⁵ Ωστόσο, για την άμβλυση των συνεπειών της πανδημίας, το Ευρωσύστημα θέσπισε δέσμη μέτρων νομισματικής πολιτικής, η αποτελεσματικότητα των οποίων ενισχύεται από τα δημοσιονομικά και εποπτικά μέτρα που ελήφθησαν για τον ίδιο σκοπό.

⁵ Το επιτόκιο στις πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης του Ευρωσυστήματος και το επιτόκιο στην πάγια διευκόλυνση οριακής αναχρηματοδότησης παρέμειναν 0% και 0,25% αντίστοιχα, δηλαδή στα επίπεδα στα οποία έχουν διαμορφωθεί από το Μάρτιο του 2016, ενώ το επιτόκιο στη διευκόλυνση αποδοχής καταθέσεων έχει διαμορφωθεί σε -0,50% από το Σεπτέμβριο του 2019.

Με δεδομένη την ήδη διευκολυντική κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής, οι παρεμβάσεις αυτές αποσκοπούσαν στη διασφάλιση ευνοϊκών συνθηκών ρευστότητας για το τραπεζικό σύστημα, την αδιάλειπτη ροή χρηματοδότησης προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά και την αποτροπή μιας προκύκλικης ασυτηροποίησης των χρηματοπιστωτικών συνθηκών για όλους τους τομείς της οικονομίας. Οι παρεμβάσεις αυτές αφορούν:

(Α) Ευρείας κλίμακας αγορές τίτλων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Ειδικότερα, προκειμένου να ενισχυθεί επαρκώς η διευκολυντική κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής, στις 12 Μαρτίου 2020 το ΔΣ της ΕΚΤ προσέθεσε προσωρινά στο τρέχον διευρυμένο πρόγραμμα αγοράς τίτλων (Asset Purchase Programme – APP) ένα σύνολο επιπρόσθετων αγορών ύψους 120 δισ. ευρώ, στοχεύοντας άμεσα τα τμήματα της αγοράς όπου οι συνθήκες είχαν επιδεινωθεί ιδιαίτερα λόγω της πανδημίας, όπως η αγορά εταιρικών ομολόγων, ενώ λίγο αργότερα τα πολύ βραχυπρόθεσμα εμπορικά χρεόγραφα (commercial papers) συμπεριελήφθησαν στο υφιστάμενο πρόγραμμα αγοράς εταιρικών ομολόγων μη τραπεζικών επιχειρήσεων.

Ωστόσο, βασικό συστατικό στοιχείο των παρεμβάσεων του Ευρωσυστήματος αποτέλεσε η διεξαγωγή ενός νέου προγράμματος αγοράς τίτλων έκτακτης ανάγκης εν όψει της πανδημίας (Pandemic Emergency Purchase Programme – PEPP), το οποίο θεσπίστηκε στις 18 Μαρτίου 2020 και έχει προσωρινό χαρακτήρα, ενώ οι καθαρές αγορές στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού θα διαρκέσουν όσο το απαιτούν οι συνθήκες της πανδημίας, και τουλάχιστον μέχρι τα μέσα του 2021. Οι αγορές χρεογράφων στο πλαίσιο του έκτακτου προγράμματος αναμένεται να ανέλθουν συνολικά σε 1.350 δισ. ευρώ και αφορούν όλους τους τίτλους του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα που είναι επιλέξιμοι στο τρέχον διευρυμένο πρόγραμμα αγοράς τίτλων. Με δεδομένο όμως ότι η πανδημία αποτελεί μία κοινή διαταραχή για όλα τα κράτη-μέλη και για να διασφαλιστεί η αποτελεσματική μετάδοση της νομισματικής πολιτικής σε όλα τα τμήματα της αγοράς κρατικών ομολόγων της ζώνης του ευρώ, το ΔΣ της ΕΚΤ αποφάσισε ταυτόχρονα την επαναφορά της άρσης της ελάχιστης πιστοληπτικής διαβάθμισης για τίτλους που έχει εκδώσει το Ελληνικό Δημόσιο (waiver), ώστε οι τίτλοι αυτοί να καταστούν επιλέξιμοι για αγορά στο πλαίσιο του έκτακτου προγράμματος PEPP. Στη λήψη της απόφασης αυτής συνετέλεσε και η συμμόρφωση της ελληνικής κυβέρνησης με τις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει στο πλαίσιο ενισχυμένης εποπτείας της ελληνικής οικονομίας από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα. Τον Ιούνιο του 2020 το ΔΣ της ΕΚΤ αποφάσισε ότι θα επανεπενδύονται τα κεφάλαια που αποπληρώνονται καθώς λήγουν τα χρεόγραφα που αγοράζονται μέσω του PEPP τουλάχιστον μέχρι το τέλος του 2022.

(Β) Τη διενέργεια πρόσθετων πράξεων πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης του τραπεζικού συστήματος με πολύ ευνοϊκά επιτόκια. Οι εν λόγω πράξεις είχαν προσωρινό χαρακτήρα και διεξήχθησαν μεταξύ Μαρτίου 2020 – Ιουνίου 2020 μέσω δημοπρασιών για τη χορήγηση ρευστότητας χωρίς ποσοτικό περιορισμό με σταθερό επιτόκιο, ίσο με το μέσο όρο του επιτοκίου στη διευκόλυνση αποδοχής καταθέσεων κατά τη διάρκεια κάθε πράξης, δηλ. με αρνητικό επιτόκιο -0,50%. Οι πρόσθετες αυτές πράξεις, επέτρεψαν στις τράπεζες να επωφεληθούν άμεσα από τα ιστορικά χαμηλά (αρνητικά) επίπεδα κόστους δανεισμού, παρέχοντας ταυτόχρονα ευελιξία στις τράπεζες, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να επωφεληθούν από τους ευνοϊκούς όρους μεσοπρόθεσμα μετακυλίοντας την αντληθείσα ρευστότητα μέσω Long Term Refinancing Operations (LTRO) στην πράξη Targeted Longer-term Refinancing Operations TLTRO-III του Ιουνίου 2020.

(Γ) Τη βελτίωση των όρων και τη μείωση του κόστους άντλησης ρευστότητας, μέσω των στοχευμένων πράξεων TLTRO-III. Οι εν λόγω βελτιώσεις που αποφασίστηκαν από το ΔΣ της ΕΚΤ στις 12 Μαρτίου και στις 30 Απριλίου 2020, αφορούσαν κυρίως μείωση του κόστους και αύξηση του επιτρεπόμενου όγκου της αντλούμενης χρηματοδότησης από τον Ιούνιο του 2020 μέχρι τον Ιούνιο του 2021, με τις αλλαγές των όρων να ισχύουν κατά την περίοδο αυτή για όλα τα ποσά που έχουν αντληθεί μέσω TLTRO. Ειδικότερα, όσον αφορά το κόστος άντλησης ρευστότητας μέσω των πράξεων αυτών, για το χρονικό διάστημα από τις 24 Ιουνίου 2020 μέχρι τις 23 Ιουνίου 2021, το επιτόκιο επανακαθορίστηκε κατά 50 μονάδες βάσης (μ.β.) χαμηλότερα από το μέσο όρο του επιτοκίου στις πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης του Ευρωσυστήματος. Για το ίδιο χρονικό διάστημα, για τις τράπεζες που κατά την ειδική περίοδο αναφοράς, μεταξύ 1 Μαρτίου 2020 – 31 Μαρτίου 2021, θα διατηρήσουν σταθερό ύψος χρηματοδότησης προς την πραγματική οικονομία, δηλ. τουλάχιστον ίσο ή υψηλότερο με ένα προκα-

θορισμένο όριο αναφοράς, θα εφαρμοστεί το ελάχιστο επιτόκιο, που προβλέπεται 50 μ.β. χαμηλότερο από το επιτόκιο στη διευκόλυνση αποδοχής καταθέσεων κατά την ίδια περίοδο (και τουλάχιστον ίσο με -100 μ.β.). Ουσιαστικά δηλαδή το Ευρωσύστημα μερίμνησε ώστε οι τράπεζες, οι οποίες για έναν χρονικό ορίζοντα που σχετίζεται με την πανδημία δεν θα μειώσουν τη χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας, να επωφεληθούν από το χαμηλότερο (επί του παρόντος αρνητικό) επιτόκιο.

Συμπληρωματικά προς τις στοχευμένες πράξεις TLTRO, αποφασίστηκε η διεξαγωγή μίας νέας σειράς (μη στοχευμένων) έκτακτων πράξεων πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης λόγω της πανδημίας (Pandemic Emergency Longer-term Refinancing Operations – PELTROs), η οποία αποτελείται από επτά πρόσθετες πράξεις πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης, οι οποίες θα διεξαχθούν μεταξύ Μαΐου-Δεκεμβρίου του 2020, θα έχουν βαθμιαία μειούμενη διάρκεια και θα λήγουν σταδιακά μεταξύ Ιουλίου και Σεπτεμβρίου 2021. Οι έκτακτες PELTROs διεξάγονται μέσω δημοπρασιών για τη χορήγηση ρευστότητας χωρίς ποσοτικό περιορισμό με σταθερό επιτόκιο, κατά 25 μ.β. χαμηλότερο από το μέσο όρο του επιτοκίου στις πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης (υπολογιζόμενο εκ των υστέρων για τη διάρκεια κάθε έκτακτης πράξης), το οποίο επί του παρόντος διαμορφώνεται σε -0,25%. Η διενέργεια των PELTROs αποσκοπεί στη διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας στην αγορά χρήματος και στη μείωση της αβεβαιότητας των τραπεζών ως προς τη δυνατότητα άντλησης ρευστότητας μετά τη λήξη των πρόσθετων LTROs τον Ιούνιο 2020.

(Δ) Τη διεύρυνση της διαθεσιμότητας εξασφαλίσεων και τη χαλάρωση των όρων με τους οποίους γίνονται αποδεκτές για την άντληση ρευστότητας από το Ευρωσύστημα. Ειδικότερα, το ΔΣ της ΕΚΤ αποφάσισε, στις 7 Απριλίου 2020, να τροποποιήσει προσωρινά μέχρι το Σεπτέμβριο του 2021, τα κριτήρια καταλληλότητας που εφαρμόζονται για την αποδοχή χρεογράφων ως εξασφαλίσεων στις πράξεις νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος, ώστε να επιτρέπεται η αποδοχή ενός ευρύτερου φάσματος περιουσιακών στοιχείων και με πιο χαλαρούς όρους, να αποτραπεί έλλειψη διαθεσιμότητας εξασφαλίσεων και να διευκολυνθούν οι τράπεζες να συμμετάσχουν στις πράξεις νομισματικής πολιτικής. Στο πλαίσιο αυτό, αποφασίστηκε ότι η επαναφορά της άρσης της ελάχιστης πιστοληπτικής διαβάθμισης για τίτλους που έχει εκδώσει το Ελληνικό Δημόσιο θα ισχύσει και για την αποδοχή τους ως εξασφαλίσεων στις πράξεις χορήγησης αναχρηματοδότησης του Ευρωσυστήματος. Οι σημαντικότερες λοιπές τροποποιήσεις αφορούσαν προσωρινά τον περιορισμό κατά ένα σταθερό συντελεστή 20% των περικοπών που εφαρμόζονται κατά την αποτίμηση των αποδεκτών εξασφαλίσεων (haircuts) για την άντληση ρευστότητας από το Ευρωσύστημα, καθώς και τη δυνατότητα διεύρυνσης του πλαισίου των πρόσθετων δανειακών απαιτήσεων (additional credit claims), ώστε οι εθνικές κεντρικές τράπεζες να μπορούν να συμπεριλάβουν ως επιλέξιμες εξασφαλίσεις δάνεια χαμηλότερης πιστοληπτικής διαβάθμισης, δάνεια προς τύπους δανειοληπτών που δεν είναι αποδεκτά στο γενικό πλαίσιο του Ευρωσυστήματος, δάνεια σε ξένο νόμισμα κλπ.

Συμπληρωματικά προς τα προηγούμενα μέτρα διεύρυνσης της διαθεσιμότητας εξασφαλίσεων, και καθώς οι οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας ήταν πιθανόν να οδηγήσουν σε κύμα υποβαθμίσεων πιστοληπτικής αξιολόγησης που θα μπορούσε να επιφέρει έλλειμμα αποδεκτών εξασφαλίσεων, αποφασίστηκε στις 22 Απριλίου 2020 να εξακολουθήσουν να γίνονται αποδεκτά κατ' εξαίρεση τα εμπορεύσιμα χρεόγραφα και οι εκδότες τέτοιων χρεογράφων που στις 7 Απριλίου 2020 πληρούσαν τις απαιτήσεις ελάχιστης πιστοληπτικής διαβάθμισης. Οι εξαιρέσεις αυτές θα ισχύσουν μέχρι το Σεπτέμβριο του 2021 οπότε δίνεται η πρώτη ευκαιρία στις τράπεζες για εθελοντική αποπληρωμή ποσών που έχουν αντληθεί μέσω TLTRO-III.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ έχει δηλώσει ότι θα συνεχίσει να παρακολουθεί και να αναλύει τις συνέπειες της πανδημίας για τις οικονομικές εξελίξεις, για τις μεσοπρόθεσμες προοπτικές του πληθωρισμού και για το μηχανισμό μετάδοσης των επιδράσεων της ενιαίας νομισματικής πολιτικής. Το Ευρωσύστημα βρίσκεται σε ετοιμότητα να προσαρμόσει κατάλληλα όλα τα μέσα νομισματικής πολιτικής που χρησιμοποιεί, εάν αυτό χρειαστεί προκειμένου: (α) να διατηρηθούν ευνοϊκές οι συνθήκες ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα, (β) να παραμείνει ομαλή η λειτουργία του μηχανισμού μετάδοσης της νομισματικής πολιτικής σε όλα τα κράτη-μέλη και (γ) να συγκλίνει ο πληθωρισμός στη ζώνη του ευρώ προς τιμές λίγο κάτω του 2%, στις οποίες, όπως είναι γνωστό, στοχεύει το Ευρωσύστημα.

2. Οι οικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα

2.1 Γενική επισκόπηση της ελληνικής οικονομίας

Στο κατώφλι του 2020, οι προοπτικές ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας εμφάνιζαν ισχυρή δυναμική επιτάχυνσης, στη βάση των ευνοϊκών εσωτερικών παραγόντων που υπερ-αντιστάθμιζαν την εξασθένηση της διεθνούς οικονομικής συγκυρίας.

Οι παράγοντες αυτοί αποτελούν συνάρτηση της νέας οικονομικής πολιτικής που εφαρμόστηκε από το δεύτερο εξάμηνο του 2019, και συνοψίζονται στη βελτίωση των συνθηκών χρηματοδότησης της οικονομίας, την εξάλειψη, για πρώτη χρονιά το 2019, των μεγάλων υπερβάσεων των δημοσιονομικών στόχων, που κατά την περίοδο 2015-2018 είχε στερήσει σημαντικούς πόρους από την πραγματική οικονομία, και την εδραίωση ενός πιο ευνοϊκού επενδυτικού περιβάλλοντος.

Ειδικότερα, τα πρώτα άμεσα μέτρα της νέας οικονομικής πολιτικής περιλάμβαναν, πέρα από την εξάλειψη των δημοσιονομικών υπερβάσεων, την άμεση χαλάρωση των συνθηκών ρευστότητας στην οικονομία με την πλήρη άρση των μέτρων περιορισμού στην κίνηση κεφαλαίων (Σεπτέμβριος 2019), τη στήριξη των ελληνικών τραπεζών στην προσπάθεια διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων μέσω του σχεδίου «Ηρακλής», τα μόνιμα μέτρα ελάφρυνσης του φορολογικού βάρους επιχειρήσεων και νοικοκυριών, τη διαμόρφωση ενός νέου αναπτυξιακού πλαισίου με επιτάχυνση της υλοποίησης σημαντικών επενδυτικών σχεδίων και την ταχύτερη εκτέλεση του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων.

Τα ως άνω μέτρα ενίσχυσαν γρήγορα τις προσδοκίες επιχειρήσεων και νοικοκυριών, τις συνθήκες ρευστότητας της οικονομίας και την εμπιστοσύνη του διεθνούς περιβάλλοντος ως προς την ευόδωση των δημοσιονομικών και μεταρρυθμιστικών στόχων της Ελλάδας. Σε αυτό συνηγορεί η θετική πορεία μεγάλου εύρους βραχυχρόνιων οικονομικών δεικτών στο δεύτερο εξάμηνο του 2019, μεταξύ των οποίων οι δείκτες οικονομικού κλίματος και προσδοκιών, οικοδομικής δραστηριότητας, τραπεζικής χρηματοδότησης επιχειρήσεων και ανεργίας.

Το 2019, ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης επιταχύνθηκε στο 1,9% έναντι 1,6% το 2018, σύμφωνα με τα αναθεωρημένα στοιχεία ετήσιων εθνικών λογαριασμών που ανακοίνωσε η Ελληνική Στατιστική Αρχή τον Οκτώβριο του 2020. Αυτό αντανάκλα την προς τα κάτω αναθεώρηση της πραγματικής ανάπτυξης του 2018 έναντι των προηγούμενων στοιχείων (Μαρτίου 2020), σε αντίθεση με τον ανεπηρέαστο από την αναθεώρηση ρυθμό ανάπτυξης του 2019.

Η αναθεώρηση των ετήσιων στοιχείων από την Ελληνική Στατιστική Αρχή καλύπτει ολόκληρη την περίοδο 2010-2019, και μεταβάλλει σημαντικά την εικόνα για την πορεία της ελληνικής οικονομίας την περίοδο 2015-2018 έναντι των προηγούμενων στοιχείων.

Η αναθεώρηση αποδίδεται εν μέρει στην αλλαγή του έτους βάσης (από το 2010 στο 2015, τακτική εργασία που διεξάγεται κάθε πέντε χρόνια), καθώς και σε ενσωμάτωση μεθοδολογικών αλλαγών και βελτιώσεων, αλλά και νέων, επικαιροποιημένων στοιχείων που αφορούν: έρευνες διάρθρωσης επιχειρήσεων, έρευνες οικογενειακών προϋπολογισμών, στατιστικές διεθνούς εμπορίου αγαθών, στοιχεία ισοζυγίου πληρωμών, βραχυχρόνιων δεικτών και απασχόλησης. Ως προς τις μεθοδολογικές αλλαγές μεταξύ άλλων ενσωματώθηκε το επικαιροποιημένο στατιστικό μητρώο επιχειρήσεων της ΕΛΣΤΑΤ για τα έτη 2011 και εντεύθεν, το στατιστικό μητρώο των Μη Κερδοσκοπικών Ιδρυμάτων που εξυπηρετούν νοικοκυριά, χρησιμοποιήθηκαν διοικητικά φορολογικά στοιχεία σε συνδυασμό με τις έρευνες διάρθρωσης επιχειρήσεων, βελτιώθηκε η μεθοδολογία για την εκτίμηση των υπηρεσιών χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης που μετρώνται έμμεσα και βελτιώθηκε η μεθοδολογία για την εκτίμηση της μεταβολής των αποθεμάτων κ.λπ.⁶

Ειδικότερα, σύμφωνα με τα αναθεωρημένα στοιχεία η ύφεση των ετών 2015-2016 έφτασε σωρευτικά το 0,9% έναντι του 2014, από εκτιμώμενη σωρευτική ύφεση 0,6% προηγουμένως, ενώ η ανάκαμψη

⁶ Δελτίο τύπου ΕΛΣΤΑΤ «Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί 2018, 2019 (2^η εκτίμηση) αλλαγή έτους βάσης και αναθεώρηση ετών 2010-2017, 16 Οκτωβρίου 2020.

που ακολούθησε τα έτη 2017-2018 ήταν πιο αδύναμη, στις 2,9 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ σωρευτικά έναντι του 2016, από 3,5 ποσοστιαίες μονάδες που ήταν η προηγούμενη εκτίμηση.

Επιπλέον, η ανάκαμψη της περιόδου 2017-2018 στηρίχθηκε ως επί το πλείστον στην αναθεωρημένη προς τα πάνω πραγματική ιδιωτική κατανάλωση (με διπλασιασμό του μέσου ετήσιου ρυθμού της από το 1,0% στο 2,1%), χωρίς όμως ανάλογη αναθεώρηση της απασχόλησης. Αντίθετα, οι ετήσιοι ρυθμοί συνολικής και μισθωτής απασχόλησης αναθεωρήθηκαν προς τα κάτω για την περίοδο 2017-2018 (σωρευτικά σε 0,9% και 1,5%, αντίστοιχα, έναντι 3,3% και 4,1% προηγουμένως). Αυτό οδήγησε σε προς τα κάτω αναθεώρηση και του ρυθμού αύξησης των αμοιβών εξαρτημένης εργασίας στο σύνολο της οικονομίας (στο 4,9% σωρευτικά στη διετία έναντι 6,0% προηγουμένως), γεγονός που δρα περιοριστικά για την εξέλιξη του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών.

Ταυτόχρονα, η συμβολή του πραγματικού εξωτερικού τομέα στην ανάπτυξη εμφανίζεται μειωμένη την περίοδο 2017-2018 σύμφωνα με τα αναθεωρημένα στοιχεία, στις 0,5 ποσοστιαίες μονάδες από 1,1 ποσοστιαίες μονάδες προηγουμένως, ενώ η συμβολή των πραγματικών επενδύσεων διαμορφώνεται μεν σωρευτικά ελαφρώς βελτιωμένη έναντι των στοιχείων Μαρτίου 2020, εντούτοις πρακτικά μηδενική (0,1 ποσοστιαία μονάδα του ΑΕΠ).

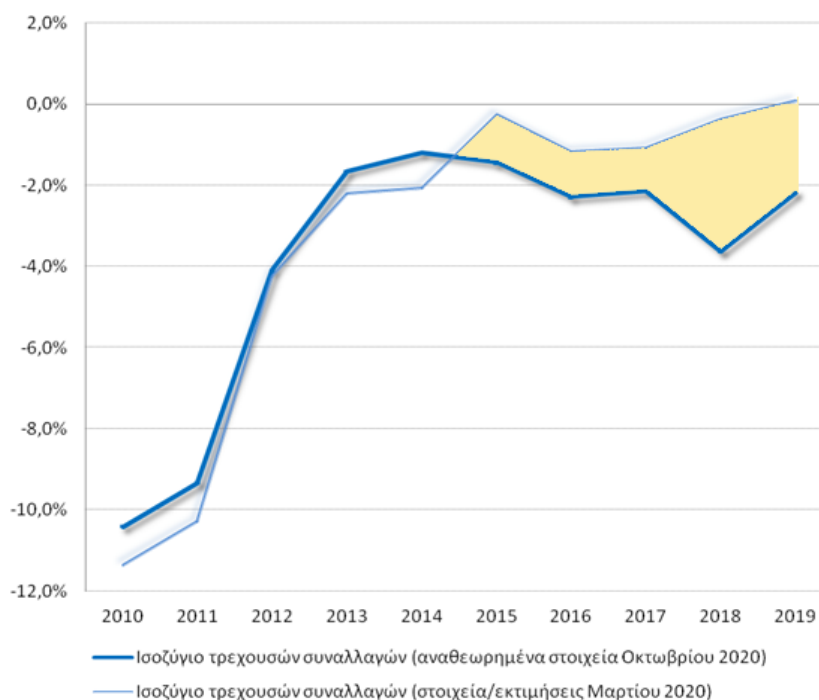
Αναλυτικότερα ως προς την πορεία των επενδύσεων, το επίπεδο του όγκου επενδυτικής δραστηριότητας έχει αναθεωρηθεί προς τα κάτω για όλη την περίοδο 1995-2019, λόγω της προς τα κάτω αναθεώρησης των ρυθμών μεταβολής των ετών 2011, 2015-2017 και 2019, αλλά και της αλλαγής του έτους βάσης (2015=100) από την Ελληνική Στατιστική Αρχή. Παρά την ταυτόχρονη αναθεώρηση του επιπέδου όγκου του ΑΕΠ της ίδιας περιόδου προς τα κάτω⁷, το ποσοστό συμμετοχής των πραγματικών επενδύσεων στο ΑΕΠ είναι μειωμένο πλέον τόσο στην περίοδο 1995-2009 (κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ κατά μέσο όρο) όσο και στην περίοδο αναθεώρησης 2010-2019 (κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες κατά μέσο όρο).

Ως εκ τούτου, το 2019 οι πραγματικές επενδύσεις ανέρχονται πλέον στο 10,2% του ΑΕΠ έναντι 11,5% του ΑΕΠ βάσει των προηγούμενων στοιχείων, μετρώντας απώλειες της τάξης του 66,4% του όγκου των επενδύσεων πριν την έναρξη της πτωτικής τους πορείας το 2008 (έναντι αντίστοιχων απωλειών του 63,8% σύμφωνα με τα στοιχεία Μαρτίου 2020). Αυτό καταδεικνύει τη διόγκωση του επενδυτικού κενού που δημιουργήθηκε στα χρόνια της οικονομικής κρίσης, γεγονός που επιτείνει την αναγκαιότητα εφαρμογής πολιτικών για την αύξηση των νέων επενδύσεων και τη μεσοπρόθεσμη ανάκαμψη του αποθέματος φυσικού κεφαλαίου, όπως είναι η στόχευση της νέας οικονομικής πολιτικής.

Εκτός από τις επενδύσεις, επιδείνωση βάσει της αναθεώρησης της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής προκύπτει και για το ονομαστικό ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών για τα έτη 2015-2019 σε εθνικολογιστική βάση, σε αντίθεση με την προς τα πάνω αναθεώρηση του ισοζυγίου για τα έτη 2010-2011 και 2013-2014. Σε συνδυασμό με την αντίστοιχη επιδείνωση του ισοζυγίου πρωτογενών εισοδημάτων της περιόδου 2014-2019 βάσει των στοιχείων Οκτωβρίου 2020, προκύπτει επιδείνωση του εθνικολογιστικού ελλείμματος Τρεχουσών Συναλλαγών την περίοδο 2015-2019, όπως φαίνεται από την προς τα κάτω μετατόπιση της καμπύλης στο διάγραμμα 1.1.

⁷ Λόγω της προς τα κάτω αναθεώρησης των ρυθμών μεταβολής πραγματικού ΑΕΠ του έτους 2011, και της περιόδου 2016-2018, αλλά και της αλλαγής έτους βάσης (2015=100).

Διάγραμμα 1.1 Εξέλιξη του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών
(% του ΑΕΠ, τρέχουσες τιμές)

Πηγή: Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί 2019 (Ελληνική Στατιστική Αρχή).

* για τα έτη 2018 και 2019, τα στοιχεία ισοζυγίου πρωτογενών εισοδημάτων της καμπύλης ΙΤΣ Οκτωβρίου 2020 είναι της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, έναντι αντίστοιχων εκτιμήσεων του Υπουργείου Οικονομικών στην καμπύλη Μαρτίου 2020.

Τα ως άνω αναθεωρημένα δεδομένα καταδεικνύουν τη στήριξη της ανάκαμψης την περίοδο 2017-2018 στο προϋπάρχον καταναλωτικό μοντέλο της οικονομίας, εν μέσω στασιμότητας των επενδύσεων και απωλειών σε όρους ανταγωνιστικότητας παρά τις μεταρρυθμιστικές πολιτικές που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του τρίτου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής (2015-2018).

Σύμφωνα με την τελευταία Έκθεση Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ, που δημοσιεύθηκε στις αρχές Οκτωβρίου του 2019 (με περίοδο αναφοράς πριν το δεύτερο εξάμηνο 2019), η ετήσια κατάταξη ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας συνέχισε να είναι φθίνουσα για το 2019 μεταξύ 141 οικονομιών, χάνοντας 2 θέσεις, σε συνέχεια της υποβάθμισης κατά 4 θέσεις το 2018. Η 59^η θέση του 2019 συνοψίζεται, σε αδρές γραμμές, στην επιδείνωση της επίδοσης της Ελλάδας στους δείκτες κοινωνικού κεφαλαίου, διαφάνειας, τρέχοντος εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων του, αξιοκρατίας και παροχής κινήτρων, αγορών προϊόντων, εξωστρέφειας του εμπορίου και σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Επιπλέον, σύμφωνα με τον δείκτη ευκολίας στην άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας της Παγκόσμιας Τράπεζας («Ease of Doing Business»), την περίοδο Μαΐου 2016 – Μαΐου 2019 η Ελλάδα κατατάσσεται σε φθίνουσα θέση σε σύνολο 190 οικονομιών. Το γεγονός αυτό αντανακλά τη περιοριστική δράση των κανονιστικών πρακτικών της περιόδου Μαΐου 2016 – Μαΐου 2019 (περίοδος αναφοράς των ετήσιων εκθέσεων 2017-2020) για την ελεύθερη άσκηση του επιχειρείν στη χώρα. Για την περίοδο αναφοράς Μαΐου 2018 – Μαΐου 2019, η Ελλάδα κατατάχθηκε στην 79^η θέση από την 72^η το προηγούμενο έτος⁸, παρά την οριακή βελτίωση της συνολικής βαθμολογίας της (68,4 το 2019 έναντι 68,08 το 2018). Εξ αυτού συμπεραίνεται επιβράδυνση των μεταρρυθμιστικών προσπαθειών σε σύγκριση με τη γενική διεθνή τάση, ειδικότερα όσον αφορά τους τομείς της παροχής χρηματοδότησης,

⁸ Για τα έτη 2011-2012, η κατάταξη αφορά 183 χώρες· για το 2013, 185 χώρες· για την περίοδο 2014-2016, 189 χώρες και για την περίοδο 2017-2020, 190 χώρες.

της αδειοδότησης κατασκευών, της εκτέλεσης συμβάσεων και της καταγραφής δικαιωμάτων ιδιοκτησίας.

Την ίδια στιγμή, αν και τα τελευταία έτη παρατηρείται βελτίωση ως προς την εισοδηματική ανισότητα⁹, εντούτοις μεγάλο μέρος της συμπίεσης του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος έναντι της προ κρίσης περιόδου διατηρείται. Για το 2019 (με περίοδο αναφοράς εισοδημάτων το 2018), το ανώτατο ατομικό εισόδημα για το 75% του πληθυσμού με τα χαμηλότερα εισοδήματα βρισκόταν στα 11.625 ευρώ, σημειώνοντας μεν ανάκαμψη έναντι του 2017 (10.933 ευρώ), αλλά παραμένοντας οριακά χαμηλότερα από το επίπεδο του 2013 (11.692 ευρώ) και των προηγούμενων ετών.

Οι απώλειες διαθέσιμου εισοδήματος της οικονομίας έφτασαν στο υψηλότερο σημείο τους τη διετία 2015-2016, στο 25% του διαθέσιμου εισοδήματος του 2008, οδηγώντας το μέσο ισοδύναμο ατομικό διαθέσιμο εισόδημα στο χαμηλότερο επίπεδο όλης της περιόδου της οικονομικής κρίσης (8.672 ευρώ το 2016). Αυτό συμπαρέσυρε προς τα κάτω το κατώφλι του κινδύνου φτώχειας, στα 4.500 ευρώ το 2016 από τα 6.480 ευρώ το 2008. Είναι ενδεικτικό ότι το ποσοστό του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας το 2019 με βάση το κατώφλι φτώχειας του 2008 (πληθωρισμένο με τον εναρμονισμένο δείκτη τιμών καταναλωτή), αγγίζει το 42%.

Τα παραπάνω συντείνουν στην άποψη ότι τα επαναλαμβανόμενα υφεσιακά επεισόδια στην οικονομία υπονομεύουν την εξάλειψη της φτώχειας, την κοινωνική συνοχή και τη συμμετοχή στην ανάπτυξη των πιο ευάλωτων εισοδηματικών στρωμάτων, ενώ δημιουργούν αβεβαιότητα, σπατάλη πόρων και επενδυτικά αντικίνητρα.

Ως εκ τούτου, η ενίσχυση της ανθεκτικότητας της οικονομίας έναντι των οικονομικών διαταραχών και η αποφυγή νέων υφεσιακών επεισοδίων θα πρέπει να αποτελεί βασικό στόχο της οικονομικής πολιτικής. Μέσω της εδραίωσης της οικονομικής εμπιστοσύνης, της επιδίωξης των 17 Βιώσιμων Στόχων Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών, και της στροφής στην καινοτομία και την αύξηση της ολικής παραγωγικότητας, εκτιμώνται σημαντικά οφέλη μεσομακροπρόθεσμα, μεταξύ άλλων, σε όρους κοινωνικής ευημερίας και ελάττωσης της διαγενεακής εισοδηματικής ανισότητας.

Αναπόφευκτα, ωστόσο, στο πρώτο τρίμηνο του 2020 η πορεία της ελληνικής οικονομίας προς τους ως άνω στόχους ανακόπηκε προσωρινά από τη νέα, εξωγενή αυτή τη φορά, διαταραχή λόγω της παγκόσμιας υγειονομικής κρίσης.

Ήδη τον Μάρτιο του 2020, η εξάπλωση της νόσου Covid-19 είχε εξελιχθεί στη μεγαλύτερη πανδημία από την ισπανική γρίπη του 1918, επιβάλλοντας στις χώρες τη λήψη μέτρων αποστασιοποίησης για τον περιορισμό της διασποράς του ιού και την προστασία της ανθρώπινης ζωής, με κορυφαίο μέτρο σε πολλές χώρες (συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας) την καθολική απαγόρευση κυκλοφορίας και την αναστολή λειτουργίας κλάδων επιχειρήσεων (lockdown) κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2020.

Τα μέτρα αυτά επιδείνωσαν τις ήδη εξασθενημένες προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας, αφενός μέσω της απασχόλησης και της προσφοράς των κλάδων που ανέστειλαν τη λειτουργία τους, αφετέρου μέσω των δευτερογενών επιπτώσεων σε άλλους κλάδους της οικονομίας και στη συνολική ζήτηση.

Από τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι η παρούσα κρίση είναι διττή, αφενός υγειονομικής φύσης και αφετέρου οικονομικών επιπτώσεων. Μέτρα για την άμβλυνση των επιπτώσεων στην οικονομία εφαρμόστηκαν έγκαιρα σε εθνικό επίπεδο, αλλά υιοθετήθηκαν και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αντίδραση της οποίας στην παρούσα κρίση ήταν αποφασιστική.

Παρόλα αυτά, το πλήγμα για την ευρωπαϊκή οικονομία αναμενόταν βαρύ, ήδη πριν την επιδείνωση των επιδημιολογικών δεδομένων και το δεύτερο κύμα της πανδημίας προς το τέλος Οκτωβρίου 2020.

⁹ Το 2019, με περίοδο αναφοράς εισοδημάτων του 2018, το 75% του πληθυσμού με τα χαμηλότερα εισοδήματα κατείχε το 55,1% του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος, έναντι κατοχής του 52,8%, αντίστοιχα, το 2015 και το 2016.

Η τελευταία ανακοινωθείσα εκτίμηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹⁰ για την ύφεση του 2020 αντιστοιχεί σε 7,8 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ για την Ευρωζώνη και σε 7,4 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ για την Ευρωπαϊκή Ένωση, χωρίς όμως να ενσωματώνει τις επιπτώσεις από το σύνολο των σήμερα ισχυόντων μέτρων περιορισμού του δεύτερου κύματος της πανδημίας. Τα μέτρα αυτά φτάνουν, σε αρκετές μεγάλες ευρωπαϊκές οικονομίες, ως το ολικό lockdown και αναμένεται να ανατρέψουν την εικόνα ανάκαμψης του τέταρτου τριμήνου 2020 που προβλεπόταν στις αρχές του φθινοπώρου.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η αντιμετώπιση της πανδημίας και των συνεπειών της, συντελείται υπό συνθήκες αβεβαιότητας που σε σημαντικό βαθμό εκφεύγουν του ελέγχου των κυβερνήσεων των χωρών, λόγω της υγειονομικής φύσης τους. Τα επιδημιολογικά χαρακτηριστικά και η εξέλιξη της διασποράς του ιού, καθώς και η πρόοδος στην εξεύρεση λύσεων από την ιατρική επιστημονική κοινότητα, αποτελούν παράγοντες που καθορίζουν τον σχεδιασμό συνεχώς νέων μέτρων, τόσο για τον περιορισμό της διασποράς της νόσου, όσο και για την αντιστάθμιση των οικονομικών επιπτώσεων των υγειονομικών μέτρων και της αβεβαιότητας.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει λάβει από την αρχή της κρίσης σημαντικές πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση του οικονομικού σκέλους της κρίσης, που δίνουν επιπρόσθετους βαθμούς ελευθερίας στις εθνικές κυβερνήσεις για την παροχή στήριξης στις οικονομίες τους, μέσω των δημοσιονομικών μέτρων και των μέτρων ρευστότητας και εγγυήσεων που εφαρμόζουν. Μεταξύ των άμεσων πρωτοβουλιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, πρωτεύοντα ρόλο είχε η χαλάρωση των ευρωπαϊκών δημοσιονομικών κανόνων για το 2020¹¹, δεδομένου ότι η κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας σε συνδυασμό με το κόστος των μέτρων ενίσχυσης της οικονομίας, ήταν προδιαγεγραμμένο ότι θα επιφέρουν σημαντική αύξηση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων των κρατών-μελών. Η χαλάρωση των δημοσιονομικών στόχων έλαβε χώρα αρχικά μέσω της διάταξης του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης για ασυνήθεις περιστάσεις, και στη συνέχεια μέσω της γενικής ρήτρας διαφυγής¹², η οποία ενεργοποιήθηκε για πρώτη φορά από τη θέσπισή της το 2011¹³.

Η ως άνω εξέλιξη αναστέλλει την υποχρέωση της Ελλάδας για επίτευξη του στόχου πρωτογενούς πλεονάσματος της Γενικής Κυβέρνησης ίσου με 3,5% του ΑΕΠ σε όρους ενισχυμένης εποπτείας για το τρέχον έτος, διευκολύνοντας τη λήψη μέτρων στήριξης της οικονομίας λόγω πανδημίας.

Για το 2020, εκτιμάται ότι το αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης θα κυμανθεί στο -9,9% του ΑΕΠ και το πρωτογενές αποτέλεσμα σε όρους ενισχυμένης εποπτείας στο -7,2% του ΑΕΠ. Αρνητικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα αναμένεται και για το 2021, στο -6,7% του ΑΕΠ, με το πρωτογενές αποτέλεσμα σε όρους ενισχυμένης εποπτείας στο -3,9% του ΑΕΠ. Σημειώνεται ότι στη διαφορά των εκτιμήσεων έναντι του Προσχεδίου του Κρατικού Προϋπολογισμού 2021 συντελεί (α) η λήψη νέων μέτρων για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας, (β) οι μακροοικονομικές επιπτώσεις από την ένταση του δεύτερου κύματος της πανδημίας και (γ) η προς τα κάτω αναθεώρηση του επιπέδου του ΑΕΠ προηγούμενων ετών από την Ελληνική Στατιστική Αρχή. Σημειώνεται ότι το Προσχέδιο του Προϋπολογισμού είχε προβλέψει την πιθανότητα μιας δυσμενούς εξέλιξης που απεικονίστηκε στο δυσμενές σενάριο που περιέλαβε. Το σενάριο αυτό δεν εμπεριείχε τις συνέπειες της αναθεώρησης επί το δυσμενέστερο των στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ (δηλαδή των πραγματικών επιδόσεων της οικονομίας), για την περίοδο 2015-2019.

¹⁰ Φθινοπωρινές οικονομικές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Νοέμβριος 2020.

¹¹ Τον Ιούλιο του 2020 παρατάθηκε η ισχύς της ως το τέλος του 2021.

¹² Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενέκρινε την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης στις 23 Μαρτίου 2020, στη βάση της πλήρωσης των προϋποθέσεων «σοβαρής οικονομικής ύφεσης στη ζώνη του ευρώ ή στην Ένωση συνολικά».

¹³ Πέραν της πρότασης ενεργοποίησης της γενικής ρήτρας διαφυγής, πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αποτέλεσαν η αναστολή των ευρωπαϊκών κανόνων κρατικών ενισχύσεων, με τη θέσπιση ενός προσωρινού πλαισίου για τη διευκόλυνση λήψης μέτρων κρατικής ενίσχυσης προς επιχειρήσεις, καθώς και μια σειρά εκτεταμένων μέτρων για τη στήριξη των επιχειρήσεων και της απασχόλησης (στήριξη αεροπορικών εταιριών, έλεγχος των ξένων άμεσων επενδύσεων, στήριξη του πρωτογενούς τομέα και η Πρωτοβουλία Επενδύσεων για την Αντιμετώπιση του Κορωνοϊού, που εισάγει ρυθμίσεις για τη χρήση μη δαπανηθέντων κονδυλίων των διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ περιόδου 2014-2020, συνολικού ύψους 37 δισ. ευρώ, για δαπάνες σχετικές με τον κορωνοϊό).

Επιβάρυνση λόγω της πανδημίας αναμένεται να υποστεί και το ελληνικό δημόσιο χρέος, χωρίς ωστόσο να επηρεαστεί η βιωσιμότητά του. Σε αυτό συντελεί η μεγάλη διάρκεια του χρέους και το κόστος εξυπηρέτησης που εξακολουθεί να είναι χαμηλό, όπως αντανακλάται και στις πρόσφατες επιτυχημένες εκδόσεις ομολόγων. Η προκαταρκτική Ανάλυση Βιωσιμότητας Χρέους για την Ελλάδα, που δημοσίευσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Μάιο του 2020, στο πλαίσιο εξέτασης της επιλεξιμότητας για τη συμμετοχή των κρατών-μελών της Ευρωζώνης στη νέα πιστωτική γραμμή του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το δημόσιο χρέος της Ελλάδας είναι βιώσιμο και καταδεικνύει χρονικό διάστημα δέκα ετών ως το χρονικό περιθώριο για την επιστροφή της Ελλάδας σε εύρωστα επίπεδα ακαθάριστου προϊόντος, που θα συμπίεσουν τον λόγο χρέους προς ΑΕΠ σε αισθητά χαμηλότερα επίπεδα.

Στην Ελλάδα, από τον Μάρτιο του 2020 αναπτύχθηκε μία δυναμική στρατηγική παρακολούθησης των επιδημιολογικών εξελίξεων και ταυτόχρονης αναπροσαρμογής, τόσο των υγειονομικών μέτρων, όσο και των οικονομικών μέτρων στήριξης έναντι της πανδημίας. Στις 23 Μαρτίου 2020, έγινε η λήψη του πρώτου κύκλου μέτρων απαγόρευσης κυκλοφορίας και αναστολής λειτουργίας κλάδων της οικονομίας (lockdown), που παρέμεινε σε ισχύ ως τη σταδιακή χαλάρωσή τους, στις 4 Μαΐου 2020. Τα μέτρα περιόρισαν τη διασπορά του ιού εντός της ελληνικής επικράτειας, εμποδίζοντας την εξάπλωση της νόσου και ανάγοντας την Ελλάδα σε μία από τις πιο επιτυχημένες περιπτώσεις διαχείρισης του πρώτου κύματος της πανδημίας παγκοσμίως.

Ωστόσο, η ραγδαία επιδείνωση των επιδημιολογικών δεδομένων, που καταγράφηκε διεθνώς τον Οκτώβριο του 2020, κατέστησε επιτακτική και στην περίπτωση της Ελλάδας την εφαρμογή ενός δεύτερου κύκλου μέτρων περιορισμού μετακινήσεων και αναστολής λειτουργίας ολόκληρων οικονομικών κλάδων. Το δεύτερο lockdown τέθηκε σε ισχύ στις 9 Νοεμβρίου 2020 με ορίζοντα εφαρμογής τουλάχιστον τριών εβδομάδων, σε αναλογία με αντίστοιχα ισχυρά μέτρα περιορισμού του δεύτερου κύματος της πανδημίας που λήφθηκαν σε αρκετές ευρωπαϊκές οικονομίες.

Η εμπειρία από το lockdown του Μαρτίου 2020 υποδηλώνει ισχυρό αποτύπωμα σε όρους κάμψης της οικονομικής δραστηριότητας. Σύμφωνα με τα ως σήμερα διαθέσιμα τριμηνιαία στοιχεία εθνικών λογαριασμών της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής¹⁴, η συνεπαγόμενη ύφεση εκτιμάται σε διψήφιο ποσοστό για το δεύτερο τρίμηνο του 2020, στο -15,2% σε όρους όγκου ΑΕΠ ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του 2019, συνυπολογιζόμενης της αντισταθμιστικής επίδρασης των μέτρων έκτακτης οικονομικής στήριξης, που λήφθηκαν από την ελληνική κυβέρνηση στο πλαίσιο της πανδημίας.

Τα μέτρα στήριξης της οικονομικής δραστηριότητας, του εισοδήματος των εργαζομένων και της εργασίας έφτασαν μόνο εντός του δεύτερου τριμήνου του 2020 τα 7 δισ. ευρώ. Η απόδοση των μέτρων αποτυπώνεται στα δημοσιευμένα διαθέσιμα στοιχεία του β' τριμήνου. Συγκεκριμένα, το πρώτο εξάμηνο η μείωση του πραγματικού ΑΕΠ ήταν 7,9% έναντι μείωσης 9,1% στην Ευρωζώνη και διψήφιας μείωσης σε Ισπανία, Ιταλία και Γαλλία. Σύμφωνα με τα μηνιαία στοιχεία της ανεργίας, τον Ιούλιο το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα αυξήθηκε μόνο κατά 1,2 εκατοστιαίες μονάδες ή 7,7% έναντι του Φεβρουαρίου, όταν οι αντίστοιχες αυξήσεις ήταν 11% για την Ευρωζώνη και πάνω από 20% για χώρες όπως η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Γερμανία και η Ολλανδία. Η καλή επίδοση της χώρας στην προστασία των θέσεων εργασίας, στο διάστημα που η αγορά εργασίας δοκιμάστηκε σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, καταγράφηκε σε έρευνα της Eurostat¹⁵, σύμφωνα με την οποία το ποσοστό των εργαζομένων στην Ελλάδα σε κίνδυνο να χάσουν την απασχόλησή τους το δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους ήταν χαμηλότερο από το 2%, ενώ στην Ισπανία ήταν υψηλότερο από 6,5% και στην Ιταλία μεταξύ 3,5% και 5%. Στις περισσότερες χώρες της ΕΕ ο κίνδυνος της απώλειας θέσεων απασχόλησης κυμάνθηκε από 2% έως 3,5%. Επίσης, σύμφωνα με τα τριμηνιαία στοιχεία των μη χρηματοοικονομικών τομέων της ΕΛΣΤΑΤ, το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών το β' τρίμηνο του 2020 μειώθηκε μόνο κατά 0,9% έναντι του αντίστοιχου τριμήνου του 2019 (τα στοιχεία αφορούν κινητό μέσο όρο 4 τριμήνων).

¹⁴ Τα οποία όμως υπόκεινται σε αναθεώρηση, καθώς αναμένεται να εναρμονιστούν προς την αναθεώρηση των ετήσιων εθνολογιστικών στοιχείων του 2019, στις 4 Δεκεμβρίου 2020.

¹⁵ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20201027-2>

Για το σύνολο του έτους, τα μέτρα στήριξης της ελληνικής οικονομίας υπολογίζονται πλέον στα 23,9 δισ. ευρώ, προσαναυξημένα έναντι του Προσχεδίου του Κρατικού Προϋπολογισμού, ως προς το ύψος και τη διάρκεια τους, λόγω του δεύτερου κύκλου αντιμετώπισης της πανδημίας και των επιπτώσεών της. Η θετική επίδραση του συνόλου των μέτρων στο πραγματικό ΑΕΠ εκτιμάται το 2020 σε 7 ποσοστιαίες μονάδες, εκ των οποίων οι 3,3 μονάδες αφορούν το τελευταίο τρίμηνο του έτους που επιβαρύνεται από το νέο lockdown.

Στα μέτρα στήριξης του 2020 περιλαμβάνονται, πέραν των δημοσιονομικών μέτρων (ύψους 11,6 δισ. ευρώ), επιπλέον μέτρα με χαρακτήρα τόσο αναστολής πληρωμής υποχρεώσεων (ύψους 1,6 δισ. ευρώ), όσο και ενίσχυσης της ρευστότητας (ύψους 10,7 δισ. ευρώ συμπεριλαμβανομένης της εκτιμώμενης μόχλευσης από το τραπεζικό σύστημα). Τα μέτρα αυτά στοχεύουν στην κατά το δυνατόν ταχύτερη επαναφορά της ελληνικής οικονομίας σε συνθήκες ανάκαμψης, μέσω της στήριξης των επιχειρήσεων και της απασχόλησης, η οποία θα εξαλείψει με τη σειρά της την πρόσκαιρη επιβάρυνση των μακροχρόνιων ανισορροπιών της ελληνικής οικονομίας λόγω της πανδημίας (δημοσιονομική αστάθεια, υψηλό δημόσιο χρέος, υψηλή ανεργία, υψηλό επενδυτικό κενό).

Τα συνολικά εθνικά μέτρα (δημοσιονομικά, αναστολής πληρωμής υποχρεώσεων, ρευστότητας) καλύπτουν στο σύνολό τους ένα ευρύ φάσμα στήριξης εισοδήματος και κάλυψης δαπανών για τα φυσικά και νομικά πρόσωπα που επλήγησαν από την αναστολή λειτουργίας οικονομικών κλάδων και εργασιακών συμβάσεων, λόγω της υγειονομικής κρίσης. Την ίδια στιγμή, ορισμένα εξ αυτών διαμορφώνουν ένα πλαίσιο «εγγυημένης απασχόλησης» για το κρίσιμο πρώτο διάστημα χαλάρωσης των μέτρων κοινωνικής αποστασιοποίησης, μέσω της ρήτρας μη απόλυσης εργαζομένων.

Σε αυτό το πλαίσιο εμπίπτει η αποζημίωση ειδικού σκοπού¹⁶ ύψους 534 ή 800 ευρώ για αυτοαπασχολούμενους, επιχειρηματίες που απασχολούν έως 20 άτομα και ατομικές επιχειρήσεις που επλήγησαν από την υγειονομική κρίση, καθώς και για εργαζόμενους που η σύμβασή τους τέθηκε σε αναστολή, με κάλυψη των ασφαλιστικών εισφορών τους από το κράτος, από τον Μάρτιο 2020 και μετά.

Άλλα κύρια μέτρα με δημοσιονομικό αντίκτυπο¹⁷ αποτέλεσαν η χρηματοδότηση επιχειρήσεων με τη μορφή επιστρεπτέας προκαταβολής, με τη διάθεση περί των 5,4 δισ. ευρώ έως τα τέλη του 2020 (εκ των οποίων τα 3,5 δισ. ευρώ εντός του τέταρτου τριμήνου του 2020), η μείωση της προκαταβολής φόρου για επιχειρήσεις που επλήγησαν από την υγειονομική κρίση, το πρόγραμμα «Γέφυρα» για επιδότηση δανείων με υποθήκη την πρώτη κατοικία και ο μηχανισμός «ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ» για την οικονομική ενίσχυση βραχυχρόνιας εργασίας, με στόχο τη διατήρηση θέσεων εργασίας πλήρους απασχόλησης, με χρηματοδότηση από το ευρωπαϊκό πρόγραμμα SURE.

Τα μέτρα αυτά αναμένεται να έχουν επίδραση στο ΑΕΠ, κυρίως μέσω της στήριξης της απασχόλησης, του διαθέσιμου εισοδήματος και της ιδιωτικής κατανάλωσης, και δευτερευόντως μέσω των επενδύσεων και των εξαγωγών. Επιπρόσθετα, στήριξη του ΑΕΠ μέσω της δημόσιας κατανάλωσης αναμένεται να προέλθει από τις έκτακτες δημόσιες δαπάνες για την αντιμετώπιση του Covid-19 (συμπεριλαμβανομένων των νέων προσλήψεων στο Εθνικό Σύστημα Υγείας και του έκτακτου επιδόματος Πάσχα για τους υγειονομικούς υπαλλήλους και τους υπαλλήλους της Πολιτικής Προστασίας).

Από την άλλη πλευρά, στα μέτρα ρευστότητας που υιοθετήθηκαν συγκαταλέγεται, αφενός, το πρόγραμμα παροχής δανείων κεφαλαίου κίνησης με διετή επιδότηση επιτοκίου λόγω πανδημίας από το ΤΕΠΧ II, προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε αναστολή ή περιορισμό λειτουργίας. Αφετέρου, έχει συσταθεί το Ταμείο Εγγυοδοσίας Επιχειρήσεων Covid-19, ως ανεξάρτητη χρηματοδοτική μονάδα στο πλαίσιο της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας, για να χρηματοδοτηθούν με εγγυημένα δάνεια κεφαλαίου κίνησης οι μικρές, μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις της χώρας. Τα συνολικά διαθέσιμα κεφάλαια των δύο κύκλων του Ταμείου Εγγυοδοσίας Επιχειρήσεων Covid-19 ανέρχονται σε περίπου 2 δισ. ευρώ, που με τη μόχλευση αναμένεται να ξεπεράσουν τα 6 δισ. ευρώ.

¹⁶ Αντίστοιχο ειδικό βοήθημα 600 ευρώ χορηγήθηκε σε έξι επιστημονικούς τομείς κατά τη διάρκεια του Απριλίου.

¹⁷ Επιπλέον αυτών, το πακέτο των δημοσιονομικών μέτρων οικονομικής στήριξης συμπληρώνεται από ποικίλες δράσεις που αποτυπώνονται στο σύνολό τους στην αντίστοιχη ενότητα δημοσιονομικών παρεμβάσεων 2020 και 2021.

Πέραν των ανωτέρω μέτρων, θεσπίστηκε και το πλαίσιο χορήγησης μικροχρηματοδοτήσεων (ν. 4701/2020) για τη χορήγηση δανείων έως 25.000 ευρώ χωρίς εμπράγματα εξασφαλίσεις σε πολύ μικρές επιχειρήσεις¹⁸. Οι χορηγήσεις αναμένεται να ξεκινήσουν ως το τέλος του τρέχοντος έτους, δίνοντας ώθηση στην ανάκαμψη των πληγεισών πολύ μικρών επιχειρήσεων με δυσκολία εύρεσης ρευστότητας από άλλες πηγές.

Τα ως άνω εθνικά μέτρα συμπληρώνουν τα διαθέσιμα για την Ελλάδα εργαλεία στήριξης που έχουν υιοθετηθεί σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, μεταξύ των οποίων το Πανευρωπαϊκό Ταμείο Εγγυήσεων υπό την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) για τη χρηματοδότηση επιχειρήσεων, ιδιαίτερα μικρομεσαίων και το μέσο για την παροχή χρηματοδότησης με τη μορφή δανείων για την προστασία της απασχόλησης (SURE).

Όφελος για την ελληνική οικονομία προκύπτει και από το έκτακτο πρόγραμμα αγοράς στοιχείων ενεργητικού λόγω της πανδημίας (PEPP), που αποφασίστηκε από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, με συνολικό ύψος 1.350 δισ. ευρώ για την αγορά ιδιωτικών και δημόσιων τίτλων κατά τη διάρκεια της κρίσης, επιπλέον του προγράμματος ύψους 120 δισ. ευρώ που είχε αποφασιστεί προηγουμένως. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αποφάσισε υπέρ της επιλεξιμότητας των ελληνικών ομολόγων στο πρόγραμμα βάσει παρέκκλισης, αξιολογώντας τις προ της πανδημίας θετικές εξελίξεις στην ελληνική οικονομία και τις χρηματοπιστωτικές αγορές¹⁹. Μετά τη συμπερίληψη των ελληνικών ομολόγων, οι χρηματοπιστωτικές συνθήκες στην Ελλάδα εξομαλύνθηκαν, με την απόδοση του δεκαετούς ομολόγου να υποχωρεί σημαντικά, φτάνοντας τον Νοέμβριο του 2020 κάτω από το 0,7%, χαμηλότερα από τα προ-πανδημίας επίπεδα.

Από το επόμενο έτος, η ελληνική οικονομία αναμένεται να επιστρέψει σταδιακά σε πορεία ανάπτυξης, με την εξέλιξη της πανδημίας σε διεθνές επίπεδο κατά τη διάρκεια του 2021 να παραμένει κρίσιμος παράγοντας για τον ρυθμό ανάκαμψης που θα διαμορφωθεί στο σύνολο του έτους. Συμβολή στην προσπάθεια ανασυγκρότησης, μετά το τέλος της πανδημίας, αναμένεται να προέλθει από τη συνεχιζόμενη πρόοδο στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας ακόμα και μέσα στην περίοδο της υγειονομικής κρίσης.

Σύμφωνα με τον ευρύ δείκτη πραγματικής σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας της Τράπεζας της Ελλάδος²⁰ (με βάση τον δείκτη τιμών καταναλωτή), το 2020 εκτιμάται βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, χωρίς όμως τα οφέλη να κεφαλαιοποιούνται άμεσα, λόγω των επιπτώσεων της πανδημίας.

Ακόμα, σύμφωνα με την Έκθεση παρακολούθησης προόδου ως προς τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Αρχής (έκδοση Μαΐου 2020), η Ελλάδα καταγράφει πρόοδο και στους δεκαεπτά στόχους, με υψηλότερες επιδόσεις όσον αφορά τους στόχους της υγείας και ευημερίας, της οικονομικά προσιτής και καθαρής ενέργειας, των μειωμένων ανισοτήτων, της μηδενικής πείνας και των βιώσιμων πόλεων και κοινοτήτων. Θετικά βήματα επίσης έχει επιδείξει ως προς την αξιοπρεπή εργασία και την οικονομική ανάπτυξη, τη βιομηχανία, καινοτομία και δίκτυο υποδομών, και την ποιότητα της εκπαίδευσης.

Η διατήρηση του μεταρρυθμιστικού προσανατολισμού το 2020, παρά την επιδείνωση της οικονομικής συγκυρίας, αναγνωρίζεται και στην φθινοπωρινή Έκθεση Ενισχυμένης Εποπτείας (Σεπτέμβριος 2020), με ειδικές αναφορές στα σημαντικά βήματα των τελευταίων μηνών όσον αφορά την πρωτεύουσα νομοθεσία, την απλούστευση της διαδικασίας αδειοδοτήσεων επενδυτικών έργων, την ενεργειακή πολιτική και τη δημόσια διοίκηση. Στην ίδια έκθεση, εξαιρείται η προώθηση επιπλέον μεταρρυθμίσεων, οι οποίες δεν απορρέουν από τις δεσμεύσεις της Ελλάδας προς το Eurogroup (Ιούνιος 2018), αλλά αναμένεται να τονώσουν το επενδυτικό κλίμα και να αναβαθμίσουν το επιχειρηματικό περιβάλλον.

¹⁸ Καθώς και φυσικά πρόσωπα που ασκούν ατομική επιχειρηματική δραστηριότητα ή πρόκειται να συστήσουν πολύ μικρή επιχείρηση, και άτομα που θέλουν να εκπαιδευτούν ώστε να μπουν στην αγορά εργασίας ή προέρχονται από ευάλωτες ομάδες.

¹⁹ Επιπλέον, ως μέρος της δέσμης προσωρινών μέτρων για τη χαλάρωση των κριτηρίων καταλληλότητας των εξασφαλίσεων που έλαβε πρόσφατα το Διοικητικό Συμβούλιο, τα ελληνικά κρατικά χρέεγραφα γίνονται προσωρινά αποδεκτά ως εξασφαλίσεις στις πιστοδοτικές πράξεις του Ευρωσυστήματος, βάσει παρέκκλισης.

²⁰ Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής 2019-2020, Ιούνιος 2020, Τράπεζα της Ελλάδος.

Αυτές αφορούν την ψηφιακή διακυβέρνηση, τη χάραξη της νέας αναπτυξιακής στρατηγικής, την επαγγελματική εκπαίδευση και την επιτάχυνση της διαδικασίας δημοσίων επενδύσεων, που αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την επίτευξη του αναπτυξιακού στόχου του 2021.

Ο ρυθμός ανάπτυξης του 2021 συνδέεται άμεσα με τη βελτίωση της διαδικασίας δημοσίων επενδύσεων λόγω των νέων ευρωπαϊκών πόρων που θα γίνουν διαθέσιμοι για την Ελλάδα το 2021 υπό το σχέδιο ανάκαμψης της Ευρώπης 'Next Generation EU'. Το σχέδιο εγκρίθηκε από τη Σύνοδο Κορυφής της 17^{ης} - 21^{ης} Ιουλίου 2020, σε συνέχεια του πρώτου ευρωπαϊκού πακέτου για την αντιμετώπιση των οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας, με στόχο τη στήριξη της προσπάθειας των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ανακάμψουν από την υγειονομική κρίση, την ενίσχυση της ενιαίας αγοράς και την επιτάχυνση της πράσινης και ψηφιακής μετάβασης. Τα συνολικά κονδύλια του σχεδίου, που είναι επιπρόσθετα του νέου Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου, έχουν ύψος 750 δισ. ευρώ, εκ των οποίων 390 δισ. ευρώ υπό μορφή επιχορηγήσεων και 360 δισ. ευρώ υπό μορφή δανείων. Εξ αυτών, στην Ελλάδα έχουν κατανεμηθεί 32 δισ. ευρώ, εκ των οποίων 19,3 δισ. ευρώ σε επιχορηγήσεις και 12,7 δισ. ευρώ υπό μορφή δανείου.

Με τα δεδομένα αυτά, η Ελλάδα επεξεργάζεται ένα συνεκτικό Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για τη βέλτιστη παραγωγική αξιοποίηση και μόχλευση όλων των διαθέσιμων κεφαλαίων από το 'Next Generation EU', καθώς και των πόρων από το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2021-2027, βασισμένο στις προτάσεις και στις στρατηγικές κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Σχέδιο Ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας.

Η υλοποίηση του σχεδίου, η οποία θα συντελεστεί με συνεργασία όλων των συναρμόδιων Υπουργείων, καθώς και τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, θα συντονίζεται από την αυτοτελή Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού Ταμείου Ανάκαμψης, η οποία υπάγεται στον Αναπληρωτή Υπουργό Οικονομικών.

Οι προτεραιότητες του υπό διαμόρφωση σχεδίου αφορούν: α) τη στήριξη της επιχειρηματικότητας, την προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων και την προώθηση της καινοτομίας, β) την ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής, γ) την πράσινη ανάπτυξη, δ) τον ψηφιακό μετασχηματισμό και την τεχνολογική αναβάθμιση δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, ε) την αναβάθμιση των υποδομών και τη στήριξη της περιφέρειας, σε συνδυασμό και συμπληρωματικά με τα άλλα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που αποτυπώνονται στο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2021-2027.

Η επιτυχία του εν λόγω σχεδίου αποτελεί κλειδί ώστε να καταστεί πρόσκαιρη η επιδείνωση, λόγω της πανδημίας, των ανισορροπιών της ελληνικής οικονομίας που κληροδότησε η οικονομική κρίση του 2009 στην Ελλάδα. Στο ίδιο πλαίσιο, οι στόχοι ενσωματώνουν πτυχές ισόρροπης ανάπτυξης και ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής, που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της οικονομικής μεγέθυνσης εντός του ευρωπαϊκού οικοδομήματος.

2.2 Οι εξελίξεις το 2019

Σύμφωνα με την αναθεωρημένη δεύτερη εκτίμηση ετήσιων εθνικών λογαριασμών της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το 2019, ο ετήσιος ρυθμός πραγματικής ανάπτυξης παρέμεινε αμετάβλητος έναντι της πρώτης εκτίμησης του Μαρτίου 2020, στο 1,9%, εμφανίζοντας τάση επιτάχυνσης κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του προς τα κάτω αναθεωρημένου ρυθμού του 2018.

Ωστόσο, αναθεώρηση έχει επέλθει ως προς τους προσδιοριστικούς παράγοντες της ανάπτυξης. Σύμφωνα με αυτήν, η τάση στήριξης της ανάπτυξης στη μεγέθυνση της καταναλωτικής δαπάνης τα προηγούμενα έτη παραμένει και το 2019. Με βάση τα αναθεωρημένα στοιχεία, ο ρυθμός ανάπτυξης του 2019 απορρέει πρωτίστως από την ιδιωτική κατανάλωση (+1,9% έναντι του 2018, έναντι +0,8% προηγούμενος) και δευτερευόντως από τη δημόσια κατανάλωση (+1,2%, έναντι 2,1% προηγούμενος), χωρίς να παραγνωρίζεται η παράλληλη αύξηση της συμβολής του εξωτερικού τομέα έναντι του 2018, από τις 0,3 στις 0,7 ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια στιγμή, η διαμορφούμενη εικόνα είναι επιδεινωμένη έναντι των προηγούμενων στοιχείων για το 2019 όσον αφορά το κλείσιμο του επενδυτικού κενού στην Ελλάδα, ενώ αρνητικές συνέπειες από την αναθεώρηση στοιχείων προκύπτουν και για την αγορά εργασίας το 2019.

Η μεταβολή των τιμών μέσα στο 2019 υπήρξε οριακά θετική (+0,3% βάσει του εθνικού ΔΤΚ), με τον πυρήνα του πληθωρισμού να παρουσιάζει στασιμότητα (+0,1%). Αντίθετα, ο μέσος ονομαστικός μισθός αυξήθηκε περισσότερο, κατά 1,0% σε ετήσια βάση, υποδηλώνοντας κέρδη σε όρους πραγματικού μέσου μισθού κατά 0,8% έναντι του 2018.

Προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα για την επιμέρους τάση κάθε συνιστώσας του ΑΕΠ κατά τη διάρκεια του 2019 μετά την αναθεώρηση των στοιχείων, απαιτείται ανάλυση των εναρμονισμένων προς την ετήσια αναθεώρηση τριμηνιαίων στοιχείων εθνικών λογαριασμών για το 2019, τα οποία όμως αναμένεται να γίνουν διαθέσιμα από την Ελληνική Στατιστική Αρχή στις 4 Δεκεμβρίου 2020.

Πάντως, από την εξέταση των διαθέσιμων δεικτών υψηλής συχνότητας, υποδηλώνεται επιτάχυνση της δυναμικής της οικονομίας στο δεύτερο εξάμηνο του 2019 έναντι του προηγούμενου εξαμήνου. Στις ευνοϊκές εξελίξεις συγκαταλέγεται η ενίσχυση των επιχειρηματικών προσδοκιών στον κλάδο των κατασκευών, οι οποίες τον Δεκέμβριο του 2019 ήταν βελτιωμένες κατά 35,4 μονάδες βάσης έναντι του τέλους του πρώτου εξαμήνου 2019. Αντίστοιχα, το επίπεδο του Δείκτη Οικονομικού Κλίματος διαμορφώθηκε στο τέλος του 2019 υψηλότερα κατά 7,7 μονάδες βάσης από ότι στο τέλος του πρώτου εξαμήνου 2019, παρά τη μέση μείωση 2,0 μονάδων βάσης του αντίστοιχου δείκτη για την Ευρωζώνη εντός του ίδιου διαστήματος.

Οι συνθήκες ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών επίσης, είδαν βελτίωση μέσα στο δεύτερο εξάμηνο του 2019, με το υπόλοιπο καταθέσεων/ρέπος στο σύνολο της οικονομίας αυξημένο τον Δεκέμβριο του 2019 κατά 6,5 δισ. ευρώ ή 4,3% έναντι του Ιουνίου του 2019, εν μέσω αντίστοιχων αυξήσεων στις καταθέσεις των νοικοκυριών (κατά 4,2 δισ. ευρώ) και των επιχειρήσεων (κατά 2,0 δισ. ευρώ) στο ίδιο διάστημα²¹. Σε αυτό εκτιμάται ότι συνέβαλε η αύξηση της εμπιστοσύνης στο τραπεζικό σύστημα από τον Σεπτέμβριο του 2019, οπότε συντελέστηκε η πλήρης άρση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων.

Ακόμα, η βελτίωση της διεθνούς εμπιστοσύνης στην ελληνική οικονομία επικυρώθηκε τον Οκτώβριο του 2019 με την επιτυχή έκδοση δεκαετούς ομολόγου, μέσω του οποίου αντλήθηκε 1,5 δισ. ευρώ με ιστορικά χαμηλή απόδοση 1,5% και αυξημένη συμμετοχή θεσμικών χαρτοφυλακίων. Τον ίδιο μήνα, ο οίκος αξιολόγησης S&P αναβάθμισε την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας από B+ σε BB- με θετική προοπτική, ακολουθούμενος από τον οίκο DBRS που αναβάθμισε την προοπτική της ελληνικής οικονομίας από σταθερή σε θετική εντός της βαθμίδας BB (χαμηλό), την 1η Νοεμβρίου 2019.

2.3 Οι εξελίξεις το 2020

Το ΑΕΠ και οι συνιστώσες του

Στην αρχή του 2020 και πριν το ξέσπασμα της πανδημίας, ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης του πραγματικού ΑΕΠ αναμενόταν στο 2,8% για φέτος (πρόβλεψη Κρατικού Προϋπολογισμού 2020), με κύρια τη συνεισφορά των επενδύσεων και της ενίσχυσης της απασχόλησης στην ανάπτυξη.

Ωστόσο, η υγειονομική κρίση ανέτρεψε τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές ανάπτυξης του τέλους του 2019 και τις μακροοικονομικές εκτιμήσεις για το τρέχον έτος. Η διάρκεια της κρίσης, που συσχετίζεται με το χρονικό σημείο εξάλειψης του υγειονομικού κινδύνου, αποτελεί σήμερα την πιο σημαντική, αλλά άγνωστη παράμετρο για τη διαδικασία οικονομικών προβλέψεων. Σε αυτό το περιβάλλον, κάθε άσκηση προβλέψεων για την πορεία της οικονομίας συνοδεύεται από επισφάλεια, όπως αποδεικνύεται από τις συνεχείς επί το χείρον αναθεωρήσεις των μακροοικονομικών προσομοιώσεων όλων των διεθνών οργανισμών κατά τη διάρκεια του 2020.

²¹ Σύμφωνα με τα μηνιαία στοιχεία τραπεζικής χρηματοδότησης και καταθέσεων, της Τράπεζας της Ελλάδος.

Ένας επιπρόσθετος περιοριστικός παράγοντας για τη μακροοικονομική προβλεπτική διαδικασία για το 2020 προστέθηκε από την αναθεώρηση των Εθνικών Λογαριασμών του 2019 όσον αφορά τις συνιστώσες του πραγματικού ΑΕΠ, δεδομένου ότι κατά την κατάθεση του Κρατικού Προϋπολογισμού δεν είναι ακόμα διαθέσιμα τα αντίστοιχα αναθεωρημένα τριμηνιαία στοιχεία (για το 2019 και το πρώτο εξάμηνο του 2020), που αποτελούν τη βάση για τη διενέργεια των ετήσιων προβλέψεων.

Για την ελληνική οικονομία, η πρώτη εθνική μακροοικονομική πρόβλεψη για την επίπτωση της πανδημίας έγινε στα μέσα Απριλίου 2020, υπό την υπόθεση της εξάντλησης της υγειονομικής κρίσης μέσα στο δεύτερο τρίμηνο του 2020 και αντιστοιχούσε σε ύφεση 4,7% για το 2020, σύμφωνα με το σενάριο βάσης του Προγράμματος Σταθερότητας 2020. Μία δεύτερη εκτίμηση για ύφεση 7,9% του ΑΕΠ συμπεριλήφθηκε ως εναλλακτικό σενάριο στο Πρόγραμμα Σταθερότητας, στη βάση δυσμενέστερων υποθέσεων έναντι του βασικού σεναρίου, όσον αφορά την ύφεση στην Ευρωζώνη και την επίπτωση της πανδημίας στον εξωτερικό τουρισμό της χώρας.

Ωστόσο, οι διαμορφούμενες εξελίξεις πέραν του Απριλίου 2020 συνέτειναν στην ανάγκη για προς τα κάτω αναθεώρηση του βασικού μακροοικονομικού σεναρίου του Προγράμματος Σταθερότητας. Τα αίτια επανεξέτασης του βασικού σεναρίου σχετίζονταν με τη διάρκεια της υγειονομικής κρίσης και τη μετατόπιση των εξωτερικών υποθέσεων από μία βραχύβια διαταραχή που δεν θα εκτεινόταν πέραν του δεύτερου τριμήνου 2020 σε μία νέα πραγματικότητα μεγαλύτερης διάρκειας παγκοσμίως. Ήδη τον Σεπτέμβριο του 2020, η νέα έξαρση της νόσου Covid-19 στην Ευρώπη και παγκοσμίως οδήγησε σε νέα εκτίμηση για την ύφεση του 2020 της τάξης του 8,2% έναντι του 2019, στο πλαίσιο του Προσχεδίου του Κρατικού Προϋπολογισμού 2021, στη βάση της βαθύτερης ύφεσης στην Ευρωζώνη και της μεγαλύτερης επίπτωσης στις διεθνείς ταξιδιωτικές αφίξεις, δυσμενέστερη ακόμη και από εκείνες του σεναρίου του Προγράμματος Σταθερότητας.

Οι νέες υποθέσεις του Προσχεδίου του Κρατικού Προϋπολογισμού αναθεωρήθηκαν περαιτέρω προς το δυσμενέστερο κατά τη διάρκεια του Νοεμβρίου 2020, ενσωματώνοντας την επίπτωση του εκτυλισσόμενου δεύτερου lockdown για τον περιορισμό του νέου, μεγαλύτερου κύματος της πανδημίας. Ως εκ τούτου, οι τρέχουσες υποθέσεις ενσωματώνουν βαθύτερη ύφεση στην Ευρωζώνη έναντι των προηγούμενων εκτιμήσεων²², μεγαλύτερη μείωση ταξιδιωτικών αφίξεων μη κατοίκων, στο δεύτερο εξάμηνο του έτους, άνω του 70% έναντι του 2019 (που επιφέρουν απώλεια 78% των εισπράξεων του 2019 στο σύνολο του 2020), πτώση της οικονομικής δραστηριότητας του τέταρτου τριμήνου 2020 λόγω του νέου lockdown και πιο αργή επαναφορά της οικονομίας σε συνθήκες κανονικότητας, λόγω της επειλούμενης συνέχισης της πανδημίας ως τον Απρίλιο του 2021. Λόγω αυτών, η προηγουμένως εκτιμώμενη οικονομική ανάκαμψη του τέταρτου τριμήνου του 2020 (Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2021) έχει πλέον αναθεωρηθεί σε τριμηνιαία ύφεση, που εν συνεχεία καθιστά σημαντικά δυσμενέστερη την επίδραση μεταφοράς στο 2021.

Σημαντική κρίνεται η εξέταση των έως σήμερα διαθέσιμων στοιχείων εθνικών λογαριασμών για τα δύο πρώτα τρίμηνα του 2020, καθώς σε αυτά αποτυπώνεται η αρχική επίδραση των μέτρων περιορισμού της πανδημίας στην ελληνική οικονομία. Ωστόσο, κατόπιν της αναθεώρησης των στοιχείων έτους 2019 από την Ελληνική Στατιστική Αρχή, τα εν λόγω στοιχεία θα πρέπει να αξιολογούνται μόνο ως μία αδρή πρώτη εικόνα των τάσεων στην οικονομία, έως ότου εναρμονιστούν με την αναθεώρηση του 2019.

Με την επιφύλαξη των ανωτέρω, στο πρώτο τρίμηνο του 2020 η ανθεκτικότητα της ελληνικής οικονομίας ήταν σημαντικά μεγαλύτερη από ό,τι για τον μέσο όρο της Ευρωζώνης (-0,7% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, έναντι -3,7% για την Ευρωζώνη). Το ευνοϊκότερο αυτό αποτέλεσμα πρώτου τριμήνου είναι συμβατό, αφενός, με τις θετικές προοπτικές στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα στο ίδιο διάστημα. Αφετέρου, είναι συμβατό με τη βελτίωση του οικονομικού κλίματος τους πρώτους μήνες του 2020, ιδίως σε ό,τι αφορά τις επιχειρηματικές προσδοκίες στη βιομηχανία, τον δείκτη υπεύθυ-

²² Μεγαλύτερη του 7,8% που ανακοίνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο των φθινοπωρινών οικονομικών προβλέψεων της. Δεδομένου ότι οι εν λόγω προβλέψεις διενεργήθηκαν πριν τις 22 Οκτωβρίου 2020, δεν ενσωματώνουν τον κύριο όγκο των νέων μέτρων περιορισμού της πανδημίας πολλών ευρωπαϊκών χωρών για το τέταρτο τρίμηνο του 2020.

νων προμηθειών και τη βελτίωση των συνθηκών χρηματοδότησης της οικονομίας. Ενδεικτικά, στις αρχές του 2020, οι αποδόσεις των ελληνικών ομολόγων συνέχιζαν να κινούνται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, ωθώντας τον οίκο αξιολόγησης Fitch να αναβαθμίσει, στις 24 Ιανουαρίου 2020, την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας από BB- σε BB με θετική προοπτική.

Ωστόσο, η παρούσα κρίση, με τις αναπόφευκτες άμεσες επιπτώσεις σε όρους διεθνών χρηματοπιστωτικών συνθηκών και αγοράς εργασίας, ανέκοψε προσωρινά τόσο την προ πανδημίας δυναμική βελτίωσης της καμπύλης αποδόσεων των ελληνικών ομολόγων όσο και τη δυναμική αύξησης της απασχόλησης. Κι ενώ οι αποδόσεις των ελληνικών ομολόγων ήδη τον Ιούνιο του 2020 είχαν επανέλθει στα αρχικά επίπεδα του 2020, λόγω της έγκαιρης λήψης μέτρων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η αγορά εργασίας αναμένεται να πληγεί για μεγαλύτερο διάστημα, τόσο λόγω της σημαντικής συμμετοχής της τουριστικής απασχόλησης στη συνολική απασχόληση κατά το τρίτο τρίμηνο του έτους, όσο και λόγω της αναστολής λειτουργίας κλάδων και μείωσης της προσφοράς εργασίας λόγω του υγειονομικού κινδύνου στο τέταρτο τρίμηνο.

Οι απώλειες για τον κλάδο του τουρισμού στο τρίτο τρίμηνο του 2020 αναμένεται να είναι μεγάλες, λόγω της διαχρονικής συγκέντρωσης υψηλού ποσοστού διεθνών ταξιδιωτικών αφίξεων εντός αυτού του τριμήνου²³. Την περίοδο Ιουλίου – Αυγούστου, κατά την οποία υπήρξε σταδιακή άρση των περιορισμών στις διεθνείς μετακινήσεις, τα στοιχεία Ισοζυγίου Πληρωμών της Τράπεζας της Ελλάδος δείχνουν μείωση ταξιδιωτικών εισπράξεων κατά 75% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2019, με την πτώση στο σύνολο του πρώτου οκταμήνου του 2020 να ανέρχεται στο 79,7%.

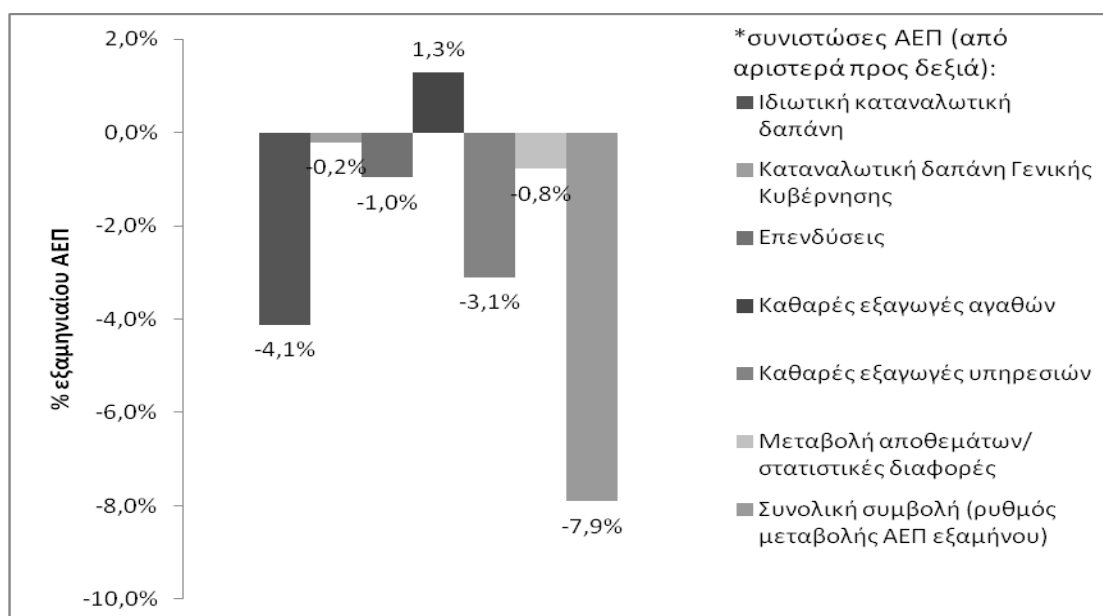
Η ύφεση στο σύνολο του 2020 οδηγείται από την κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας στο δεύτερο και το τέταρτο τρίμηνο του έτους, η οποία αντανακλά το καθολικό «πάγωμα» της δραστηριότητας σε συγκεκριμένους κλάδους παραγωγής (lockdown) εντός αυτών των τριμήνων τόσο στην Ελλάδα, όσο και διεθνώς. Η μεγαλύτερη επίδραση του lockdown φαίνεται να καταγράφεται στους κλάδους του εμπορίου, του τουρισμού και των τεχνών, με τους κλάδους των ορυχείων/μεταποίησης και των επαγγελματικών/επιστημονικών δραστηριοτήτων να ακολουθούν.

Ως εκ τούτου, και κατ' αναλογία των έως σήμερα διαθέσιμων τριμηνιαίων στοιχείων για το δεύτερο τρίμηνο, αρνητική πορεία εκτιμάται για όλες τις μεταβλητές του ΑΕΠ κατά τη διάρκεια των lockdown (και στο σύνολο του έτους), εξαιτίας της διαταραχής στην παραγωγή και της δευτερογενούς μετάδοσής της σε μη άμεσα πληττόμενους κλάδους μέσω της μείωσης της ζήτησης. Μόνη εξαίρεση αναμένεται να αποτελέσει ο όγκος δημόσιας κατανάλωσης, δεδομένων των αυξημένων δαπανών για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Η παροδική συρρίκνωση της ζήτησης αναμένεται να επηρεάσει καθοδικά τον πληθωρισμό, πέραν των ήδη αυξημένων καθοδικών πιέσεων από την πορεία των διεθνών τιμών του πετρελαίου. Ως αποτέλεσμα, το βάθος της ύφεσης αναμένεται μεγαλύτερο σε ονομαστικούς όρους έναντι των όρων όγκου εγχώριου προϊόντος.

Ενδεικτικά, στο Διάγραμμα 1.2 δίνεται η εικόνα των τάσεων των συνιστωσών του ΑΕΠ στο σύνολο πρώτου εξαμήνου 2020, με βάση τα (υποκείμενα σε αναθεώρηση) διαθέσιμα τριμηνιαία στοιχεία εθνικών λογαριασμών.

²³ Το 2019, στο τρίτο τρίμηνο του έτους συγκεντρώθηκε το 55% των ετήσιων τουριστικών αφίξεων από το εξωτερικό (στοιχεία Ισοζυγίου Πληρωμών της Τράπεζας της Ελλάδος).

Διάγραμμα 1.2 Συμβολή των συνιστωσών ΑΕΠ στον ρυθμό ανάπτυξης, πρώτο εξάμηνο 2020
(% ΑΕΠ πρώτου εξαμήνου προηγούμενου έτους, σε σταθερές τιμές)

Πηγή: Τριμηνιαίο Εθνικό Λογαριασμό 2ου τριμήνου 2020 (Ελληνική Στατιστική Αρχή).

Στη βάση των ανωτέρω, η συνισταμένη των οικονομικών επιπτώσεων από τα τρία βασικά κανάλια μετάδοσης της υγειονομικής κρίσης (παραγωγή, απασχόληση και εγχώρια ζήτηση, εξωτερικός τομέας) και η μερικώς αντισταθμιστική δράση των μέτρων οικονομικής στήριξης, τοποθετεί την ύφεση για το σύνολο του 2020 στο 10,5%, κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ χαμηλότερα από ότι στο Προσχέδιο του Κρατικού Προϋπολογισμού. Στον μεγαλύτερο βαθμό της, η απόκλιση αυτή αντικατοπτρίζει την εκτιμώμενη επίπτωση του δεύτερου lockdown του 2020 στη μεταβολή του ετήσιου πραγματικού εγχώριου προϊόντος. Σε ονομαστικούς όρους, ο ρυθμός μείωσης του ΑΕΠ αναμένεται να είναι συγκριτικά μεγαλύτερος (-11,3%), με τον αποπληθωριστή σε αρνητικό έδαφος (-0,8%).

Η εγχώρια ζήτηση αναμένεται να έχει μεγαλύτερη αρνητική συμβολή στο ΑΕΠ στο σύνολο του έτους σε σχέση με τον εξωτερικό τομέα της οικονομίας, εξηγώντας το 60% της ύφεσης. Η πραγματική ιδιωτική κατανάλωση αναμένεται να μειωθεί κατά 7,6% έναντι του 2019, λόγω μειωμένων ευκαιριών για κατανάλωση και μείωσης του μέσου ονομαστικού μισθού εν μέσω lockdown. Η συνολική απασχόληση εκτιμάται ότι θα μειωθεί κατά 5,1% και η απασχόληση των μισθωτών κατά 5,2%, επιφέροντας μείωση των αμοιβών εξαρτημένης εργασίας κατά 8,1%. Ο πραγματικός μέσος μισθός εκτιμάται ότι θα μειωθεί λιγότερο από τον ονομαστικό, κατά 2,1% έναντι του 2019, εν μέσω μείωσης του Εν. ΔΤΚ κατά 1,1%. Η μέση παραγωγικότητα της εργασίας αναμένεται να υποχωρήσει κατά 5,7%.

Οι πραγματικές επενδύσεις αναμένεται να σημειώσουν περαιτέρω απώλειες στο δεύτερο εξάμηνο του έτους, φτάνοντας στο σύνολο του 2020 στο -14,3% έναντι του 2019, ως αντανάκλαση του χαμηλού επιπέδου δραστηριότητας στον κλάδο του τουρισμού, της μειωμένης ζήτησης και της αναζωπύρωσης της αβεβαιότητας διεθνώς όσον αφορά την επιδημιολογική εξέλιξη της κρίσης. Ωστόσο, οι επενδύσεις στον κλάδο των κατασκευών αναμένεται να παραμείνουν σε θετική πορεία στο σύνολο του έτους, λόγω του ιδιαίτερα θετικού πρώτου εξαμήνου του 2020.

Οι εξαγωγές υπηρεσιών αναμένεται να υποστούν καθίζηση στο σύνολο του έτους (-47,0%), με κύρια την επίδραση της εισερχόμενης ταξιδιωτικής κίνησης και τις μικρότερες απώλειες των εισαγωγών υπηρεσιών να οδηγούν σε αρνητική συμβολή του ισοζυγίου υπηρεσιών στο ΑΕΠ κατά 7,5% του ΑΕΠ. Η μεγάλη αρνητική συμβολή υπεραντισταθμίζει την κατά 2,7% του ΑΕΠ θετική συμβολή των καθα-

ρών εξαγωγών αγαθών, που οφείλεται στη συγκριτικά μεγαλύτερη πτώση του όγκου των εισαγωγών αγαθών²⁴ (-14,2%) έναντι των εξαγωγών αγαθών (-9,2%).

Η προ της πανδημίας δυναμική μείωσης της ανεργίας αναμένεται να αναστραφεί προσωρινά το 2020, με την αύξηση των ανέργων να φτάνει τις 1,6 ποσοστιαίες μονάδες του εργατικού δυναμικού, παράλληλα με τη μείωση του εργατικού δυναμικού κατά 3,2% έναντι του 2019 εξαιτίας της επιφυλακτικότητας στην προσφορά εργασίας σε περιόδους έξαρσης της πανδημίας.

Η προσωρινή διακοπή της ανάκαμψης κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2020 αναμένεται να επιδράσει στον ετήσιο ρυθμό ανάκαμψης του επόμενου έτους, μέσω της αρνητικής επίδρασης μεταφοράς (carry over). Ωστόσο, η ισχυρή επαναφορά σε θετικούς τριμηνιαίους ρυθμούς ανάπτυξης σε ετήσια βάση από το δεύτερο τρίμηνο του 2021, όπως είχε εκτιμηθεί στο Προσχέδιο του Κρατικού Προϋπολογισμού, συνεχίζει να αποτελεί εκτίμηση του βασικού μακροοικονομικού σεναρίου.

Πληθωρισμός - Τιμές

Η υφεσιακή επίδραση των μέτρων κατά της πανδημίας αντέστρεψε, από τον Απρίλιο του 2020, την προηγουμένως ανοδική τάση του Εν.ΔΤΚ, οδηγώντας τους μέσους ρυθμούς Εν. ΔΤΚ και εθνικού ΔΤΚ στο -1,1% για το πρώτο δεκάμηνο του 2020, χαμηλότερα από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης (+0,4%). Η μείωση της διεθνούς τιμής του πετρελαίου, που συντέλεσε προς αυτήν την κατεύθυνση, αντανακλάται στον σημαντικά λιγότερο αρνητικό πυρήνα του πληθωρισμού, που κυμάνθηκε στο -0,2% την ίδια περίοδο.

Η αρνητική πορεία των τιμών εντάθηκε από τον Ιούνιο του 2020, με τον ρυθμό πληθωρισμού της περιόδου Ιουνίου – Οκτωβρίου στο -2,1% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2019. Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλαν οι μειωμένοι συντελεστές έμμεσης φορολογίας στις μεταφορές προσώπων, στα οργανωμένα τουριστικά πακέτα, στα εισιτήρια των κινηματογράφων και σε συγκεκριμένες κατηγορίες προϊόντων και υπηρεσιών εστίασης (μη αλκοολούχα ποτά), που εφαρμόστηκαν από τον Ιούνιο του 2020 ως μέτρο αντιστάθμισης των επιπτώσεων της πανδημίας.

Στο σύνολο του έτους, ο ρυθμός πληθωρισμού αναμένεται να διαμορφωθεί κοντά στο επίπεδο δεκαμήνου (-1,1%), περιορίζοντας τις απώλειες του πραγματικού μέσου μισθού σε σχέση με τις αντίστοιχες σε όρους ονομαστικού μισθού, στο 2,0% σε ετήσια βάση.

Απασχόληση – Ανεργία

Η ανεργία μειώθηκε μεταξύ Φεβρουαρίου και Απριλίου 2020 στο 15,7% του εργατικού δυναμικού έναντι 16,1% τον Ιανουάριο του 2020, παρά την εξάπλωση της πανδημίας και την αναστολή λειτουργίας οικονομικών κλάδων την ίδια περίοδο. Αυτό εξηγείται από τη μειωμένη διαθεσιμότητα ενός τμήματος του πληθυσμού να προσφέρει εργασία κατά την πρώτη έξαρση της πανδημίας, με αποτέλεσμα το τμήμα αυτό να καταγραφεί στατιστικά ως οικονομικά ανενεργός πληθυσμός τους αντίστοιχους μήνες. Ως εκ τούτου, το εργατικό δυναμικό υποχώρησε κατά 2,7% την περίοδο Φεβρουαρίου – Απριλίου 2020 έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2019 και ο μέσος αριθμός των ανέργων μειώθηκε κατά 30,7 χιλιάδες έναντι του Ιανουαρίου 2020.

Τον Μάιο 2020, η τάση στατιστικής καταγραφής μειωμένου αριθμού ανέργων εξέλειψε, λόγω υποχώρησης της πανδημίας και του υγειονομικού κινδύνου, οδηγώντας στη διαμόρφωση του ποσοστού ανεργίας στο 17,7% του εργατικού δυναμικού. Εντούτοις, από τα μηνιαία στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού δεν προκύπτει τάση περαιτέρω αύξησης των ανέργων τους αμέσως επόμενους μήνες, αλλά σταδιακή ανάκαμψη της αγοράς εργασίας. Τον Αύγουστο του 2020, ο αριθμός ανέργων είχε μειωθεί κατά 41 χιλιάδες έναντι του Μαΐου, με αντίστοιχη αύξηση των απασχολούμενων κατά 52,3 χιλιάδες.

²⁴ Σε αυτό συμβάλλει η υποχώρηση των επενδύσεων σε εξοπλισμό κατά 25% το 2020.

Τα σημάδια ανθεκτικότητας της αγοράς εργασίας θεωρείται ότι σηματοδοτούν την επιτυχία του μέτρου αναστολής των συμβάσεων εργασίας στους κλάδους που έχουν πληγεί από την πανδημία, καθώς και της «ρήτρας μη απολύσεων» για τους επωφελούμενους από τα μέτρα οικονομικής στήριξης.

Σε κάθε περίπτωση, τα νέα μέτρα περιορισμού της εξάπλωσης του Covid-19, τον Νοέμβριο του 2020, αναμένεται να επιδεινώσουν την πορεία των δεικτών της αγοράς εργασίας στο σύνολο του έτους, επιταχύνοντας την πτωτική τάση του εργατικού δυναμικού και της απασχόλησης (στο -3,2% και -5,1% αντίστοιχα, σε ετήσια βάση) και αυξάνοντας πρόσκαιρα το ποσοστό των ανέργων κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του 2019.

Νομισματικές και πιστωτικές εξελίξεις στην Ελλάδα

Το 2020 ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του συνόλου των εγχωρίων καταθέσεων επιβραδύνθηκε έναντι του προηγούμενου έτους και διαμορφώθηκε, κατά μέσο όρο τους πρώτους εννέα μήνες του έτους, σε 6,5% (μέσος ετήσιος ρυθμός κατά τους πρώτους εννέα μήνες του 2019: 7,9%). Η παρατηρούμενη επιβράδυνση αποδίδεται κυρίως στις καταθέσεις προθεσμίας έως 2 έτη, οι οποίες υποχώρησαν με εντεινόμενο ρυθμό κατά τη διάρκεια των πρώτων εννέα μηνών του τρέχοντος έτους. Αντίθετα, οι καταθέσεις διάρκειας μίας ημέρας αυξήθηκαν με διψήφιο μέγεθος ετήσιου ρυθμού ανόδου, ο οποίος επιταχύνθηκε σταδιακά. Η συρρίκνωση της διαφοράς του επιτοκίου καταθέσεων προθεσμίας από το επιτόκιο των καταθέσεων μίας ημέρας εκτιμάται ότι συνέβαλε στη μετακίνηση πόρων μεταξύ των δύο κατηγοριών καταθέσεων. Επιπλέον του περιορισμού του κόστους ευκαιρίας διακράτησης καταθέσεων μεγαλύτερης ρευστότητας, η αύξηση του υπολοίπου των τρεχούμενων λογαριασμών, των καταθέσεων όψεως και των καταθέσεων ταμειυτηρίου υποστηρίχθηκε από τη δέσμη μέτρων πολιτικής για τον περιορισμό των επιπτώσεων της πανδημίας στην πραγματική οικονομία, την αύξηση της χρησιμότητας των καταθέσεων ως μέσου πληρωμών και πιθανώς την αναβολή καταναλωτικών δαπανών εκ μέρους των νοικοκυριών.

Όσον αφορά την ανάλυση κατά τομέα, οι τραπεζικές καταθέσεις των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων αυξήθηκαν συνολικά περίπου κατά 6,2 δισ. ευρώ τους πρώτους εννέα μήνες του έτους (έναντι αύξησης 0,1 δισ. ευρώ την ίδια περίοδο του 2019). Η αξιοσημείωτη άνοδος των καταθέσεων των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων προήλθε κατά κύριο λόγο από καταθέσεις μίας ημέρας (6/7 της συνολικής ροής του εννεάμηνου Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου 2020) γεγονός που αντανακλά τη συγκέντρωση διαθεσίμων από τις επιχειρήσεις κατά την περίοδο της πανδημίας και μετά, πιθανώς για λόγους πρόνοιας ή πίστωσης προϊόντος δανείου ή χρηματοδοτικού εργαλείου υπέρ της ενίσχυσης ρευστότητας των επιχειρήσεων που επλήγησαν από την πανδημία. Παρά την αρνητική επίδραση που συνέχισε να ασκεί η συρρίκνωση των στεγαστικών και των καταναλωτικών δανείων, οι καταθέσεις των νοικοκυριών αυξήθηκαν κατά 3,7 δισ. ευρώ (έναντι αύξησης 4,2 δισ. ευρώ την ίδια περίοδο του 2019) σε συνέπεια με την ενίσχυση της αποταμιευτικής συμπεριφοράς των νοικοκυριών.

Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του υπολοίπου της χρηματοδότησης προς τον τομέα της γενικής κυβέρνησης από το εγχώριο τραπεζικό σύστημα (συμπεριλαμβανομένης της Τραπεζής της Ελλάδος), αφού έλαβε αρνητικές τιμές το 2019, το 2020 μεταστράφηκε σε θετικές τιμές και επιταχύνθηκε έντονα. Αναλυτικότερα, ο εν λόγω ρυθμός μεταβολής ανήλθε σε 54,0% το Σεπτέμβριο του 2020 (έναντι -5,5% το Δεκέμβριο του 2019) και το εννεάμηνο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου 2020 διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο σε 24,2% έναντι -2,5% κατά το 2019. Η σημαντική ετήσια άνοδος του υπολοίπου της χρηματοδότησης προς τον τομέα της γενικής κυβέρνησης κατά μέσο όρο το εν λόγω διάστημα του 2020, ενισχύθηκε από την αύξηση της αξίας του αποθέματος τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου στο χαρτοφυλάκιο των ΝΧΙ (νομισματικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων), καθώς οι τίτλοι αυτοί κατέστησαν εκ νέου κατ' εξαίρεση αποδεκτοί από το Ευρωσύστημα ως εξασφαλίσεις. Τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα τους χρησιμοποίησαν προκειμένου να αντλήσουν πόρους μέσω πράξεων αναχρηματοδότησης από το Ευρωσύστημα. Επίσης, οι εν λόγω τίτλοι υπήχθησαν στο Pandemic Emergency Purchase Programme της ΕΚΤ, γεγονός το οποίο οδήγησε στην αύξηση της αξίας του σχετικού χαρτοφυλακίου της Τραπέζης της Ελλάδος ως αποτέλεσμα της κτήσης τους μέσω του εν λόγω προγράμματος.

Όσον αφορά την τραπεζική χρηματοδότηση του ιδιωτικού μη χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας, οι μεν πιστώσεις προς τα νοικοκυριά συνέχισαν να μειώνονται, η δε χρηματοδότηση προς τις επιχειρήσεις αυξήθηκε περαιτέρω. Ο ετήσιος ρυθμός μείωσης των τραπεζικών δανείων προς τα νοικοκυριά έγινε εντονότερος τους πρώτους εννέα μήνες του 2020 και διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο σε -2,8% έναντι -2,6% το 2019 (Σεπτέμβριος 2020: -2,5%, Δεκέμβριος 2019: -2,9%). Αντίθετα, ο ετήσιος ρυθμός πιστωτικής επέκτασης εκ μέρους των τραπεζών προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, αφού σημείωσε επιτάχυνση κατά το μεγαλύτερο μέρος του 2019, μετά το Μάρτιο του 2020 ξεκίνησε εκ νέου να αυξάνεται αδιαλείπτως και το Σεπτέμβριο του 2020 ανήλθε σε 8,3%, την υψηλότερη τιμή που έχει λάβει μετά τον Ιούλιο του 2009 (Δεκέμβριος 2019: 1,7%). Το εννεάμηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου του 2020 ο εν λόγω ρυθμός (4,5%) ήταν κατά μέσο όρο υψηλότερος έναντι του 2019 (2,2%).

Η ενδυνάμωση της πιστωτικής επέκτασης εκ μέρους των τραπεζών προς τις επιχειρήσεις το 2020, ιδιαίτερα μετά το Μάρτιο κατά τον οποίο ξεκίνησαν οι επιδράσεις από την πανδημία, αντανακλά την ενίσχυση της ζήτησης, καθώς και της προσφοράς τραπεζικών δανείων. Όσον αφορά τη ζήτηση για νέα δάνεια, οι πιέσεις στη ρευστότητα των επιχειρήσεων μετά την έναρξη της πανδημίας και η διαμόρφωση των επιτοκίων των επιχειρηματικών δανείων σε χαμηλό μέσο επίπεδο κατά το 2020 είχαν αυξητική επίδραση, η οποία υπεραντιστάθμισε τις επιπτώσεις από τον περιορισμό της οικονομικής δραστηριότητας κατά το α' και β' τρίμηνο του έτους. Εν όψει της αυξημένης αβεβαιότητας λόγω της πανδημίας, οι επιχειρήσεις αντιμετώπισαν τις πιέσεις αυτές με άντληση τραπεζικών δανειακών πόρων και από υφιστάμενες πιστωτικές γραμμές, εκτός από την υποβολή αιτημάτων για την ένταξή τους στα κυβερνητικά προγράμματα στήριξης για την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών της πανδημίας Covid-19.

Από την πλευρά της προσφοράς, οι συνθήκες ρευστότητας του τραπεζικού συστήματος βελτιώθηκαν το 2020, μέσω της στήριξης από τα μέτρα νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος, από τα εποπτικά μέτρα του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (SSM) και από τα δημοσιονομικά μέτρα ενίσχυσης των επιχειρήσεων (και των νοικοκυριών) που έλαβε η κυβέρνηση. Επίσης, η παροχή τραπεζικών πιστώσεων προς τις επιχειρήσεις ενισχύθηκε ιδιαίτερα, ειδικά μετά τον Ιούνιο του 2020, από τα προγράμματα χρηματοδότησης μέσω της Αναπτυξιακής Τράπεζας με εγγυήσεις (από το «Ταμείο Εγγυοδοσίας Επιχειρήσεων Covid-19») και παροχής δανείων κεφαλαίου κίνησης με διετή επιδότηση επιτοκίου λόγω πανδημίας από το ΤΕΠΙΧ II. Ωστόσο, σημαντικό περιοριστικό παράγοντα για την προσφορά πιστώσεων εκ μέρους των τραπεζών αποτελεί η προοπτική της δημιουργίας νέων μη εξυπηρετούμενων δανείων λόγω της ύφεσης.

Η περαιτέρω συρρίκνωση του υπολοίπου της τραπεζικής χρηματοδότησης προς τα νοικοκυριά, κατά την υπό εξέταση περίοδο, συνδέεται με την επιδείνωση της χρηματοοικονομικής τους κατάστασης και τις εκτιμήσεις για άνοδο της ανεργίας, την περιστολή των καταναλωτικών δαπανών και την άνοδο της οικονομικής αβεβαιότητας. Οι παράγοντες αυτοί συνέβαλαν αρνητικά στη ζήτηση και την προσφορά δανείων. Εξάλλου, τα δάνεια προς τα νοικοκυριά συνεχίζουν να εμφανίζουν (συγκριτικά με τις επιχειρήσεις) υψηλότερους δείκτες μη εξυπηρετούμενων δανείων περιορίζοντας τη διάθεση των τραπεζών να διοχετεύσουν νέες πιστώσεις. Επίσης, όσον αφορά τα στεγαστικά δάνεια, οι αβέβαιες εκτιμήσεις για την εξέλιξη των τιμών στην αγορά των κατοικιών επέδρασαν ανασταλτικά στη ζήτηση.

Η επί μακρόν εξαιρετικά διευκολυντική κατεύθυνση της ενιαίας νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ και η ενίσχυση των καταθέσεων, ως πηγής άντλησης ρευστότητας εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων, συνέβαλαν στο να διαμορφωθούν τα επιτόκια των τραπεζικών καταθέσεων στην Ελλάδα την εξεταζόμενη περίοδο σε ιστορικά ελάχιστες τιμές. Το επιτόκιο των καταθέσεων προθεσμίας, περιλαμβανομένων των καταθέσεων των νοικοκυριών και των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων, διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο τους πρώτους εννέα μήνες του τρέχοντος έτους σε 0,27%, δηλαδή κατά 32 μονάδες βάσης χαμηλότερα έναντι του μέσου επιτοκίου της ίδιας περιόδου του 2019.

Το κόστος τραπεζικής χρηματοδότησης για τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο το 2020 σε χαμηλότερο επίπεδο έναντι του προηγούμενου έτους και, παρά τις αυξήσεις που παρατηρήθηκαν από τον Μάιο και εξής, συνεχίζει να κυμαίνεται σε ιστορικά χαμηλές τιμές, δια-

σφαλίζοντας μέχρι στιγμής υποστηρικτικές συνθήκες χρηματοδότησης για τις επιχειρήσεις. Ειδικότερα, το μεσοσταθμικό επιτόκιο των δανείων προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις διαμορφώθηκε σε 3,22%, κατά μέσο όρο, τους πρώτους εννέα μήνες του 2020 (κατά 77 μονάδες βάσης χαμηλότερα έναντι του μέσου επιτοκίου της ίδιας περιόδου του 2019). Στην ελάφρυνση του κόστους τραπεζικής χρηματοδότησης των επιχειρήσεων συνέβαλε σε σημαντικό βαθμό η διάθεση χρηματοδοτικών εργαλείων αναπτυξιακών φορέων, με σκοπό την ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων που επλήγησαν από την πανδημία.

Όμοια με τις επιχειρήσεις, το κόστος τραπεζικού δανεισμού προς τα νοικοκυριά διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο το 2020 σε χαμηλότερο επίπεδο έναντι του προηγούμενου έτους, μολονότι η πτωτική τάση που ακολουθούσε ανεκόπη από τον Μάιο και μετά. Το μεσοσταθμικό επιτόκιο των δανείων προς τα νοικοκυριά διαμορφώθηκε σε 4,89% κατά μέσο όρο την περίοδο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου του 2020 (κατά 26 μονάδες βάσης χαμηλότερα από το αντίστοιχο μέσο επιτόκιο της ίδιας περιόδου ένα έτος νωρίτερα).

Σε πραγματικούς όρους, τα επιτόκια των τραπεζικών δανείων ενισχύθηκαν το 2020 κυρίως λόγω των αποπληθωριστικών πιέσεων που ασκήθηκαν μετά το α' τρίμηνο του έτους. Το πραγματικό επιτόκιο²⁵ των δανείων προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά διαμορφώθηκε αντίστοιχα σε 4,16% και 5,84%, κατά μέσο όρο, την περίοδο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου του 2020 (υψηλότερα κατά 72 και 124 μονάδες βάσης αντίστοιχα, έναντι των αντίστοιχων μέσων όρων της ίδιας περιόδου του 2019).

Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών

Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, την περίοδο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου 2020, κατέγραψε έλλειμμα 8,6 δισ. ευρώ, αυξημένο κατά 8,5 δισ. ευρώ σε σχέση με εκείνο της ίδιας περιόδου του 2019.

Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στη μεγάλη μείωση του πλεονάσματος του ισοζυγίου των υπηρεσιών, ως αποτέλεσμα κυρίως της δραματικής μείωσης των εισπράξεων από ταξιδιωτικές υπηρεσίες λόγω των περιοριστικών μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας, τα οποία επηρέασαν αρνητικά και τις μεταφορές (θαλάσσιες και αεροπορικές). Ο περιορισμός του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών αντιστάθμισε μερικώς το αποτέλεσμα αυτό σε συνδυασμό με τη βελτίωση των ισοζυγίων πρωτογενών και δευτερογενών εισοδημάτων.

Το ισοζύγιο αγαθών εμφάνισε έλλειμμα κατά 3,3 δισ. ευρώ μικρότερο σε σχέση με εκείνο της ίδιας περιόδου του 2019 και διαμορφώθηκε σε 14,1 δισ. ευρώ. Η εξέλιξη αυτή ήταν αποτέλεσμα της μείωσης των εισαγωγών με ρυθμό ταχύτερο από εκείνον της μείωσης των εξαγωγών. Σε μεγάλο βαθμό, η μείωση τόσο των εξαγωγών όσο και των εισαγωγών οφείλεται στη μείωση των εξαγωγών και εισαγωγών καυσίμων που αντανακλά κυρίως την πτώση των τιμών του πετρελαίου. Μεταξύ των υπόλοιπων κλάδων εξαγομένων αγαθών, σημαντική θετική συμβολή είχαν οι κλάδοι των αγροτικών προϊόντων και τροφίμων και των φαρμακευτικών προϊόντων. Όσον αφορά τη γεωγραφική κατανομή, οι εξαγωγές προς την ΕΕ είχαν καλύτερη επίδοση. Γενικά οι εξαγωγές αγαθών έδειξαν αντοχή στην πτώση της εξωτερικής ζήτησης.

Η μείωση του πλεονάσματος του ισοζυγίου υπηρεσιών οφείλεται κυρίως στη μείωση των εισπράξεων από ταξιδιωτικές υπηρεσίες, η οποία δεν αντισταθμίστηκε από τον περιορισμό των αντίστοιχων πληρωμών. Στο εννεάμηνο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου 2020, η εισερχόμενη ταξιδιωτική κίνηση και οι σχετικές εισπράξεις ήταν μειωμένες κατά 77,2% και 78,2% αντίστοιχα. Το γ' τρίμηνο του 2020, που αντιπροσωπεύει την αιχμή της τουριστικής περιόδου, οι ταξιδιωτικές εισπράξεις διαμορφώθηκαν στο 26% εκείνων της ίδιας περιόδου του 2019. Οι εισπράξεις από μεταφορές μειώθηκαν κατά 16,2%, αφού οι εισπράξεις τόσο από θαλάσσιες όσο και από αεροπορικές μεταφορές κατέγραψαν μείωση.²⁶

²⁵ Το πραγματικό επιτόκιο εκτιμάται ως η διαφορά μεταξύ του ονομαστικού επιτοκίου και του δωδεκάμηνου ρυθμού πληθωρισμού.

²⁶ Οι εισπράξεις από θαλάσσιες μεταφορές αποτελούν το κυριότερο στοιχείο του λογαριασμού μεταφορών αφού αντιστοιχούσαν σε περίπου 85% των συνολικών εισπράξεων την περίοδο 2015-2019. Το αντίστοιχο ποσοστό για τις αεροπορικές μεταφορές ήταν 11%.

Συγκεκριμένα, οι εισπράξεις από θαλάσσιες μεταφορές μειώθηκαν κατά 10,3% - αντανakλώντας τη μείωση του όγκου του παγκόσμιου εμπορίου και τον αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας - καταγράφοντας όμως σχετική αντοχή συγκριτικά με τις εξελίξεις στις εισπράξεις άλλων υπηρεσιών.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου πρωτογενών εισοδημάτων περιορίστηκε, ενώ το πλεόνασμα του ισοζυγίου δευτερογενών εισοδημάτων σημείωσε αύξηση, με σημαντική θετική συμβολή από την εκταμίευση από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης (ESM) του ποσού των 644,4 εκατ. ευρώ, που αφορά την έγκριση της επιστροφής των κερδών από τα ελληνικά ομόλογα (ANFA/SMP), καθώς και των 103 εκατ. ευρώ από την επιστροφή του περιθωρίου επιτοκίου (step-up margin). Τέλος, το πλεόνασμα του ισοζυγίου κεφαλαίων παρουσίασε άνοδο σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019.²⁷

Ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών

Την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2020, στην κατηγορία των άμεσων επενδύσεων, οι καθαρές απαιτήσεις των κατοίκων έναντι του εξωτερικού σημείωσαν αύξηση κατά 494,7 εκατ. ευρώ και οι καθαρές υποχρεώσεις τους έναντι του εξωτερικού, οι οποίες αντιστοιχούν σε άμεσες επενδύσεις μη κατοίκων στην Ελλάδα, κατέγραψαν αύξηση κατά 2,4 δισ. ευρώ.

Στις επενδύσεις χαρτοφυλακίου, η καθαρή αύξηση των απαιτήσεων των κατοίκων έναντι του εξωτερικού οφείλεται κυρίως στην αύξηση (κατά 32,9 δισ. ευρώ) των τοποθετήσεων κατοίκων σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια του εξωτερικού. Η καθαρή μείωση των υποχρεώσεών τους οφείλεται κυρίως στη μείωση (8,2 δισ. ευρώ) των τοποθετήσεων μη κατοίκων σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου.²⁸

Στην κατηγορία των λοιπών επενδύσεων, η καθαρή αύξηση των απαιτήσεων των κατοίκων έναντι του εξωτερικού οφείλεται κυρίως στην αύξηση (κατά 2,5 δισ. ευρώ) της στατιστικής προσαρμογής που συνδέεται με την έκδοση χαρτονομισμάτων. Η καθαρή αύξηση των υποχρεώσεων αντανakλά κυρίως την αύξηση (κατά 41,9 δισ. ευρώ) των τοποθετήσεων μη κατοίκων σε καταθέσεις και repos στην Ελλάδα (περιλαμβάνεται και ο λογαριασμός TARGET) και την αύξηση (κατά 6,2 δισ. ευρώ) των δανειακών υποχρεώσεων προς μη κατοίκους.

Στο τέλος Σεπτεμβρίου 2020, τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας διαμορφώθηκαν σε 9,6 δισ. ευρώ, έναντι 7,5 δισ. ευρώ στο τέλος Σεπτεμβρίου του 2019.

²⁷ Οι εισπράξεις των λοιπών πρωτογενών εισοδημάτων και των δευτερογενών εισοδημάτων της γενικής κυβέρνησης περιλαμβάνουν κυρίως τις άμεσες ενισχύσεις και επιδοτήσεις στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ), καθώς και τις απολήψεις από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, ενώ οι πληρωμές περιλαμβάνουν κυρίως τις αποδόσεις προς τον Κοινοτικό Προϋπολογισμό. Οι εισπράξεις κεφαλαίων της γενικής κυβέρνησης περιλαμβάνουν κυρίως τις απολήψεις από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής.

²⁸ Επισημαίνεται ότι οι ανωτέρω εξελίξεις στις κατηγορίες των επενδύσεων χαρτοφυλακίου και των λοιπών επενδύσεων επηρεάζονται σημαντικά από τις συναλλαγές που αφορούν τιτλοποιήσεις δανείων συστημικών πιστωτικών ιδρυμάτων.

**Πίνακας 1.2 Ισοζύγιο πληρωμών
(σε εκατ. ευρώ)**

		Ιανουάριος-Δεκέμβριος			Ιανουάριος-Σεπτέμβριος		
		2017	2018	2019	2018	2019	2020
I.	Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (I.A+I.B+I.Γ+I.Δ)	-3.406,2	-5.232,2	-2.725,5	-1.357,3	-90,1	-8.612,1
	Ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών (I.A+I.B)						
	Εξαγωγές	-1.790,2	-3.184,7	-1.717,4	-170,9	952,3	-8.484,4
	Εισαγωγές	61.701,7	69.532,2	72.596,2	53.434,8	56.534,3	38.589,8
		63.491,9	72.716,9	74.313,6	53.605,7	55.582,0	47.074,2
I.A	Ισοζύγιο αγαθών (I.A.1 - I.A.2)	-19.833,9	-22.489,1	-22.833,3	-16.568,0	-17.468,6	-14.125,3
I.A.1	Εξαγωγές αγαθών	28.040,5	32.372,8	32.433,6	23.908,9	24.274,5	21.096,2
	Καύσιμα	7.887,8	10.016,9	9.078,8	7.343,8	6.940,1	4.433,2
	Πλοία (πωλήσεις)	102,0	130,9	91,5	123,6	58,2	56,1
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	20.050,7	22.225,0	23.263,4	16.441,5	17.276,1	16.606,9
I.A.2	Εισαγωγές αγαθών	47.874,4	54.861,9	55.266,9	40.476,9	41.743,0	35.221,5
	Καύσιμα	11.605,4	15.197,5	14.119,3	11.193,8	10.897,2	7.016,1
	Πλοία (αγορές)	141,9	187,7	436,6	171,5	339,1	132,8
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	36.127,0	39.476,7	40.711,1	29.111,6	30.506,8	28.072,6
I.B	Ισοζύγιο υπηρεσιών (I.B.1 - I.B.2)	18.043,7	19.304,4	21.115,9	16.397,1	18.420,9	5.640,9
I.B.1	Εισπράξεις	33.661,3	37.159,3	40.162,6	29.525,8	32.259,8	17.493,6
	Ταξιδιωτικό	14.630,1	16.085,8	18.178,8	14.112,6	16.107,1	3.509,4
	Μεταφορές	14.473,8	16.629,9	17.303,1	12.178,8	12.847,6	10.765,1
	Λοιπές υπηρεσίες	4.557,3	4.443,6	4.680,7	3.234,4	3.305,1	3.219,1
I.B.2	Πληρωμές	15.617,6	17.854,9	19.046,8	13.128,8	13.838,9	11.852,7
	Ταξιδιωτικό	1.904,7	2.191,0	2.743,8	1.605,8	2.012,5	641,2
	Μεταφορές	9.520,6	11.044,3	11.377,4	8.059,7	8.295,0	7.680,7
	Λοιπές υπηρεσίες	4.192,3	4.619,6	4.925,5	3.463,3	3.531,4	3.530,8
I.Γ	Ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων (I.Γ.1 - I.Γ.2)	-1.057,3	-1.726,4	-1.591,6	-1.177,2	-1.188,9	-435,5
I.Γ.1	Εισπράξεις	6.184,1	6.058,5	6.202,9	4.825,5	4.909,3	5.205,2
	Από εργασία (αμοιβές, μισθοί)	216,6	223,0	246,9	157,3	185,3	150,7
	Από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη)	3.148,0	2.731,4	3.046,7	1.946,7	2.199,5	2.185,4
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	2.819,5	3.104,1	2.909,3	2.721,6	2.524,6	2.869,1
I.Γ.2	Πληρωμές	7.241,3	7.784,9	7.794,5	6.002,8	6.098,2	5.640,7
	Από εργασία (αμοιβές, μισθοί)	1.343,7	1.363,7	1.411,6	1.007,3	1.060,7	1.034,1
	Από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη)	5.492,3	6.019,1	5.975,9	4.683,0	4.695,3	4.275,7
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	405,4	402,1	407,0	312,5	342,3	330,9
I.Δ	Ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων (I.Δ.1 - I.Δ.2)	-558,7	-321,1	583,5	-9,2	146,5	307,8
I.Δ.1	Εισπράξεις	1.949,9	2.177,6	3.827,9	1.714,6	2.647,4	2.902,0
	Γενική Κυβέρνηση	939,8	1.034,7	2.361,2	907,2	1.588,5	1.704,4
	Λοιποί τομείς	1.010,1	1.142,9	1.466,8	807,4	1.058,9	1.197,6
I.Δ.2	Πληρωμές	2.508,6	2.498,8	3.244,5	1.723,8	2.500,9	2.594,2
	Γενική Κυβέρνηση	1.792,7	1.702,8	1.830,3	1.195,2	1.463,5	1.383,4
	Λοιποί τομείς	715,9	796,0	1.414,2	528,5	1.037,3	1.210,8
II.	Ισοζύγιο κεφαλαίων (II.1-II.2)	914,5	353,2	679,8	166,3	214,0	1.331,6
II.1	Εισπράξεις	1.133,8	1.007,4	1.178,7	511,9	641,8	1.645,0
	Γενική Κυβέρνηση	1.040,2	627,5	1.023,0	302,7	508,7	1.500,1
	Λοιποί τομείς	93,6	379,8	155,8	209,1	133,2	144,9
II.2	Πληρωμές	219,3	654,2	498,9	345,5	427,8	313,4
	Γενική Κυβέρνηση	3,0	4,1	4,9	2,1	3,0	3,3
	Λοιποί τομείς	216,3	650,1	494,0	343,4	424,8	310,1
	Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και κεφαλαίων (I + II)	-2.491,7	-4.879,1	-2.045,6	-1.191,0	123,9	-7.280,6
III.	Ισοζύγιο χρηματοοικονομικ. συν/γών (III.A+III.B+III.Γ+III.Δ)	-1.949,1	-3.923,7	-520,0	-1.216,6	-542,6	-6.495,3
III.A	Άμεσες επενδύσεις*	-2.935,8	-2.960,7	-3.910,5	-2.296,8	-2.462,4	-1.921,3
	Απαιτήσεις	143,0	437,8	562,4	281,1	409,0	494,7
	Υποχρεώσεις	3.078,8	3.398,5	4.472,9	2.577,9	2.871,4	2.416,1
III.B	Επενδύσεις χαρτοφυλακίου*	-20.117,7	73,8	24.231,5	-3.780,3	20.941,1	42.733,5
	Απαιτήσεις	-19.392,1	1.377,7	25.927,1	-501,7	24.994,8	34.051,7
	Υποχρεώσεις	725,7	1.303,9	1.695,6	3.278,6	4.053,6	-8.681,8
III.Γ	Λοιπές επενδύσεις*	20.986,4	-966,8	-20.925,0	5.013,5	-18.963,4	-48.417,5
	Απαιτήσεις	-11.744,7	-5.801,8	-1.609,6	-4.249,9	-1.959,1	2.385,8
	Υποχρεώσεις	-32.731,0	-4.835,0	19.315,4	-9.263,4	17.004,3	50.803,3
	(Δάνεια γενικής κυβέρνησης)	5.693,7	19.555,0	-4.444,8	20.001,4	-1.966,0	-492,5
III.Δ	Μεταβολή συναλλαγματικών διαθεσίμων**	118,0	-70,0	84,0	-153,0	-58,0	1.110,1
IV.	Τακτοποιητέα στοιχεία (I+II-III+IV=0)	542,5	955,4	1.525,7	-25,6	-666,5	785,3
	Υψος συναλλαγματικών διαθεσίμων***	6.509,0	6.625,0	7.571,0	6.169,0	7.537,0	9.635,0

* (+) αύξηση (-) μείωση.

** Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα, σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, περιλαμβάνουν μόνο το νομισματικό χρυσό, τη "συναλλαγματική θέση" στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τα "ειδικά τραπεζικά δικαιώματα" και τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος σε ξένο νόμισμα έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνουν τις απαιτήσεις σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ, τις απαιτήσεις σε συναλλάγμα και σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών της ζώνης του ευρώ, και τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδος στο κεφάλαιο και στα συναλλαγματικά διαθέσιμα της ΕΚΤ.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

2.4 Οι προοπτικές το 2021

Οι προοπτικές των οικονομιών παγκοσμίως χαρακτηρίζονται από υψηλή αβεβαιότητα, τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μεσοπρόθεσμα. Η αβεβαιότητα αυτή συνδέεται με το άγνωστο της διάρκειας της υγειονομικής κρίσης και την ταχύτητα εξόδου από τα περιοριστικά μέτρα παγκοσμίως, αλλά και με την ανθεκτικότητα των οικονομιών και την ικανότητά τους να απορροφήσουν τη μεγαλύτερη ύφεση που γνώρισαν μεταπολεμικά.

Η μεγαλύτερη της αρχικώς εκτιμώμενης ένταση της πανδημίας στην Ευρώπη το φθινόπωρο του 2020 και η περαιτέρω όξυνσή της εντός του τέταρτου τριμήνου, δημιουργεί μία αρνητική συγκυρία (επίδραση μεταφοράς) για τις οικονομικές προοπτικές στην αρχή του 2021. Για αυτόν τον λόγο, η εκδήλωση εύρωστων ρυθμών ανάκαμψης αναμένεται να καθυστερήσει να αποτυπωθεί στους ετήσιους ρυθμούς ανάπτυξης των χωρών το 2021, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας. Ήδη πριν τη συμπερίληψη των χειμερινών μέτρων καθολικού lockdown σε ορισμένες ευρωπαϊκές οικονομίες, οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Νοέμβριος 2020) σκιαγραφούν μία εικόνα μερικής ανάκαμψης για την Ευρωζώνη το 2021, με ανάκτηση λιγότερου από το 50% των απωλειών του 2020 σε όρους πραγματικού εγχώριου προϊόντος. Η αντίστοιχη εθνική πρόβλεψη για την ελληνική οικονομία αντιστοιχεί σε ανάκτηση του 41,3% των απωλειών του 2020, ενσωματώνοντας ήδη την πλήρη επίδραση από την εφαρμογή του ολικού lockdown Νοεμβρίου 2020.

Ωστόσο, αρκετοί παράγοντες συνηγορούν στην ταχεία επαναφορά της ελληνικής οικονομίας σε διατηρήσιμη τροχιά ανάπτυξης, από το δεύτερο τρίμηνο του 2021. Μεταξύ αυτών είναι, αφενός, τα μέτρα που θα εφαρμοστούν το 2021 για την ενίσχυση των εισοδημάτων και τη στήριξη των επιχειρήσεων και της απασχόλησης στο πλαίσιο αντιμετώπισης των επιπτώσεων της πανδημίας, ύψους 7,5 δισ. ευρώ, τα οποία αναμένεται να επιδράσουν θετικά στο πραγματικό ΑΕΠ κατά 2,5% του ΑΕΠ του 2020. Αφετέρου, βασίμη υπόθεση αποτελεί η επιτάχυνση των μεταρρυθμίσεων, εν μέσω ευνοϊκότερης οικονομικής συγκυρίας και σταθερού πολιτικού προσανατολισμού. Είναι ενδεικτικό ότι, ακόμα και εντός της κρίσης της πανδημίας, η μεταρρυθμιστική πρόοδος στην Ελλάδα διατηρήθηκε, όπως αναγνωρίστηκε στην Έβδομη Έκθεση Ενισχυμένης Εποπτείας για τη χώρα, τον Σεπτέμβριο του 2020. Στην ίδια βάση, η αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας από τον οίκο αξιολόγησης Moody's σε Ba3 από B1 στις 6 Νοεμβρίου 2020, παρά το ανακοινωμένο δεύτερο lockdown για το έτος, καταδεικνύει τον προσωρινό χαρακτήρα της ύφεσης του 2020 και τις προοπτικές γρήγορης επαναφοράς σε συνθήκες δυναμικής ανάπτυξης για τη χώρα.

Επιπλέον, η συμβολή στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών κονδυλίων του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Facility) του Σχεδίου Ανάκαμψης αναμένεται να φτάσει το 2021 το 2,1% του ΑΕΠ, καταδεικνύοντας τα βραχυχρόνια οφέλη που συμπληρώνουν την επίδραση του Μηχανισμού σε όρους μακροπρόθεσμου μετασχηματισμού της οικονομίας.

Στη βάση των ανωτέρω, και συμπεριλαμβανομένης της αναθεωρημένης επί τα χείρω εκτίμησης για το βάθος της πανδημίας (σε συμβατότητα με την αναφορά στους καθοδικούς κινδύνους των οικονομικών προοπτικών που είχε γίνει στο Κεφάλαιο 1 του Προσχεδίου του Κρατικού Προϋπολογισμού 2021), το πραγματικό ΑΕΠ αναμένεται να διαμορφωθεί κάτω από το επίπεδο του 2019 κατά 6,2 ποσοστιαίες μονάδες, με ετήσιο ρυθμό αύξησης σε σχέση με το 2020, 4,8%.

Στην ανάκτηση μέρους της χαμένης δυναμικής αναμένεται να συμβάλουν όλες οι συνιστώσες της εγχώριας ζήτησης πλην της δημόσιας κατανάλωσης, η οποία προβλέπεται ότι θα μειωθεί κατά 1,9%, έναντι αύξησής της κατά 2,1% το 2020 λόγω των υψηλών δαπανών για την αντιμετώπιση της πανδημίας.

Η πραγματική ιδιωτική κατανάλωση αναμένεται να στηριχθεί από την εκ νέου θετική προοπτική της αγοράς εργασίας, αυξανόμενη κατά 3,0% έναντι του 2020. Η συνολική και η μισθωτή απασχόληση εκτιμάται ότι θα αυξηθούν κατά 3,8% και 4,5% αντίστοιχα, εν μέσω αύξησης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού κατά 2,7% σε ετήσια βάση.

Για τις πραγματικές επενδύσεις, η ομαλή και έγκαιρη απορρόφηση των κονδυλίων από το Ταμείο Ανάκαμψης αποτελεί κλειδί, ώστε να προσεγγίσουν τη συνεισφορά της ιδιωτικής κατανάλωσης στο ΑΕΠ το 2021, αγγίζοντας ρυθμό ετήσιας αύξησης 23,2%. Τα κονδύλια του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας εκτιμάται ότι θα κατευθυνθούν σε επενδύσεις κατά ποσοστό 70% της συνολικής κατανομής επιχορηγήσεων και δανείων για το έτος, με ισχυρά πολλαπλασιαστικά οφέλη για το σύνολο της οικονομίας, μέσω της ανάπτυξης υποδομών, δικτύων και των συνεργειών σε τεχνολογικούς τομείς.

Οι βελτιωμένες εξωτερικές υποθέσεις έναντι του 2020 όσον αφορά το παγκόσμιο εμπόριο και την ανάπτυξη στην Ευρωζώνη, αναμένεται να στηρίξουν την ανάκαμψη των μεταφορών και, μετριοπαθώς, του τουριστικού κλάδου, με τις καθαρές εξαγωγές υπηρεσιών να συμβάλλουν θετικά στο ΑΕΠ κατά 3,7 ποσοστιαίες μονάδες το 2021. Αντίθετα, οι καθαρές εξαγωγές αγαθών αναμένεται να μειωθούν κατά 2,9% του ΑΕΠ το 2021, εξαιτίας της μεγάλης αύξησης των εισαγωγών αγαθών εν μέσω επενδύσεων σε κατασκευαστικό και τεχνολογικό εξοπλισμό στο πλαίσιο υλοποίησης του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Ο πληθωρισμός αναμένεται να κινηθεί ελαφρώς ανοδικά, δεδομένης της αναθερμασμένης ζήτησης, στο 0,6% έναντι του 2020, έναντι αύξησης του ονομαστικού μέσου μισθού κατά 1,3% σε ετήσια βάση.

Η ανεργία προβλέπεται στο 17,9% του εργατικού δυναμικού, βελτιωμένη κατά 1,0 ποσοστιαία μονάδα έναντι του 2020, καθώς ο αριθμός ανέργων θα μειώνεται εκ νέου το 2021 και ο αριθμός απασχολούμενων θα αυξάνεται, τόσο στους μισθωτούς όσο και στους αυτοαπασχολούμενους.

Πίνακας 1.3 Βασικά μεγέθη της ελληνικής οικονομίας (% ετήσιες μεταβολές, σταθερές τιμές)			
	2019	2020**	2021**
ΑΕΠ	1,9	-10,5	4,8
Ιδιωτική κατανάλωση	1,9	-7,6	3,0
Δημόσια κατανάλωση	1,2	2,1	-1,9
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	-4,6	-14,3	23,2
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	4,8	-30,3	22,5
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	3,0	-17,4	16,4
Αποπληθωριστής ΑΕΠ	0,2	-0,8	0,8
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	0,5	-1,1	0,6
Απασχόληση*	1,2	-5,1	3,8
Ποσοστό ανεργίας*	15,2	16,9	16,0
Ποσοστό ανεργίας (Έρευνα Εργατικού Δυναμικού)	17,3	18,9	17,9

Πηγή: Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί (Ελληνική Στατιστική Αρχή), εκτιμήσεις/προβλέψεις Υπουργείου Οικονομικών.

* Σε εθνικολογιστική βάση

** Εκτιμήσεις/προβλέψεις

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

1. Επισκόπηση δαπανών και εσόδων Γενικής Κυβέρνησης

Στο επίκεντρο της πολιτικής ορθής χρήσης των δημόσιων πόρων βρίσκεται το εργαλείο της επισκόπησης δαπανών. Το 2020, ενισχύθηκε η πρακτική δημιουργίας δημοσιονομικού χώρου για την προώθηση των επενδύσεων και της ανάπτυξης, με περαιτέρω επικέντρωση της επισκόπησης δαπανών και εσόδων σε μεταρρυθμιστικές δράσεις των Υπουργείων και εποπτευόμενων από αυτά Φορέων Γενικής Κυβέρνησης (ΦΓΚ).

Η πανδημία Covid-19 και η επακόλουθη χαλάρωση των δημοσιονομικών στόχων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης έστρεψαν τις επισκοπήσεις δαπανών στην κατεύθυνση της υλοποίησης διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων έναντι δράσεων που στόχευαν σε περιορισμό συγκεκριμένων κατηγοριών δαπανών. Οι επισκοπήσεις στράφηκαν τόσο στο σκέλος των δαπανών, όσο και σε αυτό των εσόδων, χωρίς να εξαιρούν κανέναν τομέα στον οποίο μπορούν να υλοποιηθούν παρεμβάσεις για τη βελτιστοποίηση των παρεχόμενων υπηρεσιών με παράλληλο θετικό πρόσημο στην κοινωνική και δημοσιονομική αποτελεσματικότητα της δράσης.

Για το έτος 2021, η διαδικασία επισκόπησης θα ενισχυθεί περαιτέρω με την παροχή τεχνογνωσίας από εξειδικευμένους συμβούλους του ιδιωτικού τομέα, με εμπειρία σε ανάλογα έργα. Η τεχνική βοήθεια θα αποσκοπεί στην υιοθέτηση μεθόδων που θα οδηγούν σε στοχευμένες παρεμβάσεις, προκειμένου με την εισαγωγή εργαλείων του ιδιωτικού τομέα, οι επισκοπήσεις να είναι πιο στοχευμένες και να απαιτείται λιγότερος χρόνος για την ολοκλήρωσή τους.

Ακολούθως, αναλύονται διεξοδικά οι συνεχιζόμενες από το 2020 δράσεις και αυτές στις οποίες θα δοθεί προτεραιότητα το 2021.

1.1 Οριζόντιες παρεμβάσεις

Το 2020, προχώρησε η διερεύνηση επίτευξης οικονομιών κλίμακας μέσα από τον βέλτιστο συντονισμό και τη διαχείριση τεσσάρων κύριων οριζόντιων περιοχών δραστηριότητας για όλη τη Γενική Κυβέρνηση: διαχείριση κτιρίων ιδιοκτησίας του Δημοσίου, διαχείριση στόλου κρατικών οχημάτων, μείωση των ενεργειακών καταναλώσεων και διαχείριση δαπανών καθαριότητας και φύλαξης δημοσίων υπηρεσιών. Πρόκειται για τέσσερις περιοχές που αφενός αντιπροσωπεύουν σημαντικό μέρος του λειτουργικού κόστους των δημόσιων υπηρεσιών και αφετέρου, παρέχουν πρόσφορο έδαφος για επίτευξη εξοικονομήσεων μέσα από εξορθολογισμό του νομοθετικού πλαισίου που τις διέπει αλλά και των διαδικασιών μέσα από τις οποίες παρέχονται. Περαιτέρω, διενεργήθηκε συντονισμένα και κεντρικά καταγραφή του συνόλου των απαιτήσεων των ΦΓΚ από τρίτους, προκειμένου να εξεταστούν σε συσχέτιση με τυχόν σωρευμένες ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις και να καταρτιστεί σχέδιο δράσης για την αναζήτηση και είσπραξή τους.

Αναλυτικότερα, το 2020 διενεργήθηκε για πρώτη φορά, υπό τον συντονισμό της Διεύθυνσης Αξιολόγησης Δράσεων Γενικής Κυβέρνησης, καταγραφή του συνόλου των κτιρίων ιδιοκτησίας φορέων γενικής κυβέρνησης αλλά και των μισθωμένων ή παραχωρημένων με οποιοδήποτε τρόπο κτιρίων σε αυτές. Η καταγραφή συνοδεύεται από αναλυτική περιγραφή της χρήσης/εκμετάλλευσης κάθε κτιρίου και της σχετικής δαπάνης, όπου αυτή υφίσταται. Μέσα από τη διαδικασία αυτή, δημιουργήθηκε μια βάση δεδομένων που μπορεί να υποστηρίξει την ορθολογικότερη διαχείριση των κτιριακών αναγκών του Δημοσίου. Η δράση αναμένεται να οδηγήσει στην ανάπτυξη συνεργειών μεταξύ φορέων Γενικής Κυβέρνησης. Περαιτέρω, κατά το επόμενο έτος, θα εξεταστούν και οι απαραίτητες νομοθετικές παρεμβάσεις για την ταχύτερη και αποδοτικότερη κάλυψη των αναγκών των φορέων.

Ομοίως, για πρώτη φορά κατά το τρέχον έτος, το σύνολο των φορέων Γενικής Κυβέρνησης κλήθηκε να καταγράψει αναλυτικά στοιχεία για όλα τα οχήματα που έχει στην κατοχή του ή/ και χρησιμοποιεί, συνοδευόμενα από τα κόστη διαχείρισής τους. Η δράση στοχεύει στην παροχή όλης της απαιτούμενης πληροφόρησης για την υλοποίηση των απαραίτητων παρεμβάσεων, ώστε να διευκολυνθεί η ταχύτερη, αποτελεσματικότερη και οικονομικότερη κάλυψη των αναγκών των φορέων. Για τη δράση κινούνται από κοινού τα Υπουργεία Οικονομικών, Εσωτερικών, Προστασίας του Πολίτη και η ΑΑΔΕ, που έχουν επισπεύδοντα ρόλο, ώστε μέσα στο 2021 να υλοποιηθούν οι αναγκαίες νομοθετικές παρεμβάσεις.

Στην επισκόπηση δραστηριοτήτων, βασική προτεραιότητα αποτελεί ο περιορισμός των ενεργειακών καταναλώσεων σε επίπεδο γενικής κυβέρνησης. Η συγκεκριμένη δράση θα υλοποιηθεί σε στάδια και θα παρακολουθηθεί στο πλαίσιο και της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης στον προϋπολογισμό, που αναλύεται στη συνέχεια. Το 2020, ζητήθηκε από τους φορείς η αποτύπωση των κύριων ενεργειακών αναλώσεών τους και η κατάρτιση ενός ποσοτικοποιημένου πλάνου ενεργειών για τη μείωσή τους. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, αναδείχθηκαν σημαντικά θεσμικά ελλείμματα, όπως ο μη ορισμός περιβαλλοντικά υπευθύνων των φορέων, η ανάγκη ενεργειακής πιστοποίησης των δημοσίων κτιρίων, αλλά και η ανάγκη για ισχυρότερη εγκαθίδρυση της περιβαλλοντικής συνείδησης στη λειτουργία του δημόσιου τομέα. Αναδείχθηκε, περαιτέρω, η ανάγκη για επενδύσεις, καταρχήν, ώστε να μπορέσουν να επιτευχθούν οι αναμενόμενοι περιβαλλοντικοί στόχοι και στόχοι εξοικονομήσεων (spend-to-save). Μέσα στο 2021, αναμένεται να εξειδικευτούν περαιτέρω οι ενέργειες των φορέων και να δοθεί η απαιτούμενη θεσμικά κατεύθυνση σε συνδυασμό και με το αντίστοιχο έργο που πρόκειται να αναπτυχθεί στο πλαίσιο του Ταμείου Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης, το οποίο θα στηρίζεται στην πραγματοποίηση δράσεων, που θα αξιοποιούν την τεχνογνωσία και τους πόρους Εταιρειών ενεργειακών υπηρεσιών (ESCOs), για να βελτιωθεί η ενεργειακή απόδοση των εγκαταστάσεων του δημοσίου.

Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην αποτύπωση και σύγκριση του τρόπου και κόστους κάλυψης βασικών λειτουργικών αναγκών μεταξύ των φορέων γενικής κυβέρνησης. Για το λόγο αυτό, μέσα στο 2020, έγινε αναλυτική καταγραφή του τρόπου και του κόστους κάλυψης των αναγκών για υπηρεσίες καθαριότητας και φύλαξης, καθώς και αξιολόγηση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών. Η διαδικασία αυτή ανέδειξε σημαντικά ζητήματα που θα ληφθούν υπόψη για τη βέλτιστη ρύθμιση του υφιστάμενου πλαισίου, με κύριο ρόλο για τα Υπουργεία Οικονομικών και Εσωτερικών.

1.2 Κύριες Τομεακές Δράσεις Υπουργείων

Πέραν των οριζόντιων παρεμβάσεων, στο πλαίσιο διυπουργικών ομάδων εργασίας, συμφωνήθηκε η επισκόπηση τομεακών δράσεων, ανάλογα με το πεδίο αρμοδιοτήτων κάθε Υπουργείου. Παράλληλα, παρακολουθήθηκε η πορεία υλοποίησης των δράσεων που είχαν συμφωνηθεί κατά το προηγούμενο έτος, όπου αυτή δεν ανακόπτονταν λόγω της πανδημίας.

Οι κυριότερες δράσεις παρουσιάζονται συνοπτικά ακολούθως.

Βελτίωση της κοινωνικοοικονομικής αποτελεσματικότητας του συστήματος προνοιακών παροχών και υγειονομικής περίθαλψης

Το Υπουργείο Οικονομικών συντονίζει την προσπάθεια εξέτασης αδυναμιών του συστήματος προνοιακών παροχών και υγειονομικής περίθαλψης με στόχο τη βελτιστοποίησή του και τη λειτουργία του σε όρους κοινωνικής ανταποδοτικότητας και δικαιοσύνης. Για την κάλυψη όλων των διαστάσεων του ζητήματος, αυτό εξετάζεται από ομάδα ευρείας συμμετοχής με εκπροσώπηση όλων των συναρμόδιων φορέων: Υπουργείο Οικονομικών, ΑΑΔΕ, Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Υποθέσεων, Υπουργείο Υγείας, Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, ΟΠΕΚΑ, ΟΑΕΔ, e-ΕΦΚΑ, ΗΔΙΚΑ, ΕΟΠΥΥ. Στόχος είναι οι συμμετέχοντες φορείς να εισηγηθούν τις απαιτούμενες θεσμικές παρεμβάσεις που θα οδηγήσουν σε εξυγίανση του συστήματος και δημιουργία δημοσιονομικού χώρου από το 2022 και εξής, προκειμένου να ενισχυθούν οι ομάδες εκείνες που το έχουν πραγματικά ανάγκη. Κομβικά στοιχεία της μεταρρύθμισης συνιστούν η κωδικοποίηση της σχετικής νομοθεσίας, η δημιουργία ενιαίας διαλειτουργικής βάσης δεδομένων στην οποία θα έχουν πρόσβαση όλοι οι συναρμόδιοι φορείς και η θέσπιση ενιαίου ελεγκτικού μηχανισμού ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι περιπτώσεις κακής χρήσης του συστήματος (π.χ. η χρησιμοποίησή του από κατοίκους εξωτερικού που αναληθώς εμφανίζονται στο σύστημα ως κάτοικοι Ελλάδος).

Βελτίωση της εισπραξιμότητας του Κέντρου Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών (ΚΕΑΟ)

Η δράση πρόκειται να υλοποιηθεί με συνεργασία των Υπουργείων Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, με στόχο την παρακολούθηση της αύξησης των εσόδων του ΚΕΑΟ, μέσα από την ενίσχυση της διαδικασίας εντοπισμού της συστηματικής αποφυγής καταβολής εισφορών. Η συγκεκριμένη δράση εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλέγμα παρεμβάσεων για την ενίσχυση της ανταποδοτικότητας του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και την είσπραξη οφειλόμενων ποσών από μεγαλοοφειλέτες, σε συνεργασία και με την ΑΑΔΕ.

Οικειοθελής αποκάλυψη της μη δηλωθείσας επιφάνειας (τμ) της ακίνητης περιουσίας (κτισμάτων) των δημοτών

Σκοπός της δράσης είναι η διόρθωση της βάσης υπολογισμού των τελών καθαριότητας και ακίνητης περιουσίας και του φόρου ηλεκτροδοτούμενων χώρων που βεβαιώνουν οι Δήμοι. Στο πλαίσιο εφαρμογής της δράσης που αποτέλεσε βασική προτεραιότητα του Προγράμματος Επισκόπησης Δαπανών & Εσόδων το 2020, υποβλήθηκαν κατά το 2020 1.869.050 δηλώσεις για τα ηλεκτροδοτούμενα ακίνητα με αποτέλεσμα την αύξηση των δηλωθέντων τετραγωνικών μέτρων κατά 60,6 εκατ. τμ και τη δημιουργία πρόσθετου μόνιμου δημοσιονομικού χώρου που υπερβαίνει τα 90 εκατ. ευρώ ετησίως, ο οποίος θα επιτρέψει την παροχή επιπρόσθετων υπηρεσιών προς τους δημότες ή/και τη μείωση των συντελεστών, αυξάνοντας εν τέλει τόσο την κοινωνική δικαιοσύνη όσο και την αποτελεσματικότητα των δημοτικών υπηρεσιών. Η αύξηση για το 2021 αναμένεται μεγαλύτερη λόγω της αναδρομικής ισχύος των σωστών τετραγωνικών μέτρων για τον υπολογισμό των τελών από 01.01.2020. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο κατάρτισης του Ενοποιημένου Προϋπολογισμού των ΟΤΑ για το 2021, η επίδραση του μέτρου στα έσοδα των Δήμων έχει εκτιμηθεί στο ύψος των 160 εκατ. ευρώ.

Εκσυγχρονισμός της διαδικασίας βεβαίωσης και παρακολούθησης των προστίμων για παραβάσεις ΚΟΚ

Η δράση αυτή στοχεύει στην ενίσχυση της εισπραξιμότητας των εσόδων από παραβάσεις ΚΟΚ αλλά και τον εκσυγχρονισμό της διαδικασίας, που θα απελευθερώσει σημαντικούς ανθρώπινους πόρους. Κύριες συνιστώσες της δράσης αποτελούν η ηλεκτρονική καταγραφή της παράβασης, η ταυτόχρονη ενημέρωση μιας διαλειτουργούσας βάσης δεδομένων και η συνεπακόλουθη ταχύτερη και αποτελεσματικότερη διαδικασία βεβαίωσης της οφειλής. Μέσα στο 2021, σχεδιάζεται να προχωρήσουν οι απαιτούμενες νομοθετικές παρεμβάσεις, η πιλοτική εφαρμογή της δράσης και ο προγραμματισμός για την εκδίπλωσή της στην Επικράτεια. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Δήμου Αθηναίων που έχει προχωρήσει στη νέα διαδικασία, η βελτίωση της εισπραξιμότητας λόγω της παρέμβασης αναμένεται να είναι της τάξης του 10-15% τουλάχιστον.

Μείωση του κόστους προμήθειας παγίων των φορέων του Δημοσίου (επισπεύδον Υπουργείο: Ψηφιακής Διακυβέρνησης)

Κύριος άξονας της δράσης είναι η δημιουργία κεντρικής βάσης δεδομένων από τις υπηρεσιακές μονάδες του ΥΨΗΔ, στην οποία θα καταγράφονται αναλώσιμα και πάγια των φορέων του Δημοσίου, τα οποία μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν. Τα πάγια αυτά αφορούν υλικά (έπιπλα, Η/Υ, τεχνολογικό εξοπλισμό, αναλώσιμα κ.λπ.) που απαξιώνονται ή δεν χρησιμοποιούνται από έναν Φορέα και μπορούν να χρησιμοποιηθούν από κάποιον άλλο Φορέα που τα έχει ανάγκη δίχως να προβεί σε νέα προμήθεια τέτοιων υλικών. Σκοπός του συστήματος είναι η επίτευξη σημαντικής οικονομίας πόρων στο Δημόσιο, καθώς δίνεται η δυνατότητα έγκαιρης πληροφόρησης για την ύπαρξη εξοπλισμού που μπορεί να χρησιμοποιηθεί άμεσα από δημόσιο φορέα χωρίς την ανάγκη νέας προμήθειάς του. Στο πληροφοριακό σύστημα θα μπορούν να εγγραφούν όλοι οι Δημόσιοι Φορείς. Η πρωτοβουλία αυτή θα συντελέσει στην ταχύτερη και αποτελεσματικότερη κάλυψη των αναγκών των δημοσίων υπηρεσιών, τον εξορθολογισμό των προμηθειών και τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας. Το Πληροφοριακό Σύστημα θα αναπτυχθεί από τη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης, η οποία θα αναλάβει και την υποστήριξη και παραγωγική λειτουργία του.

Εξορθολογισμός δαπάνης εκτυπώσεων και προώθηση ηλεκτρονικής διακίνησης εγγράφων (επισπεύδον Υπουργείο: Ψηφιακής Διακυβέρνησης)

Η δράση αφορά στην αξιοποίηση και αναβάθμιση των υφιστάμενων εκτυπωτικών μονάδων μέσω υλοποίησης ενεργειών για την προσαρμογή σε νέες έξυπνες τεχνολογίες, καθώς και στην εκποίηση των μη λειτουργικών εκτυπωτικών μηχανημάτων. Η δράση αυτή εκτός από δημοσιονομικό αναμένεται να έχει και περιβαλλοντικό όφελος από την αντικατάσταση των παλαιών ενεργοβόρων και ρυπογόνων εκτυπωτικών μηχανημάτων με νέα. Η βέλτιστη κάλυψη των αναγκών σε εκτυπώσεις εξετάζεται και

από άλλα Υπουργεία, βάσει μελετών για τα οφέλη από εναλλακτικές λύσεις, όπως leasing εκτυπωτών. Σε συνδυασμό με την περαιτέρω προώθηση της ηλεκτρονικής διακίνησης των εγγράφων, αναμένεται να προκύψει εκσυγχρονισμός των ακολουθούμενων πρακτικών, καθώς και περιβαλλοντικό και δημοσιονομικό όφελος.

Επισκόπηση δράσεων τομέα Πολιτισμού και Αθλητισμού

Η πανδημία του Covid-19 επηρέασε σημαντικά την πορεία των συμφωνηθεισών δράσεων με το ΥΠΠΟΑ, ιδίως στον τομέα του Πολιτισμού, όπου το βάρος είχε δοθεί σε αναπτυξιακές δράσεις, όπως η αποδοτικότερη εκμετάλλευση των πωλητηρίων και αναψυκτηρίων των μουσείων και η βέλτιστη αξιοποίηση των εσόδων του ΤΑΠ. Λαμβάνοντας υπόψη τις νέες συνθήκες, οι κύριες προτεραιότητες για το 2021 επικεντρώνονται σε δράσεις ενεργειακής αναβάθμισης των μουσείων (καταρχήν δέκα μουσεία), την επέκταση του e-ticket σε περισσότερους χώρους πολιτισμού επισκευσιμότητας άνω των 20.000 ατόμων/ έτος, με την απόδοση αυτής της παρέμβασης να αναμένεται να φανεί πλήρως με την αποκατάσταση της κανονικότητας και την ψηφιοποίηση αρχειακού υλικού του ΥΠΠΟΑ που αναμένεται μεταξύ άλλων να οδηγήσει και σε αποδέσμευση χώρων που σήμερα μισθώνονται για αποθήκευση αρχείων. Ειδική μνεία γίνεται στη δράση για αποδοτικότερο πλαίσιο ασφάλισης και παροχής εγγυήσεων για έργα τέχνης της χώρας που διατίθενται σε διεθνείς εκθέσεις ή έργα αλλοδαπών χωρών που εκτίθενται στην Ελλάδα αντίστοιχα.

Στον τομέα του Αθλητισμού, θα προωθηθούν δράσεις που αφορούν στη δημιουργία εσόδων μέσα από την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων/ ελέγχων ντόπινγκ του Εργαστηρίου Ελέγχου Ντόπινγκ στο ερευνητικό κέντρο ΕΚΕΦΕ «Δημόκριτος». Περαιτέρω, στις δράσεις που συμφωνήθηκαν κατά το τρέχον έτος και αναμένεται να προχωρήσουν το 2021 περιλαμβάνεται ο εξορθολογισμός του πλαισίου ενίσχυσης των ομοσπονδιών και διακριθέντων αθλητών, με στόχο την παράλληλη ενίσχυση του μη αποκλεισμού και της προσβασιμότητας όλων στον αθλητισμό.

Ενίσχυση της ανάπτυξης των εσόδων των Λιμενικών Ταμείων

Η δράση αφορά στην αύξηση των εσόδων μέσα από τον εξορθολογισμό και τη θωράκιση της διαδικασίας τιμολόγησης, καταγραφής και είσπραξης των εσόδων των Λιμενικών Ταμείων, καθώς και στον καθορισμό πλαισίου ενιαίου ελεγκτικού μηχανισμού.

Εκσυγχρονισμός της διαδικασίας πλωτών διακομιδών ασθενών (συνεργασία Υπουργείου Ναυτιλίας & Νησιωτικής Πολιτικής και ΕΚΑΒ)

Στο πλαίσιο αυτής της δράσης, μελετώνται οι αναγκαίες παρεμβάσεις για τον εκσυγχρονισμό της διαδικασίας των διακομιδών εκτάκτων περιστατικών του ΕΚΑΒ μέσω ιδιωτικών σκαφών και πλωτών μέσων. Οι παρεμβάσεις θα αφορούν στον εξορθολογισμό της διαδικασίας που ακολουθείται, με στόχο τη θωράκισή της, την ταχύτερη και ασφαλέστερη ανταπόκριση στην ανάγκη των πολιτών και τη διαμόρφωση ενός κοινού πλαισίου τιμολόγησης των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Ενιαία διαχείριση παροχών προσφυγικών ροών μέσω χρήσης έξυπνων καρτών

Στόχος της δράσης είναι ο εφοδιασμός των διαμενόντων στις περιφερειακές υπηρεσίες της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης με έξυπνες κάρτες καταγραφής πρόσβασης στις δομές και των παροχών και τη συγκέντρωση των δεδομένων αυτών σε ένα κεντρικό πληροφοριακό σύστημα. Η δράση αναμένεται να οδηγήσει σε μείωση της συνολικής δαπάνης μέσω του πλήρους ελέγχου και της ενιαίας διαχείρισης των παροχών.

1.3 Ειδικές πιλοτικές επισκοπήσεις σε συνεργασία με εκπροσώπους των Υποτομέων της Γενικής Κυβέρνησης

Για τη στοχευμένη και αποτελεσματικότερη υλοποίηση των επισκοπήσεων αλλά και τον εντοπισμό νέων περιοχών που χρήζουν μεταρρυθμίσεων, το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους έχει αναπτύξει πιλοτικό σχεδιασμό στον τομέα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) και της Υγείας (Νοσοκομεία). Τα συμπεράσματα του αντίστοιχου πιλοτικού σχεδιασμού θα χρησιμεύσουν για τον βέλτιστο σχεδιασμό και την υλοποίηση στοχευμένων δράσεων στην Επικράτεια.

Πιλοτική επισκόπηση δραστηριοτήτων ΟΤΑ Α' βαθμού

Οι κύριοι άξονες της επισκόπησης δαπανών και δραστηριοτήτων στις οποίες αναμένεται η συμβολή των Δήμων – πιλότων αφορούν σε (α) καταγραφή των τομέων πολιτικής στους οποίους συμβάλλουν οι ΟΤΑ Α' βαθμού και τα Νομικά τους Πρόσωπα, (β) αποτύπωση όλων των δράσεων κοινωνικής πολιτικής που αναπτύσσονται σε τοπικό επίπεδο και (γ) καταγραφή πολιτικών - δράσεων περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος και βελτίωσης του ενεργειακού αποτυπώματος των εν λόγω φορέων. Σε αυτή την πρωτοβουλία συμμετέχουν οκτώ (8) Δήμοι – πιλότοι. Σκοπός της πιλοτικής καταγραφής, είναι η δημιουργία ενός πρότυπου ερωτηματολογίου (template) για το σύνολο της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης, μέσω του οποίου θα επιχειρηθεί εντός του 2021 η συνολική και συστηματική αποτύπωση των δραστηριοτήτων των δήμων και των νομικών τους προσώπων. Το συγκεκριμένο εγχείρημα αποσκοπεί: α) στην τροφοδότηση του Υπουργείου Εσωτερικών και των αρμόδιων υπουργείων ανά τομέα πολιτικής με τα απαραίτητα στοιχεία για τη χάραξη πολιτικών, πάντοτε με γνώμονα την εξασφάλιση στην Τοπική Αυτοδιοίκηση των απαιτούμενων πόρων και εργαλείων για την αποτελεσματική υλοποίηση των αρμοδιοτήτων και του έργου της, β) στον εντοπισμό και τη διάχυση καλών πρακτικών τοπικών δράσεων υψηλής προστιθέμενης κοινωνικής και περιβαλλοντικής αξίας και εξοικονόμησης κόστους και γ) στη σταδιακή εισαγωγή πρακτικών κατάρτισης και εκτέλεσης σύγχρονων μορφών προϋπολογισμού με έμφαση στην ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης (green budgeting) και τον προϋπολογισμό επιδόσεων, ανάλογα με τις προτεραιότητες και τις δυνατότητες του κάθε δήμου, καθώς και στην αύξηση της λογοδοσίας σε τοπικό επίπεδο και της αποτελεσματικότητας του σχεδιασμού σε επίπεδο δήμων.

Πιλοτική επισκόπηση δραστηριοτήτων Νοσοκομείων

Η πιλοτική επισκόπηση δαπανών στα Νοσοκομεία εστιάζει καταρχήν στους τομείς - πυλώνες: (α) διαχείριση - παρακολούθηση αποθηκών - παρακαταθηκών (αναλώσεων) στα Νοσοκομεία και (β) βέλτιστη χρήση - εξοικονόμηση ενεργειακών πόρων. Στο πλαίσιο της δράσης θα καταγραφούν οι καλές πρακτικές που εφαρμόζονται στα Νοσοκομεία – πιλότους και θα διαμορφωθούν συγκεκριμένες κατευθύνσεις για την επέκτασή τους στους λοιπούς φορείς.

2. Πιλοτικός σχεδιασμός προϋπολογισμού επιδόσεων

Κατά το 2020, ο πιλοτικός σχεδιασμός προϋπολογισμού επιδόσεων συνεχίστηκε με στόχο την επίτευξη της ολοκλήρωσης της παρουσίασης του συνόλου του προϋπολογισμού με δομή προγραμμάτων και στοιχεία επίδοσης για το έτος 2022.

Συγκεκριμένα, οι Διυπουργικές Επιτροπές εργάστηκαν για τη διαμόρφωση πιλοτικού προϋπολογισμού επιδόσεων 2021 στα 13 από τα συνολικά 18 Υπουργεία, ήτοι τα εξής: Εσωτερικών, Υγείας, Δικαιοσύνης, Παιδείας & Θρησκευμάτων, Πολιτισμού & Αθλητισμού, Οικονομικών (συμπεριλαμβανομένης της ΑΑΔΕ), Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Περιβάλλοντος & Ενέργειας, Εργασίας & Κοινωνικών Υποθέσεων, Ανάπτυξης & Επενδύσεων, Υποδομών & Μεταφορών, Προστασίας του Πολίτη, Μετανάστευσης & Ασύλου.

Τα πιλοτικά Υπουργεία εργάστηκαν για τη διαμόρφωση της νέας ταξινόμησης βάσει Προγραμμάτων. Συγκεκριμένα, τα Υπουργεία συνεργάστηκαν με το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους για την ανάπτυξη του δεύτερου επιπέδου της ταξινόμησης, ήτοι τα «Προγράμματα», με τρόπο που αυτά να αντιπροσωπεύουν τους κύριους τομείς στους οποίους δραστηριοποιούνται.

Οι Τομείς Πολιτικής -πρώτο επίπεδο ταξινόμησης βάσει Προγραμμάτων- είναι οι ακόλουθοι:

ΤΟΜΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
Οριζόντιες / Ειδικές Λειτουργίες του Κράτους
Άμυνα
Ασφάλεια και Προστασία των Δικαιωμάτων του Πολίτη
Οικονομική Δραστηριότητα και Ανάπτυξη
Περιβαλλοντική Προστασία και Χωροταξία
Υποδομές – Μεταφορές
Υγεία
Πολιτισμός – Θρησκεία – Αθλητισμός
Εκπαίδευση
Κοινωνική Προστασία
Αγροτική Ανάπτυξη
Τοπική Διακυβέρνηση

ση εσόδων, είτε εξοικονόμηση δαπανών και παρουσιάζεται το σύνολο των πόρων -ανθρώπινων και οικονομικών- που διατίθενται στο κάθε Πρόγραμμα, τόσο από την κεντρική διοίκηση, όσο και από φορείς γενικής κυβέρνησης που δραστηριοποιούνται στον τομέα. Κατά τα ανωτέρω, επιτυγχάνεται η συνολική, συστημική προσέγγιση κάθε χρηματοδοτούμενης πολιτικής για την υποστήριξη της λήψης αποφάσεων, την ενδυνάμωση της κοινοβουλευτικής διαδικασίας έγκρισης του ετήσιου προϋπολογισμού και την ενίσχυση της διαφάνειας για τους πολίτες.

Κατά το 2021, όλα τα Υπουργεία και οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις θα εργαστούν για την παρουσίαση του προϋπολογισμού τους για το 2022 με τη νέα δομή.

Τα Ετήσια Σχέδια Προγραμμάτων που αναπτύχθηκαν από τα πιλοτικά Υπουργεία τρέχοντος έτους είναι προσβάσιμα στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Οικονομικών (<https://www.minfin.gr/proupologismos-epidoseon>).

Ακολούθως, παρουσιάζεται ο προϋπολογισμός έτους 2021 του Υπουργείου Εσωτερικών ανά Πρόγραμμα, Υπουργείο το οποίο μετείχε στον πιλοτικό σχεδιασμό για πρώτη φορά κατά το τρέχον έτος.

Σκοπός της παρουσίασης του συγκεκριμένου Υπουργείου είναι να αναδειχθούν τα οφέλη από το νέο σύστημα προϋπολογισμού, ως προς την ανάδειξη του συνόλου των δράσεων ενός φορέα με την πολυπλοκότητα του έργου του ΥΠΕΣ και οι προοπτικές ως προς την αποτύπωση της συνεισφοράς των Υποτομέων στην υλοποίηση της κεντρικής κυβερνητικής πολιτικής. Το επόμενο έτος, στόχος είναι η παρουσίαση αυτή να ενισχυθεί με τα στοιχεία που θα συμβάλλουν οι πιλότοι ΟΤΑ.

Πιλοτικός σχεδιασμός προϋπολογισμού επιδόσεων Υπουργείου Εσωτερικών

Πίνακας 2.2 Χρηματοδότηση Προγραμμάτων Υπουργείου Εσωτερικών (σε ευρώ)					
Κωδ.	Φορείς Προγράμματα	Τακτικός Προϋπολογισμός	ΠΔΕ		Σύνολο
			Εθνικό	Συγχρηματοδοτούμενο	
1007	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ	2.814.769.000,00	21.000.000,00	151.000.000,00	2.986.769.000,00
01.1007.001	ΕΠΙΤΕΛΙΚΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ	27.886.054,56	0,00	120.000,00	28.006.054,56
101	Γραφεία Υπουργού, Αναπληρωτών Υπουργών, Υφυπουργών, Γενικών και Ειδικών Γραμματέων, Αναπληρωτών Γενικών Γραμματέων και Υπηρεσιακού Γραμματέα του Υπουργείου Εσωτερικών	1.536.000,00	0,00	0,00	1.536.000,00
0021	Παροχές σε εργαζομένους	1.400.000,00	0,00	0,00	1.400.000,00
0024	Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	136.000,00	0,00	0,00	136.000,00
103	Γραφεία Υπουργού, Αναπληρωτών Υπουργών, Υφυπουργών, Γενικών και Ειδικών Γραμματέων, Αναπληρωτών Γενικών Γραμματέων του τομέα Μακεδονίας και Θράκης του Υπουργείου Εσωτερικών	520.000,00	0,00	0,00	520.000,00
0021	Παροχές σε εργαζομένους	177.000,00	0,00	0,00	177.000,00
0024	Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	343.000,00	0,00	0,00	343.000,00
206	Γενική Γραμματεία Εσωτερικών και Οργάνωσης	11.353.629,56	0,00	0,00	11.353.629,56
0021	Παροχές σε εργαζομένους	8.495.900,00	0,00	0,00	8.495.900,00
0023	Μεταβιβάσεις	27.379,56	0,00	0,00	27.379,56
0024	Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	2.628.000,00	0,00	0,00	2.628.000,00
0031	Πάγια Περιουσιακά Στοιχεία	202.350,00	0,00	0,00	202.350,00
207	Γενική Γραμματεία Ανθρωπίνου Δυναμικού Δημοσίου Τομέα	9.424.425,00	0,00	120.000,00	9.544.425,00
0021	Παροχές σε εργαζομένους	8.746.245,00	0,00	0,00	8.746.245,00
0024	Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	570.880,00	0,00	0,00	570.880,00
0029	Πιστώσεις υπό κατανομή	0,00	0,00	120.000,00	120.000,00
0031	Πάγια Περιουσιακά Στοιχεία	107.300,00	0,00	0,00	107.300,00
501	Λοιπές μονάδες/αυτοτελείς μονάδες του Υπουργείου Εσωτερικών, οι οποίες υπάγονται στον Υπουργό/Αναπληρωτές Υπουργούς/Υφυπουργούς/ Υπηρεσιακό Γραμματέα ή λειτουργούν στο Υπουργείο	565.000,00	0,00	0,00	565.000,00
0021	Παροχές σε εργαζομένους	565.000,00	0,00	0,00	565.000,00
503	Λοιπές μονάδες/αυτοτελείς μονάδες του τομέα Μακεδονίας και Θράκης του Υπουργείου Εσωτερικών, οι οποίες υπάγονται στον Υπουργό/ Αναπληρωτές Υπουργούς/Υφυπουργούς	281.000,00	0,00	0,00	281.000,00
0021	Παροχές σε εργαζομένους	237.000,00	0,00	0,00	237.000,00
0024	Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	44.000,00	0,00	0,00	44.000,00
999	Γενική Διεύθυνση του τομέα Μακεδονίας και Θράκης του Υπουργείου Εσωτερικών	4.206.000,00	0,00	0,00	4.206.000,00
0021	Παροχές σε εργαζομένους	2.397.000,00	0,00	0,00	2.397.000,00
0023	Μεταβιβάσεις	996.000,00	0,00	0,00	996.000,00
0024	Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	748.000,00	0,00	0,00	748.000,00
0031	Πάγια Περιουσιακά Στοιχεία	65.000,00	0,00	0,00	65.000,00

**Πίνακας 2.2 Χρηματοδότηση Προγραμμάτων Υπουργείου Εσωτερικών
(σε ευρώ)**

Κωδ.	Φορείς Προγράμματα	Τακτικός Προϋπολογισμός	ΠΑΕ		Σύνολο
			Εθνικό	Συγχρηματοδοτούμενο	
01.1007.002	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ & ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ	11.341.000,00	0,00	0,00	11.341.000,00
202	Γενική Γραμματεία Ιθαγένειας	11.341.000,00	0,00	0,00	11.341.000,00
0021	Παροχές σε εργαζομένους	9.161.000,00	0,00	0,00	9.161.000,00
0023	Μεταβιβάσεις	2.000.000,00	0,00	0,00	2.000.000,00
0024	Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	180.000,00	0,00	0,00	180.000,00
01.1007.003	ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ	3.423.795,00	0,00	520.000,00	3.943.795,00
207	Γενική Γραμματεία Ανθρωπίνου Δυναμικού Δημοσίου Τομέα	3.423.795,00	0,00	520.000,00	3.943.795,00
0021	Παροχές σε εργαζομένους	2.686.755,00	0,00	0,00	2.686.755,00
0023	Μεταβιβάσεις	115.220,00	0,00	0,00	115.220,00
0024	Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	544.120,00	0,00	0,00	544.120,00
0029	Πιστώσεις υπό κατανομή	0,00	0,00	520.000,00	520.000,00
0031	Πάγια Περιουσιακά Στοιχεία	77.700,00	0,00	0,00	77.700,00
01.1007.004	ΕΠΙΛΟΓΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ	11.430.000,00	0,00	380.000,00	11.810.000,00
207	Γενική Γραμματεία Ανθρωπίνου Δυναμικού Δημοσίου Τομέα	0,00	0,00	380.000,00	380.000,00
0029	Πιστώσεις υπό κατανομή	0,00	0,00	380.000,00	380.000,00
801	Δαπάνες της Ανεξάρτητης Διοικητικής Αρχής Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού που καλύπτονται από τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Εσωτερικών	11.430.000,00	0,00	0,00	11.430.000,00
0021	Παροχές σε εργαζομένους	10.071.000,00	0,00	0,00	10.071.000,00
0024	Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	1.209.000,00	0,00	0,00	1.209.000,00
0031	Πάγια Περιουσιακά Στοιχεία	150.000,00	0,00	0,00	150.000,00
01.1007.005	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	3.999.780,00	0,00	8.200.000,00	12.199.780,00
207	Γενική Γραμματεία Ανθρωπίνου Δυναμικού Δημοσίου Τομέα	3.999.780,00	0,00	8.200.000,00	12.199.780,00
0023	Μεταβιβάσεις	3.999.780,00	0,00	0,00	3.999.780,00
0029	Πιστώσεις υπό κατανομή	0,00	0,00	8.200.000,00	8.200.000,00
01.1007.006	ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΗ	7.197.000,00	0,00	0,00	7.197.000,00
802	Δαπάνες της Ανεξάρτητης Διοικητικής Αρχής Συνήγορος του Πολίτη που καλύπτονται από τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Εσωτερικών	7.197.000,00	0,00	0,00	7.197.000,00
0021	Παροχές σε εργαζομένους	6.271.000,00	0,00	0,00	6.271.000,00
0023	Μεταβιβάσεις	6.000,00	0,00	0,00	6.000,00
0024	Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	820.000,00	0,00	0,00	820.000,00
0031	Πάγια Περιουσιακά Στοιχεία	100.000,00	0,00	0,00	100.000,00
01.1007.007	ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑ ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ	6.817.000,00	0,00	780.000,00	7.597.000,00
207	Γενική Γραμματεία Ανθρωπίνου Δυναμικού Δημοσίου Τομέα	0,00	0,00	780.000,00	780.000,00
0029	Πιστώσεις υπό κατανομή	0,00	0,00	780.000,00	780.000,00
803	Δαπάνες της Ανεξάρτητης Αρχής Εθνική Αρχή Διαφάνειας που καλύπτονται από τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Εσωτερικών	6.817.000,00	0,00	0,00	6.817.000,00
0021	Παροχές σε εργαζομένους	3.306.000,00	0,00	0,00	3.306.000,00
0024	Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	3.007.000,00	0,00	0,00	3.007.000,00
0031	Πάγια Περιουσιακά Στοιχεία	504.000,00	0,00	0,00	504.000,00
01.1007.008	ΕΚΛΟΓΕΣ-ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ	14.626.720,44	0,00	0,00	14.626.720,44
206	Γενική Γραμματεία Εσωτερικών και Οργάνωσης	14.626.720,44	0,00	0,00	14.626.720,44
0021	Παροχές σε εργαζομένους	728.220,00	0,00	0,00	728.220,00
0023	Μεταβιβάσεις	13.662.400,44	0,00	0,00	13.662.400,44
0024	Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	219.000,00	0,00	0,00	219.000,00
0031	Πάγια Περιουσιακά Στοιχεία	17.100,00	0,00	0,00	17.100,00
01.1007.009	ΤΟΜΕΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	0,00	1.000.000,00	1.000.000,00	2.000.000,00
999	Γενική Διεύθυνση του τομέα Μακεδονίας και Θράκης του Υπουργείου Εσωτερικών	0,00	1.000.000,00	1.000.000,00	2.000.000,00
0029	Πιστώσεις υπό κατανομή	0,00	1.000.000,00	1.000.000,00	2.000.000,00
12.1007.001	ΘΕΣΜΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	2.056.247.610,00	20.000.000,00	21.000.000,00	2.097.247.610,00
206	Γενική Γραμματεία Εσωτερικών και Οργάνωσης	2.056.247.610,00	20.000.000,00	21.000.000,00	2.097.247.610,00
0021	Παροχές σε εργαζομένους	2.184.660,00	0,00	0,00	2.184.660,00
0023	Μεταβιβάσεις	2.053.467.000,00	0,00	0,00	2.053.467.000,00
0024	Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	547.500,00	0,00	0,00	547.500,00
0029	Πιστώσεις υπό κατανομή	0,00	20.000.000,00	21.000.000,00	41.000.000,00
0031	Πάγια Περιουσιακά Στοιχεία	48.450,00	0,00	0,00	48.450,00
12.1007.002	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΟΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	671.800.040,00	0,00	119.000.000,00	790.800.040,00
206	Γενική Γραμματεία Εσωτερικών και Οργάνωσης	671.800.040,00	0,00	119.000.000,00	790.800.040,00
0021	Παροχές σε εργαζομένους	728.220,00	0,00	0,00	728.220,00
0023	Μεταβιβάσεις	670.799.220,00	0,00	0,00	670.799.220,00
0024	Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	255.500,00	0,00	0,00	255.500,00
0029	Πιστώσεις υπό κατανομή	0,00	0,00	119.000.000,00	119.000.000,00
0031	Πάγια Περιουσιακά Στοιχεία	17.100,00	0,00	0,00	17.100,00

Παρουσιάζεται στη συνέχεια ενδεικτικά το Ετήσιο Σχέδιο του Προγράμματος «Επιτελικός Συντονισμός». Αντίστοιχα σχέδια έχουν αναπτυχθεί για όλα τα Προγράμματα του Υπουργείου.

01.1007.001 «Επιτελικός Συντονισμός»

Πόροι για την υλοποίηση του προγράμματος

Ανθρώπινο Δυναμικό :	351
Χρηματοδότηση	
Τακτικός προϋπολογισμός:	27.886.054,56
ΠΔΕ:	120.000,00
Συνολική Χρηματοδότηση:	28.006.054,56

Στους πόρους του Προγράμματος (τακτικός προϋπολογισμός) στο σκέλος του τομέα πρώην Διοικητικής Ανασυγκρότησης περιλαμβάνονται η πληρωμή ενοικίου των δύο κτιρίων που στεγάζουν τις οργανικές μονάδες της Γενικής Γραμματείας Ανθρώπινου Δυναμικού Δημόσιου Τομέα αλλά και συστεγαζόμενες υπηρεσίες όπως η Υπηρεσία Ασύλου του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, η Προεδρία της Κυβέρνησης, το γραφείο Υπουργού, το γραφείο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, ο Πρόεδρος και τα μέλη του Δευτεροβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου, η επιτελική δομή του προγράμματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης «Αντώνης Τρίτσης» καθώς και οι δαπάνες για την εξόφληση των υποχρεώσεων σε ηλεκτρικό ρεύμα, φυσικό αέριο, τηλεφωνία κ.λπ. επί των κτιρίων αυτών.

Ανώτατο επίπεδο ιεραρχικής δομής που έχει την ευθύνη του Προγράμματος
Υπουργός Εσωτερικών.

Στρατηγική «προγράμματος», προκλήσεις και σχεδιαζόμενες εξελίξεις

Η άμεση και αποτελεσματική διοικητική, οικονομική, νομική και πληροφοριακή υποστήριξη των οργανικών μονάδων του Υπουργείου Εσωτερικών στο σύνολό του, καθώς και των Υπηρεσιών οικονομικής εποπτείας των εποπτευόμενων φορέων του, με σκοπό την αποδοτικότερη και εύρυθμη λειτουργία τους.

Στόχοι ή αναμενόμενα αποτελέσματα και επιπτώσεις (outcomes)

Ο σχεδιασμός της οργανωτικής διάρθρωσης των υπηρεσιακών μονάδων και των αναγκών σε προσωπικό, καθώς και η κατανομή, η εξέλιξη και η αξιοποίηση του διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού, ο σχεδιασμός, ο συντονισμός, η διαχείριση και η εποπτεία των οικονομικών λειτουργιών του Υπουργείου, η αξιόπιστη παροχή δημοσιονομικών στοιχείων και πληροφοριών που αφορούν τις οικονομικές ροές αρμοδιότητας του Υπουργείου, ο έλεγχος, η έγκαιρη εκκαθάριση και εξόφληση των κάθε είδους δαπανών, συμπεριλαμβανομένων και των αποδοχών του προσωπικού του Υπουργείου Εσωτερικών, ο αποδοτικός σχεδιασμός, η έγκαιρη υλοποίηση και η διαχείριση των προμηθειών και η αποτελεσματική διαχείριση του υλικού, των υποδομών και εγκαταστάσεων του Υπουργείου Εσωτερικών, ο σχεδιασμός, ο συντονισμός, η υποστήριξη και εν γένει η επίτευξη της βέλτιστης λειτουργίας των πληροφοριακών συστημάτων που λειτουργούν στο Υπουργείο.

Κύριες εκροές / προϊόντα (outputs)

Κατάρτιση και παρακολούθηση τακτικού προϋπολογισμού και προϋπολογισμού δημόσιων επενδύσεων, αξιολόγηση των δημοσιονομικών επιπτώσεων των πολιτικών, προγραμμάτων και δράσεων του φορέα, μεταβολές, ανακατανομές προϋπολογισμού, έλεγχος δαπανών και εκτέλεση πληρωμών με αποφυγή δημιουργίας ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων, έκδοση τίτλου πληρωμής των δαπανών και εκκαθάριση δαπανών, κατάρτιση αποφάσεων ανάληψης υποχρεώσεων, παραγωγή, σύνταξη, επεξεργασία οικονομικών αναφορών και έλεγχος οικονομικών απολογιστικών στοιχείων προϋπολογισμού, έγκριση προϋπολογισμών, παρακολούθηση οικονομικών στοιχείων, επιχορήγηση εποπτευόμενων φορέων, διενέργεια των διαδικασιών για τη σύναψη και εκτέλεση συμβάσεων προμηθειών, χειρισμός θεμάτων της υπηρεσιακής κατάστασης των υπαλλήλων του φορέα, υλοποίηση, εξειδίκευση και εποπτεία των πληροφοριακών συστημάτων του φορέα, εκκαθάριση αποδοχών/πρόσθετων αμοιβών και αποζημιώσεων των υπαλλήλων του ειδικού φορέα «Εθνική Αρχή Διαφάνειας», νομοτεχνική συνδρομή στις ορ-

γανικές μονάδες (Υπηρεσία ΝΣΚ), άσκηση πολιτικής και εποπτείας – ελέγχου δράσεων της Διοίκησης για θέματα κρατικών αυτοκινήτων, παραχώρηση οχημάτων στους φορείς του Δημοσίου, χειρισμός της διαδικασίας απόσπασης και διάθεσης υπαλλήλων στα γραφεία βουλευτών και πολιτικών κομμάτων, διοικητική οργάνωση και υποστήριξη των λοιπών μονάδων του Υπουργείου Εσωτερικών.

Κύριες δραστηριότητες - Δράσεις Προγράμματος

Περιλαμβάνονται δράσεις που αφορούν στη διοικητική και οικονομική οργάνωση και υποστήριξη των φορέων «Γενική Γραμματεία Ανθρώπινου Δυναμικού Δημόσιου Τομέα» και «Λοιπές μονάδες/αυτοτελείς μονάδες του Υπουργείου Εσωτερικών», που υπάγονται στον Υπουργό/Αναπληρωτές Υπουργούς/ Υφυπουργούς/Υπηρεσιακό Γραμματέα ή λειτουργούν στο Υπουργείο. Δράσεις διαχείρισης του κρατικού προϋπολογισμού, καθώς και οργανωτικών ζητημάτων και θεμάτων προσωπικού, διαχείρισης βάσεων δεδομένων και τηρούμενων μητρώων, συντήρησης/διαχείρισης και αξιοποίησης υλικού και υποδομών, ανάπτυξης και αξιοποίησης πληροφοριακών συστημάτων και διαδικασιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, καθώς και διαχείρισης των απαραίτητων διαδικασιών για τη σύναψη και εκτέλεση συμβάσεων προμήθειας ειδών και παροχής υπηρεσιών.

Επισκόπηση δαπανών

Ορθολογική αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του Υπουργείου, εξορθολογισμός δαπανών για αγορά και συντήρηση ηλεκτρονικού εξοπλισμού, εξορθολογισμός δαπανών για προμήθεια γραφίτη-τόνερ και λοιπών προμηθειών, ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων και εγκαταστάσεων, αξιολόγηση και εξορθολογισμός δαπανών ηλεκτρικής ενέργειας, εξορθολογισμός των δαπανών συντήρησης και διαχείρισης του στόλου των κρατικών οχημάτων, καθολική διακίνηση ηλεκτρονικών εγγράφων.

Σχεδιαζόμενες μεταρρυθμίσεις

Δημιουργία Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος που θα περιλαμβάνει συστήματα εκλογικών διαδικασιών, όπως: Διαχείριση Αιτήσεων Ελλήνων Εξωτερικού, Διαχείριση Αιτήσεων Ετεροδημοτών, Διαχείριση Ειδικών Εκλογικών Καταλόγων (Τομέας Εσωτερικών). Δημιουργία πληροφοριακού συστήματος μέσω του έργου με τίτλο «Πληροφοριακό σύστημα κύκλου ζωής κρατικών αυτοκινήτων», με σκοπό μέσω της χρήσης του να διευκολυνθεί η διαδικασία του εποπτικού ελέγχου και της λήψης αποφάσεων για θέματα που αφορούν στα κρατικά οχήματα (Τομέας πρώην Διοικητικής Ανασυγκρότησης).

Οριζόντιοι δείκτες

- Προσωπικό οριζόντιων υπηρεσιών (Διοίκηση Ανθρώπινου Δυναμικού, ΓΔΟΥ) / Σύνολο προσωπικού
- m²/εργαζόμενο
- Κόστος / χιλιόμετρο (για τα κρατικά οχήματα)
- % κάλυψης των πληροφοριακών αναγκών από Ολοκληρωμένα Πληροφοριακά Συστήματα
- Μέσος χρόνος εκκαθάρισης ληξιπρόθεσμων οφειλών
- % προμηθειών ανά διαγωνιστική διαδικασία στο σύνολο του προϋπολογισμού προμηθειών του φορέα
- Χρόνος ολοκλήρωσης προμήθειας / διαγωνιστική διαδικασία
- Αριθμός υπηρεσιών του φορέα που ελέγχονται από εσωτερικό έλεγχο ετησίως
- Μέσος χρόνος (ώρες) εκπαίδευσης / εργαζόμενο ετησίως

Παρατήρηση

Οι προαναφερόμενοι οριζόντιοι δείκτες έχουν προταθεί από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, προκειμένου να παρακολουθηθούν στα επιτελικά Προγράμματα όλων των Υπουργείων

3. Περαιτέρω ανάλυση ταξινόμησης βάσει προγραμμάτων και ανάπτυξη λειτουργικής ταξινόμησης του προϋπολογισμού

Κύριο στόχο του σχεδιασμού προϋπολογισμού επιδόσεων για το επόμενο έτος αποτελεί η προετοιμασία της περαιτέρω ανάλυσης της ταξινόμησης βάσει Προγραμμάτων.

Προς το σκοπό αυτό, ήδη από το τρέχον έτος τα πιλοτικά υπουργεία κλήθηκαν να αποτυπώσουν τις κύριες δραστηριότητες που αναπτύσσονται στο πλαίσιο των Προγραμμάτων τους. Η ανάλυση αυτή, η

οποία σχεδιάζεται να ολοκληρωθεί για το σύνολο των Υπουργείων κατά το επόμενο έτος, θα εξετασθεί από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους και θα αξιοποιηθεί ώστε να επιτευχθεί η ευθυγράμμιση με τη λειτουργική ταξινόμηση του προϋπολογισμού, η οποία είναι υποχρεωτική, σύμφωνα με το ΠΔ 54/2018, συμπληρωματικά προς την οικονομική και τη διοικητική και η ανάπτυξή της παρακολουθείται στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας από τους Θεσμούς.

Οι κύριες δράσεις των Προγραμμάτων που αποτυπώθηκαν από τα πιλοτικά υπουργεία τρέχοντος έτους ανά Τομέα Πολιτικής παρουσιάζονται και είναι προσβάσιμες στον ιστότοπο του Υπουργείου Οικονομικών (<https://www.minfin.gr/proupologismos-epidoseon>).

4. Ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στον προϋπολογισμό (Green Budgeting)

Στο πλαίσιο του προϋπολογισμού επιδόσεων, το Υπουργείο Οικονομικών θα ενσωματώσει και την περιβαλλοντική διάσταση. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, η πράσινη διάσταση του προϋπολογισμού συνίσταται στη χρήση των εργαλείων λήψης αποφάσεων σε ζητήματα δημοσιονομικής πολιτικής και προϋπολογισμού για την επίτευξη των στόχων προστασίας του περιβάλλοντος. Περιλαμβάνει, κυρίως, την παρουσίαση και αξιολόγηση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των δημοσιονομικών πολιτικών και της συνεκτικότητάς τους με τις εθνικές και διεθνείς προτεραιότητες για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Το Υπουργείο Οικονομικών τον Φεβρουάριο του 2020 προσχώρησε στη «Συνεργασία του Παρισιού για την Περιβαλλοντική Διάσταση στον Προϋπολογισμό» (Paris Collaborative on Green Budgeting), που αποτελεί ένα δίκτυο συνεργασίας κρατών με στόχο ακριβώς την εναρμόνιση των δημοσιονομικών πολιτικών και αποφάσεων με την επίτευξη των στόχων προστασίας του περιβάλλοντος. Περαιτέρω, συμμετέχει ενεργά σε όλες τις πρωτοβουλίες που λαμβάνονται σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη συνεργασία των κρατών-μελών στον τομέα αυτό.

Κατά το τρέχον έτος, η Γενική Διεύθυνση Δημοσιονομικής Πολιτικής & Προϋπολογισμού/ Διεύθυνση Αξιολόγησης Δράσεων Γενικής Κυβέρνησης συνεργάστηκε στοχευμένα με Υπουργεία που μετείχαν στον πιλοτικό σχεδιασμό προϋπολογισμού επιδόσεων, προκειμένου να εντοπίσουν και αποτυπώσουν:

- σε ποια Προγράμματα της ταξινόμησης βάσει Προγραμμάτων αναπτύσσονται δράσεις με θετικό περιβαλλοντικό αποτύπωμα,
- ποια είναι η προϋπολογιζόμενη χρηματοδότηση για τις δράσεις αυτές,
- δράσεις αρμοδιότητας της φορολογικής πολιτικής με θετικό περιβαλλοντικό αποτύπωμα (συνεργασία με την ΑΑΔΕ) και
- στοχοθεσία και δείκτες αναφορικά με περιβαλλοντικές δράσεις που χρηματοδοτούν.

Περαιτέρω, όπως προαναφέρθηκε και στο πλαίσιο της επισκόπησης δραστηριοτήτων δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα και παρακολουθούνται διακριτά δράσεις που συνδέονται με μείωση των ενεργειακών καταναλώσεων, αποδοτικότερη χρήση ενεργειακών πόρων, βελτίωση στη διαχείριση μολυσματικών αποβλήτων κ.λπ.

Για το 2021, η Γενική Γραμματεία Δημοσιονομικής Πολιτικής/ Γενική Διεύθυνση Δημοσιονομικής Πολιτικής και Προϋπολογισμού/ Διεύθυνση Αξιολόγησης Δράσεων Γενικής Κυβέρνησης σε συνεργασία με τον ΟΟΣΑ, σχεδιάζει να προβεί σε:

- εκπόνηση μεθοδολογίας και προτύπων για τη διασφάλιση της τήρησης ενιαίων κανόνων στον χαρακτηρισμό δράσεων/ δαπανών ως φιλικών ή μη προς το περιβάλλον με βάση και τη σχετική Ευρωπαϊκή νομοθεσία που θα εφαρμοστεί άλλωστε και σε όλα τα έργα και πολιτικές που θα προωθηθούν μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και
- προσδιορισμό του εύρους των φορέων και των δραστηριοτήτων τους, όπου θα έχει εφαρμογή η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης.

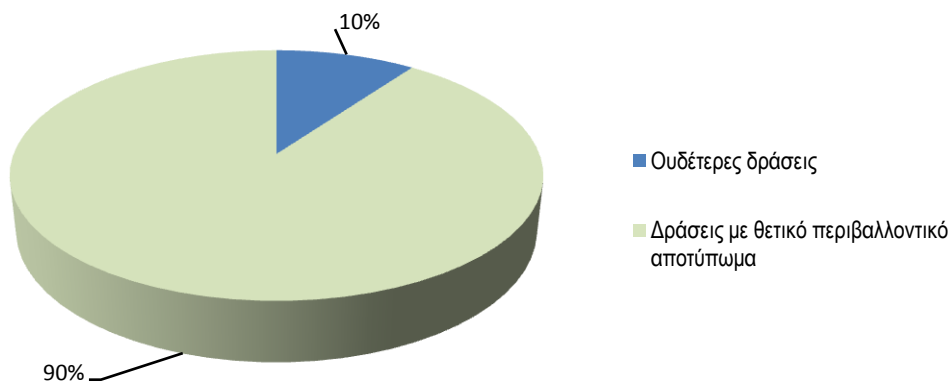
Ακολουθεί η παρουσίαση πληροφορίας που θα παρέχεται από την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στον προϋπολογισμό, με βάση τα αποτελέσματα του πιλοτικού σχεδιασμού τρέχοντος έτους. Σημειώνεται ότι η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στο πλαίσιο του προϋπολογισμού επιδόσεων αποτυπώνεται αναλυτικότερα για όλα τα Υπουργεία που μετείχαν στο εγχείρημα και στα Ετήσια Σχέδια Προγραμμάτων που είναι προσβάσιμα στο <https://www.minfin.gr/proupologismos-epidoseon>.

Πρόγραμμα 03.1047.005 «Πυροσβεστικές Υπηρεσίες»

Η στρατηγική του Προγράμματος περιλαμβάνει την ασφάλεια και προστασία της ζωής και της περιουσίας των πολιτών και του Κράτους, του φυσικού περιβάλλοντος και ιδίως, του δασικού πλούτου της Χώρας από τους κινδύνους των πυρκαγιών, θεομηνιών και λοιπών καταστροφών. Επίσης, την ευθύνη για τον επιχειρησιακό σχεδιασμό της καταστολής των πυρκαγιών και την παροχή συνδρομής για τη διάσωση των ατόμων και υλικών αγαθών, που απειλούνται από αυτές, καθώς και την ευθύνη για τη διεξαγωγή των πυροσβεστικών-διασωστικών επιχειρήσεων της Πολιτικής Προστασίας, της οποίας η Πυροσβεστική Υπηρεσία συνιστά τον επιχειρησιακό βραχίονα.

Από το σύνολο του προϋπολογισμού που έχει διατεθεί στο ΕΣΠ «Πυροσβεστικές Υπηρεσίες» ποσού 501.197.519,09 ευρώ, ποσό ύψους 451.077.767,18 ευρώ που ανέρχεται σε ποσοστό 90% επί του προϋπολογισμού αφορά σε δράσεις δασοπυρόσβεσης και δασοπροστασίας, συμβάλλοντας θετικά στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Οι λοιπές δράσεις του Προγράμματος αφορούν σε αντιμετώπιση άλλου τύπου καταστροφών και είναι ουδέτερες για το περιβάλλον. Η κατανομή αυτή αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 2.1 που ακολουθεί.

Διάγραμμα 2.1 Περιβαλλοντικό αποτύπωμα Προγράμματος «Πυροσβεστικές Υπηρεσίες»

Στο πλαίσιο του Προγράμματος έχει τεθεί και σχετική στοχοθεσία.

Στοιχεία Μέτρησης της Επίδοσης

Έτος	2021
Υπεύθυνος Υλοποίησης Πολιτικής	Αρχηγείο Πυροσβεστικού Σώματος
Στόχος	Προστασία του δασικού πλούτου της χώρας
Ενδεικτικός Δείκτης Μέτρησης /Τύπος	Πλήθος καμένων στρεμμάτων ανά έτος/ Πλήθος καμένων στρεμμάτων κατά το προηγούμενο έτος
Ανάλυση Δείκτη	Ο δείκτης αυτός μετρά την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων για την έγκαιρη αντιμετώπιση των δασικών πυρκαγιών. Η εξειδίκευσή του με βάση άλλα στοιχεία που αφορούν π.χ. τις περιβαλλοντικές συνθήκες που επικράτησαν σε κάθε συγκεκριμένο έτος, αποτελεί αντικείμενο ειδικής μελέτης που πρέπει να αναπτύσσεται ανά δείκτη, ώστε να αποτυπώνεται κατά το δυνατόν ακριβέστερα η πραγματικότητα.
Τιμή-στόχος	Ετήσια μείωση κατά 10%
Συχνότητα διεξαγωγής μέτρησης	Ετησίως
Μονάδα μέτρησης	Ποσοστό

Πρόγραμμα 05.1031.004 «Διαχείριση Ενέργειας και Ορυκτών Πρώτων Υλών»

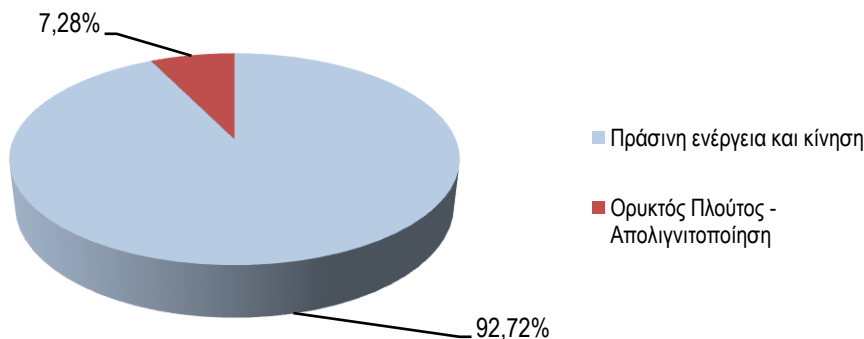
Στο Πρόγραμμα περιλαμβάνονται δράσεις προώθησης των ΑΠΕ στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, προώθησης της ηλεκτροκίνησης και των «πράσινων» μεταφορών, καθώς και δράσεις καθιέρωσης «πράσινων» κριτηρίων στις προμήθειες οχημάτων από το Δημόσιο. Περαιτέρω, χρηματοδοτούνται δράσεις ενεργειακής αναβάθμισης κτιρίων του δημοσίου τομέα. Το Πρόγραμμα αυτό περιλαμβάνει την υποστήριξη του σχεδίου απολιγνιτοποίησης, δράσεις για τη δίκαιη μετάβαση των λιγνιτικών περιοχών και δράσεις φωτοβολταϊκών πάρκων.

Το σύνολο των πόρων από τον κρατικό προϋπολογισμό που διατίθενται στο Πρόγραμμα κατευθύνεται για το 2021 σε δράσεις με θετικό περιβαλλοντικό αποτύπωμα:

- ανάπτυξη έως το τέλος του 2021 τουλάχιστον 2.000 σημείων φόρτισης ηλεκτροκίνητων οχημάτων σε όλες τις εθνικές οδούς και τις μεγάλες επαρχιακές οδούς της χώρας, στα κεντρικά σημεία των αστικών κέντρων και στις βασικές μεταφορές υποδομές (λιμάνια, αεροδρόμια),
- υλοποίηση προγράμματος για την υποστήριξη εργασιών και παρεμβάσεων ενεργειακής αναβάθμισης σε 80.000 κτίρια και κτιριακές μονάδες εντός του 2021,
- επενδύσεις για τον εκσυγχρονισμό και την επέκταση των δικτύων διανομής φυσικού αερίου,
- ολοκλήρωση έως το τέλος του 2021, φωτοβολταϊκών πάρκων ισχύος 234 MW στη Δυτική Μακεδονία και 50 MW στη Μεγαλόπολη, στο πλαίσιο του Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης για τις λιγνιτικές περιοχές.

Τακτικός προϋπολογισμός	33.132.000,00
ΕΚ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ :	
Πράσινη ενέργεια και κίνηση	21.658.388,40
Ορυκτός Πλούτος- Απολιγνιτοποίηση	11.473.611,60
ΠΔΕ	296.360.000,00
ΕΚ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ:	
Πράσινη ενέργεια και κίνηση	283.853.608,00
Ορυκτός Πλούτος- Απολιγνιτοποίηση	12.506.392,00
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	329.492.000,00

Διάγραμμα 2.2 Περιβαλλοντικό αποτύπωμα Προγράμματος «Διαχείριση Ενέργειας και Ορυκτών Πρώτων Υλών»

Οι κύριοι στόχοι του Προγράμματος αφορούν σε:

- απανθρακοποίηση, στροφή στις «καθαρές» μορφές ενέργειας και αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής,

- βελτίωση της ενεργειακής εξοικονόμησης και αποδοτικότητας,
- διαρθρωτικές παρεμβάσεις στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου για την επίτευξη του στόχου της βιώσιμης ενεργειακής ανάπτυξης,
- προώθηση Διεθνών Ενεργειακών Έργων,
- προώθηση της απολιγνιτοποίησης, με μέριμνα για τη δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση των λιγνιτικών περιοχών.

Στοιχεία Μέτρησης της Επίδοσης

Έτος	2021
Υπεύθυνος Υλοποίησης Πολιτικής	Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας
Στόχος	Προώθηση των ΑΠΕ μέσα από αύξηση της εγκατεστημένης ισχύος Φ/Β πάρκων
Ενδεικτικός Δείκτης Μέτρησης /Τύπος	Ισχύς Φ/Β πάρκων στην Επικράτεια
Ανάλυση Δείκτη	Ο δείκτης αυτός μετρά την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων για την επέκταση των Φ/Β πάρκων στην Επικράτεια
Τιμή-στόχος	3,12 GW (έναντι 2,93 σήμερα)
Συχνότητα διεξαγωγής μέτρησης	Ετησίως
Μονάδα μέτρησης	Απόλυτη τιμή

Στοιχεία Μέτρησης της Επίδοσης

Έτος	2021
Υπεύθυνος Υλοποίησης Πολιτικής	Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας
Στόχος	Προώθηση των ΑΠΕ στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας
Ενδεικτικός Δείκτης Μέτρησης /Τύπος	Χρονικό διάστημα αδειοδότησης
Ανάλυση Δείκτη	Ο δείκτης αυτός στοχεύει στη μέτρηση του μέσου χρόνου αδειοδότησης με στόχο την παρακολούθηση της μείωσής του στα 2 έτη από τα 5-6 έτη σήμερα, μέσα από την υλοποίηση των αναγκαίων θεσμικών παρεμβάσεων
Τιμή-στόχος	2 έτη (έναντι 5-6 έτη σήμερα)
Συχνότητα διεξαγωγής μέτρησης	Ετησίως
Μονάδα μέτρησης	Απόλυτη τιμή

5. Εισαγωγή κύριων δεικτών επίδοσης

Η ανάπτυξη κύριων δεικτών επίδοσης (KPIs) αποτέλεσε κύρια προτεραιότητα στον πιλοτικό σχεδιασμό για το 2020. Στο πλαίσιο των οριζόντιων (κόστος μισθωμάτων και στόλου οχημάτων, υπηρεσίες καθαριότητας/ φύλαξης κ.λπ.) και τομεακών δράσεων επισκόπησης δαπανών αλλά και του προϋπολογισμού επιδόσεων, αναδεικνύεται ιδιαίτερα η σημασία της ανάπτυξης εργαλείων για τη μέτρηση/ καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, διενέργεια συγκρίσεων (benchmarking), θέση στόχων και μέτρησης του βαθμού επίτευξης αυτών.

Τα πιλοτικά Υπουργεία προϋπολογισμού επιδόσεων τρέχοντος έτους συνεργάστηκαν με το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους για τη θεμελίωση της ανάπτυξης ενός συστήματος μέτρησης της επίδοσης, το οποίο να αναδεικνύει ιδιαίτερα τις προτεραιότητες χρηματοδότησης και να μπορεί να αποτελέσει στην πλήρη εφαρμογή του συστήματος αξιόπιστη βάση για λήψη αποφάσεων ανακατανομής των πόρων και προώθησης μεταρρυθμιστικών δράσεων, σε συνδυασμό και με τα λοιπά αναγκαία δεδομένα. Ένα τέτοιο σύστημα, ιδιαίτερα σε περίοδο κρίσης, θα συμβάλει στον εντοπισμό περιοχών που μπορεί να δημιουργηθεί δημοσιονομικός χώρος μέσα από αποδοτικότερη χρήση των υφιστάμενων πεπερασμένων πόρων.

Ο προσδιορισμός των KPIs που συνδέονται με την αξιολόγηση της επίτευξης των κύριων στόχων κάθε Προγράμματος κατά το τρέχον έτος συνέβαλε στη θεμελίωση κουλτούρας διασύνδεσης πόρων και αποτελέσματος και τον εντοπισμό των δεδομένων που θα οδηγήσουν στην πλήρη ανάπτυξη συστήματος μέτρησης της επίδοσης για λόγους καλύτερης δημοσιονομικής διαχείρισης (budget relative indicators). Το επόμενο έτος, η προσπάθεια θα εντατικοποιηθεί, ώστε να υιοθετηθούν στην πλήρη ανάπτυξη του νέου συστήματος οι δείκτες εκείνοι που θα αναδεικνύουν τους κύριους παράγοντες κόστους για κάθε πολιτική και θα επιτυγχάνουν τη βέλτιστη αποτύπωση του βαθμού συμβολής του κρατικού προϋπολογισμού στην ενίσχυση του κοινωνικού οφέλους.

Πέραν των Δεικτών που παρουσιάστηκαν ανωτέρω για το Υπουργείο Εσωτερικών, το σύνολο των Κύριων Δεικτών Επίδοσης που διαμορφώθηκαν στον πιλοτικό σχεδιασμό τρέχοντος έτους και θα παρακολουθηθούν κατά το 2021 περιλαμβάνονται στα Ετήσια Σχέδια Προγραμμάτων των Υπουργείων που είναι προσβάσιμα στον ιστότοπο του Υπουργείου Οικονομικών (<https://www.minfin.gr/proupologismos-epidoseon>).

Ακολουθώς παρατίθενται ενδεικτικά Κύριοι Δείκτες Επίδοσης που θα παρακολουθηθούν στο πλαίσιο των Προγραμμάτων του Προϋπολογισμού Επιδόσεων του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων.

Στοιχεία Μέτρησης της Επίδοσης

Έτος	2021
Υπεύθυνος Υλοποίησης Πολιτικής	Υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικών
Στόχος	Ο αριθμός των δικαιούχων Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος ΕΕΕ που θα συμμετάσχουν σε δράσεις ενεργοποίησης και ένταξης στην αγορά εργασίας να ανέλθει στο ύψος των 20.000 περίπου
Ενδεικτικός Δείκτης Μέτρησης /Τύπος Ανάλυση Δείκτη	10% των εγγεγραμμένων ανέργων του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) θα συμμετέχει σε δράσεις ενεργοποίησης και ένταξης στην αγορά εργασίας Οι δράσεις ενεργοποίησης αποτελούν βασικό πυλώνα του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος και μπορούν να προσφέρουν ευκαιρίες για σταδιακή (δι)έξοδο από αυτό, παρέχοντας ευκαιρίες για επανένταξη στην αγορά εργασίας, βελτιώνοντας το εισόδημα των ωφελούμενων και συμβάλλοντας ουσιαστικά στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ο δείκτης αφορά στους δικαιούχους του ΕΕΕ και παρακολουθείται από τις υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της φτώχειας
Τιμή-στόχος	20.000
Συχνότητα διεξαγωγής μέτρησης	Ετησίως
Μονάδα μέτρησης	Απόλυτος αριθμός

Στοιχεία Μέτρησης της Επίδοσης

Έτος	2021
Υπεύθυνος Υλοποίησης Πολιτικής	Υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικών
Στόχος	Αύξηση της Ψηφιακής Απονομής των υποβαλλόμενων ψηφιακά αιτήσεων συνταξιοδότησης
Ενδεικτικός Δείκτης Μέτρησης /Τύπος Ανάλυση Δείκτη	Ψηφιακή απονομή του 85% των υποβαλλόμενων ψηφιακά αιτήσεων συνταξιοδότησης Η διαδικασία απονομής σύνταξης χαρακτηρίζεται έως σήμερα χρονοβόρα και δημιουργεί διοικητικό βάρος για τους συνταξιούχους. Η διασύνδεση του e-ΕΦΚΑ με τους φορείς έκδοσης των δικαιολογητικών απονομής σύνταξης γήρατος μέσω της πλατφόρμας "ΑΤΛΑΣ" θα ελαχιστοποιήσει τον χρόνο απονομής χωρίς να απαιτείται η εμπλοκή των δικαιούχων / συνταξιούχων στη διαδικασία. Ο δείκτης δείχνει το ποσοστό των συντάξεων που θα απονέμονται ψηφιακά μέσα στο 2021, από αιτήσεις που κατατέθηκαν ψηφιακά σε σχέση με το αντίστοιχο μέγεθος του 2020
Τιμή-στόχος	Η τιμή βάσης για το 2020 είναι περίπου 30% και στόχος είναι το 85% έως το τέλος του 2021
Συχνότητα διεξαγωγής μέτρησης	Ετησίως
Μονάδα μέτρησης	Ποσοστό %

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

1. Βασικά μεγέθη Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης 2020

Το έτος 2019, το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών (ESA) διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα ύψους 8.304 εκατ. ευρώ (4,5% του ΑΕΠ), ενώ το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης σε όρους ενισχυμένης εποπτείας, διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα ύψους 6.613 εκατ. ευρώ ή 3,61% του ΑΕΠ, μόλις 0,11% του ΑΕΠ πάνω από τον στόχο (3,5% του ΑΕΠ).

Στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού του 2020, το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης σε όρους ενισχυμένης εποπτείας, είχε εκτιμηθεί ότι θα διαμορφωθεί για το 2020 σε πλεόνασμα ύψους 7.070 εκατ. ευρώ ή 3,58% του ΑΕΠ, ενώ με βάση τη μεθοδολογία ESA είχε εκτιμηθεί πλεόνασμα ύψους 7.488 εκατ. ευρώ ή 3,8% του ΑΕΠ.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της εκτέλεσης του Προϋπολογισμού, το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης για το έτος 2020 εκτιμάται ότι σε όρους ενισχυμένης εποπτείας θα διαμορφωθεί σε έλλειμμα ύψους 11.760 εκατ. ευρώ ή 7,22% του ΑΕΠ. Σε όρους ESA εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί σε έλλειμμα ύψους 11.141 εκατ. ευρώ ή 6,8% του ΑΕΠ. Το σύνολο των εσόδων Γενικής Κυβέρνησης σε ενοποιημένη βάση αναμένεται να ανέλθει σε 81.426 εκατ. ευρώ το 2020, έναντι 89.827 εκατ. ευρώ το 2019, παρουσιάζοντας μείωση κατά 9,4%. Το σύνολο των δαπανών Γενικής Κυβέρνησης αναμένεται να ανέλθει σε 97.537 εκατ. ευρώ το 2020, έναντι 87.030 εκατ. ευρώ το 2019, παρουσιάζοντας αύξηση 12,1%. Σημειώνεται ότι παρά το γεγονός ότι προσεγγίζουμε στο τέλος του έτους οι εκτιμήσεις αυτές εξακολουθούν να εμπεριέχουν στοιχείο επισφάλειας ως συνέπεια της αβεβαιότητας για την εξέλιξη της πανδημίας.

**Πίνακας 3.1 Αποτελέσματα Γενικής Κυβέρνησης περιόδου 2019 – 2021
(σε εκατ. ευρώ)**

Γενική Κυβέρνηση κατά ESA ανά υποτομέα	2019 Πραγματ/σεις	2020 Εκτίμηση	2021 Πρόβλεψη
1. Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού (Προεδρία της Ελληνικής Δημοκρατίας, Προεδρία της Κυβέρνησης, Βουλή, Υπουργεία, Περιφερειακές Υπηρεσίες Υπουργείων και Αποκεντρωμένες Διοικήσεις)	-2.367	-20.228	-14.715
2. Ισοζύγιο Κεντρικής Κυβέρνησης (Κράτος, ΝΠ, ΔΕΚΟ ταξινομημένες εντός της Γενικής Κυβέρνησης και νοσοκομεία)	896	-16.367	-12.266
3. Ισοζύγιο Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)	88	80	-4
4. Ισοζύγιο Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ) εκτός νοσοκομείων	1.813	176	754
5. Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία ESA (2+3+4)	2.797	-16.111	-11.516
% του ΑΕΠ	1,5%	-9,9%	-6,7%
6. Ενοποιημένοι τόκοι Γενικής Κυβέρνησης	5.507	4.970	4.925
% του ΑΕΠ	3,0%	3,1%	2,9%
7. Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία ESA (5+6)	8.304	-11.141	-6.591
% του ΑΕΠ	4,5%	-6,8%	-3,8%
8. Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία της ενισχυμένης εποπτείας	6.613	-11.760	-6.670
% του ΑΕΠ	3,6%	-7,2%	-3,9%
9. Ενοποιημένο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	331.072	340.000	343.200
% του ΑΕΠ	180,5%	208,9%	199,6%
ΑΕΠ	183.413	162.776	171.934

Σημείωση: Τυχόν διαφορές ποσών και ποσοστών στους πίνακες που ακολουθούν οφείλονται σε στρογγυλοποιήσεις.

Η δημοσιονομική και οικονομική πολιτική που ασκήθηκε το έτος 2020 επηρεάστηκε καθοριστικά από την εμφάνιση της υγειονομικής κρίσης λόγω του κορωνοϊού, η οποία οδήγησε σε πρωτόγνωρες διαφοροποιήσεις σε σχέση με τους αρχικά τεθέντες στόχους τόσο στα έσοδα όσο και στις δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης. Οι διαφοροποιήσεις αυτές είναι αποτέλεσμα τόσο της μείωσης της οικονομικής δραστηριότητας, όσο και της επίπτωσης από τη λήψη δημοσιονομικών μέτρων και μέτρων ενίσχυσης της ρευστότητας της οικονομίας. Τα μέτρα αυτά, παρουσιάζονται αναλυτικά στην ενότητα 9 του παρόντος κεφαλαίου.

Η εμφάνιση αυτής της πρωτοφανούς υγειονομικής κρίσης είχε ως αποτέλεσμα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προτείνει την ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εγκρίθηκε από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οδήγησε στη χαλάρωση των ευρωπαϊκών δημοσιονομικών κανόνων για τα έτη 2020 και 2021. Συνεπώς, η υποχρέωση για επίτευξη του στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα, σύμφωνα με τους όρους της Ενισχυμένης Εποπτείας, ύψους 3,5% του ΑΕΠ, δεν θα ισχύσει για τα έτη 2020 και 2021.

Οι προτεραιότητες του έτους 2020 διαφοροποιήθηκαν σημαντικά, σε σχέση με τις αρχικές επιδιώξεις, λόγω της υγειονομικής κρίσης, η οποία οδήγησε στη λήψη μέτρων με βασικούς άξονες:

- την ενίσχυση του εθνικού συστήματος υγείας με προσωπικό και εξοπλισμό,
- την ενίσχυση των πληγέντων φυσικών και νομικών προσώπων, μέσω της παροχής αποζημίωσης ειδικού σκοπού και της αναστολής φορολογικών και ασφαλιστικών υποχρεώσεων,
- την παροχή ρευστότητας στις επιχειρήσεις μέσω της επιστρεπτέας προκαταβολής και των χρηματοδοτικών εργαλείων,
- τη στήριξη της απασχόλησης,
- την ενίσχυση των ανέργων και των εποχικά απασχολούμενων,
- τη στήριξη του τουριστικού κλάδου, της εστίασης, του πολιτισμού, του αθλητισμού, των μεταφορών και του πρωτογενούς τομέα και
- τη στήριξη των ευάλωτων δανειοληπτών.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι η λήψη των ανωτέρω μέτρων δεν εμπόδισε την εφαρμογή εντός του 2020 των προγραμματισμένων δημοσιονομικών παρεμβάσεων όπως:

- η παροχή κινήτρων για την αντιμετώπιση της υπογεννητικότητας, μέσω της χορήγησης επιδόματος 2.000 ευρώ για κάθε γέννηση, καθώς και της μείωσης του συντελεστή ΦΠΑ σε βασικά είδη βρεφικής ηλικίας,
- η αναμόρφωση της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων με εισαγωγικό συντελεστή 9% και αύξηση του αφορολόγητου για κάθε τέκνο,
- η μείωση ασφαλιστικών εισφορών για απασχολούμενους πλήρους απασχόλησης,
- η μείωση φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων από 28% σε 24%,
- η μείωση φορολογίας διανεμόμενων κερδών από το 10% σε 5%,
- η αναστολή ΦΠΑ στις νέες οικοδομές για 3 έτη,
- η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και διεύρυνση της φορολογικής βάσης με μέτρα προώθησης των ηλεκτρονικών συναλλαγών,
- η συνέχιση και ενίσχυση των δράσεων του ΟΠΕΚΑ για τη στήριξη των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων,
- η επισκόπηση δαπανών και δραστηριοτήτων στο σύνολο της Γενικής Κυβέρνησης, προκειμένου να δημιουργηθεί δημοσιονομικός χώρος για την εφαρμογή δράσεων με προσανατολισμό στην οικονομική ανάπτυξη και
- η συνέχιση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων.

Στον πίνακα 3.2 δίνονται το ισοζύγιο και το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA, ενώ στον πίνακα 3.3 δίνεται το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης σε όρους ενισχυμένης εποπτείας.

Η παρουσίαση της ανάλυσης εσόδων και δαπανών των υποτομέων στον πίνακα 3.2 είναι σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση της μεθοδολογίας του ESA και διαφοροποιείται από τον τρόπο παρουσίασης που ακολουθεί στην ανάλυση των επιμέρους υποτομέων, όπου έχει υιοθετηθεί το υπόδειγμα των πινάκων της εγκυκλίου κατάρτισης του Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης για το 2021.

Επίσης στους πίνακες 3.4 και 3.5 παρουσιάζονται τα καθαρά έσοδα και οι δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού κατά μείζονα κατηγορία σε ταμειακή βάση.

Πίνακας 3.2 Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία European System of Accounts (ESA) (σε εκατ. ευρώ)				
	2019	2020		2021
	ΔΥΕ Οκτωβρίου 2020	Προϋπ/σμός	Εκτίμηση	Πρόβλεψη
I. Καθαρά έσοδα κρατικού προϋπολογισμού κατά ESA (α+β+γ+δ+ε+στ-ζ)	53.603	54.710	49.103	52.469
α. Φόροι (1+2+3+4+5+6+7)	51.189	52.165	44.265	47.836
1. Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών	27.869	28.557	23.971	26.401
εκ των οποίων: Φόροι προστιθέμενης αξίας	17.678	18.276	15.001	17.466
Ειδικό φόρο κατανάλωσης	7.102	7.214	6.463	6.601
2. Φόροι και δασμοί επί εισαγωγών	298	322	240	286
3. Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας	2.722	2.829	2.676	2.667
4. Λοιποί φόροι επί παραγωγής	1.060	1.130	1.168	1.109
5. Φόρος εισοδήματος	16.568	16.663	13.676	14.741
εκ των οποίων: Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από Φυσικά Πρόσωπα (ΦΠ)	10.920	11.415	10.030	10.193
Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από εταιρίες (ΝΠ)	4.485	4.017	2.586	3.416
6. Φόροι κεφαλαίου	249	273	175	214
7. Λοιποί τρέχοντες φόροι	2.423	2.391	2.359	2.419
β. Κοινωνικές εισφορές	55	55	54	54
γ. Μεταβιβάσεις	4.511	4.592	6.832	6.842
δ. Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών	722	687	569	656
ε. Λοιπά τρέχοντα έσοδα	2.482	1.806	2.719	2.007
εκ των οποίων: ε1. Επιστροφές δαπανών για τόκους	40	0	15	0
στ. Πωλήσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων	2	332	25	330
ζ. Επιστροφές εσόδων	5.358	4.926	5.360	5.256
Πληροφοριακά στοιχεία:				
Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) ¹	2.815	4.100	6.230	4.092
Ταμείο Ανάκαμψης και Σταθερότητας ²	0	0	0	2.635
II. Δαπάνες κρατικού προϋπολογισμού κατά ESA (α+β+γ+δ+ε+στ+ζ+η+θ+ι)	55.970	57.163	69.332	67.184
α. Παροχές σε εργαζομένους	12.914	13.390	13.411	13.531
β. Κοινωνικές παροχές	649	134	241	199
γ. Μεταβιβάσεις	28.296	27.844	36.560	30.804
δ. Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	1.500	968	1.702	1.084
ε. Επιδοτήσεις	224	89	102	80
στ. Τόκοι (σε ακαθάριστη βάση)	6.443	6.000	5.850	5.700
ζ. Λοιπές δαπάνες	50	71	72	91
η. Πιστώσεις υπό κατανομή	5.642	8.245	10.783	14.094
θ. Αγορές παγίων περιουσιακών στοιχείων	252	421	612	1.599
ι. Τιμαφή	0	0	0	0
Πληροφοριακά στοιχεία:				
Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) ¹	5.642	6.750	10.421	6.750
Ταμείο Ανάκαμψης και Σταθερότητας ²	0	0	0	2.635
III. Ισοζύγιο κρατικού προϋπολογισμού κατά ESA (I-II)	-2.367	-2.453	-20.228	-14.715
% ΑΕΠ	-1,3%	-1,2%	-12,4%	-8,6%
IV. Πρωτογενές αποτέλεσμα κρατικού προϋπολογισμού κατά ESA (III+II.στ-Ι.ε1)	4.036	3.547	-14.393	-9.015
% ΑΕΠ	2,2%	1,8%	-8,8%	-5,2%
V. Ισοζύγιο νομικών προσώπων κατά ESA	3.521	2.785	3.931	2.463
Έσοδα	9.559	9.661	10.208	9.302
Τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	4.052	4.025	4.793	3.545
Τόκοι πιστωτικοί	897	755	700	600
Φόροι	1.840	1.936	1.591	2.116
Αντικριζόμενα έσοδα (καθαρά)	-9	-1	0	0
Λοιπά έσοδα	2.780	2.946	3.124	3.041

**Πίνακας 3.2 Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία European System of Accounts (ESA)
(σε εκατ. ευρώ)**

	2019	2020		2021
	ΔΥΕ Οκτωβρίου 2020	Προϋπ/σμός	Εκτίμηση	Πρόβλεψη
Έξοδα	6.039	6.876	6.276	6.839
Παροχές σε εργαζομένους	1.272	1.309	1.287	1.317
Τόκοι χρεωστικοί	436	442	405	388
Λοιπά έξοδα	2.127	2.240	2.185	2.390
Επενδυτικές δαπάνες	796	1.396	843	1.272
Λοιπές μεταβιβάσεις	349	289	306	322
Επιδότησεις	1.058	1.200	1.250	1.150
VI. Ισοζύγιο Νοσοκομείων - ΠΦΥ κατά ESA	-258	-25	-70	-14
Έσοδα	2.353	2.437	2.693	2.690
Τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	1.455	1.339	1.584	1.564
Μεταβιβάσεις από ΕΟΠΥΥ	738	888	888	888
Αντικριζόμενα έσοδα (καθαρά)	-61	0	0	0
Λοιπά έσοδα	221	210	221	238
Έξοδα	2.610	2.461	2.764	2.704
Παροχές σε εργαζομένους	554	596	648	707
Τόκοι χρεωστικοί	0	0	0	0
Λοιπά έξοδα	1.955	1.805	2.016	1.895
Επενδυτικές δαπάνες	101	60	100	102
VII. Ισοζύγιο Κεντρικής Κυβέρνησης κατά ESA (III+V+VI)	896	308	-16.367	-12.266
VIII. Ισοζύγιο ΟΤΑ κατά ESA	88	201	80	-4
Έσοδα	5.999	6.632	6.342	6.500
Τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	3.379	3.820	3.992	3.909
Τόκοι πιστωτικοί	50	56	44	50
Αντικριζόμενα έσοδα (καθαρά)	-25	-23	-23	-23
Φόροι	1.741	1.953	1.472	1.659
Λοιπά έσοδα	855	826	858	905
Έξοδα	5.911	6.432	6.263	6.504
Παροχές σε εργαζομένους	2.483	2.510	2.558	2.609
Τόκοι χρεωστικοί	59	55	46	51
Κοινωνικές παροχές	167	235	222	149
Λοιπά έξοδα	1.887	1.993	2.000	1.892
Επενδυτικές δαπάνες	1.315	1.639	1.437	1.803
IX. Ισοζύγιο ΟΚΑ κατά ESA	1.813	1.799	176	754
Έσοδα	43.619	43.360	44.151	43.455
Τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	18.832	18.399	21.566	20.403
Αποδόσεις περιουσίας	1.376	1.282	1.288	1.263
Ασφαλιστικές εισφορές (πραγματικές)	22.409	22.663	20.488	21.197
Κοινωνικοί πόροι	762	764	591	393
Αντικριζόμενα έσοδα (καθαρά)	-54	0	0	0
Λοιπά έσοδα	294	252	219	199
Έξοδα	41.806	41.561	43.975	42.701
Παροχές σε εργαζομένους	370	384	354	361
Κοινωνικές παροχές εκ των οποίων συντάξεις	34.881	35.040	35.708	35.820
Κοινωνικές παροχές σε είδος	29.279	29.095	28.881	29.381
Λοιπά έξοδα	3.687	3.651	3.968	3.942
Επενδυτικές δαπάνες	370	598	534	555
Μεταβιβάσεις	0	12	12	12
Επιδότησεις	1.992	1.500	2.946	1.510
Επιδότησεις	506	377	453	500
X. Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA (VII+VIII+IX)	2.797	2.308	-16.111	-11.516
% ΑΕΠ	1,5%	1,2%	-9,9%	-6,7%
XI. Ενοποιημένοι Τόκοι Γενικής Κυβέρνησης	5.507	5.180	4.970	4.925
% ΑΕΠ	3,0%	2,6%	3,1%	2,9%
XII. Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA (X+XI)	8.304	7.488	-11.141	-6.591
% ΑΕΠ	4,5%	3,8%	-6,8%	-3,8%
ΑΕΠ	183.413	197.315	162.776	171.934

¹ Τα έσοδα του ΠΔΕ περιέχονται στις μεταβιβάσεις και στα λοιπά τρέχοντα έσοδα, ενώ οι δαπάνες του ΠΔΕ περιέχονται στις πιστώσεις υπό κατανομή.

² Τα έσοδα του Ταμείου Ανάκαμψης και Σταθερότητας περιέχονται στις μεταβιβάσεις, ενώ οι αντίστοιχες δαπάνες περιέχονται στις πιστώσεις υπό κατανομή.

Πίνακας 3.3 Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τους όρους της Ενισχυμένης Εποπτείας (σε εκατ. ευρώ)

	2019	2020		2021
	ΔΥΕ Οκτωβρίου 2020	Προϋπ/σμός	Εκτίμηση	Πρόβλεψη
I. Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA	8.304	7.488	-11.141	-6.591
II. Προσαρμογές ενισχυμένης εποπτείας	-1.692	-418	-619	-78
Μεταφορά εσόδων από ANFA και SMP και επιστροφή τόκων EFSF	-1.683	-251	-999	-163
Επιστροφές εσόδων	101	0	0	0
Έσοδα αποκρτικοποιήσεων	-2	-332	-25	-330
Δαπάνες μεταναστευτικών ροών μη αντικριζόμενες	126	165	405	414
Στήριξη χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων	-233	0	0	0
III. Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία της ενισχυμένης εποπτείας (I + II)	6.613	7.070	-11.760	-6.670
% ΑΕΠ	3,61%	3,58%	-7,22%	-3,88%
IV. Στόχος ενισχυμένης εποπτείας	6.419	6.906	-	-
% ΑΕΠ	3,50%	3,50%	-	-
V. Δημοσιονομικό Πλεόνασμα (+) ή Κενό (-) σύμφωνα με τη μεθοδολογία της ενισχυμένης εποπτείας (III-IV)	193	164	-	-
% ΑΕΠ	0,11%	0,08%	-	-
ΑΕΠ	183.413	197.315	162.776	171.934

Πίνακας 3.4 Καθαρά έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού κατά μείζονα κατηγορία σε ταμειακή βάση (σε εκατ. ευρώ)

α/α	Μείζονες κατηγορίες	Περιγραφή	2019	2020	2021	Μεταβολή %	
			Πραγματοποιήσεις	Εκτιμήσεις	Προβλέψεις	2020/19	2021/20
1	11	Φόροι	46.540	37.623	43.587	-19,2	15,9
2	12	Κοινωνικές εισφορές	54	53	53	-1,4	-0,7
3	13	Μεταβιβάσεις	4.407	5.744	6.951	30,3	21,0
		<i>εκ των οποίων: ΠΔΕ</i>	2.400	4.516	4.022	88,2	-10,9
		<i>Ταμείο Ανάπτυξης και Σταθερότητας</i>	0	0	2.635		
4	14	Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών	1.768	539	595	-69,5	10,4
5	15	Λοιπά τρέχοντα έσοδα	2.367	2.470	1.454	4,4	-41,1
		<i>εκ των οποίων ΠΔΕ</i>	458	950	170	107,5	-82,1
6	31	Πωλήσεις Παγίων Περιουσιακών Στοιχείων	10	25	330	138,5	1.223,2
A		Έσοδα μη χρηματοοικονομικών συναλλαγών (1+2+3+4+5+6)	55.146	46.454	52.970	-15,8	14,0
7	43	Χρεωστικοί τίτλοι	286	551	31	92,8	-94,5
8	45	Συμμετοχικοί τίτλοι και μερίδια επενδυτικών κεφαλαίων	40	29	1.453	-26,4	4.849,9
9	49	Προκαταβολές και λοιπές απαιτήσεις	16	41	0	157,7	-100,0
10	52	Υποχρεώσεις από Νόμισμα και καταθέσεις	26	19	9	-27,4	-54,4
11	53	Χρεωστικοί τίτλοι (υποχρεώσεις)	40.992	40.447	37.000	-1,3	-8,5
12	54	Δάνεια	1.062.013	1.222.740	701.700	15,1	-42,6
13	57	Χρηματοοικονομικά παράγωγα	1.547	697	0	-54,9	-100,0
B		Έσοδα Χρηματοοικονομικών συναλλαγών (7+8+9+10+11+12+13)	1.104.919	1.264.523	740.192	14,4	-41,5
Γ		ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ (A+B)	1.160.066	1.310.978	793.162	13,0	-39,5

Πίνακας 3.5 Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού κατά μείζονα κατηγορία σε ταμειακή βάση (σε εκατ. ευρώ)

α/α	Μείζονες Κατηγορίες	Περιγραφή	2019	2020	2021	Μεταβολή %	
			Πραγματοποιήσεις	Εκτιμήσεις	Προβλέψεις	2020/19	2021/20
1	21	Παροχές σε εργαζομένους	13.248	13.415	13.544	1,3	1,0
2	22	Κοινωνικές παροχές	653	241	199	-63,0	-17,6
3	23	Μεταβιβάσεις	28.205	38.997	31.394	38,3	-19,5
4	24	Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	1.464	1.802	1.251	23,1	-30,6
5	25	Επιδότησεις	224	102	80	-54,7	-21,1
6	26	Τόκοι ¹	5.225	4.695	4.510	-10,1	-3,9
7	27	Λοιπές δαπάνες	50	72	91	44,3	27,6
8	29	Πιστώσεις υπό κατανομή εκ των οποίων:	5.642	10.783	14.094	91,1	30,7
		- ΠΔΕ	5.642	10.421	6.750	84,7	-35,2
		- Ταμείο Ανάκαμψης και Σταθερότητας	0	0	2.635		
9	31	Αγορές παγίων περιουσιακών στοιχείων	562	668	2.646	18,8	296,4
10	33	Αγορές τιμαλφών	0	0	0	2,6	420,0
A Δαπάνες μη χρηματοοικονομικών συναλλαγών (1+2+3+4+5+6+7+8+9+10)			55.272	70.774	67.811	28,0	-4,2
11	45	Συμμετοχικοί τίτλοι και μερίδια επενδυτικών κεφαλαίων	20	437	1.562	2.092,9	257,2
12	49	Προκαταβολές και λοιπές απαιτήσεις	15	41	0	166,8	-100,0
13	52	Υποχρεώσεις από νόμισμα και καταθέσεις	0	0	0		
14	53	Χρεωστικοί τίτλοι (υποχρεώσεις)	39.305	29.584	26.504	-24,7	-10,4
15	54	Δάνεια	1.066.617	1.221.527	704.871	14,5	-42,3
16	57	Χρηματοοικονομικά παράγωγα	2.274	2.314	1.450	1,7	-37,3
B Δαπάνες χρηματοοικονομικών συναλλαγών (11+12+13+14+15+16)			1.108.231	1.253.903	734.388	13,1	-41,4
Γ Γενικό σύνολο δαπανών (A+B)			1.163.504	1.324.677	802.198	13,9	-39,4

¹ Τόκοι σε ακαθάριστη βάση.

2. Κρατικός προϋπολογισμός 2020

Το ισοζύγιο του Κρατικού Προϋπολογισμού κατά ESA για το έτος 2020 εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί σε έλλειμμα 20.228 εκατ. ευρώ, έναντι στόχου ελλείμματος, ύψους 2.453 εκατ. ευρώ της εισηγητικής έκθεσης του Προϋπολογισμού 2020. Επίσης, το πρωτογενές αποτέλεσμα του Κρατικού Προϋπολογισμού κατά ESA, εκτιμάται σε έλλειμμα ύψους 14.393 εκατ. ευρώ, έναντι στόχου για πλεόνασμα ύψους 3.547 εκατ. ευρώ.

2.1 Έσοδα

Τα έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού για το έτος 2020 παρουσιάζουν σημαντική μείωση σε σχέση με τον στόχο όπως αυτός αποτυπώνεται στην Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2020, γεγονός που οφείλεται αφενός στη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας λόγω της υγειονομικής κρίσης, αφετέρου στην επίπτωση από τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων ανακούφισης για τη στήριξη νοικοκυριών και επιχειρήσεων που πλήττονται από την πανδημία.

Τα καθαρά έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού, σε δημοσιονομική βάση, μετά τη μείωση των επιτροφών φόρων, εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 49.103 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 5.607 εκατ. ευρώ ή 10,2%, έναντι του στόχου του Προϋπολογισμού 2020.

Ανάλυση εσόδων κατά μείζονα κατηγορία (σε δημοσιονομική βάση)

Έσοδα μη χρηματοοικονομικών συναλλαγών

Φόροι

- **Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών**

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κυρίως ο ΦΠΑ, οι Ειδικοί Φόροι Κατανάλωσης (ΕΦΚ), οι φόροι με μορφή χαρτοσήμου και οι φόροι επί χρηματοοικονομικών και κεφαλαιακών συναλλαγών. Από φόρους επί αγαθών και υπηρεσιών εκτιμάται ότι θα εισπραχθούν έσοδα ύψους 23.971 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 4.586 εκατ. ευρώ ή 16,1% έναντι του στόχου. Ειδικότερα, η μείωση του ΦΠΑ αναμένεται να ανέλθει στα 3.275 εκατ. ευρώ και των ΕΦΚ στα 752 εκατ. ευρώ.

- **Φόροι και δασμοί επί εισαγωγών**

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κυρίως οι δασμοί και τα λοιπά τέλη που επιβάλλονται στις εισαγωγές από κράτη μη μέλη της ΕΕ, με βάση το κοινό τελωνειακό δασμολόγιο. Εκτιμώνται έσοδα 240 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 82 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου του προϋπολογισμού.

- **Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας**

Από τους τακτικούς φόρους ακίνητης περιουσίας, που περιλαμβάνουν κυρίως τον ΕΝΦΙΑ, αναμένεται να εισπραχθούν έσοδα ύψους 2.676 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 152 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου του προϋπολογισμού.

- **Λοιποί φόροι επί παραγωγής**

Τα κύρια έσοδα της κατηγορίας αυτής προέρχονται από το τέλος επιτηδεύματος και τη συμμετοχή του Δημοσίου στα κέρδη της Τράπεζας της Ελλάδος. Από τους λοιπούς φόρους παραγωγής εκτιμάται ότι θα εισπραχθούν 1.168 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 38 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου. Η αύξηση αυτή οφείλεται στο αυξημένο κατά 100 εκατ. ευρώ, σε σχέση με τον αρχικό στόχο, ποσό που κατέβαλε η Τράπεζα της Ελλάδος στο Ελληνικό Δημόσιο.

- **Φόρος εισοδήματος**

Από τον φόρο εισοδήματος (φυσικών προσώπων, νομικών προσώπων και λοιπών κατηγοριών), αναμένεται να εισπραχθούν έσοδα ύψους 13.676 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 2.987 εκατ. ευρώ ή 17,9%, έναντι του στόχου του προϋπολογισμού. Η μείωση αυτή προέρχεται από τον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων κατά 1.385 εκατ. ευρώ (περιλαμβάνονται τα μειωμένα έσοδα από την παρακράτηση του φόρου εισοδήματος των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα λόγω μείωσης της οικονομικής δραστηριότητας, από τη μείωση προκαταβολής φόρου των ελεύθερων επαγγελματιών και από τις αναστολές φορολογικών υποχρεώσεων που αφορούν παρελθόντα οικονομικά έτη), από τον φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων κατά 1.431 εκατ. ευρώ λόγω της μείωσης της προκαταβολής φόρου των επιχειρήσεων και από τον φόρο εισοδήματος λοιπών κατηγοριών κατά 171 εκατ. ευρώ.

- **Φόροι κεφαλαίου**

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι φόροι και τα τέλη κληρονομιών, δωρεών, γονικών και λοιπών παροχών. Εκτιμώνται έσοδα 175 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 98 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου.

• *Λοιποί τρέχοντες φόροι*

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει κυρίως τα τέλη κυκλοφορίας οχημάτων και τα διάφορα μη ταξινομημένα φορολογικά έσοδα. Τα έσοδα από τους λοιπούς τρέχοντες φόρους αναμένεται να ανέλθουν στο ποσό των 2.359 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 33 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου.

Κοινωνικές εισφορές

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει κυρίως τις εισφορές των εργαζομένων για παροχές υγείας από το Δημόσιο. Εκτιμώνται έσοδα 54 εκατ. ευρώ, πολύ κοντά στον αρχικό στόχο.

Μεταβιβάσεις

Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται κυρίως τα έσοδα από:

- το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) που αναμένεται να ανέλθει σε 5.580 εκατ. ευρώ, καθώς και μέρος του εθνικού σκέλους του ΠΔΕ, ύψους 30 εκατ. ευρώ,
- τη μεταφορά αποδόσεων λόγω της διακράτησης ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου στα χαρτοφυλάκια των Κεντρικών Τραπεζών του Ευρωσυστήματος (ANFAs) και από το Πρόγραμμα Αγοράς Ομολόγων (SMPs) της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), καθώς και επιστροφή τόκων EFSF συνολικού ύψους 999 εκατ. ευρώ. Σημειώνεται ότι τα έσοδα αυτά κατατίθενται απευθείας στον ειδικό λογαριασμό εξυπηρέτησης του δημοσίου χρέους (Segregated Account) και δεν υπολογίζονται στο αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης, σύμφωνα με τους όρους της ενισχυμένης εποπτείας.

Το σύνολο των εσόδων από μεταβιβάσεις αναμένεται να ανέλθει στα 6.832 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 2.239 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου, κυρίως λόγω των αυξημένων εσόδων του ΠΔΕ κατά 1.383 εκατ. ευρώ, καθώς και της είσπραξης εσόδων από ANFAs και SMPs και από επιστροφή τόκων EFSF ύψους 748 εκατ. ευρώ, τα οποία δεν είχαν προβλεφθεί στον αρχικό Προϋπολογισμό 2020.

Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει κυρίως τα έσοδα από παράβολα, μισθώματα κτιρίων και υποδομών, καθώς και από προμήθειες λόγω παροχής της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου. Αναμένεται να εισπραχθούν έσοδα ύψους 569 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 117 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου του Προϋπολογισμού 2020.

Λοιπά τρέχοντα έσοδα

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει διάφορες κατηγορίες εσόδων, με κυριότερες τα μερίσματα από τη συμμετοχή του Δημοσίου στο μετοχικό κεφάλαιο διαφόρων εταιρειών, τους τόκους από ομόλογα που κατέχει το Ελληνικό Δημόσιο, τις διάφορες κατηγορίες προστίμων και προσαυξήσεων, το μεγαλύτερο μέρος του εθνικού σκέλους του ΠΔΕ, καθώς και τις επιστροφές ιδίων πόρων από την ΕΕ. Τα λοιπά τρέχοντα έσοδα αναμένεται να διαμορφωθούν στα 2.719 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 913 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου του Προϋπολογισμού. Η αύξηση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στα αυξημένα έσοδα:

- από μερίσματα φορέων του Δημοσίου κατά 151 εκατ. ευρώ,
- από επιστροφές ιδίων πόρων από την ΕΕ κατά 41 εκατ. ευρώ και
- του εθνικού σκέλους του ΠΔΕ κατά 747 εκατ. ευρώ.

Πωλήσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων

Η κατηγορία αυτή αφορά έσοδα από την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του Ελληνικού Δημοσίου, μέσω της διαδικασίας αποκρατικοποιήσεων από το ΤΑΙΠΕΔ. Εκτιμώνται έσοδα ύψους 25 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 307 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου, λόγω της μη είσπραξης στο έτος 2020 του προβλεπόμενου αντιτίμου από την αξιοποίηση της έκτασης του πρώην Διεθνούς Αεροδρομίου του Ελληνικού και της μεταφοράς της στο επόμενο έτος.

Επιστροφές εσόδων

Οι επιστροφές αχρεωστήτως εισπραχθέντων εσόδων αναμένεται να διαμορφωθούν στα 5.360 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 434 εκατ. ευρώ ή 8,8%, έναντι του στόχου.

Έσοδα Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

Τα έσοδα του ΠΔΕ περιλαμβάνονται στις κατηγορίες «Μεταβιβάσεις» και «Λοιπά τρέχοντα έσοδα». Ειδικότερα, τα έσοδα ΠΔΕ αναμένεται να ανέλθουν στο ποσό των 6.230 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 2.130 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου. Στον πίνακα 3.7 παρουσιάζονται οι πηγές χρηματοδότησης του ΠΔΕ.

Έσοδα χρηματοοικονομικών συναλλαγών**Χρεωστικοί τίτλοι**

Η κατηγορία αυτή των χρηματοοικονομικών εσόδων περιλαμβάνει τα έσοδα του Ελληνικού Δημοσίου από χρεολύσια επενδύσεων σε ομόλογα. Εκτιμώνται έσοδα 551 εκατ. ευρώ που προέρχονται από τα χρεολύσια ομολόγων ΟΣΕ και ΕΑΣ, τα οποία πέρασαν στην κατοχή του Δημοσίου μετά το PSI (πίνακας 3.4).

Συμμετοχικοί τίτλοι

Η κατηγορία αυτή των χρηματοοικονομικών εσόδων περιλαμβάνει έσοδα από πωλήσεις μετοχών διαφόρων εισηγμένων και μη εισηγμένων στο ΧΑ εταιρειών, κυριότητας Ελληνικού Δημοσίου ή/και ΤΑΙΠΕΔ ΑΕ. Εκτιμώνται έσοδα ύψους 29 εκατ. ευρώ (πίνακας 3.4).

2.2 Δαπάνες

Οι συνολικές δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού για το έτος 2020 σε δημοσιονομική βάση εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 69.332 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 12.169 εκατ. ευρώ, σε σχέση με τον στόχο του ψηφισμένου Προϋπολογισμού 2020. Η μεγάλη αυτή αύξηση, όπως προκύπτει και από την ανάλυση των δαπανών κατά μείζονα κατηγορία, οφείλεται κατά κύριο λόγο στις υλοποιούμενες δράσεις για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας Covid-19.

Οι πρωτογενείς δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν σε δημοσιονομική βάση στα 63.482 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 12.319 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον στόχο του Προϋπολογισμού 2020.

Ανάλυση δαπανών κατά μείζονα κατηγορία (σε δημοσιονομική βάση)

Δαπάνες μη χρηματοοικονομικών συναλλαγών

Παροχές σε εργαζομένους

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι τακτικές αποδοχές, οι πρόσθετες αποδοχές, οι παροχές σε είδος, οι παροχές κληρωτών και οι αντίστοιχες εργοδοτικές εισφορές αιρετών, οργάνων διοίκησης, τακτικών υπαλλήλων, υπαλλήλων αορίστου χρόνου και υπαλλήλων ορισμένου χρόνου.

Το 2020 οι παροχές σε εργαζόμενους εκτιμάται ότι θα ανέλθουν στα 13.411 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 21 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον στόχο του Προϋπολογισμού 2020. Η μεταβολή αυτή οφείλεται κυρίως στους κάτωθι παράγοντες:

- στη μείωση των τακτικών αποδοχών και των εργοδοτικών εισφορών κατά 27 εκατ. ευρώ και 57 εκατ. ευρώ αντίστοιχα, σύμφωνα με την επανεκτίμηση των στοιχείων της μισθοδοσίας και
- στην αύξηση των πρόσθετων αποδοχών κατά 106 εκατ. ευρώ, κυρίως λόγω της καταβολής έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης την περίοδο του Πάσχα στους εργαζόμενους των νοσοκομείων, του ΕΚΑΒ και της Πολιτικής Προστασίας στο πλαίσιο των παρεμβάσεων που εφαρμόστηκαν για την αντιμετώπιση της πανδημίας Covid-19.

Κοινωνικές Παροχές

Οι δαπάνες της κατηγορίας αυτής περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, το επίδομα θέρμανσης, τις συντάξεις που πληρώνονται απευθείας από το κράτος, καθώς και τις λοιπές παροχές κοινωνικής πρόνοιας σε είδος και σε χρήμα και εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 241 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 107 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στη σχεδιαζόμενη καταβολή του επιδόματος θέρμανσης της χειμερινής περιόδου 2020-2021, συνολικού ύψους τουλάχιστον 84 εκατ. ευρώ.

Μεταβιβάσεις

Οι δαπάνες της κατηγορίας αυτής περιλαμβάνουν επιχορηγήσεις και αποδόσεις σε υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης, όπως ΟΤΑ, ΟΚΑ, νοσοκομεία και ΠΦΥ, καθώς και σε φορείς εκτός Γενικής Κυβέρνησης, οργανισμούς του εξωτερικού και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επίσης περιλαμβάνονται οι επιχορηγήσεις για επενδύσεις, οι καταπτώσεις εγγυήσεων, οι αναλήψεις χρεών φορέων Γενικής Κυβέρνησης, καθώς και οι αποζημιώσεις λόγω δικαστικών αποφάσεων.

Οι συνολικές μεταβιβαστικές πληρωμές εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 36.560 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 8.715 εκατ. ευρώ, ως επί το πλείστον, λόγω της ανάγκης οικονομικής θωράκισης των πολιτών και των επιχειρήσεων απέναντι στην πανδημία.

Στον πίνακα 3.6 παρουσιάζονται οι μεταβιβάσεις του Τακτικού Προϋπολογισμού σε φορείς εντός και εκτός της Γενικής Κυβέρνησης σε ταμειακή βάση.

Πίνακας 3.6 Μεταβιβάσεις Τακτικού Προϋπολογισμού σε φορείς εντός και εκτός της Γενικής Κυβέρνησης σε ταμειακή βάση (σε εκατ. ευρώ)

	2019	2020	2021	Μεταβολή %	
	Πραγματοποιήσεις	Εκτιμήσεις	Προβλέψεις	2020/19	2021/20
Μεταβιβάσεις από τον Τακτικό Προϋπολογισμό σε φορείς εντός Γενικής Κυβέρνησης					
1 Τρέχουσες εγχώριες μεταβιβάσεις (1α+1β+1γ+1δ)	22.946	26.120	24.623	13,8	-5,7
1α) Μεταβιβάσεις στην Κεντρική Διοίκηση	0	0	2		
1β) Μεταβιβάσεις σε νοσοκομεία και ΥΠΕ-ΠΕΔΥ	1.379	1.484	1.462	7,7	-1,5
1γ) Μεταβιβάσεις σε ΟΤΑ	2.324	2.769	2.549	19,1	-7,9
1δ) Μεταβιβάσεις σε ΟΚΑ	19.243	21.867	20.610	13,6	-5,8
1δ1. Παροχές κύριας σύνταξης	14.840	16.703	14.636	12,6	-12,4
1δ2. Παροχές σε ανέργους (ΟΑΕΔ)	480	585	1.076	21,8	84,0
1δ3. Παροχές υγείας (ΕΟΠΥΥ)	171	608	300	256,3	-50,6
1δ4. Παροχές προνοιακού χαρακτήρα	3.070	3.368	4.001	9,7	18,8
1δ5. Λειτουργικές & έκτακτες δαπάνες	16	25	18	54,3	-26,4
1δ6. Αντιπαροχή έναντι της ενσωματωμένης στη ΔΕΗ ΑΕ περιουσίας των Τομέων Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ	579	579	579	0,0	0,0
1δ7. Έκτακτη επιχορήγηση σε ΟΚΑ για την εξόφληση ληξιπρόθεσμων οφειλών	30	0	0	-100,0	
1δ8. Έκτακτη επιχορήγηση σε ΟΚΑ για την εξόφληση εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης	57	0	0		
2 Μεταβιβάσεις σε λοιπά νομικά πρόσωπα	1.825	1.916	2.088	5,0	9,0
3 Λοιπές μεταβιβάσεις (τρέχουσες εγχώριες)	6	7	0	34,1	-99,3
4 Επιχορηγήσεις επενδύσεων εσωτερικού	197	191	215	-2,9	12,4
Εκ των οποίων:					
Επιχορηγήσεις επενδύσεων εσωτερικού σε ΟΤΑ	-	-	25		
Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (ΚΑΠ) για επενδυτικές δαπάνες Δήμων	190	190	190	0,0	0,0
5 Λοιπές μεταβιβάσεις	458	652	80	42,6	-87,7
I Σύνολο μεταβιβάσεων εντός ΓΚ Τακτικού Προϋπολογισμού (1+2+3+4+5)	25.431	28.888	27.005	13,6	-6,5
Μεταβιβάσεις από τον Τακτικό Προϋπολογισμό σε φορείς εκτός Γενικής Κυβέρνησης					
1 Μεταβιβάσεις σε λοιπά νομικά πρόσωπα	154	4.712	140	2.969,2	-97,0
2 Λοιπές μεταβιβάσεις (τρέχουσες εγχώριες)	94	2.688	1.187	2.766,6	-55,8
3 Τρέχουσες μεταβιβάσεις προς οργανισμούς και κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ)	1.953	1.981	2.216	2,4	11,9
4 Λοιπές μεταβιβάσεις	591	728	846	23,1	16,2
II Σύνολο μεταβιβάσεων εκτός ΓΚ Τακτικού Προϋπολογισμού (1+2+3+4)	2.774	10.109	4.389	264,5	-56,6
III Σύνολο μεταβιβάσεων Τακτικού Προϋπολογισμού (I+II)	28.205	38.997	31.394	38,3	-19,5

Τα μέτρα για την αντιμετώπιση της πανδημίας Covid-19, που αποτυπώνονται στην κατηγορία αυτή, κατά το μέρος που επιβαρύνουν την κεντρική διοίκηση είναι τα εξής:

- η αποζημίωση ειδικού σκοπού ύψους 534 ευρώ σε μηνιαία βάση των εργαζομένων των οποίων οι συμβάσεις εργασίας τίθενται σε προσωρινή αναστολή,
- η αποζημίωση ειδικού σκοπού ύψους 600 ευρώ σε έξι επιστημονικούς κλάδους (οικονομολόγους/ λογιστές, μηχανικούς, δικηγόρους, ιατρούς, εκπαιδευτικούς και ερευνητές),
- η κάλυψη από τον κρατικό προϋπολογισμό των ασφαλιστικών εισφορών επί του ονομαστικού μισθού, των εργαζομένων των οποίων οι συμβάσεις εργασίας τίθενται σε προσωρινή αναστολή,
- η επιστρεπτέα προκαταβολή,
- η κάλυψη από τον κρατικό προϋπολογισμό του μέρους του δώρου Πάσχα που αναλογεί στη χρονική περίοδο της προσωρινής αναστολής της σύμβασης εργασίας,
- η επιχορήγηση για τη στήριξη του πρωτογενούς τομέα της οικονομίας μέσω του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων,
- η εισαγωγή άδειας ειδικού σκοπού για εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα με παιδιά που φοιτούν σε σχολεία (για την περίοδο που τα σχολεία είναι κλειστά),
- η αποζημίωση των ακτοπλοϊκών γραμμών,

- οι πρόσθετες υγειονομικές δαπάνες φορέων κεντρικής διοίκησης και ιδιαιτέρως του Υπουργείου Υγείας,
- το κόστος επιδότησης πρώτης κατοικίας για δανειολήπτες που επλήγησαν από τον κορωνοϊό (πρόγραμμα «ΓΕΦΥΡΑ»),
- η επιχορήγηση για την ενίσχυση του κλάδου του πολιτισμού μέσω του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού,
- το πρόγραμμα βραχυχρόνιας απασχόλησης «ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ»,
- η κάλυψη του πρόσθετου κόστους του δώρου Χριστουγέννων των υπαλλήλων που λαμβάνουν ειδική αποζημίωση λόγω προσωρινής αναστολής της σύμβασης εργασίας,
- η αποζημίωση ειδικού σκοπού για εποχιακούς εργαζόμενους στον τουρισμό,
- η αποζημίωση ανά θέση επιβάτη προς τις αεροπορικές εταιρείες,
- οι αποζημιώσεις σε ερασιτεχνικούς αθλητικούς συλλόγους,
- η κάλυψη ασφαλιστικών εισφορών των υπαλλήλων εποχιακών επιχειρήσεων,
- η κάλυψη των ασφαλιστικών εισφορών από τον κρατικό προϋπολογισμό και η επιδότηση 200 ευρώ σε περίπτωση πρόσληψης μακροχρόνια ανέργου, για περίοδο 6 μηνών, στο πλαίσιο του προγράμματος για τη δημιουργία 100.000 νέων θέσεων εργασίας,
- η αποζημίωση σε ΤΡΑΙΝΟΣΕ και ΚΤΕΛ λόγω του περιορισμού στις θέσεις επιβατών,
- η πρόσληψη έκτακτου υγειονομικού προσωπικού με σχέση εργασίας ΙΔΟΧ,
- η ενίσχυση επιχειρήσεων του πολιτισμού λόγω περιορισμού θέσεων σε θέατρα, κινηματογράφους, συναυλιακούς χώρους, κ.λπ. και
- η κάλυψη των εργοδοτικών ασφαλιστικών εισφορών και του επιδόματος αδείας των εργαζομένων σε ξενοδοχεία δωδεκάμηνης λειτουργίας.

Λοιπές μεταβιβαστικές δαπάνες (πλην Covid-19), οι οποίες οδήγησαν σε αύξηση των μεταβιβάσεων σε σχέση με τον στόχο του προϋπολογισμού 2020 είναι οι εξής:

- η αυξημένη επιχορήγηση στον e-ΕΦΚΑ για την καταβολή αναδρομικών στους συνταξιούχους του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα, ύψους 1.400 εκατ. ευρώ περίπου, κατόπιν δικαστικών αποφάσεων,
- το βοήθημα σε φυσικά πρόσωπα (5.000 ευρώ) και επιχειρήσεις (8.000 ευρώ) που επλήγησαν από τον Μεσογειακό κυκλώνα «Ιανό», ύψους 84 εκατ. ευρώ,
- το πρόγραμμα εξόφλησης ληξιπρόθεσμων οφειλών των ΟΤΑ ύψους 116 εκατ. ευρώ και η έκτακτη επιχορήγησή τους κατά 171 εκατ. ευρώ,
- η αυξημένη επιχορήγηση προς τον ΕΟΠΥΥ κατά 507 εκατ. ευρώ (συμπεριλαμβανομένης της αύξησης του ορίου της φαρμακευτικής δαπάνης) και
- λοιπές μεταβιβαστικές δαπάνες που καλύφθηκαν με μεταφορά πιστώσεων από το τακτικό και το ειδικό αποθεματικό ύψους 363 και 52 εκατ. ευρώ αντίστοιχα (παρ. 1 και 8 του άρθρου 59 του ν. 4270/2014).

Με αντίρροπο (μειωτικό) χαρακτήρα κινήθηκαν οι τρέχουσες μεταβιβάσεις προς οργανισμούς και κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) οι οποίες μειώθηκαν κατά 49 εκατ. ευρώ (τρέχουσα εκτίμηση 1.981 εκατ. ευρώ έναντι στόχου 2.030 εκατ. ευρώ).

Αγορές αγαθών και υπηρεσιών

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται δαπάνες καταναλωτικού χαρακτήρα. Οι σχετικές δαπάνες για το έτος 2020 εκτιμάται ότι θα ανέλθουν στα 1.702 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 734 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου, κυρίως λόγω:

- της ενίσχυσης της κατηγορίας αυτής με πιστώσεις τόσο από το τακτικό όσο και από το ειδικό αποθεματικό ύψους 277 εκατ. ευρώ, για την ενίσχυση των λειτουργικών δαπανών των υπουργείων,
- της ενίσχυσης από τις λοιπές υπό κατανομή πιστώσεις για την αντιμετώπιση των μεταναστευτικών ροών ύψους 200 εκατ. ευρώ και

- του επιπλέον κόστους των λειτουργικών δαπανών των υπουργείων λόγω της πανδημίας.

Επιδότησεις

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κυρίως οι επιδοτήσεις στα ΕΛΤΑ για την καθολική ταχυδρομική υπηρεσία, καθώς και στην ΤΡΑΙΝΟΣΕ.

Η συνολική εκτίμηση για αυτή την κατηγορία ανέρχεται σε 102 εκατ. ευρώ, αυξημένη κατά 12 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου.

Τόκοι (σε ακαθάριστη βάση)

Η εκτίμηση για τις δαπάνες τόκων σε ακαθάριστη δημοσιονομική βάση, ανέρχεται σε 5.850 εκατ. ευρώ, μειωμένη κατά 150 εκατ. ευρώ έναντι του αρχικού στόχου.

Λοιπές δαπάνες

Οι λοιπές δαπάνες περιλαμβάνουν κυρίως τη δαπάνη για τις επιστροφές στην ΕΕ από ανεκτέλεστα προγράμματα, καθώς και τη δαπάνη για τα πρόστιμα προς την ΕΕ.

Η εκτιμώμενη δαπάνη ανέρχεται σε 72 εκατ. ευρώ χωρίς σημαντική απόκλιση από τον στόχο.

Πιστώσεις υπό κατανομή

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κυρίως οι δαπάνες του ΠΔΕ και το τακτικό και ειδικό αποθεματικό.

Οι συνολικές δαπάνες για την κατηγορία αυτή εκτιμώνται σε 10.783 εκατ. ευρώ, αυξημένες έναντι του στόχου κατά 2.537 εκατ. ευρώ, γεγονός που οφείλεται κυρίως στις εκτιμώμενες αυξημένες πληρωμές του ΠΔΕ κατά 3.671 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον στόχο (10.421 εκατ. ευρώ έναντι 6.750 εκατ. ευρώ), λόγω της αντιμετώπισης της πανδημίας με τα εξής μέτρα:

- αποζημίωση ειδικού σκοπού 534 ευρώ για αυτοαπασχολούμενους, ελεύθερους επαγγελματίες και εργοδότες (με έως και 20 υπαλλήλους) που επλήγησαν από την κρίση του Covid-19,
- μέρος της επιστρεπτέας προκαταβολής (1 δισ. ευρώ εκ των 5,4 δισ. ευρώ, το υπόλοιπο δίδεται από τον τακτικό προϋπολογισμό και εμφανίζεται στην κατηγορία των μεταβιβάσεων),
- επιδότηση επιτοκίου των επιχειρηματικών δανείων των επιχειρήσεων, οι οποίες ανήκουν σε πληττόμενους κλάδους,
- Ταμείο Εγγυοδοσίας της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας,
- πρόγραμμα κοινωνικού τουρισμού,
- έξοδα διαφήμισης του ΕΟΤ και
- κεφάλαιο κίνησης στο πλαίσιο του Ταμείου Επιχειρηματικότητας (ΤΕΠΙΧ II).

Το σύνολο των προαναφερθέντων μέτρων καλύπτεται τόσο από τις πιστώσεις του αρχικού προϋπολογισμού 2020, όσο και από τις επιπλέον πιστώσεις που ψηφίστηκαν μέσω συμπληρωματικών προϋπολογισμών.

Σημειώτεον ότι οι πιστώσεις από το αποθεματικό (τακτικό και ειδικό) ανακατανέμονται κατά τη διάρκεια του έτους, προς ενίσχυση άλλων κατηγοριών δαπανών. Μέχρι τις 12/10/2020 είχαν μεταφερθεί 823 εκατ. ευρώ, προκειμένου να αντιμετωπισθούν δαπάνες κυρίως για την:

- εκτέλεση των τελεσίδικων και αμετάκλητων δικαστικών αποφάσεων,
- αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών,
- πληρωμή Υπηρεσιών Κοινής Ωφελείας περιόδου 2007-2011,

- επιχορήγηση προς τον ΕΛΓΑ,
- κάλυψη μέρους των δαπανών μεταναστευτικών ροών,
- επιχορήγηση προς την ΛΑΡΚΟ,
- επιχορήγηση του Οργανισμού Συγκοινωνιακού Έργου Θεσσαλονίκης ΑΕ (ΟΣΕΘ ΑΕ).

Αγορές πάγιων περιουσιακών στοιχείων

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κυρίως οι εκτιμώμενες δαπάνες αγοράς οπλικών συστημάτων. Οι συνολικές δαπάνες εκτιμώνται σε 612 εκατ. ευρώ και περιλαμβάνουν κυρίως τις φυσικές παραλαβές εξοπλιστικών προγραμμάτων.

Δαπάνες Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

Στον Κρατικό Προϋπολογισμό έτους 2020 είχαν προβλεφθεί αρχικά για το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) πιστώσεις 6.750 εκατ. ευρώ, ήτοι 6.000 εκατ. ευρώ για το σκέλος που συγχρηματοδοτείται από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (συγχρηματοδοτούμενο ΠΔΕ) και 750 εκατ. ευρώ για το σκέλος που χρηματοδοτείται από αμιγώς εθνικούς πόρους (εθνικό ΠΔΕ).

Στο πλαίσιο λήψης μέτρων για την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού (Covid-19), αποφασίστηκε η χρηματοδότηση έκτακτων δράσεων και από τον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων. Προκειμένου να καλυφθούν οι αυξημένες ανάγκες χρηματοδότησης, με το άρθρο 9 του ν. 4690/2020 αυξήθηκαν οι πιστώσεις του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων τρέχοντος έτους, κατά 1.000 εκατ. ευρώ στο συγχρηματοδοτούμενο σκέλος και κατά 250 εκατ. ευρώ στο εθνικό. Στη συνέχεια και για την ίδια αιτία, με το άρθρο 26 του ν. 4737/2020 ψηφίστηκε εκ νέου συμπληρωματικός Προϋπολογισμός με τον οποίο το συγχρηματοδοτούμενο ΠΔΕ αυξήθηκε κατά 500 εκατ. ευρώ και το εθνικό κατά 1.021 εκατ. ευρώ. Τέλος, ψηφίστηκε στις 17/11/2020 και νέος συμπληρωματικός προϋπολογισμός με τον οποίο αυξάνεται το συγχρηματοδοτούμενο ΠΔΕ κατά 900 εκατ. ευρώ, διαμορφώνοντας το τελικό ποσό του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων έτους 2020 σε 10.421 εκατ. ευρώ που αναλύεται σε 8.400 εκατ. ευρώ για το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος και 2.021 εκατ. ευρώ για το εθνικό.

Οι δαπάνες του ΠΔΕ το 2020 εκτιμάται ότι θα απορροφήσουν το σύνολο των πιστώσεων του προϋπολογισμού. Σημαντικό μέρος των διατιθέμενων πόρων χρησιμοποιούνται για την υλοποίηση έργων για την αντιμετώπιση των δυσμενών επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης και τη στήριξη της οικονομίας και της κοινωνίας. Βασικοί στόχοι κατά την εκτέλεση του ΠΔΕ 2020 συνεχίζουν να παραμένουν η πλήρης απορρόφηση και αξιοποίηση των διατιθέμενων πόρων, με έμφαση σε εκείνους που προέρχονται από τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, στο πλαίσιο των αναπτυξιακών στόχων και των παρεμβάσεων στήριξης της οικονομίας, καθώς και η ενίσχυση των Υπουργείων και των Περιφερειών με χρηματοδοτήσεις από εθνικούς πόρους για έργα και δράσεις που αφορούν είτε σε πολιτικές των φορέων, είτε στην αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών.

Δαπάνες χρηματοοικονομικών συναλλαγών

Οι σημαντικού μεγέθους χρηματοοικονομικές συναλλαγές, οι οποίες δεν επηρεάζουν το ισοζύγιο του κρατικού προϋπολογισμού, ταξινομούνται στις εξής μείζονες κατηγορίες:

- «Προκαταβολές και λοιπές απαιτήσεις» και «Συμμετοχικοί τίτλοι και μερίδια επενδυτικών κεφαλαίων» μέσω των οποίων εξυπηρετείται κυρίως η συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου στις αυξήσεις Μετοχικού Κεφαλαίου Εταιρειών.
- «Χρεωστικοί τίτλοι», «Δάνεια» και «Χρηματοοικονομικά παράγωγα» μέσω των οποίων εξυπηρετείται το δημόσιο χρέος.

Οι σχετικές δαπάνες των εν λόγω κατηγοριών περιλαμβάνονται στον πίνακα 3.5.

3. Βασικά μεγέθη Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης 2021

Για το έτος 2021, το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης σε όρους ενισχυμένης εποπτείας, προβλέπεται να διαμορφωθεί σε έλλειμμα ύψους 6.670 εκατ. ευρώ ή 3,88% του ΑΕΠ. Αντίστοιχα, σε δημοσιονομική βάση το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται να διαμορφωθεί σε έλλειμμα ύψους 6.591 εκατ. ευρώ ή 3,8% του ΑΕΠ.

Το σύνολο των εσόδων Γενικής Κυβέρνησης σε ενοποιημένη βάση αναμένεται να ανέλθει σε 87.660 εκατ. ευρώ το 2021, έναντι 81.426 εκατ. ευρώ το 2020 και 89.827 εκατ. ευρώ το 2019. Το σύνολο των δαπανών Γενικής Κυβέρνησης αναμένεται να ανέλθει σε 99.176 εκατ. ευρώ το 2021, έναντι 97.537 εκατ. ευρώ το 2020 και 87.030 εκατ. ευρώ το 2019.

Τα δημοσιονομικά μεγέθη του έτους 2021, για το οποίο όπως προαναφέρθηκε δεν θα ισχύσει ο στόχος της ενισχυμένης εποπτείας για την επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος Γενικής Κυβέρνησης ύψους 3,5% του ΑΕΠ, θα επηρεαστούν σημαντικά από την εξέλιξη της πανδημίας Covid-19, καθώς και από το γεγονός ότι ορισμένες από τις παρεμβάσεις λόγω Covid-19 που ξεκίνησαν το έτος 2020, όπως οι μειώσεις των φορολογικών συντελεστών σε διάφορα προϊόντα και υπηρεσίες, η επιδότηση πρώτης κατοικίας για δανειολήπτες που επλήγησαν από την πανδημία και η επιδότηση για 6 μήνες των ασφαλιστικών εισφορών σε 100.000 νέες θέσεις εργασίας, θα συνεχιστούν.

Επίσης, θα ξεκινήσει η υλοποίηση νέων παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση των συνεπειών της υγειονομικής κρίσης, με βασικό σκοπό την ενίσχυση των επιχειρήσεων και των εργαζόμενων στον ιδιωτικό τομέα, ο οποίος έχει πληγεί σημαντικά από αυτήν. Οι κυριότερες από τις νέες αυτές παρεμβάσεις είναι η μείωση κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες των ασφαλιστικών εισφορών των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα και η αναστολή καταβολής της Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης στους εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα για το έτος 2021.

Εκτός από την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης, βασικές προτεραιότητες για το έτος 2021 αποτελούν:

- η ανάπτυξη της οικονομίας μέσω της αξιοποίησης των ευρωπαϊκών πόρων του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Facility),
- η ενίσχυση των ενόπλων δυνάμεων, με την αύξηση των δαπανών και των φυσικών παραλαβών εξοπλιστικών συστημάτων,
- η στήριξη των εύάλωτων κοινωνικών ομάδων, μέσω της αύξησης των καταβαλλόμενων επιδομάτων από τον ΟΠΕΚΑ,
- η ενίσχυση του εκπαιδευτικού συστήματος, μέσω της πρόσληψης σημαντικού αριθμού μονίμων εκπαιδευτικών,
- η αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των μεταναστευτικών ροών, μέσω της αύξησης των σχετικών δαπανών οι οποίες εξαιρούνται κατά τον υπολογισμό του δημοσιονομικού αποτελέσματος σε όρους ενισχυμένης εποπτείας,
- η θέσπιση του Κώδικα διευθέτησης οφειλών και παροχής δεύτερης ευκαιρίας σε δανειολήπτες,
- η ενίσχυση των κατοίκων των μικρών και απομακρυσμένων νησιών με την κατάργηση του ΕΝΦΙΑ,
- η συνέχιση της επισκόπησης δαπανών στο σύνολο της Γενικής Κυβέρνησης, προκειμένου να δημιουργηθεί δημοσιονομικός χώρος για την εφαρμογή δράσεων με προσανατολισμό στην οικονομική ανάπτυξη και θετικό πρόσημο στην κοινωνική αποτελεσματικότητα και
- η συνέχιση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων.

4. Κρατικός Προϋπολογισμός 2021

Το έλλειμμα του Κρατικού Προϋπολογισμού για το έτος 2021 προβλέπεται σε 14.715 εκατ. ευρώ, σε δημοσιονομική βάση, μειωμένο κατά 5.513 εκατ. ευρώ, σε σχέση με την αντίστοιχη εκτίμηση για το 2020.

Επίσης, το πρωτογενές αποτέλεσμα του Κρατικού Προϋπολογισμού προβλέπεται, σε δημοσιονομική βάση, σε έλλειμμα ύψους 9.015 εκατ. ευρώ, μειωμένο κατά 5.378 εκατ. ευρώ, σε σχέση με την αντίστοιχη εκτίμηση για το 2020.

4.1 Έσοδα

Τα καθαρά έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού, σε δημοσιονομική βάση, μετά τη μείωση των επιτροφών φόρων, προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 52.469 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 3.366 εκατ. ευρώ ή 6,9%, έναντι των εκτιμήσεων του 2020.

Ανάλυση εσόδων κατά μείζονα κατηγορία (σε δημοσιονομική βάση)

Έσοδα μη χρηματοοικονομικών συναλλαγών

Φόροι

- **Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών**

Από φόρους επί αγαθών και υπηρεσιών, προβλέπεται ότι θα εισπραχθούν έσοδα ύψους 26.401 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 2.430 εκατ. ευρώ ή 10,1% έναντι των εκτιμήσεων του 2020. Ειδικότερα:

- Τα έσοδα από ΦΠΑ αναμένεται να ανέλθουν στα 17.466 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 2.465 εκατ. ευρώ ή 16,4% έναντι των εκτιμήσεων του 2020.
- Οι φόροι κατανάλωσης προβλέπονται στα 6.601 εκατ. ευρώ και είναι αυξημένοι κατά 139 εκατ. ευρώ ή 2,1% έναντι των εκτιμήσεων του 2020.

- **Φόροι και δασμοί επί εισαγωγών**

Από φόρους και δασμούς επί εισαγωγών προβλέπονται έσοδα 286 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 46 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων του 2020.

- **Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας**

Από τους τακτικούς φόρους ακίνητης περιουσίας, αναμένεται να εισπραχθούν έσοδα ύψους 2.667 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 9 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων του 2020.

- **Λοιποί φόροι παραγωγής**

Από τους λοιπούς φόρους παραγωγής προβλέπεται ότι θα εισπραχθούν 1.109 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 59 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων του 2020.

- **Φόρος εισοδήματος**

Από τον φόρο εισοδήματος αναμένεται να εισπραχθούν έσοδα ύψους 14.741 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 1.065 εκατ. ευρώ ή 7,8% έναντι των εκτιμήσεων του 2020. Ειδικότερα:

- ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων προβλέπεται να διαμορφωθεί στα 10.193 εκατ. ευρώ, αυξημένος κατά 163 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων του 2020, και
- ο φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων προβλέπεται να παρουσιάσει αύξηση κατά 830 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων του 2020 και να διαμορφωθεί στα 3.416 εκατ. ευρώ.

• **Φόροι κεφαλαίου**

Οι φόροι κεφαλαίου προβλέπεται να ανέλθουν σε 214 εκατ. ευρώ, αυξημένοι κατά 39 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων του 2020.

• **Λοιποί τρέχοντες φόροι**

Τα έσοδα από τους λοιπούς τρέχοντες φόρους προβλέπεται να ανέλθουν στο ποσό των 2.419 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 60 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων του 2020.

Κοινωνικές εισφορές

Τα έσοδα από κοινωνικές εισφορές προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 54 εκατ. ευρώ, μη παρουσιάζοντας μεταβολή έναντι των εκτιμήσεων του 2020.

Μεταβιβάσεις

Τα έσοδα από μεταβιβάσεις αναμένεται να ανέλθουν στα 6.842 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 11 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων του 2020. Εξ αυτών:

- ποσό 3.922 εκατ. ευρώ αφορά έσοδα ΠΔΕ,
- ποσό 2.635 εκατ. ευρώ θα προέλθει από το Ταμείο Ανάκαμψης και Σταθερότητας, και
- ποσό 163 εκατ. ευρώ θα προέλθει από τη μεταφορά αποδόσεων από την Τράπεζα της Ελλάδος, λόγω της διακράτησης ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου στα χαρτοφυλάκια των Κεντρικών Τραπεζών του Ευρωσυστήματος (ANFAs), καθώς και από το Πρόγραμμα Αγοράς Ομολόγων (SMPs) της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), ενώ δεν έχουν συμπεριληφθεί τα ποσά που αναμένονται από ANFAs και SMPs από τον ESM, τα οποία εντάσσονται κατ' έτος στον προϋπολογισμό αφού εισπραχθούν.

Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών

Από τις πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών προβλέπεται να εισπραχθούν έσοδα ύψους 656 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 86 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων του 2020.

Λοιπά τρέχοντα έσοδα

Τα λοιπά τρέχοντα έσοδα προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 2.007 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 712 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων του 2020, κυρίως λόγω πρόβλεψης μειωμένων εσόδων από μερίσματα κατά 227 εκατ. ευρώ, καθώς και μειωμένων εσόδων στο εθνικό σκέλος του ΠΔΕ κατά 450 εκατ. ευρώ.

Πωλήσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων

Προβλέπονται έσοδα 330 εκατ. ευρώ αυξημένα κατά 305 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων του 2020, κυρίως λόγω της είσπραξης το έτος 2021 αντί για το 2020 του αντιτίμου από την αξιοποίηση της έκτασης του πρώην Διεθνούς Αεροδρομίου του Ελληνικού.

Επιστροφές εσόδων

Οι επιστροφές αχρεωστήτως εισπραχθέντων εσόδων προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 5.256 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 104 εκατ. ευρώ ή 1,9%, έναντι των εκτιμήσεων του 2020.

Έσοδα Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

Τα έσοδα του ΠΔΕ σε δημοσιονομική βάση προβλέπεται να ανέλθουν σε 4.092 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 2.138 εκατ. ευρώ, έναντι των εκτιμήσεων του 2020. Σε ταμειακή βάση προβλέπονται στο ποσό των 4.192 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 1.274 εκατ. ευρώ, έναντι των εκτιμήσεων του 2020.

Βασική πηγή εσόδων για τη χρηματοδότηση των έργων του ΠΔΕ αποτελούν οι εισροές από την Ευρωπαϊκή Ένωση και ειδικότερα από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ), καθώς και τα ταμεία για τη μετανάστευση.

Τα έσοδα του ΠΔΕ κατά ταμείο για τα έτη 2019, 2020 και 2021 με τα αντίστοιχα ποσά παρουσιάζονται στον πίνακα 3.7

Πίνακας 3.7 Έσοδα ΠΔΕ (σε εκατ. ευρώ)			
Πηγές εσόδων	2019	2020	2021
	Πραγματ/σεις	Εκτιμήσεις	Προβλέψεις
Ίδια έσοδα	475	980	200
Επιχορηγήσεις ΕΕ	2.383	4.486	3.992
- ΕΤΠΑ	966	2.379	1.845
- Ταμείο Συνοχής	237	332	585
- ΕΚΤ	580	1.036	896
- Λοιπά	54	65	35
- Ταμείο Αλληλεγγύης και Διαχείρισης Μεταναστευτικών Ροών	46	89	45
- ΕΓΤΕ (ΕΓΤΠΕ – Τμήμα Εγγυήσεων)	6	0	0
- ΕΓΤΑΑ (ΕΓΤΠΕ – Τμήμα Προσανατολισμού)	468	538	520
- ΕΤΘΑ (ΕΤΑ και ΧΜΠΑ)	26	46	67
Σύνολο	2.858	5.466	4.192

Πηγές: ΓΛΚ, Υπεύθυνες Αρχές Πιστοποίησης και Πληρωμής ΕΠ, Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων, Υπουργείο Ανάπτυξης.

Έσοδα χρηματοοικονομικών συναλλαγών**Χρεωστικοί τίτλοι**

Τα έσοδα από χρεολύσια επενδύσεων σε ομόλογα ΕΑΣ, τα οποία περιήλθαν στην κατοχή του Ελληνικού Δημοσίου μετά το PSI προβλέπονται σε 31 εκατ. ευρώ.

Συμμετοχικοί τίτλοι

Τα έσοδα από πωλήσεις μετοχών διαφόρων εισηγμένων και μη εισηγμένων στο ΧΑ εταιρειών, κυριότητας Ελληνικού Δημοσίου ή/και ΤΑΙΠΕΔ ΑΕ, προβλέπονται να ανέλθουν στα 1.453 εκατ. ευρώ.

4.2 Δαπάνες

Οι συνολικές δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού για το έτος 2021 προβλέπεται ότι θα διαμορφωθούν (σε δημοσιονομική βάση) σε 67.184 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 2.148 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη εκτίμηση για το 2020.

Οι πρωτογενείς δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού προβλέπεται ότι θα διαμορφωθούν σε δημοσιονομική βάση, στα 61.484 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 1.998 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη εκτίμηση για το 2020.

Ανάλυση δαπανών κατά μείζονες κατηγορίες (σε δημοσιονομική βάση)

Δαπάνες μη χρηματοοικονομικών συναλλαγών

Παροχές σε εργαζόμενους

Οι δαπάνες παροχών σε εργαζόμενους προβλέπεται ότι θα ανέλθουν στα 13.531 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 120 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη εκτίμηση για το 2020. Η μεταβολή αυτή οφείλεται τόσο στην αύξηση των τακτικών αποδοχών και των εργοδοτικών εισφορών, όσο και στη μείωση των πρόσθετων αποδοχών.

Ειδικότερα, οι τακτικές αποδοχές καθώς και οι εργοδοτικές εισφορές αναμένονται το 2021 αυξημένες κατά 185 εκατ. ευρώ και 34 εκατ. ευρώ αντίστοιχα σε σχέση με το 2020, κυρίως λόγω:

- νέων προσλήψεων μονίμων εκπαιδευτικών στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και προσλήψεων στο Εθνικό Σύστημα Υγείας,
- αύξησης του αριθμού των εισακτέων στις παραγωγικές σχολές του Υπουργείου Εθνικής Αμυνας και πρόσληψης Μόνιμων Επαγγελματιών Οπλιτών (ΕΠΟΠ) και Οπλιτών Βραχείας Ανακατάταξης (ΟΒΑ),
- νέων προσλήψεων στο Πυροσβεστικό Σώμα, στην Πολιτική Προστασία και στην Αστυνομία, καθώς και
- νέου μισθολογίου της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ).

Κατά το 2021 οι πρόσθετες αποδοχές αναμένονται μειωμένες κατά 98 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2020, ως συνέπεια του γεγονότος ότι στα μεγέθη του 2020 συμπεριλαμβάνεται η καταβολή έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης την περίοδο του Πάσχα στους εργαζόμενους των νοσηλευτικών ιδρυμάτων, του ΕΚΑΒ και της Πολιτικής Προστασίας στο πλαίσιο των παρεμβάσεων που εφαρμόστηκαν για την αντιμετώπιση της πανδημίας Covid-19.

Κοινωνικές Παροχές

Οι δαπάνες της κατηγορίας αυτής προβλέπεται ότι θα ανέλθουν στα 199 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 43 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη εκτίμηση του 2020.

Μεταβιβάσεις

Οι δαπάνες για τις μεταβιβάσεις σε φορείς εντός και εκτός Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται ότι θα διαμορφωθούν στα 30.804 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 5.755 εκατ. ευρώ έναντι της εκτίμησης για το 2020, λόγω της ανάγκης εφαρμογής λιγότερων μέτρων ανάσχεσης της πανδημίας, κάνοντας τη βασική θεώρηση ότι οι αρνητικές επιπτώσεις θα έχουν μετριαστεί.

Τα μέτρα κατά του Covid-19, τα οποία θα έχουν τη σημαντικότερη επίπτωση το 2021 στις μεταβιβάσεις είναι τα εξής:

- η αποζημίωση ειδικού σκοπού ύψους 534 ευρώ σε μηνιαία βάση των εργαζομένων, των οποίων οι συμβάσεις εργασίας τίθενται σε προσωρινή αναστολή,
- η κάλυψη από τον κρατικό προϋπολογισμό των ασφαλιστικών εισφορών επί του ονομαστικού μισθού των εργαζομένων, των οποίων οι συμβάσεις εργασίας τίθενται σε προσωρινή αναστολή,
- το κόστος επιδότησης πρώτης κατοικίας για δανειολήπτες που επλήγησαν από τον κορωνοϊό (πρόγραμμα «ΓΕΦΥΡΑ»),
- η κάλυψη των ασφαλιστικών εισφορών από τον κρατικό προϋπολογισμό και η επιδότηση 200 ευρώ σε περίπτωση πρόσληψης μακροχρόνια ανέργου, για περίοδο 6 μηνών, στο πλαίσιο του προγράμματος για τη δημιουργία 100.000 νέων θέσεων εργασίας και
- η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών των εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα.

Αγορές αγαθών και υπηρεσιών

Η προβλεπόμενη δαπάνη για το έτος 2021 ανέρχεται σε 1.084 εκατ. ευρώ, μειωμένη κατά 618 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη εκτίμηση για το 2020, κυρίως διότι η εκτίμηση του 2020 συμπεριλαμβάνει όπως προαναφέρθηκε:

- πιστώσεις που έχουν ανακατανομηθεί από το τακτικό και το ειδικό αποθεματικό του άρθρου 59 του ν.4270/2014 συνολικού ύψους 277 εκατ. ευρώ περίπου,
- πιστώσεις που έχουν ανακατανομηθεί για την αντιμετώπιση των προσφυγικών ροών ύψους 200 εκατ. ευρώ περίπου και
- επιπλέον δαπάνες των υπουργείων για την υγειονομική κάλυψη έναντι της πανδημίας.

Επιδότησεις

Η προβλεπόμενη δαπάνη για το έτος 2021 είναι 80 εκατ. ευρώ, μειωμένη κατά 21 εκατ. ευρώ σε σχέση με την εκτίμηση για το 2020, κυρίως λόγω του γεγονότος ότι το σύνολο της δαπάνης των άγονων γραμμών θα εξυπηρετείται από το 2021 μέσω του ΠΔΕ.

Τόκοι (σε ακαθάριστη βάση)

Η πρόβλεψη για τις δαπάνες τόκων σε ακαθάριστη δημοσιονομική βάση, ανέρχεται σε 5.700 εκατ. ευρώ, μειωμένη κατά 150 εκατ. ευρώ σε σχέση με την εκτίμηση για το 2020.

Λοιπές δαπάνες

Στην κατηγορία αυτή η προβλεπόμενη δαπάνη ανέρχεται σε 91 εκατ. ευρώ, 20 εκατ. ευρώ μεγαλύτερη από την αντίστοιχη εκτίμηση του 2020, λόγω της καθυστέρησης εκκαθάρισης των ανεκτέλεστων προγραμμάτων από την ΕΕ.

Πιστώσεις υπό κατανομή

Η πρόβλεψη για το σύνολο της κατηγορίας αυτής ανέρχεται στα 14.094 εκατ. ευρώ και σε σχέση με το 2020 οι προβλεπόμενες δαπάνες είναι αυξημένες κατά 3.312 εκατ. ευρώ.

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κυρίως:

- οι δαπάνες του ΠΔΕ ύψους 6.750 εκατ. ευρώ,
- το τακτικό και ειδικό αποθεματικό συνολικού ύψους 1.000 εκατ. ευρώ,
- οι υπό κατανομή πιστώσεις για μεταβιβαστικές πληρωμές (κυρίως προς τους ΟΚΑ) ύψους 222 εκατ. ευρώ,

- οι πιστώσεις για τις προγραμματισμένες νέες προσλήψεις σε φορείς της Κεντρικής Διοίκησης ύψους 295 εκατ. ευρώ,
- οι πιστώσεις για την αντιμετώπιση της ροής προσφύγων και μεταναστών ύψους 150 εκατ. ευρώ,
- η δέσμη μέτρων του επιδοτούμενου μέρους του Ταμείου Ανάκαμψης και Σταθερότητας ύψους 2.635 εκατ. ευρώ και
- λοιπές δράσεις κατά της πανδημίας, πέραν των ήδη προσδιορισμένων, ύψους 3.000 εκατ. ευρώ.

Αγορές πάγιων περιουσιακών στοιχείων

Η προβλεπόμενη δαπάνη θα ανέλθει στα 1.599 εκατ. ευρώ, λόγω της αύξησης των φυσικών παραλαβών των εξοπλιστικών προγραμμάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας.

Δαπάνες Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) αποτελεί για το Κράτος το σημαντικότερο μέσο χρηματοδότησης της αναπτυξιακής πολιτικής, με δράσεις που συμβάλλουν στην αύξηση του ιδιωτικού και δημόσιου κεφαλαίου της οικονομίας και στηρίζουν την αναπτυξιακή διαδικασία και τον εκσυγχρονισμό της χώρας σε μακροχρόνια βάση. Βασική πηγή εσόδων για τη χρηματοδότηση των έργων του ΠΔΕ αποτελούν οι εισροές από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ).

Οι αναπτυξιακοί τομείς που ενισχύονται με το ΠΔΕ είναι κατεξοχήν οι μεταφορές και το περιβάλλον με έργα κυρίως υποδομών, η επιχειρηματικότητα και η ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων, η ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου και η ενίσχυση της κοινωνίας της γνώσης, η αξιοποίηση των ενεργειακών πόρων, ο ψηφιακός μετασχηματισμός και η αυτοδιοίκηση με στήριξη των επενδυτικών της προγραμμάτων. Επιπλέον, με την αξιοποίηση εθνικών πόρων ενισχύονται πολιτικές του Κράτους για συντήρηση και επέκταση κοινωνικών υποδομών, αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών και λοιπές δράσεις.

Με τον προϋπολογισμό του έτους 2021 συνεχίζεται η προσπάθεια για τη στήριξη και τη δυναμική ανάκαμψη της οικονομίας και παράλληλα για την υποστήριξη των μεγάλων διαρθρωτικών αλλαγών στο κράτος και την οικονομία. Η υλοποίηση του ΠΔΕ 2021 έχει ως στόχο να ενισχύσει την οικονομία με αναπτυξιακές δράσεις με ταυτόχρονη στήριξη της κοινωνικής συνοχής. Βασική επιδίωξη παραμένει η, κατά το δυνατό, ταχύτερη απορρόφηση των προβλεπόμενων πόρων των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, προκειμένου να εξασφαλιστεί έγκαιρα η εισροή της ενωσιακής συνδρομής.

Ειδικότερα, για το 2021 προβλέπονται για το ΠΔΕ πόροι ύψους 6.750 εκατ. ευρώ. Οι δαπάνες αυτές, που αντιπροσωπεύουν το 3,9% του ΑΕΠ της χώρας, κατανέμονται σε 6.000 εκατ. ευρώ για έργα που θα συγχρηματοδοτηθούν από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε 750 εκατ. ευρώ για έργα που θα χρηματοδοτηθούν αποκλειστικά από εθνικούς πόρους.

Τέλος, στον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων έτους 2021, στο εθνικό σκέλος του Φορέα «Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων», έχουν προβλεφθεί οι πιστώσεις των δαπανών που θα χρηματοδοτηθούν από πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης και Σταθερότητας εντός του έτους. Οι πιστώσεις αυτές είναι επιπλέον του συνολικού ορίου των 6.750 εκατ. ευρώ και ανέρχονται σε 2.635 εκατ. ευρώ.

Η αναπτυξιακή πολιτική προωθείται με την ενίσχυση των ενεργειών για την ταχεία υλοποίηση των έργων των προγραμμάτων της περιόδου 2014–2020, ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος της αποδέσμευσης πόρων, καθώς και με την προώθηση των πρωτοβουλιών για τη νέα προγραμματική περίοδο 2021–2027.

Σε ό,τι αφορά στις δράσεις του ΕΣΠΑ (Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης) 2014–2020 ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στους τομείς της επιχειρηματικότητας (μέσω και δράσεων στήριξης στο πλαίσιο της αντιμετώπισης των οικονομικών επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης), των μεγάλων έργων υποδομών (αστικές μεταφορές, οδικά έργα, αστικά λύματα κ.λπ.), της απασχόλησης και της εκπαίδευσης, της υγείας και της πρόνοιας, της προστασίας του περιβάλλοντος, των έργων υποδομών

των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), των δράσεων για τη μεταρρύθμιση του δημόσιου τομέα, την παιδεία και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Σχετικά με το ΠΔΕ που χρηματοδοτείται αποκλειστικά από εθνικούς πόρους και δεδομένων των περιορισμένων πόρων του Προγράμματος, το 2021 πρόκειται να ενισχυθεί ο μηχανισμός ιεράρχησης των αναγκών με πρώτο κριτήριο την κάλυψη ανελαστικών υποχρεώσεων που αφορούν στην κοινωνική συνοχή, με το δεδομένο της ύπαρξης της πανδημίας. Επίσης, βασικό κριτήριο χρηματοδότησης θα είναι η συμπληρωματικότητα, οι συνέργειες και η σκοπιμότητα των σχετικών δράσεων σε σχέση με την εκτέλεση έργων συγχρηματοδοτούμενων από την ΕΕ.

Οι δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν περιλαμβάνουν κυρίως επενδυτικές δραστηριότητες των ΟΤΑ β' βαθμού, ενισχύσεις των ιδιωτικών επενδύσεων στο πλαίσιο υλοποίησης των αναπτυξιακών νόμων, καθώς και δαπάνες για την αποκατάσταση ζημιών σε έργα υποδομής από σεισμούς, πυρκαγιές και άλλες φυσικές καταστροφές. Επίσης, με σκοπό την υποβοήθηση κοινωνικών ομάδων με ιδιαίτερα προβλήματα περιλαμβάνονται δράσεις για την κοινωνική πρόνοια, την καταπολέμηση της ανεργίας, την κρατική αρωγή σε πληγέντες από φυσικές καταστροφές κ.λπ.

Έτη	ΠΔΕ		
	Λοιποί εθνικοί πόροι	Συγχρηματοδοτούμενο	Σύνολο
2011	1.885	4.722	6.608
2012	1.412	4.710	6.122
2013	783	5.867	6.650
2014	710	5.882	6.592
2015	681	5.725	6.406
2016	833	5.454	6.287
2017	1.327	4.623	5.950
2018	2.638	3.599	6.237
2019	1.892	3.750	5.642
2020*	2.021	8.400	10.421
2021*	750	6.000	6.750

* Τα ποσά των ετών 2020 και 2021 αποτελούν εκτιμήσεις και προβλέψεις αντίστοιχα.

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων (Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων).

Παρατήρηση: Στις προβλέψεις του 2021 δεν περιλαμβάνεται το ποσό των 2.635 εκατ. ευρώ που αφορά δαπάνες χρηματοδοτούμενες από το Ταμείο Ανάκαμψης και Σταθερότητας.

Η εκτίμηση για τη συνολικά θετική συμβολή του ΠΔΕ στην οικονομία της χώρας παραμένει και ενισχύεται. Από το 2013 και μετά, οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου της Γενικής Κυβέρνησης στην Ελλάδα κυμαίνονται σε ποσοστά πάνω από το 3,5% του ΑΕΠ (με εξαίρεση τα έτη 2018 και 2019), το οποίο υπερτερεί συγκρινόμενο με το αντίστοιχο μέγεθος των υπόλοιπων χωρών της Ευρωζώνης. Το 2020 εκτιμάται ότι το ποσοστό του σχηματισμού ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου της Γενικής Κυβέρνησης της χώρας θα ανέλθει στο 3,6% του ΑΕΠ έναντι 3,1% του μέσου όρου των κρατών μελών της Ευρωζώνης. Το 2021 και με δεδομένο ότι, πέραν των συνήθων επενδυτικών δαπανών εντάσσεται στο επενδυτικό σκέλος του προϋπολογισμού και το σύνολο του Ταμείου Ανάκαμψης και Σταθερότητας, το εν λόγω ποσοστό για τη χώρα προβλέπεται ότι θα διαμορφωθεί στο 6,6% περίπου, ωστόσο είναι πρόωρη η σύγκριση με τον μέσο όρο των κρατών-μελών της Ευρωζώνης την παρούσα χρονική στιγμή.

Πίνακας 3.9 Ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)		
Έτη	Ελλάδα	Κράτη – Μέλη Ευρωζώνης (19 μέλη)
2011	2,5%	3,2%
2012	2,6%	2,9%
2013	3,5%	2,9%
2014	3,7%	2,7%
2015	3,9%	2,7%
2016	3,6%	2,6%
2017	4,5%	2,6%
2018	3,3%	2,7%
2019	2,5%	2,8%
2020	3,6%	3,1%

Πηγές: Για την Ελλάδα: δημοσιονομικά στοιχεία Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για την περίοδο 2016-2019 (δεύτερη κοινοποίηση 2019, Οκτώβριος 2020), προβλέψεις του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους για τα έτη 2020-2021 (Draft Budgetary Plan 2021).

Για τα κράτη-μέλη Ευρωζώνης, δημοσιονομικά στοιχεία Eurostat για την περίοδο 2006-2019, εαρινές εκτιμήσεις της EC/DG ECFIN για τα έτη 2020-2021 (Statistical Annex of European Economy Spring 2020).

Συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα ΠΔΕ

Κύρια πηγή εσόδων για τη χρηματοδότηση των έργων του ΠΔΕ αποτελούν οι εισροές από την ΕΕ. Η παρούσα κατάσταση του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους του ΠΔΕ περιγράφεται κατωτέρω:

Έργα ΕΣΠΑ Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020

Γενικά

Η χρηματοδότηση από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ), για την περίοδο 2014-2020 ανέρχεται σε 21 δισ. ευρώ. Το σημαντικότερο τμήμα των πόρων αυτών, που εκτιμάται ότι μαζί με την εθνική συμμετοχή θα φθάσουν στο ποσό των 27 δισ. ευρώ, αναμένεται να απορροφηθεί κατά την εκτέλεση του ΠΔΕ έως το τέλος του 2021.

Μετά την εξέταση των επιδόσεων των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ) του ΕΣΠΑ από την ΕΕ, βάσει των Ετήσιων Εκθέσεων Υλοποίησης των ΕΠ έτους 2018, πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο του 2020 η επόμενη αναθεώρηση των ΕΠ με στόχο την κατανομή του Αποθεματικού Επίδοσης, ύψους 1 δισ. ευρώ περίπου, σε όρους Κοινοτικής Συμμετοχής (ΚΣ).

Στη συνέχεια, λόγω νέων δεδομένων που δημιούργησε η πανδημία, έλαβε χώρα νέα αναθεώρηση των ΕΠ τον Ιούνιο 2020. Στην παρούσα χρονική περίοδο, βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη 2^η αναθεώρηση, η οποία αφορά συγκεκριμένα τομεακά Προγράμματα και αναμένεται να εγκριθεί έως το τέλος του έτους. Σε αυτήν την αναθεώρηση προβλέπεται η μεταφορά πόρων ύψους 185,7 εκατ. ευρώ σε όρους ΚΣ στο Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία (ΕΠΑΝΕΚ) από τα Προγράμματα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη και Μεταρρύθμιση Δημοσίου Τομέα, για την κάλυψη άμεσων αναγκών της πανδημίας. Επιπλέον, δρομολογείται η χρήση της δυνατότητας συγχρηματοδότησης σε ποσοστό 100% αξόνων προτεραιότητας του ΕΠΑΝΕΚ.

Για την άμεση και αποτελεσματική αντιμετώπιση της κρίσης της πανδημίας προωθήθηκαν μέσω των ΕΠ του ΕΣΠΑ 2014-2020 πόροι για ένα μεγάλο πλέγμα δράσεων υγειονομικής και κοινωνικοοικονομικής στόχευσης, με κυριότερες:

- δέσμη δράσεων Κρατικών Ενισχύσεων που αφορά στην παροχή εγγυήσεων, στην επιδότηση επιτοκίου, σε επιστρεπτέα προκαταβολή σε κλάδους που επλήγησαν από την οικονομική κρίση και σε ενίσχυση του κεφαλαίου κίνησης σε ΜΜΕ που επλήγησαν από την πανδημία,
- προμήθειες αναγκαίου υγειονομικού εξοπλισμού και πρόσληψη ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού και δημιουργία υποδομών υγείας,
- δράσεις οικονομικής ενίσχυσης αυτοαπασχολούμενων και μικρών εταιρειών μέχρι 20 εργαζόμενων,
- στήριξη του τομέα παιδείας μέσω προσλήψεων αναπληρωτών εκπαιδευτικών και προμηθειών εκπαιδευτικού και υγειονομικού εξοπλισμού.

Με βάση πρόσφατα στοιχεία του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος του ΕΣΠΑ (12/10/2020), η πορεία υλοποίησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ) του ΕΣΠΑ 2014-2020 έχει ως εξής:

- για το σύνολο των ΕΠ έχουν δημοσιευθεί προσκλήσεις ύψους 29,4 δισ. ευρώ,
- η συγχρηματοδοτούμενη δημόσια δαπάνη των ενταγμένων έργων για το σύνολο του ΕΣΠΑ ανέρχεται στα 26,5 δισ. ευρώ,
- η συγχρηματοδοτούμενη δημόσια δαπάνη των νομικών δεσμεύσεων για το σύνολο του ΕΣΠΑ ανέρχεται στα 18,3 δισ. ευρώ,
- οι συνολικές δαπάνες ανέρχονται για το σύνολο του ΕΣΠΑ στα 9,8 δισ. ευρώ.

Υλοποιούμενες δράσεις ΕΣΠΑ 2014-2020

α) Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα

Περιλαμβάνονται τα ΕΠ:

Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία (ΕΠΑΝΕΚ)

Με την αναθεώρηση το 2020 του εν λόγω ΕΠ, με σκοπό την ανάγκη στήριξης της επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο της αντιμετώπισης των οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας Covid-19 ενεργοποιήθηκαν οι παρακάτω χρηματοδοτικές πρωτοβουλίες για την ενίσχυση επιχειρήσεων που πλήττονται:

- Ταμείο Επιχειρηματικότητας II (ΤΕΠΙΧ II), για την παροχή κεφαλαίου κίνησης σε επιχειρήσεις, με επιδότηση επιτοκίου.
- Σύσταση Ταμείου Εγγυοδοσίας Επιχειρήσεων.
- Επιδότηση τόκων υφιστάμενων δανείων μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.
- Ενίσχυση με τη μορφή επιστρεπτέας προκαταβολής.

Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη

Με την αναθεώρηση του 2020, το σύνολο της ενωσιακής στήριξης του ΕΠ θα μειωθεί, με μεταφορά πόρων στο ΕΠΑΝΕΚ.

Μεταξύ των δράσεων που έχουν ενταχθεί σε αυτό είναι, δράσεις προώθησης των καθαρών αστικών μεταφορών, δράσεις διαχείρισης απορριμμάτων, δράσεις ολοκλήρωσης των υποδομών συλλογής και επεξεργασίας αστικών λυμάτων, έργα διαχείρισης υδάτινων πόρων, περιβαλλοντικές δράσεις που αφορούν έργα τουριστικού/πολιτιστικού ενδιαφέροντος, κατασκευή/αναβάθμιση αυτοκινητοδρόμων στο Διευρωπαϊκό Οδικό Δίκτυο, σιδηρόδρομοι, κ.ά.

Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού - Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση

Το ΕΠ συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και την Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων (ΠΑΝ).

Το Πρόγραμμα υλοποιεί δράσεις καταπολέμησης της ανεργίας, στήριξης της κοινωνικής οικονομίας, κοινωφελούς εργασίας, εναρμόνισης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, στήριξης των νέων επισημόνων, απόκτησης ακαδημαϊκής διδακτικής εμπειρίας, πρακτικής άσκησης φοιτητών, μαθητείας

για απόφοιτους Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑΛ), πρακτικής άσκησης των Επαγγελματικών Σχολών (ΕΠΑΣ) μαθητείας του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), στήριξης του σχολείου για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής, δια βίου μάθησης και επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Με την αναθεώρηση του 2020 αυξάνεται ο προϋπολογισμός της ΠΑΝ, ενώ χρηματοδοτούνται δράσεις για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας στους τομείς της απασχόλησης και της εκπαίδευσης. Ενδεικτικά αναφέρονται οι παρακάτω δράσεις του εν λόγω ΕΠ:

- Μέτρα στήριξης της κοινωνίας λόγω της αναστολής λειτουργίας επιχειρήσεων για τη μείωση του κινδύνου διασποράς του Covid-19/Αποζημίωση Ειδικού Σκοπού. Η δράση αποτελεί μέτρο Κρατικής Ενίσχυσης ελεύθερων επαγγελματιών και αυτοαπασχολούμενων και αναφέρεται στην παροχή αποζημίωσης, ανά ωφελούμενο, ως αντιστάθμισμα για την απώλεια εισοδήματος σε κλάδους που είτε τέθηκαν σε υποχρεωτική αναστολή δραστηριότητας, είτε επλήγησαν ως συνέπεια του περιορισμού της οικονομικής δραστηριότητας.
- Υποστήριξη της ασφαλούς και ομαλής επαναλειτουργίας των προβλεπόμενων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων των ΑΕΙ με την παροχή υγειονομικού υλικού στους φοιτητές του Πολυτεχνείου Κρήτης.
- Υποστήριξη σχολικών Μονάδων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης από Ψυχολόγους και Κοινωνικούς Λειτουργούς.
- Στέγαση σε ξενοδοχεία των φοιτητών των ΑΕΙ και αλλοδαπών επισκεπτών των ΑΕΙ, που βρίσκονται στην Ελλάδα μέσω ευρωπαϊκών ή διεθνών προγραμμάτων ή συνεργασιών.

Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα

Έχει ως στόχο να ενισχύσει την οργανωτική, θεσμική και επιχειρησιακή ικανότητα της δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης, να προωθήσει την ηλεκτρονική διακυβέρνηση στον Δημόσιο Τομέα και να αναπτύξει το ανθρώπινο δυναμικό του.

Με την αναθεώρηση του 2020 το σύνολο της ενωσιακής στήριξης του ΕΠ πρόκειται να μειωθεί, με μεταφορά πόρων στο ΕΠΑΝΕΚ.

Οι δράσεις του εν λόγω ΕΠ αφορούν τη Δικτύωση του Δημόσιου Τομέα (ΣΥΖΕΥΣΙΣ) και τη στήριξη της μεταρρύθμισης του ασφαλιστικού συστήματος, της πολιτικής για την αντιμετώπιση του προβλήματος των κόκκινων δανείων, της μεταρρύθμισης στο χώρο της Υγείας με έμφαση στην Πρωτοβάθμια Υγεία, των επιτελικών λειτουργιών της Δημόσιας Διοίκησης και της μεταρρύθμισης στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Στο πλαίσιο αντιμετώπισης της πανδημίας Covid-19 έχει ενταχθεί το έργο «Δημιουργία δικτύου νοσηλευτών για τη λήψη δειγμάτων βιολογικού υλικού και νοσηλευτική βοήθεια στα ύποπτα κρούσματα κορωνοϊού κατ' οίκον».

Πρόγραμμα Αγροτική Ανάπτυξη (ΠΑΑ)

Στοχεύει στη μετάβαση σε ένα ισχυρό αγροδιατροφικό σύστημα, στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας στην παραγωγή και τη μεταποίηση για τη δημιουργία ποιοτικών προϊόντων και στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη του αγροτικού χώρου.

Στο διάστημα από την έναρξη της πανδημίας Covid-19 έχουν αναληφθεί συγκεκριμένες πρωτοβουλίες και ειδικότερα:

- Ελήφθη δέσμη μέτρων διευκόλυνσης των ωφελουμένων του ΠΑΑ και απλοποίησης διαδικασιών και κανόνων που αφορούν στην εφαρμογή του.
- Εγκρίθηκε η τροποποίηση του προσωρινού πλαισίου κρατικών ενισχύσεων για τη στήριξη των πληττόμενων επιχειρήσεων από την κρίση της πανδημίας, ώστε αφενός να διευρυνθεί το πεδίο εφαρμογής του, περιλαμβάνοντας αυτοαπασχολούμενους και επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς της γεωργίας και της υδατοκαλλιέργειας, καθώς και επιδότηση των προμηθειών εγγύησης για τα δάνεια με τη μορφή άμεσων επιχορηγήσεων, και αφετέρου να αυξηθεί ο προϋπολο-

γισμός του. Στην κατεύθυνση αυτή αξιοποιήθηκε το νεοσυσταθέν Ταμείο Εγγυοδοσίας, με διαχειριστή την Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα.

- Κατοχυρώθηκε η δυνατότητα ενεργοποίησης νέου μέτρου Covid-19, μέσω τροποποίησης του Καν. 1305/13, για τη στήριξη γεωργών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) που έχουν πληγεί από την πανδημία, ενώ έχει ήδη υποβληθεί σχετικό αίτημα στην ΕΕ για την τροποποίηση του ΠΑΑ, για τη στήριξη των ελαιοπαραγωγών.
- Επιταχύνθηκαν οι διαδικασίες ενεργοποίησης των Χρηματοδοτικών Εργαλείων του ΠΑΑ και ειδικότερα του Ταμείου Εγγυοδοσίας Αγροτικής Ανάπτυξης για τη στήριξη της υλοποίησης επενδυτικών σχεδίων στον πρωτογενή τομέα και τη μεταποίηση γεωργικών προϊόντων.
- Τέλος, σχεδιάζεται η Στρατηγική Τροποποίηση του ΠΑΑ, προκειμένου να ανακατανομηθούν πόροι στη βάση ικανοποίησης ανελαστικών υποχρεώσεων σε μέτρα μεγάλης χρηματοδοτικής βαρύτητας, όπως το μέτρο της εξισωτικής αποζημίωσης (ενίσχυση του εισοδήματος των παραγωγών για τη διατήρηση της γεωργικής δραστηριότητας σε περιοχές με φυσικούς περιορισμούς), καθώς και διασφάλισης της αποτελεσματικότερης υλοποίησης του Προγράμματος.

Αλιεία και Θάλασσα

Αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους μοχλούς ανάπτυξης για τη χώρα μας κατά την παρούσα Προγραμματική Περίοδο, στοχεύοντας στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων της αλιείας, υδατοκαλλιέργειας και μεταποίησης των σχετικών προϊόντων, με ταυτόχρονη προστασία του περιβάλλοντος. Αξιοποιώντας τους πόρους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ), το εν λόγω ΕΠ συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», στην επίτευξη των στόχων της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΛΠ) και της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής (ΟΘΠ).

Για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας βρίσκεται σε εξέλιξη δράση υποστήριξης απώλειας εισοδήματος των αλιέων. Αναμένεται να δημοσιευθεί αντίστοιχη δράση υποστήριξης του κλάδου της υδατοκαλλιέργειας.

Τεχνική Βοήθεια

Αποτελεί παρέμβαση οριζόντιου χαρακτήρα και αφορά στην υποστήριξη των φορέων και των δομών διοίκησης, συντονισμού και εφαρμογής του ΕΣΠΑ 2014-2020.

Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας

Από τα συνολικά διαθέσιμα 456,3 εκατ. ευρώ (συμπεριλαμβάνεται η αναλογία όλων των χωρών που συμμετέχουν) εντάχθηκαν έργα που αφορούν στα διασυνοριακά προγράμματα με Κύπρο, Βουλγαρία, Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, Αλβανία, Ιταλία και το διακρατικό πρόγραμμα συνεργασίας Βαλκανικής-Μεσογείου.

Ειδικότερα σημειώνεται ότι στο πρόγραμμα διασυνοριακής συνεργασίας INTERREG Ελλάδα – Ιταλία έχει εγκριθεί ήδη η 1^η αναθεώρηση (2019), ενώ αναμένεται η έγκριση της ΕΕ για τη 2^η, η οποία είχε σαν κύριο στόχο την κάλυψη του προϋπολογισμού της «Πρόσκλησης Έκτακτης Ανάγκης».

Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα

Υλοποιούνται 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) που περιλαμβάνουν έργα και δράσεις περιφερειακής κλίμακας και στοχεύουν να εξυπηρετήσουν τις κύριες προτεραιότητες του ΕΣΠΑ.

Με την αναθεώρηση του 2020, το σύνολο της ενωσιακής στήριξης του προϋπολογισμού των ΠΕΠ μειώθηκε με μεταφορά πόρων στο ΕΠΑΝΕΚ.

Τα ΠΕΠ ενεργοποιούν δράσεις που αφορούν συγχρηματοδοτούμενες δράσεις του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και δράσεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ).

Όσον αφορά το ΕΤΠΑ, μεταξύ των δράσεων που έχουν ενεργοποιηθεί είναι οι δράσεις ενίσχυσης της έρευνας και καινοτομίας, καθώς και των εφαρμογών Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας

(ΤΠΕ), στήριξης της επιχειρηματικότητας, προώθησης στρατηγικών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, δράσεις στον τομέα του περιβάλλοντος και των περιβαλλοντικών υποδομών, δράσεις στους τομείς των υποδομών μεταφορών και βιώσιμων μεταφορών κ.α.

Όσον αφορά στο ΕΚΤ, έχουν ενεργοποιηθεί δράσεις για την προαγωγή της κοινωνικής ένταξης, την καταπολέμηση της φτώχειας και τυχόν διακρίσεων και την προώθηση της διατηρήσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και την στήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού.

Αναφορικά με την υγειονομική κρίση λόγω Covid-19, τα ΠΕΠ συμμετέχουν στην εθνική προσπάθεια αντιμετώπισης της πανδημίας, χρηματοδοτώντας δράσεις διασφάλισης δημόσιας υγείας και ενίσχυσης υπηρεσιών Υγείας συνολικού ύψους 300 εκατ. ευρώ. Οι δράσεις αυτές αφορούν κυρίως σε προμήθειες ειδικού ιατρικού εξοπλισμού και στην ενίσχυση των Μονάδων και Φορέων Υγείας με επικουρικό προσωπικό. Επιπλέον, για τη στήριξη των επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν ανεπάρκεια ρευστότητας και υφίστανται σημαντικές ζημιές λόγω των επιπτώσεων από τα μέτρα για τον περιορισμό της έξαρσης της πανδημίας, συγχρηματοδοτείται δράση ενίσχυσης μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων που επλήγησαν από την πανδημία, με τη μορφή μη επιστρεπτέας επιδότησης τόκων δανείων με προϋπολογισμό 800 εκατ. ευρώ το 2021.

β) Μεγάλα Έργα ΕΣΠΑ 2014-2020

Από τα συνολικά 33 μεγάλα έργα της Προγραμματικής Περιόδου (ΠΠ) 2014-2020 συνολικού προϋπολογισμού 10,5 δισ. ευρώ με επιλέξιμο κόστος τα 7,3 δισ. ευρώ, τα 14 έργα αποτελούν τη φάση Β ήδη χρηματοδοτούμενων μεγάλων έργων (phasing) της ΠΠ 2007-2013 και τα υπόλοιπα 19 είναι νέα έργα. Μέχρι τον Οκτώβριο 2020, από το παραπάνω σύνολο έργων έχουν υποβληθεί τα 25, από τα οποία τα 21 είναι ήδη εγκεκριμένα από την ΕΕ.

Μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη» (Connecting Europe Facility) 2014-2020

Πρόκειται για τις δράσεις των Διευρωπαϊκών Δικτύων στους τομείς των μεταφορών, της ενέργειας και των τηλεπικοινωνιών, που αποσκοπούν στην προώθηση της διασύνδεσης και της διαλειτουργικότητας των εθνικών δικτύων, της πρόσβασης σε αυτά τα δίκτυα, καθώς και στην ανάγκη να συνδεθούν οι νησιωτικές, οι μεσόγειες και οι περιφερειακές περιοχές με τις κεντρικές περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το CEF τελεί υπό την κεντρική διαχείριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με την υποστήριξη εκτελεστικού οργανισμού. Ο συνολικός προϋπολογισμός των εγκεκριμένων έργων ανέρχεται σε 1.042 εκατ. ευρώ και η αναλογούσα συνδρομή από ΕΕ σε 667 εκατ. ευρώ.

Προγραμματική Περίοδος 2021-2027 - Οι νέες προοπτικές

Πολιτική Συνοχής

Οι πόροι που θα κατανεμηθούν στην Ελλάδα από την Πολιτική Συνοχής για την περίοδο 2021-2027 ανέρχονται στα 18,96 δισ. ευρώ (σε τιμές 2018). Το ποσό αυτό είναι αυξημένο κατά 7% σε σχέση με την αντίστοιχη κατανομή της περιόδου 2014-2020. Ο κάτωθι πίνακας παρουσιάζει, για την Ελλάδα, την κατανομή ανά Ταμείο:

Πίνακας 3.10 Πόροι στο πλαίσιο της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027 (σε εκατ. ευρώ)				
Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)	Ταμείο Συνοχής (ΤΣ)	Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία (ΕΕΣ)	Σύνολο
10.156	5.184	3.508*	112	18.960

* Στο ποσό περιλαμβάνονται 827 εκατ. ευρώ που μεταφέρονται από το Ταμείο Συνοχής στον Μηχανισμό «Συνδέοντας την Ευρώπη».

Εντός του 2020 ξεκίνησε επίσημα και η διαδικασία προετοιμασίας του νέου ΕΣΠΑ. Με απόφαση του Πρωθυπουργού ορίστηκαν τα όργανα κατάρτισής του και, ειδικότερα, συστάθηκε η Επιτροπή Σχεδιασμού Πολιτικής ΕΣΠΑ, η Ομάδα Συντονισμού του Σχεδιασμού ΕΣΠΑ και οι 5 ομάδες των Στόχων Πολιτικής.

Με την επίσημη υποβολή του ΕΣΠΑ στην ΕΕ, η οποία αναμένεται μέχρι το τέλος του έτους, θα πρέπει εντός τριών μηνών να υποβληθούν και τα Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Next Generation EU

Τον Μάιο του 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε διευρυμένο πακέτο εργαλείων πολιτικής συνδυάζοντας το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ) 2021-2027 με την προσπάθεια ανάκαμψης από τις επιπτώσεις της πανδημίας στο πλαίσιο του “Εργαλείου Ανάκαμψης Next Generation EU”. Η προσπάθεια ανάκαμψης είναι χρονικά περιορισμένη (κατανομές πόρων στα έτη 2021-2023) και εστιασμένη αφενός στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας και προσαρμοστικότητας των κρατών μελών ώστε να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις της κρίσης της πανδημίας, αφετέρου στην υποστήριξη του πράσινου και ψηφιακού μετασχηματισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Green Deal, Digital Agenda).

Από το μέσο “Next Generation EU” θα προέλθουν πρόσθετοι πόροι για τα κράτη-μέλη, οι οποίοι σε ευρωπαϊκό επίπεδο ανέρχονται στα 750 δισ. ευρώ, με το 52% των πόρων να αφορά επιχορηγήσεις και το υπόλοιπο δάνεια.

Ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, ως επιμέρους πρόγραμμα του «Next Generation EU», σχεδιάστηκε τόσο για την αντιμετώπιση της κρίσης Covid-19, όσο και των προκλήσεων που θέτουν η πράσινη και η ψηφιακή μετάβαση. Ο μηχανισμός θα στηρίζει δημόσιες επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις των κρατών μελών ώστε να αντιμετωπίσουν τις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της πανδημίας, διασφαλίζοντας συγχρόνως την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση, με στόχο να καταστούν πιο βιώσιμες και ανθεκτικές. Μέσα στο έτος 2021, μέρος των πόρων που θα κατανεμηθούν στη χώρα, πρόκειται να εισρεύσουν στα έσοδα του κράτους, τόσο ως ποσοστό προκαταβολής που αντιστοιχεί, αλλά και ως μέρος της υλοποίησης των προτεινόμενων επενδύσεων από το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης.

ΠΔΕ χρηματοδοτούμενο αμιγώς από εθνικούς πόρους - Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ)

Με διατάξεις του νόμου 4635/2019, θεσμοθετήθηκε το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ), με το οποίο τίθενται οι βάσεις ενός ολοκληρωμένου συστήματος για την κατάρτιση, τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο εθνικού προγράμματος για την αξιοποίηση των πόρων του σκέλους του ΠΔΕ που χρηματοδοτείται αμιγώς από εθνικούς πόρους (εθνικό σκέλος ΠΔΕ).

Οι προγραμματικές περιόδους του ΕΠΑ έχουν πενταετή διάρκεια. Το ΕΠΑ επιδιώκει την αποκέντρωση στη λήψη των αποφάσεων ένταξης και υλοποίησης δράσεων/έργων που χρηματοδοτούνται από εθνικούς πόρους του ΠΔΕ μέσα σε συγκεκριμένο πλαίσιο χρηματοδότησης και διαχείρισης. Με τον τρόπο αυτό τα Υπουργεία και οι Περιφέρειες θα έχουν την αποκλειστική αρμοδιότητα όχι μόνο της κατάρτισης, αλλά και της διαχείρισης των επιχειρησιακών τους προγραμμάτων, βάσει του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου και του Πληροφοριακού Συστήματος τα οποία θα υποστηρίζουν την υλοποίηση, παρακολούθηση και έλεγχο των δράσεων/έργων.

Οι αναπτυξιακοί στόχοι του ΕΠΑ 2021-2025 αφορούν πέντε πυλώνες: την Έξυπνη Ανάπτυξη, την Πράσινη Ανάπτυξη, την Κοινωνική Ανάπτυξη, την Ανάπτυξη Υποδομών και την Εξωστρέφεια. Στο ΕΠΑ 2021-2025 καθορίζονται οι προτεραιότητες ανά τομέα πολιτικής στο πλαίσιο των αναπτυξιακών του στόχων, ο συνολικός και ανά πρόγραμμα προϋπολογισμός, καθώς και τα αποτελέσματα που επιδιώκονται με την εφαρμογή του.

Με την υπ' αριθμ. 95189/14-09-2020 Απόφαση του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Κατάρτιση και Υποβολή Τομεακών και Περιφερειακών Προγραμμάτων (ΤΠΑ/ΠΠΑ) του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης προγραμματικής περιόδου 2021-2025» δόθηκε το πλαίσιο στα Υπουργεία και τις Περιφέρειες, σε χρονικό διάστημα ενός τριμήνου να καταρτίσουν, να θέσουν σε διαβούλευση και να υποβάλουν προς έγκριση στο Υπ. Ανάπτυξης και Επενδύσεων, το δικό τους Πρόγραμμα Ανάπτυξης Τομεακό (ΤΠΑ) και Περιφερειακό (ΠΠΑ) αντίστοιχα.

Η έναρξη της εφαρμογής του ΕΠΑ το 2021 αναμένεται να συμβάλει, μέσω του μεσοπρόθεσμου προγραμματικού σχεδιασμού, στη βελτίωση της διαχείρισης των εθνικών επενδυτικών πόρων, στο συντονισμό των επενδυτικών επιλογών με τις προτεραιότητες ανάπτυξης και στον έλεγχο της ολοκλήρωσης των έργων.

Δαπάνες χρηματοοικονομικών συναλλαγών

Η συνολική πρόβλεψη για τις μείζονες κατηγορίες χρηματοοικονομικών συναλλαγών, οι οποίες δεν επηρεάζουν το ισοζύγιο του κρατικού προϋπολογισμού, ανέρχεται σε 734.388 εκατ. ευρώ και το μεγαλύτερο μέρος εμφανίζεται στη μείζονα κατηγορία «Δάνεια» την οποία διαχειρίζεται ο ΟΔΔΗΧ, όπως προκύπτει από τον πίνακα 3.5.

4.3 Χρηματοδοτικές ανάγκες Κρατικού Προϋπολογισμού 2021

Στον πίνακα 3.11 εμφανίζονται οι ταμειακές χρηματοδοτικές ανάγκες του Κρατικού Προϋπολογισμού 2021, οι οποίες προβλέπεται να ανέλθουν στα 17.853 εκατ. ευρώ, ενώ ο καθαρός δανεισμός του Κρατικού Προϋπολογισμού θα διαμορφωθεί στα 16.361 εκατ. ευρώ.

Πίνακας 3.11 Χρηματοδοτικές ανάγκες Κρατικού Προϋπολογισμού 2021 (σε εκατ. ευρώ)	
Χρηματοδοτικές ανάγκες	
Έλλειμμα Κρατικού Προϋπολογισμού (ταμειακό)	14.841
Αυξήσεις ΜΚ εταιρειών	1.562
Χρηματοοικονομικά παράγωγα	1.450
Πώληση μετοχών κ.λπ.	-1.492
Καθαρός δανεισμός	16.361
Χρεολύσια μεσομακροπρόθεσμου χρέους	5.375
Μερικό σύνολο	21.736
Πρόβλεψη εξόφλησης βραχυπρόθεσμου χρέους*	726.000
Σύνολο χρηματοδοτικών αναγκών	747.736
Χρηματοδότηση	
Βραχυπρόθεσμος δανεισμός*	725.000
Ανάλωση διαθεσίμων	9.036
Μακροπρόθεσμος δανεισμός	13.700
Σύνολο δανεισμού	747.736

Πηγή: ΟΔΔΗΧ - ΔΠΓΚ

* Υπολογίζεται ότι θα γίνει επανέκδοση του μεγαλύτερου μέρους των λήξεων του βραχυπρόθεσμου χρέους (έντοκα γραμμάτια και γeros).

4.4 Μηνιαία κατανομή εσόδων-δαπανών Κρατικού Προϋπολογισμού 2021

Στον πίνακα 3.12 παρατίθεται ενδεικτική μηνιαία κατανομή των εσόδων και των δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού για το έτος 2021 σε σωρευτική βάση.

Πίνακας 3.12 Μηνιαία κατανομή εσόδων-δαπανών Κρατικού Προϋπολογισμού έτους 2021 σε σωρευτική ταμειακή βάση (σε εκατ. ευρώ)

	Ιαν.	Φεβρ.	Μαρ.	Απρ.	Μάιος	Ιουν.	Ιουλ.	Αυγ.	Σεπ.	Οκτ.	Νοεμ.	Δεκ.
I. Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού (1+2+3+4+5+6-7)	4.660	8.253	12.167	15.592	18.549	22.239	28.493	32.764	37.723	42.492	46.978	52.970
1 Φόροι	3.986	7.560	10.868	14.117	17.052	20.185	25.019	29.067	34.334	39.089	43.557	48.652
2 Κοινωνικές εισφορές	4	9	14	18	23	27	31	36	41	45	50	54
3 Μεταβιβάσεις ^{1,2}	739	1.037	1.538	1.806	2.049	2.597	4.316	4.915	5.028	5.267	5.490	6.951
4 Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών	51	85	131	188	229	269	356	389	427	489	533	603
5 Λοιπά τρέχοντα έσοδα ¹	145	249	360	456	560	828	963	1.060	1.179	1.342	1.456	1.636
5α εκ των οποίων: Επιστροφές δαπανών για τόκους	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6 Πωλήσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων	0	0	303	303	303	305	305	305	306	306	306	330
7 Επιστροφές εσόδων	265	687	1.047	1.297	1.666	1.973	2.498	3.008	3.593	4.047	4.414	5.256
II. Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού (1+2+3+4+5+6+7+8+9+10)	5.751	12.760	18.771	23.360	28.317	33.402	39.012	44.192	49.588	54.736	60.664	67.811
1 Παραχές σε εργαζομένους	1.081	2.214	3.337	4.443	5.575	6.713	7.844	8.993	10.119	11.236	12.377	13.544
2 Κοινωνικές παροχές	4	20	25	32	38	50	57	63	70	80	86	199
3 Μεταβιβάσεις	3.215	5.623	8.609	10.943	13.546	15.968	18.668	20.735	23.612	25.719	28.396	31.394
4 Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	6	50	99	214	325	425	541	596	657	759	915	1.251
5 Επιδοτήσεις	1	23	26	29	32	33	41	42	45	48	50	80
6 Τόκοι	60	1.770	2.240	2.520	2.600	2.980	3.295	4.035	4.110	4.260	4.380	4.510
7 Λοιπές δαπάνες	25	37	37	47	54	55	56	67	67	68	78	91
8 Πιστώσεις υπό κατανομή ^{1,2}	1.359	2.953	4.039	4.710	5.588	6.522	7.530	8.514	9.637	10.955	12.309	14.094
9 Αγορές παγίων περιουσιακών στοιχείων	0	70	358	422	557	656	979	1.146	1.270	1.612	2.073	2.646
10 Τιμαλήφ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
III. Ταμειακό Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού (I-II)	-1.091	-4.507	-6.605	-7.768	-9.769	-11.164	-10.519	-11.428	-11.865	-12.244	-13.685	-14.841
IV. Ταμειακό Πρωτογενές αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού (III + II.6 - I.5α)	-1.031	-2.737	-4.365	-5.248	-7.169	-8.184	-7.224	-7.393	-7.755	-7.984	-9.305	-10.331
Πληροφοριακά στοιχεία:												
Έσοδα από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)	760	1.060	1.415	1.687	1.937	2.497	2.597	3.197	3.287	3.542	3.767	4.192
Έσοδα από το Ταμείο Ανάκαμψης και Σταθερότητας	0	0	0	0	0	0	1.621	1.621	1.621	1.621	1.621	2.635
Δαπάνες από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)	330	590	895	1.295	1.740	2.200	2.795	3.345	4.035	4.830	5.710	6.750
Δαπάνες από το Ταμείο Ανάκαμψης και Σταθερότητας	0	0	0	0	329	659	988	1.318	1.647	1.976	2.306	2.635

1 Τα έσοδα του ΠΔΕ περιέχονται στις μεταβιβάσεις και στα λοιπά τρέχοντα έσοδα, ενώ οι δαπάνες του ΠΔΕ περιέχονται στις πιστώσεις υπό κατανομή.

2 Τα έσοδα του Ταμείου Ανάκαμψης και Σταθερότητας περιέχονται στις μεταβιβάσεις, ενώ οι αντίστοιχες δαπάνες περιέχονται στις πιστώσεις υπό κατανομή.

4.5 Χρηματοροές μεταξύ Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Ένωσης 2019-2021

Οι χρηματοροές μεταξύ Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τα έτη 2019-2021 αποτυπώνονται στον πίνακα 3.13. Από τη σύγκριση απολήψεων και αποδόσεων προκύπτει ότι το ταμειακό όφελος της Ελλάδας από τον προϋπολογισμό της ΕΕ για το έτος 2019 διαμορφώθηκε στα 2.484 εκατ. ευρώ, ενώ για το 2020 εκτιμάται σε 4.648 εκατ. ευρώ, αντιπροσωπεύοντας το 1,4% και το 2,9% του ΑΕΠ αντίστοιχα. Για το έτος 2021 το ταμειακό όφελος προβλέπεται σε 3.908 εκατ. ευρώ ή ποσοστό 2,3% του ΑΕΠ. Η σχέση απολήψεων - αποδόσεων αναμένεται να διαμορφωθεί σε 3,3/1 και 2,7/1 αντίστοιχα για τα έτη 2020 και 2021. Στο όφελος αυτό δεν υπολογίζονται οι πόροι του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Οι πόροι των διαρθρωτικών ταμείων (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ) και του Ταμείου Συνοχής συνιστούν το μεγαλύτερο τμήμα της ευρωπαϊκής χρηματοδότησης, το οποίο κατευθύνεται σε τομείς αναπτυξιακής πολιτικής, προκειμένου να διασφαλιστεί κυρίως η στήριξη του στόχου της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, η ενίσχυση της απασχόλησης και η βελτίωση των υποδομών και της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας.

Ειδικότερα, η μεταφορά πόρων από την ΕΕ στην ελληνική οικονομία συμβάλλει στην χρηματοδότηση των μεγάλων έργων υποδομών κυρίως στους τομείς μεταφορών, περιβάλλοντος και ενέργειας, στην ενίσχυση της κοινωνικής πολιτικής, της περιφερειακής ανάπτυξης, της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, της έρευνας, της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας. Επίσης, ένα σημαντικό τμήμα ευρωπαϊκών πόρων προορίζεται για το γεωργικό τομέα, αφενός μέσω των εισοδηματικών ενισχύσεων από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΓΤΕ) και αφετέρου μέσω των προγραμμάτων για την αγροτική ανάπτυξη από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), καθώς και από τα Ταμεία για τη Μετανάστευση (Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης και Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας).

Χρηματοροές μεταξύ Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2020

Απολήψεις

Οι συνολικές εισροές από την ΕΕ κατά το έτος 2020 εκτιμάται ότι θα ανέλθουν σε 6.696 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση έναντι του 2019, κυρίως λόγω αυξημένων απολήψεων από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ), ως αποτέλεσμα της επιτάχυνσης του ρυθμού απορρόφησης των πόρων του ΕΣΠΑ.

Ειδικότερα, το έτος 2020 αναμένονται τα ακόλουθα:

Τακτικός προϋπολογισμός

Μέσω του τακτικού προϋπολογισμού αναμένεται να εισρεύσουν συνολικά 153 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων 41 εκατ. ευρώ αφορούν επιστροφές ιδίων πόρων από την ΕΕ, 51 εκατ. ευρώ προμήθειες εισπραχίας ιδίων πόρων για λογαριασμό της ΕΕ, 45 εκατ. ευρώ απολήψεις από λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις από τα Κοινοτικά Ταμεία, ενώ 16 εκατ. ευρώ αναλογούν σε δράσεις μεταναστευτικών ροών.

Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων

Το 67% των συνολικών απολήψεων από την ΕΕ, ήτοι ποσό ύψους 4.486 εκατ. ευρώ, εκτιμάται ότι θα εισρεύσει το 2020 μέσω του ΠΔΕ. Οι εισροές του ΠΔΕ αφορούν τα κοινοτικά ταμεία και ειδικότερα, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ).

Στις εκτιμώμενες εισροές του ΠΔΕ συμπεριλαμβάνονται επίσης και οι απολήψεις των Ταμείων για τη Μετανάστευση (Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης και Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας).

Προϋπολογισμός Ειδικού Λογαριασμού Εγγυήσεων Γεωργικών Προϊόντων (ΕΛΕΓΕΠ)

Οι απολήψεις του τομέα εγγυήσεων γεωργικών προϊόντων που περιλαμβάνονται στον προϋπολογισμό ΕΛΕΓΕΠ (ΕΓΤΕ / Εγγυήσεις), χρηματοδοτούν τη στήριξη του εισοδήματος του αγροτικού πληθυσμού και την ανάπτυξη της υπαίθρου. Οι εισροές από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) αναμένεται να ανέλθουν σε 2.057 εκατ. ευρώ για το έτος 2020, αντιπροσωπεύοντας το 30,7% των συνολικών απολήψεων από την ΕΕ.

Αποδόσεις

Οι συνολικές συνεισφορές της Ελλάδας στον κοινοτικό προϋπολογισμό κατά το έτος 2020, εκτιμάται ότι θα ανέλθουν σε 2.048 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων ποσό 1.308 εκατ. ευρώ προέρχεται από τις συνεισφορές βάσει Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος (ΑΕΕ).

Χρηματοροές μεταξύ Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2021

Βάση των προβλέψεων των χρηματοροών με την Ευρωπαϊκή Ένωση για το έτος 2021 αποτελεί κυρίως το σχέδιο προϋπολογισμού της ΕΕ του έτους αυτού, η πρόοδος υλοποίησης των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων και οι εισροές που αναμένονται στον προϋπολογισμό ΕΛΕΓΕΠ.

Απολήψεις

Το σύνολο των εισροών της Ελλάδας από την ΕΕ κατά το έτος 2021 προβλέπεται να ανέλθει στο ποσό των 6.211 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 7,2% σε σχέση με το 2020, κυρίως λόγω μειωμένων απολήψεων από το ΠΔΕ.

Ειδικότερα, προβλέπονται τα εξής:

Τακτικός προϋπολογισμός

Οι προβλεπόμενες εισροές για τον τακτικό προϋπολογισμό ανέρχονται συνολικά σε 86 εκατ. ευρώ, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων αφορά απολήψεις για προμήθειες είσπραξης ιδίων πόρων για λογαριασμό της ΕΕ. Για το 2021 το ποσοστό είσπραξης ιδίων πόρων έχει υπολογιστεί σε 25% επί των αποδιδόμενων δασμών με βάση το κοινό εξωτερικό δασμολόγιο, αντί για 20% που εφαρμοζόταν μέχρι και το έτος 2020, σύμφωνα με τη νέα Απόφαση Ιδίων Πόρων που αναμένεται να εγκριθεί.

Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων

Οι εισροές του ΠΔΕ, σύμφωνα με τον τρέχοντα σχεδιασμό, προβλέπεται να διαμορφωθούν στο ύψος των 3.992 εκατ. ευρώ σημειώνοντας μείωση 11% σε σχέση με το 2020.

Προϋπολογισμός ΕΛΕΓΕΠ

Η πρόβλεψη για τις απολήψεις του προϋπολογισμού ΕΛΕΓΕΠ μέσω του ΕΓΤΕ για το 2021 είναι ποσό ύψους 2.133 εκατ. ευρώ, που αντιστοιχεί σε αύξηση της τάξεως του 3,7% σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Αποδόσεις

Οι συνεισφορές της χώρας μας στον κοινοτικό προϋπολογισμό για το οικονομικό έτος 2021 προβλέπεται ότι θα ανέλθουν στο ποσό των 2.303 εκατ. ευρώ, καταγράφοντας θετική ποσοστιαία μεταβολή 12,5% συγκριτικά με το 2020.

Πίνακας 3.13 Χρηματοροές Ελλάδας και ΕΕ 2019 - 2021
(σε εκατ. ευρώ)

	2019	2020	2021	Μεταβολή %	
	Πραγματοποιήσεις	Εκτίμηση	Πρόβλεψη	2020/19	2021/20
I Απολήψεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση (I.1 + I.2 + I.3)	4.468	6.696	6.211	50	-7
I.1 Τακτικός Προϋπολογισμός (i + ii + iii + iv + v + vi + vii + viii)	155	153	86	-1	-44
i Προμήθειες εισπραχής ιδίων πόρων για λογαριασμό της ΕΕ	60	51	71	-15	39
ii Επιστροφές ιδίων πόρων ΕΕ	60	41	0	-32	-100
iii Απολήψεις από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)	3	0	0	-100	-
iv Λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις από τα κοινοτικά ταμεία	13	45	15	246	-67
v Απολήψεις για δράσεις μεταναστευτικών ροών του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας	2	0	0	-100	-
vi Απολήψεις για δράσεις μεταναστευτικών ροών λοιπών υπουργείων	2	7	0	250	-100
vii Απολήψεις για δράσεις μεταναστευτικών ροών του Υπουργείου Ναυτιλίας	12	9	0	-25	-100
viii Λοιπές απολήψεις για τη μελέτη ή εκτέλεση διαφόρων προγραμμάτων	3	0	0	-100	-
I.2 Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων	2.383	4.486	3.992	88	-11
I.3 Προϋπολογισμός Ειδικού Λογαριασμού Εγγυήσεων Γεωργικών Προϊόντων (ΕΛΕΓΕΠ)	1.930	2.057	2.133	7	4
<i>Απολήψεις από Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων</i>	<i>1.930</i>	<i>2.057</i>	<i>2.133</i>	<i>7</i>	<i>4</i>
II Αποδόσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση (II.1 + II.2 + II.3)	1.984	2.048	2.303	3	12
II.1 Ίδιοι κοινοτικοί πόροι (i + ii + iii + iv + v)	1.859	1.902	2.151	2	13
i Αποδόσεις δασμών που βεβαιώθηκαν με βάση το κοινό εξωτερικό δασμολόγιο	299	254	283	-15	11
ii Αποδόσεις εισφορών ζάχαρης και ισογλυκόζης που βεβαιώθηκαν	0	0	0	-	-
iii Αποδόσεις στην ΕΕ ιδίων πόρων που προέρχονται από τον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ)	322	340	234	6	-31
iv Αποδόσεις στην ΕΕ βάσει Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος	1.238	1.308	1.580	6	21
v Ίδιος πόρος επί των επί των μη ανακυκλούμενων πλαστικών συσκευασιών	-	-	54	-	-
II.2 Λοιπές συνεισφορές-επιστροφές (i + ii + iii)	50	71	150	42	111
i Πρόσθετες ή έκτακτες συνεισφορές στην ΕΕ και λοιπά πρόστιμα από ΕΕ	38	41	0	8	-100
ii Επιστροφές από ανεκτέλεστα προγράμματα στην ΕΕ	12	30	90	150	200
iii Συμμετοχή στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης	-	-	60	-	-
II.3 Λοιπές συνεισφορές εκτός προϋπολογισμού ΕΕ (i + ii)	75	75	2	0	-97
i Συμμετοχή στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης	71	71	0	0	-100
ii Λοιπές αποδόσεις	4	4	2	0	-50
Αποτέλεσμα (I -II)	2.484	4.648	3.908	87	-16

4.6 Δαπάνες κατά Υπουργείο

Ο προϋπολογισμός των φορέων της Κεντρικής Διοίκησης (Προεδρία της Δημοκρατίας, Βουλή των Ελλήνων, Προεδρία της Κυβέρνησης, Υπουργεία και Αποκεντρωμένες Διοικήσεις) καταρτίζεται και εκτελείται σε ταμειακή βάση. Στον κρατικό προϋπολογισμό (τακτικός προϋπολογισμός και ΠΔΕ) προβλέπονται ανώτατα όρια δαπανών για κάθε φορέα (πίνακας 3.14). Στον εν λόγω πίνακα περιλαμβάνονται οι μη χρηματοοικονομικές δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού.

Ως προς τον τακτικό προϋπολογισμό, περιλαμβάνονται δαπάνες για την κάλυψη κυρίως:

- αποδοχών αιρετών και οργάνων διοίκησης, τακτικού προσωπικού (μόνιμου και ΙΔΑΧ) και προσωπικού ΙΔΟΧ, καθώς και των εργοδοτικών τους εισφορών. Ειδικότερα, τα υπουργεία καλύπτουν τη δαπάνη μισθοδοσίας των στελεχών των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας, των υπαλλήλων του διπλωματικού σώματος, των δικαστικών λειτουργών, των ιατρών κλάδου ΕΣΥ, των μελών ΔΕΠ, των κληρικών κ.λπ.

- αγοράς αγαθών και υπηρεσιών, όπως δαπάνες μετακίνησης προσωπικού, ύδρευσης, ενέργειας, καθαριότητας, μισθωμάτων (κτιρίων, υποδομών, οχημάτων κ.ά.).

Επιπλέον, για την ομαλή λειτουργία των φορέων προβλέπονται πιστώσεις για ειδικές δράσεις, οι οποίες αναπτύσσονται είτε από τα ίδια τα υπουργεία, είτε από τους εποπτευόμενους φορείς τους και καλύπτονται κατά κύριο λόγο μέσω μεταβιβάσεων.

Επισημαίνουμε ότι στις οροφές του έτους 2020 έχουν ενσωματωθεί δαπάνες για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας Covid-19, οι οποίες σύμφωνα με τον πίνακα παρεμβάσεων 3.30 της ενότητας 9 είναι μεγαλύτερες από τις προβλεπόμενες δαπάνες Covid-19 για το έτος 2021. Ως εκ τούτου, λαμβάνοντας υπόψη και ότι στις εκτιμήσεις του 2020 των Υπουργείων περιλαμβάνονται δαπάνες που καλύφθηκαν από το αποθεματικό, εγγραφές σε ύψος δαπανών και δαπάνες μεταναστευτικών ροών, τα μεγέθη που εμφανίζονται στα δύο έτη δεν είναι απευθείας συγκρίσιμα. Επίσης, για το 2021 μεγάλο μέρος των πιστώσεων για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας, ύψους 3 δισ. ευρώ, έχει προβλεφθεί στον ειδικό φορέα «Γενικές Κρατικές Δαπάνες» του Υπουργείου Οικονομικών, στην κατηγορία πιστώσεις υπό κατανομή. Οι πιστώσεις αυτές θα μεταφέρονται στους φορείς ανάλογα με τις ανάγκες τους κατά τη διάρκεια του έτους. Στοιχεία για τις δαπάνες Covid-19 περιλαμβάνονται παρακάτω ανά Υπουργείο.

Τέλος, η φύση των δαπανών που πραγματοποιούνται από τους φορείς της Κεντρικής Διοίκησης μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, περιγράφηκε σε προηγούμενο ειδικό υποκεφάλαιο. Κατωτέρω γίνεται συνοπτική αναφορά ανά φορέα.

Προεδρία της Κυβέρνησης

Με τις διατάξεις του ν. 4622/2019 ιδρύθηκε ως αυτοτελής υπηρεσία η Προεδρία της Κυβέρνησης, υπαγόμενη απευθείας στον Πρωθυπουργό. Η Προεδρία της Κυβέρνησης αποτελεί διακριτό φορέα στον προϋπολογισμό, αποτελούμενο από έξι ειδικούς φορείς. Οι πιστώσεις του τακτικού προϋπολογισμού της θα καλύψουν πέραν των λειτουργικών δαπανών και της δαπάνης μισθοδοσίας, την επιχορήγηση του Αθηναϊκού - Μακεδονικού Πρακτορείου Ειδήσεων (ΑΠΕ-ΜΠΕ) ΑΕ, καθώς και τις επιδοτήσεις για τη διακίνηση τύπου.

Το σύνολο των δαπανών του φορέα στο ΠΔΕ έτους 2021 προβλέπεται στα 3 εκατ. ευρώ.

Υπουργείο Εσωτερικών

Οι πιστώσεις του τακτικού προϋπολογισμού του Υπουργείου Εσωτερικών θα καλύψουν πέραν των λειτουργικών του δαπανών και δαπάνες των Ανεξάρτητων Αρχών όπως του Ανωτάτου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού (ΑΣΕΠ), του Συνηγούρου του Πολίτη (ΣτΠ) και της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας (ΕΑΔ), καθώς και τις επιχορηγήσεις του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ), του Κέντρου Διαφύλαξης Αγιορείτικης Κληρονομιάς (ΚΕΔΑΚ), της Αλεξάνδρειας Ζώνης Καινοτομίας ΑΕ, τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων και τις μεταβιβάσεις πόρων στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Οι μεταβιβάσεις πόρων από τον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου Εσωτερικών για την κάλυψη δαπανών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Δήμοι - Περιφέρειες) αφορούν:

- την απόδοση των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων (ΚΑΠ),
- την ειδική επιχορήγηση των Δήμων για την κάλυψη της μισθοδοσίας των σχολικών τροχονόμων και του προσωπικού καθαριότητας των σχολικών μονάδων, και
- το Πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι».

Πίνακας 3.14 Ανώτατα όρια δαπανών Φορέων Κεντρικής Διοίκησης Κρατικού Προϋπολογισμού σε ταμειακή και δεδουλευμένη βάση σύμφωνα με τη μεθοδολογία ESA για τα έτη 2020 και 2021* (σε εκατ. ευρώ)

α/α	Φορέας Κεντρικής Διοίκησης		2020		2021	
			Εκτιμήσεις	ΕΚ ΤΩΝ Ο-ΠΟΙΩΝ ΠΑ-ΡΕΜΒΑΣΕΙΣ Covid-19	Προβλέψεις	ΕΚ ΤΩΝ Ο-ΠΟΙΩΝ ΠΑ-ΡΕΜΒΑΣΕΙΣ Covid-19
1	Προεδρία της Δημοκρατίας	Ταμειακό Σύνολο	4	0	4	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	4	0	4	
		ΠΔΕ	0		0	
2	Βουλή των Ελλήνων	Ταμειακό Σύνολο	141	0	144	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	140	0	143	
		ΠΔΕ	1		1	
3	Προεδρία της Κυβέρνησης	Ταμειακό Σύνολο	0	0	34	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	0	0	31	
		ΠΔΕ	0		3	
4	Υπουργείο Εσωτερικών ¹	Ταμειακό Σύνολο	3.200	111	2.987	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	3.046	111	2.815	
		ΠΔΕ	154		172	
5	Υπουργείο Εξωτερικών	Ταμειακό Σύνολο	295	0	276	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	283	0	262	
		ΠΔΕ	12		14	
6	Υπουργείο Εθνικής Άμυνας	Ταμειακό Σύνολο	3.921	28	5.496	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	3.811	28	5.482	
		ΠΔΕ	110		14	
7	Υπουργείο Υγείας ²	Ταμειακό Σύνολο	4.829	523	4.257	131
		Τακτικός Προϋπολογισμός	4.759	523	4.197	131
		ΠΔΕ	70		60	
8	Υπουργείο Δικαιοσύνης	Ταμειακό Σύνολο	537	1	533	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	529	1	510	
		ΠΔΕ	8		23	
9	Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων	Ταμειακό Σύνολο	5.568	7	5.605	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	4.828	7	4.895	
		ΠΔΕ	740		710	
10	Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού ³	Ταμειακό Σύνολο	372	12	359	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	345	12	324	
		ΠΔΕ	27		35	
11	Υπουργείο Οικονομικών	Ταμειακό Σύνολο	2.255	1.518	800	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	760	23	777	
		ΠΔΕ	1.495	1.495	23	
12	Υπουργείο Οικονομικών - Γενικές Κρατικές Δαπάνες	Ταμειακό Σύνολο	12.749	4.491	12.300	3.000
		Τακτικός Προϋπολογισμός	12.749	4.491	12.300	3.000
		ΠΔΕ	0		0	
13	Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ⁴	Ταμειακό Σύνολο	1.074	78	1.199	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	373	78	297	
		ΠΔΕ	701		902	
14	Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας	Ταμειακό Σύνολο	417	0	762	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	132	0	92	
		ΠΔΕ	285		670	
15	Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων	Ταμειακό Σύνολο	24.719	3.615	22.689	2.452
		Τακτικός Προϋπολογισμός	24.549	3.615	22.269	2.452
		ΠΔΕ	170		420	
16	Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων	Ταμειακό Σύνολο	5.778	2.727	5.301	880
		Τακτικός Προϋπολογισμός	167	0	186	
		ΠΔΕ	5.611	2.727	2.480	880
17	Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών ⁵	Ταμειακό Σύνολο	1.347	6	1.585	50
		Τακτικός Προϋπολογισμός	727	6	718	50
		ΠΔΕ	620		867	
18	Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής	Ταμειακό Σύνολο	455	39	409	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	290	6	269	
		ΠΔΕ	165	33	140	
19	Υπουργείο Τουρισμού	Ταμειακό Σύνολο	89	49	57	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	43	6	36	
		ΠΔΕ	46	43	21	
20	Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη ⁶	Ταμειακό Σύνολο	2.567	63	2.488	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	2.498	63	2.414	
		ΠΔΕ	69		74	
21	Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης	Ταμειακό Σύνολο	173	11	236	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	93	11	146	
		ΠΔΕ	80		90	

Πίνακας 3.14 Ανώτατα όρια δαπανών Φορέων Κεντρικής Διοίκησης Κρατικού Προϋπολογισμού σε ταμειακή και δεδουλευμένη βάση σύμφωνα με τη μεθοδολογία ESA για τα έτη 2020 και 2021* (σε εκατ. ευρώ)

α/α	Φορέας Κεντρικής Διοίκησης		2020		2021	
			Εκτιμήσεις	ΕΚ ΤΩΝ Ο-ΠΟΙΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ Covid-19	Προβλέψεις	ΕΚ ΤΩΝ Ο-ΠΟΙΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ Covid-19
22	Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου	Ταμειακό Σύνολο	110	0	128	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	53	0	97	
		ΠΔΕ	57		31	
23	Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής	Ταμειακό Σύνολο	21	0	19	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	21	0	19	
		ΠΔΕ	0		0	
24	Αποκεντρωμένη Διοίκηση Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας	Ταμειακό Σύνολο	29	0	27	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	29	0	27	
		ΠΔΕ	0		0	
25	Αποκεντρωμένη Διοίκηση Ηπείρου - Δυτικής Μακεδονίας	Ταμειακό Σύνολο	20	0	19	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	20	0	19	
		ΠΔΕ	0		0	
26	Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου - Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου	Ταμειακό Σύνολο	34	0	33	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	34	0	33	
		ΠΔΕ	0		0	
27	Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αιγαίου	Ταμειακό Σύνολο	11	0	10	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	11	0	10	
		ΠΔΕ	0		0	
28	Αποκεντρωμένη Διοίκηση Κρήτης	Ταμειακό Σύνολο	12	0	11	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	12	0	11	
		ΠΔΕ	0		0	
29	Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας - Θράκης	Ταμειακό Σύνολο	45	0	41	0
		Τακτικός Προϋπολογισμός	45	0	41	
		ΠΔΕ	0		0	
I	Ταμειακό Σύνολο μη χρηματοοικονομικών δαπανών Κρατικού Προϋπολογισμού		70.774	13.279	67.811	6.513
A	Σύνολο δαπανών Τακτικού Προϋπολογισμού⁷		60.353	8.981	58.426	5.633
I	Πρωτογενείς δαπάνες		55.658		53.916	
	<i>ΕΚ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ:</i>					
	<i>Δαπάνες ανάληψης δανείων από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης (ΕΜΣ) και παράλληλες δαπάνες Δημοσίου Χρέους</i>		43		40	
	<i>Αγορές οπλικών συστημάτων από εξοπλιστικά προγράμματα</i>		515		2.519	
	<i>Καταπτώσεις εγγυήσεων (σε ακαθάριστη βάση)</i>		702		525	
II	Τόκοι		4.695		4.510	
B	Σύνολο ΠΔΕ		10.421	4.298	6.750	880
Γ	Ταμείο Ανάκαμψης και Σταθερότητας		0		2.635	
	Εθνολογιστικές προσαρμογές⁸		1.442		627	
	Σύνολο δαπανών Κρατικού Προϋπολογισμού κατά ESA		69.332		67.184	

* Στις εκτιμήσεις δαπανών των Υπουργείων 2020 περιλαμβάνονται δαπάνες που καλύφθηκαν από το τακτικό και το ειδικό αποθεματικό, εγγραφές σε ύψος δαπανών και δαπάνες για μεταναστευτικές ροές. Κατά συνέπεια το ύψος των εκτιμώμενων δαπανών έτους 2020 δεν είναι συγκρίσιμο με τις προβλέψεις προϋπολογισμού 2021.

Παρατηρήσεις:

1. Οι συνολικές πιστώσεις που αφορούν σε παρεμβάσεις για Covid-19 που υλοποιούνται από το Υπουργείο Εσωτερικών το 2020 ανέρχονται σε 171 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων τα 60 εκατ. περιλαμβάνονται στις οροφές του ειδικού φορέα «Γενικές Κρατικές Δαπάνες».
2. Στις πιστώσεις για παρεμβάσεις Covid-19 του Υπουργείου Υγείας για το 2020 δεν περιλαμβάνεται η επιχορήγηση ύψους 263 εκατ. ευρώ προς τον ΕΟΠΥΥ λόγω των μειωμένων εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές κατά την περίοδο της πανδημίας.
3. Οι συνολικές πιστώσεις που αφορούν σε παρεμβάσεις για Covid-19 που υλοποιούνται από το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού το 2020 ανέρχονται σε 42 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων τα 30 εκατ. περιλαμβάνονται στις οροφές του ειδικού φορέα «Γενικές Κρατικές Δαπάνες».
4. Οι συνολικές πιστώσεις που αφορούν σε παρεμβάσεις για Covid-19 που υλοποιούνται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων το 2020 ανέρχονται σε 150 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων τα 72 εκατ. περιλαμβάνονται στις οροφές του ειδικού φορέα «Γενικές Κρατικές Δαπάνες».
5. Οι συνολικές πιστώσεις που αφορούν σε παρεμβάσεις για Covid-19 που υλοποιούνται από το Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών το 2020 ανέρχονται σε 108 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων τα 102 εκατ. περιλαμβάνονται στις οροφές του ειδικού φορέα «Γενικές Κρατικές Δαπάνες».
6. Οι συνολικές πιστώσεις που αφορούν σε παρεμβάσεις για Covid-19 που υλοποιούνται από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη το 2020 ανέρχονται σε 94 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων τα 31 εκατ. περιλαμβάνονται στις οροφές του ειδικού φορέα «Γενικές Κρατικές Δαπάνες».
7. Στις παρεμβάσεις Covid-19 για το 2021 δεν συμπεριλαμβάνονται πιστώσεις ύψους 88 εκατ. ευρώ που αφορούν σε δράσεις του ΟΑΕΔ.
8. Εθνολογιστικές προσαρμογές: (+) μείωση δαπανών / (-) αύξηση δαπανών.

Πίνακας 3.15 Ανώτατα όρια δαπανών Ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών φορέων των Υπουργείων (σε εκατ. ευρώ)

Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές ¹	2020	2021
	Εκτιμήσεις	Προβλέψεις
1 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ	24,9	25,4
A Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού	11,6	11,4
B Συνήγορος του Πολίτη	7,2	7,2
Γ Εθνική Αρχή Διαφάνειας	6,1	6,8
2 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ	4,0	4,6
A Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα	2,6	2,8
B Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών	1,3	1,8
3 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ	0,9	1,1
A Αρχή Διασφάλισης της Ποιότητας στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	0,1	0,1
B Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης	0,8	0,9
Γ Εθνικός Οργανισμός Εξετάσεων	0,1	0,1
4 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	478,3	506,3
A Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων	475,2	502,8
B Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες	1,1	1,2
Γ Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοηλέρασης	2,0	2,3
5 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	1,8	1,8
A Συνήγορος του Καταναλωτή	1,8	1,8
6 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	1,5	1,7
A Επιτροπή Διερεύνησης Ατυχημάτων και Ασφάλειας Πτήσεων	0,5	0,7
B Ρυθμιστική Αρχή Σιδηροδρόμων	1,0	1,0
Γ Επιτροπή Διερεύνησης Σιδηροδρομικών Ατυχημάτων και Συμβάντων	0,0	0,0
ΣΥΝΟΛΟ	511,4	541,0

¹ Οι ανωτέρω δαπάνες των ΑΔΑ είναι μέρος των ανωτάτων ορίων των δαπανών των Υπουργείων (βλ. πίνακα 3.14) και αφορούν δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού.

Ειδικότερα:

Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (ΚΑΠ) και λοιπές μεταβιβάσεις στους ΟΤΑ α' και β' βαθμού

Η βασικότερη πηγή εσόδων των ΟΤΑ α' και β' βαθμού είναι οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (ΚΑΠ). Οι ΚΑΠ αποδίδονται μέσω του Τακτικού Προϋπολογισμού του Υπουργείου Εσωτερικών και προσδιορίζονται βάσει σχετικών διατάξεων με σκοπό την κάλυψη των λειτουργικών και επενδυτικών δαπανών τους. Οι ΟΤΑ α' βαθμού λαμβάνουν περαιτέρω ειδική επιχορήγηση για την κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών, επιχορήγηση για βοηθήματα ένδειας και αντιμετώπισης άμεσων βιοτικών αναγκών λόγω φυσικών καταστροφών και αποδόσεις για λοιπούς σκοπούς.

ΟΤΑ α' βαθμού

Το 2020, οι αποδόσεις των ΚΑΠ στους ΟΤΑ α' βαθμού εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στο ποσό των 1.857 εκατ. ευρώ. Πέραν των αποδόσεων ΚΑΠ οι ΟΤΑ α' βαθμού θα λάβουν επιπλέον:

- ειδική επιχορήγηση ποσού ύψους 172 εκατ. ευρώ, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η δαπάνη μισθοδοσίας των σχολικών τροχονόμων, των σχολικών καθαριστριών, το κόστος του Προγράμματος «Βοήθεια στο σπίτι» και η συνέχιση της Δράσης «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής» έτους 2019-2020,

- επιχορήγηση ποσού ύψους 28 εκατ. ευρώ για βοηθήματα ένδειας και αντιμετώπισης άμεσων βιοτικών αναγκών λόγω φυσικών καταστροφών,
- έκτακτη επιχορήγηση ποσού ύψους 116 εκατ. ευρώ για την εξόφληση ληξιπρόθεσμων οφειλών,
- επιχορήγηση ποσού ύψους 171 εκατ. ευρώ (εκ των οποίων 60 εκατ. περιλαμβάνονται στις Γενικές Κρατικές Δαπάνες) για την αντιμετώπιση των αναγκών της πανδημίας του κορωνοϊού Covid-19, και
- λοιπές αποδόσεις ποσού ύψους 5 εκατ. ευρώ ως έκτακτο αντισταθμιστικό τέλος στους Οργανισμούς Λιμένος Πειραιώς και Θεσσαλονίκης ΑΕ.

Το 2021, οι αποδόσεις των ΚΑΠ στους ΟΤΑ α' βαθμού, προβλέπεται να ανέλθουν στο ποσό των 1.914 εκατ. ευρώ. Επιπλέον, θα λάβουν ειδική επιχορήγηση ύψους 155 εκατ. ευρώ, η οποία θα καλύψει το κόστος μισθοδοσίας των σχολικών τροχονόμων, του προσωπικού καθαριότητας των σχολικών μονάδων καθώς και το κόστος του Προγράμματος «Βοήθεια στο σπίτι», λοιπές αποδόσεις ύψους 5 εκατ. ευρώ και λοιπές επιχορηγήσεις 2 εκατ. ευρώ για την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών.

ΟΤΑ β' βαθμού

Το 2020 οι αποδόσεις των ΚΑΠ στους ΟΤΑ β' βαθμού, εκτιμάται να διαμορφωθούν στα 652 εκατ. ευρώ, ενώ για το 2021 προβλέπεται να ανέλθουν στα 646 εκατ. ευρώ.

Πίνακας 3.16 Μεταβιβάσεις από τον Τακτικό Προϋπολογισμό του Υπουργείου Εσωτερικών στους ΟΤΑ α' και β' βαθμού (σε εκατ. ευρώ)		
Κατηγορία	2020	2021
	Εκτιμήσεις	Προβλέψεις
A. ΟΤΑ Α' βαθμού – Δήμοι (I + II + III + IV + V + VI)	2.290	2.076
I. ΚΑΠ Δήμων (α + β + γ)	1.857	1.914
α. Απόδοση στους Δήμους ποσοστού επί του φόρου προστιθέμενης αξίας	668	725
β. Απόδοση στους Δήμους ποσοστού επί των καθαρών συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων	1088	1.088
γ. Απόδοση στους Δήμους ποσοστού επί του ΕΝΦΙΑ	101	101
II. Ειδική επιχορήγηση σε ΟΤΑ α' βαθμού	172	155
III. Λοιπές αποδόσεις σε ΟΤΑ α' βαθμού	5	5
IV. Λοιπές επιχορηγήσεις σε ΟΤΑ α' βαθμού	29	2
V. Έκτακτη επιχορήγηση εξόφλησης ληξιπρόθεσμων οφειλών	116	0
VI. Δαπάνες Covid-19	111	0
B. ΟΤΑ Β' βαθμού – Περιφέρειες (I + II)	652	646
I. ΚΑΠ Περιφερειών (α+β)	652	646
α. Απόδοση στις Περιφέρειες ποσοστού επί του φόρου προστιθέμενης αξίας	202	190
β. Απόδοση στις Περιφέρειες ποσοστού επί των καθαρών συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων	450	456
II. Λοιπές επιχορηγήσεις σε ΟΤΑ β' βαθμού	0	0
Γ. ΚΑΠ ΟΤΑ α' και β' βαθμού (A.I + B.I)	2.509	2.560
Δ. Σύνολο μεταβιβάσεων από τον Τακτικό Προϋπολογισμό του Υπ. Εσωτερικών (A + B)	2.942	2.722

Επισημαίνεται ότι ο προϋπολογισμός του Υπουργείου Εσωτερικών για το 2020 ενισχύθηκε εκτός των άλλων και για δαπάνες λόγω Covid-19 με ποσό ύψους 171 εκατ. ευρώ (εκ των οποίων 60 εκατ. περιλαμβάνονται στις Γενικές Κρατικές Δαπάνες), προκειμένου να επιχορηγηθούν οι ΟΤΑ α' βαθμού για την προμήθεια υγειονομικού και φαρμακευτικού υλικού, για τη λήψη μέτρων διαφύλαξης της δημόσιας υγείας εντός και περίξ των καταυλισμών των Ρομά, για την υλοποίηση επισιτιστικών προγραμμάτων, για την απώλεια εσόδων τους λόγω της πανδημίας, καθώς και για την κάλυψη των εργοδοτικών εισφορών του αυξημένου αριθμού σχολικών καθαριστριών λόγω μετατροπής της σχέσης εργασίας σε ΙΔΟΧ από το Σεπτέμβριο του 2020.

Σημαντικά κονδύλια θα διατεθούν από το ΠΔΕ για τη χρηματοδότηση δράσεων για την τοπική αυτοδιοίκηση και τον εκσυγχρονισμό και τη βελτίωση της λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης.

Στο πλαίσιο αυτό χρηματοδοτούνται δράσεις για την τοπική αυτοδιοίκηση και τις κοινωνικές της υποδομές (π.χ. Πρόγραμμα Φιλόδημος Ι και ΙΙ, κ.α), την πρόληψη και αντιμετώπιση ζημιών/ καταστροφών που προκαλούνται από θεομηνίες στους ΟΤΑ, τη βελτίωση της παραγωγικότητας και ποιότητας των δημόσιων υπηρεσιών, την άρση διοικητικών εμποδίων, τη διοικητική διαφάνεια και την καταπολέμηση της διαφθοράς, την ενίσχυση της διαπεριφερειακής συνεργασίας, τη μετατροπή των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ) σε κέντρα ολοκληρωμένων συναλλαγών κ.α.

Το σύνολο των δαπανών του Υπουργείου στο ΠΔΕ έτους 2021 προβλέπεται στα 172 εκατ. ευρώ.

Υπουργείο Εξωτερικών

Οι πιστώσεις του τακτικού προϋπολογισμού του Υπουργείου Εξωτερικών θα καλύψουν κυρίως δαπάνες για:

- εισφορές και άλλες υποχρεώσεις οι οποίες προκύπτουν από τη συμμετοχή της χώρας σε Διεθνείς Οργανισμούς, λειτουργικές δαπάνες, της Υπηρεσιακής Γενικής Γραμματείας, της Γενικής Γραμματείας Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Εξωστρέφειας, της Γενικής Γραμματείας Δημόσιας Διπλωματίας και Αποδήμου Ελληνισμού, καθώς και των Αρχών Εξωτερικής Υπηρεσίας, και
- δράσεις στον τομέα παροχής διμερούς αναπτυξιακής βοήθειας σε τρίτες χώρες.

Μέσω του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων του φορέα χρηματοδοτούνται κυρίως οριζόντιες δράσεις για τον διοικητικό εκσυγχρονισμό των οικείων υπηρεσιών, την ενίσχυση της εξαγωγικής επιχειρηματικότητας, καθώς και δαπάνες στον μεταναστευτικό τομέα στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του. Το σύνολο των δαπανών του Υπουργείου στο ΠΔΕ έτους 2021 προβλέπεται να ανέλθει στα 14 εκατ. ευρώ.

Υπουργείο Εθνικής Άμυνας

Στον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου έχουν προβλεφθεί πιστώσεις που θα καλύψουν δαπάνες για:

- την περίθαλψη των στελεχών των Ενόπλων Δυνάμεων,
- την εκπαίδευση και κατάρτιση του προσωπικού, συμπεριλαμβανομένων και των χιλίων εξακοσίων (1.600) Επαγγελματιών Οπλιτών (ΕΠΟΠ) και χιλίων (1.000) Οπλιτών Βραχείας Ανακατάταξης (ΟΒΑ),
- τη συμμετοχή των Ενόπλων Δυνάμεων σε ειρηνευτικές αποστολές,
- την προμήθεια καυσίμων και την προμήθεια υγειονομικού υλικού για τα στρατιωτικά νοσοκομεία,
- τις εθνικές υποχρεώσεις που απορρέουν από τη συμμετοχή της Ελλάδας στο ΝΑΤΟ,
- τις εισφορές του Υπουργείου και κυρίως της Εθνικής Μετεωρολογικής Υπηρεσίας σε Διεθνείς Οργανισμούς, και
- τις νέες υποχρεώσεις που απορρέουν από την υλοποίηση σημαντικών εξοπλιστικών προγραμμάτων.

Στις εκτιμήσεις του προϋπολογισμού του 2020, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνονται και δαπάνες ύψους 27,85 εκατ. ευρώ για δράσεις που σχετίζονται με την υλοποίηση μέτρων αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών της υγειονομικής κρίσης, όπως έκτακτη οικονομική ενίσχυση υπηρετούντων στα Στρατιωτικά Νοσοκομεία και στο ΝΙΜΤΣ, προσλήψεις επικουρικού ιατρικού προσωπικού, προμήθεια φαρμακευτικού και υγειονομικού υλικού, καθώς και για εξοπλισμό των ΜΕΘ στα ανωτέρω νοσοκομεία.

Μέσω του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων του φορέα χρηματοδοτούνται δαπάνες στρατιωτικών έργων και δαπάνες στον μεταναστευτικό τομέα στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του.

Το σύνολο των δαπανών του Υπουργείου στο ΠΔΕ έτους 2021 προβλέπεται να ανέλθει στα 14 εκατ. ευρώ.

Υπουργείο Υγείας

Στον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου προβλέπονται πιστώσεις για την εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία των υπηρεσιών παροχής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας φροντίδας υγείας της χώρας.

Στο πλαίσιο αυτό, οι μεταβιβάσεις προς τα νοσηλευτικά ιδρύματα, τις μονάδες υγείας του συστήματος Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας (ΠΦΥ) και τον ΕΟΠΥΥ αποσκοπούν στη διαρκή βελτίωση του επιπέδου των προσφερόμενων υπηρεσιών, στην αναβάθμιση του επιπέδου εξυπηρέτησης των ασθενών, στην ανανέωση και στον εκσυγχρονισμό τόσο του ιατρικού εξοπλισμού όσο και των κτιριακών υποδομών, καθώς και στην εξασφάλιση της απρόσκοπτης διαδικασίας εφοδιασμού με ιατροφαρμακευτικό και λοιπό υλικό.

Επιπρόσθετα, οι μεταβιβάσεις προς τους εποπτευόμενους φορείς του Υπουργείου προορίζονται να καλύψουν τόσο τις λειτουργικές ανάγκες, όσο και τις εξειδικευμένες δραστηριότητές τους κατά τομέα. Ενδεικτικά αναφέρονται οι ανάγκες προστασίας της δημόσιας υγείας, η συνέχιση παροχής υπηρεσιών από τις μονάδες ψυχικής υγείας, η καταπολέμηση των ναρκωτικών και η παροχή σχετικής φροντίδας, η διακομιδή έκτακτων περιστατικών που χρήζουν υγειονομικής περίθαλψης, καθώς και η αντιμετώπιση έκτακτων περιστατικών και υγειονομικών καταστάσεων.

Στα ανώτατα όρια δαπανών του Υπουργείου Υγείας έχουν περιληφθεί δαπάνες που σχετίζονται με την υλοποίηση μέτρων αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού συνολικού ύψους 523 εκατ. ευρώ και 131 εκατ. ευρώ για τα έτη 2020 και 2021 αντίστοιχα. Επιπλέον, κατά το έτος 2020 ο ΕΟΠΥΥ επιχορηγήθηκε με επιπλέον 507 εκ. ευρώ, εκ των οποίων 263 εκατ. ευρώ αφορούν δαπάνες συνδεδεμένες με απώλεια εσόδων λόγω της πανδημίας.

Μέσω του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων του φορέα χρηματοδοτούνται δαπάνες για την Υγεία – Πρόνοια που εξειδικεύονται σε δαπάνες για εξοπλισμό των νοσοκομείων, για λειτουργία παιδικών σταθμών και γηροκομείων, για δημιουργία δομών αποασυλοποίησης ψυχικά ασθενών, όπως και δομών παροχής φροντίδας ψυχικής υγείας. Επίσης το Υπουργείο υλοποιεί δράσεις στον μεταναστευτικό τομέα στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του.

Το σύνολο των δαπανών του Υπουργείου στο ΠΔΕ έτους 2021 προβλέπεται να ανέλθει στα 60 εκατ. ευρώ.

Υπουργείο Δικαιοσύνης

Οι πιστώσεις του τακτικού προϋπολογισμού θα καλύψουν, εκτός των λειτουργικών και λοιπών δαπανών και δαπάνες για τη λειτουργία των Ανεξάρτητων Αρχών (Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών).

Επισημαίνεται ότι ο προϋπολογισμός του Υπουργείου Δικαιοσύνης στο έτος 2020 ενισχύθηκε εκτός των άλλων και για δαπάνες λόγω Covid-19 με ποσό ύψους 1 εκατ. ευρώ προκειμένου να καλυφθούν δαπάνες που αφορούν σε απολυμάνσεις κτιρίων και προμήθειες μασκών, αντισηπτικών και φορητών υπολογιστών.

Οι πιστώσεις του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων του Υπουργείου χρηματοδοτούν κυρίως οριζόντιες δράσεις για τον διοικητικό εκσυγχρονισμό των οικείων υπηρεσιών και δομών.

Το σύνολο των δαπανών του Υπουργείου στο ΠΔΕ έτους 2021 προβλέπεται να ανέλθει στα 23 εκατ. ευρώ.

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

Στον τακτικό προϋπολογισμό έχουν προβλεφθεί πιστώσεις για την κάλυψη των πολιτικών και δράσεων του Υπουργείου που αφορούν το σύνολο του εκπαιδευτικού συστήματος (και τις 3 βαθμίδες), αλλά και τους τομείς της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Δια Βίου Μάθησης.

Ειδικότερα, έχουν προβλεφθεί οι απαραίτητες πιστώσεις για:

- την απρόσκοπτη λειτουργία των επιχορηγούμενων από το Υπουργείο φορέων (ΑΕΙ, ΑΣΠΑΙΤΕ, και λοιπών νομικών προσώπων), προκειμένου να αναπτύξουν τις δράσεις τους,
- την καταβολή των εισφορών σε διεθνείς οργανισμούς,
- την κάλυψη λειτουργίας των δημόσιων ΙΕΚ,
- την κάλυψη μηνιαίας επιδότησης εισιτηρίου για τη δωρεάν μεταφορά των εκπαιδευόμενων στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, από την κατοικία τους στην έδρα της δομής που σπουδάζουν,
- την προμήθεια φοιτητικών συγγραμμάτων,
- τη συνέχιση του προγράμματος ενισχυτικής διδασκαλίας για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και
- την ειδική ενίσχυση, μέσω των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, των φοιτητών που σπουδάζουν μακριά από τον τόπο κατοικίας τους, καθώς και την κάλυψη των δαπανών σίτισης αυτών.

Στις εκτιμήσεις του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2020 μεταξύ άλλων δαπανών περιλαμβάνονται και δαπάνες συνολικού ύψους 6,8 εκατ. ευρώ, οι οποίες διατέθηκαν για δράσεις που σχετίζονται με την υλοποίηση μέτρων προστασίας της δημόσιας υγείας από τον Covid-19 και συγκεκριμένα για την κάλυψη έκτακτης δαπάνης μισθοδοσίας των καθαριστριών των σχολικών μονάδων, για την υποστήριξη απομακρυσμένης διδασκαλίας, πρόσθετες αποζημιώσεις εκπαιδευτικών λόγω αλλαγής της ημερομηνίας διεξαγωγής των πανελλαδικών εξετάσεων, για κάλυψη έκτακτων αναγκών των νοσοκομείων Αιγινήτειο και Αρεταίειο (έκτακτη οικονομική ενίσχυση προσωπικού, αγορά υγειονομικού υλικού, εφημερίες επικουρικών ιατρών).

Οι πιστώσεις του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων του Υπουργείου χρηματοδοτούν έργα υποδομής, κτιριακές εγκαταστάσεις και εξοπλισμό των ΑΕΙ και των σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Επίσης, η διαρκής ανάγκη απόκτησης νέων γνώσεων και δεξιοτήτων υπηρετείται μέσω των δράσεων των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων του ΕΣΠΑ που αφορούν στην Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων υλοποιεί το συγκεκριμένο Υπουργείο. Τέλος από το ΠΔΕ του Υπουργείου καλύπτονται δαπάνες στον μεταναστευτικό τομέα στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του.

Στις εκτιμήσεις του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων 2020 περιλαμβάνεται η πληρωμή αναπληρωτών και ωρομίσθιων εκπαιδευτικών, καθώς και Ειδικού Εκπαιδευτικού και Βοηθητικού Προσωπικού, για την κάλυψη έκτακτων αναγκών.

Το σύνολο των δαπανών του Υπουργείου στο ΠΔΕ έτους 2021 προβλέπεται να ανέλθει στα 710 εκατ. ευρώ.

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού

Οι πιστώσεις του τακτικού προϋπολογισμού του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού θα καλύψουν κυρίως δαπάνες:

- μισθοδοσίας του προσωπικού και πρόσληψης εποχικού προσωπικού για τη φύλαξη των μουσείων και των αρχαιολογικών χώρων,
- συντήρησης, διαμόρφωσης και προστασίας των αρχαιολογικών χώρων και μουσείων, με στόχο την προστασία και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς,
- λειτουργικών αναγκών των αρχαιολογικών υπηρεσιών,
- λειτουργικών δαπανών για την ανάπτυξη «Εθνικής Πλατφόρμας Αθλητικής Ακεραιότητας», με σκοπό την καταπολέμηση της χειραγώγησης αθλητικών αγώνων,

- επιχορηγήσεων φορέων που προάγουν τον πολιτισμό και τον αθλητισμό μεταξύ αυτών και του νεοσύστατου ΝΠΙΔ με την επωνυμία «Κέντρο Πολιτισμού και Δημιουργίας ΑΚΡΟΠΟΛ»,
- κάλυψης πολιτιστικών εκδηλώσεων, συνεδρίων και προγραμμάτων διάδοσης του ελληνικού πολιτισμού και
- προβολής των πολιτιστικών θησαυρών της χώρας, με σκοπό την καθιέρωσή της ως προορισμό υψηλού πολιτιστικού ενδιαφέροντος.

Στις εκτιμήσεις του προϋπολογισμού του 2020, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνονται και δαπάνες συνολικού ύψους 42εκατ. ευρώ (εκ των οποίων 30 εκατ. περιλαμβάνονται στις Γενικές Κρατικές Δαπάνες) για δράσεις που σχετίζονται με την υλοποίηση μέτρων αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών της υγειονομικής κρίσης και συγκεκριμένα για την ενίσχυση πολιτιστικών φορέων στο πλαίσιο του προγράμματος «Όλη η Ελλάδα ένας πολιτισμός» και πρόσθετη επιχορήγηση σε φορείς της Γενικής Κυβέρνησης λόγω απώλειας εσόδων εξαιτίας της πανδημίας.

Οι πιστώσεις του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων του Υπουργείου χρηματοδοτούν έργα, όπως η κατασκευή, βελτίωση και αναδιοργάνωση μουσείων, η συντήρηση μνημείων και αρχαιολογικών χώρων και η συνολική ανάδειξή τους, καθώς και η κατασκευή και βελτίωση αθλητικών εγκαταστάσεων.

Το σύνολο των δαπανών του Υπουργείου στο ΠΔΕ έτους 2021 προβλέπεται να ανέλθει στα 35 εκατ. ευρώ.

Υπουργείο Οικονομικών

Στον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου, πέραν των πιστώσεων που έχουν προβλεφθεί για τη λειτουργία των υπηρεσιών του, περιλαμβάνονται πιστώσεις και για το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, την Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους, την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, καθώς και για τη νέα Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού Ταμείου Ανάκαμψης.

Επίσης, περιλαμβάνονται και οι πιστώσεις για την Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, την Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες, καθώς και το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης.

Τέλος, περιλαμβάνεται και ο ειδικός φορέας «Γενικές Κρατικές Δαπάνες» για την αντιμετώπιση διαφόρων οριζόντιων θεμάτων της κεντρικής διοίκησης. Οι πιστώσεις του εμφανίζονται διακριτά στον πίνακα και προβλέπεται να καλύψουν, μεταξύ άλλων, το αποθεματικό, τις πιστώσεις υπό κατανομή για νέες προσλήψεις, τις συντάξεις που πληρώνονται απευθείας από το κράτος, τις Υπηρεσίες Κοινής Ωφέλειας, τις αποδόσεις στην ΕΕ, το επίδομα θέρμανσης, τις καταπτώσεις εγγυήσεων με εγγυητή το Ελληνικό Δημόσιο, τους τόκους και τα συναφή τραπεζικά έξοδα.

Στις εκτιμήσεις του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων 2020 του Υπουργείου ύψους 1.495 εκατ. ευρώ, περιλαμβάνονται η χορήγηση ενίσχυσης με τη μορφή επιστρεπτέας προκαταβολής σε επιχειρήσεις που επλήγησαν οικονομικά λόγω της εμφάνισης και διάδοσης της νόσου του κορωνοϊού Covid-19 (περίπου 1.000 εκατ. ευρώ) και η αποζημίωση ειδικού σκοπού για την ενίσχυση επιχειρήσεων και αυτοαπασχολούμενων, το υπόλοιπο ποσό.

Το σύνολο των δαπανών του Υπουργείου στο ΠΔΕ έτους 2021 προβλέπεται να ανέλθει στα 23 εκατ. ευρώ.

Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων

Στον Κρατικό Προϋπολογισμό και ειδικότερα στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Οικονομικών, σε ξεχωριστούς ειδικούς φορείς, περιλαμβάνεται και ο προϋπολογισμός της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ).

Ειδικότερα, στον τακτικό προϋπολογισμό έχουν προβλεφθεί συνολικές πιστώσεις ύψους 502,8 εκατ. ευρώ έναντι πρότασης της για πιστώσεις ύψους 553,8 εκατ. ευρώ και ανώτατου ορίου δαπανών ύψους

448,0 εκατ. ευρώ που προβλέπονταν για την ΑΑΔΕ στη σχετική εγκύκλιο κατάρτισης προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης οικονομικού έτους 2021. Σημειώνεται ότι στην κατηγορία «Παροχές σε εργαζομένους» έχουν περιληφθεί συνολικές πιστώσεις ύψους 45,4 εκατ. ευρώ για την κάλυψη του επιπλέον κόστους επανασχεδιασμού του μισθολογίου του προσωπικού της ΑΑΔΕ.

Τέλος, η ΑΑΔΕ συμμετέχει με έργα της σε μεγάλο μέρος του ΠΔΕ του φορέα.

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Στον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου έχουν προβλεφθεί πιστώσεις για την εκτέλεση της αποστολής του και ιδίως για την ανάπτυξη και βελτίωση των συνθηκών παραγωγής του αγροτικού τομέα, την αύξηση της προστιθέμενης αξίας και την προώθηση του εξαγωγικού προσανατολισμού των αγροτικών προϊόντων, την εξασφάλιση της μέγιστης δυνατής ασφάλειας των παραγόμενων και των εισαγόμενων τροφίμων στη χώρα και την αξιοποίηση των πόρων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) και της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΛΠ).

Σημαντικό μέρος των πιστώσεων αυτών θα διατεθεί για:

- την καταβολή στους αγρότες κρατικών οικονομικών ενισχύσεων, που έχουν εγκριθεί από την ΕΕ, μέσω του Οργανισμού Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛΓΑ),
- την επιχορήγηση εποπτευόμενων από το Υπουργείο φορέων για τη διασφάλιση της απρόσκοπτης λειτουργίας τους στο πλαίσιο της προαγωγής της αγροτικής ανάπτυξης της χώρας. Μεταξύ άλλων, για την επιχορήγηση του ΕΛΓΑ με σκοπό την κάλυψη των λειτουργικών του δαπανών έχουν προβλεφθεί πιστώσεις ύψους 30 εκατ. ευρώ και
- την κάλυψη του ελλείμματος του Ειδικού Λογαριασμού Εγγυήσεων Γεωργικών Προϊόντων (ΕΛΕΓΕΠ).

Οι συνολικές πιστώσεις που αφορούν σε παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των συνεπειών του κορωνοϊού θα ανέλθουν το 2020 σε 150 εκατ. ευρώ και περιλαμβάνουν μέτρα για την ενίσχυση του αγροτικού τομέα.

Τα έργα του γεωργικού τομέα που χρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ περιλαμβάνουν έργα υποδομών για τη βελτίωση συνθηκών μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων, οικονομικές ενισχύσεις γεωργικών προγραμμάτων, βελτιώσεις και εξοπλισμό κτηνιατρικών εργαστηρίων σε ακριτικές περιοχές, εγγειοβελτιωτικά έργα, έργα ενίσχυσης της αλιείας κ.λπ. Στις δαπάνες του Υπουργείου το 2021 περιλαμβάνονται μέτρα στήριξης αγροτών.

Το σύνολο των δαπανών του Υπουργείου στο ΠΔΕ έτους 2021 προβλέπεται να ανέλθει στα 902 εκατ. ευρώ.

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας

Οι πιστώσεις του τακτικού προϋπολογισμού του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας θα καλύψουν κυρίως:

- την επιχορήγηση των εποπτευόμενων από το Υπουργείο Φορέων (ΕΑΓΜΕ, ΟΦΥΠΕΚΑ, ΚΑΠΕ),
- τις αποδόσεις εσόδων στο Πράσινο Ταμείο, στον Ελληνικό Οργανισμό Ανακύκλωσης (ΕΟΑΝ) και στο Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΚΑΠΕ) και
- τη χρηματοδότηση προγραμμάτων προστασίας του δασικού πλούτου της χώρας.

Οι πιστώσεις του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων του Υπουργείου χρηματοδοτούν έργα που συμβάλλουν στην προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη, καθώς και την προστασία των δασών. Στις δαπάνες για ενέργεια περιλαμβάνονται οι επιχορηγήσεις σε ενδιαμέσους φορείς για την πραγματοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Το σύνολο των δαπανών του Υπουργείου στο ΠΔΕ έτους 2021 προβλέπεται να ανέλθει στα 670 εκατ. ευρώ.

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων

Το μεγαλύτερο μέρος των πιστώσεων του τακτικού προϋπολογισμού του Υπουργείου θα διατεθεί σε μεταβιβάσεις προς τους Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ) και ειδικότερα προς τον e-ΕΦΚΑ για τη στήριξη του ασφαλιστικού συστήματος της χώρας, προς τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) για την κάλυψη των ανέργων και την ενίσχυση των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης και προς τον Οργανισμό Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ).

Πιο συγκεκριμένα, μέσω της ενίσχυσης του ΟΠΕΚΑ προβλέπεται να καταβληθούν:

- το επίδομα παιδιού,
- το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα,
- το επίδομα στέγασης,
- το επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης ανασφάλιστων υπερηλίκων και η παροχή σε ανασφάλιστους υπερήλικες,
- οι προνοιακές παροχές σε χρήμα σε άτομα με αναπηρία,
- η καταβολή επιδόματος 2.000 ευρώ σε οικογένειες για κάθε νέα γέννηση παιδιού, και
- λοιπά προγράμματα, δράσεις και ενέργειες που αφορούν προνοιακές πολιτικές του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (χορήγηση σχολικών γευμάτων, οικονομική ενίσχυση σε ανάδοχους γονείς, εισοδηματική ενίσχυση οικογενειών που διαβιούν σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές).

Επιπρόσθετα, αναμένεται να διατεθούν πιστώσεις για:

- τη χρηματοδότηση των Κέντρων Κοινωνικής Πρόνοιας και των λοιπών προνοιακών φορέων,
- την επιδότηση ασφαλιστικών εισφορών για νέους εργαζόμενους με στόχο τη βελτίωση της πρόσβασής τους στην αγορά εργασίας,
- την υλοποίηση του προγράμματος Στέγαση και Εργασία για τους αστέγους και
- τη χορήγηση voucher για βρεφονηπιακούς σταθμούς.

Επισημαίνεται, τέλος, ότι στα ανώτατα όρια δαπανών του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων έχουν περιληφθεί δαπάνες που σχετίζονται με την υλοποίηση δράσεων αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών της υγειονομικής κρίσης ύψους 3.615 εκατ. ευρώ και 2.452 εκατ. ευρώ για τα έτη 2020 και 2021 αντίστοιχα.

Ενδεικτικά αναφέρονται:

- η μείωση κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες των ασφαλιστικών εισφορών των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα,
- η κάλυψη από τον κρατικό προϋπολογισμό των ασφαλιστικών εισφορών επί του ονομαστικού μισθού των εργαζομένων των οποίων οι συμβάσεις εργασίας τίθενται σε προσωρινή αναστολή, καθώς και των εργοδοτικών εισφορών των υπαλλήλων των εποχικών επιχειρήσεων,
- η κάλυψη των ασφαλιστικών εισφορών από τον κρατικό προϋπολογισμό και επιδότηση 200 ευρώ σε περίπτωση πρόσληψης μακροχρόνια ανέργου, για περίοδο 6 μηνών, στο πλαίσιο του προγράμματος για τη δημιουργία 100.000 νέων θέσεων εργασίας,
- το Πρόγραμμα «ΓΕΦΥΡΑ» που αφορά στην επιδότηση της πρώτης κατοικίας για δανειολήπτες που επλήγησαν από την πανδημία Covid-19,
- η καταβολή αποζημίωσης ειδικού σκοπού ύψους 534 ευρώ σε μηνιαία βάση των εργαζομένων των οποίων οι συμβάσεις εργασίας έχουν τεθεί σε προσωρινή αναστολή,

- η κάλυψη από τον κρατικό προϋπολογισμό του μέρους του δώρου Πάσχα που αναλογεί στη χρονική περίοδο της προσωρινής αναστολής της σύμβασης εργασίας,
- η προσαύξηση αποζημίωσης ειδικού σκοπού για τον μήνα Νοέμβριο 2020 και η κάλυψη του πρόσθετου κόστους του δώρου Χριστουγέννων των υπαλλήλων που λαμβάνουν αποζημίωση ειδικού σκοπού λόγω προσωρινής αναστολής της σύμβασης εργασίας και
- το Πρόγραμμα βραχυχρόνιας απασχόλησης «ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ» με κάλυψη 60% του καθαρού μισθού και των ασφαλιστικών εισφορών επί του ονομαστικού μισθού για τον χρόνο μειωμένης απασχόλησης.

Οι πιστώσεις του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων του Υπουργείου χρηματοδοτούν δράσεις που αφορούν την προώθηση της απασχόλησης με προγράμματα κατάρτισης και επανεκπαίδευσης, την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας μέσω χρηματοδοτικών ενισχύσεων για την ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών σε όλους σχεδόν τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, με προτεραιότητα σε κλάδους και τομείς της οικονομίας που ενσωματώνουν την καινοτομία. Θεματικά εργαστήρια, υπηρεσίες καθοδήγησης, ενδυνάμωση της επιχειρηματικής υποστήριξης, καθώς και παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης των νέων, αποτελούν κάποια από τα μέσα επίτευξης των παραπάνω στόχων. Ειδικά για τους νέους ενισχύονται συστηματικά προγράμματα μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία, ώστε να υποστηριχθεί η απόκτηση πρώτης εργασιακής εμπειρίας, καθώς και η προώθηση της επιχειρηματικότητας.

Σημαντική παράμετρο αποτελεί η συνέργεια με δράσεις άλλων Υπουργείων με σκοπό τον συντονισμό και τη συμπληρωματικότητα αυτών.

Τέλος, από το ΠΔΕ του Υπουργείου καλύπτονται δαπάνες στον μεταναστευτικό τομέα στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του.

Το σύνολο των δαπανών του Υπουργείου στο ΠΔΕ έτους 2021 προβλέπεται στα 420 εκατ. ευρώ.

Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων

Οι πιστώσεις του τακτικού προϋπολογισμού του Υπουργείου προβλέπεται να καλύψουν κυρίως δαπάνες για:

- την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, την προσέλκυση παραγωγικών ιδιωτικών επενδύσεων και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας,
- τη δημιουργία κατάλληλου επιχειρηματικού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη της καινοτομίας, της βιομηχανίας και των μεσαίων, μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων,
- την εξασφάλιση της λειτουργίας των βιομηχανικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων και άσκησης των τεχνικών επαγγελμάτων, καθώς και την ενίσχυση της ασφάλειας και της ποιότητας των βιομηχανικών προϊόντων και υπηρεσιών,
- την ανάπτυξη της έρευνας, την προαγωγή της τεχνολογίας, την ενσωμάτωση της καινοτομίας στην παραγωγή, την ανάπτυξη του ανθρώπινου ερευνητικού δυναμικού και την ενίσχυση των εθνικών υποδομών έρευνας και καινοτομίας,
- τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της αγοράς προς όφελος των καταναλωτών και του υγιούς ανταγωνισμού των επιχειρήσεων, καθώς και την προάσπιση των δικαιωμάτων των καταναλωτών, την πληροφόρηση και ενημέρωσή τους,
- τη λειτουργία της Ανεξάρτητης Αρχής του Συνηγόρου του Καταναλωτή και
- τη λειτουργία της νεοσύστατης Διυπηρεσιακής Μονάδας Ελέγχου Αγοράς.

Οι πιστώσεις του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων του Υπουργείου χρηματοδοτούν πολιτικές ενίσχυσης των ιδιωτικών επενδύσεων μέσω της χρηματοδότησης δράσεων στους τομείς βιομηχανίας-βιοτεχνίας, τουρισμού, προστασίας του περιβάλλοντος και στον πρωτογενή τομέα. Βασικό πλαίσιο για την υλοποίηση των πολιτικών ενίσχυσης των ιδιωτικών επενδύσεων αποτελούν οι αναπτυξιακοί νόμοι.

Επίσης, για την ανάπτυξη και ενίσχυση των υπηρεσιών εμπορίου ενισχύονται από το ΠΔΕ δράσεις που αφορούν τον εκσυγχρονισμό χερσαίων εμπορευματικών και οδικών μεταφορών.

Επιπλέον, μέσω του ΠΔΕ, το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων παρεμβαίνει για να χρηματοδοτήσει δράσεις στήριξης της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, με υλοποίηση προγραμμάτων ενίσχυσης μικρομεσαίων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους τομείς της μεταποίησης, του τουρισμού, του εμπορίου και των υπηρεσιών.

Το Υπουργείο χρηματοδοτεί επίσης μέσω του ΠΔΕ, δράσεις για την έρευνα, την τεχνολογία, την ανάπτυξη βιομηχανικών ερευνών, την ενίσχυση ερευνητικού δυναμικού και παρεμβάσεις γενικότερου οικονομικού σχεδιασμού.

Μέσω του προϋπολογισμού του Υπουργείου επίσης, διατίθενται οι πόροι για τη χρηματοδότηση των έργων των 13 Περιφερειών της χώρας.

Στις εκτιμήσεις του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων 2020 του Υπουργείου, ύψους 5.611 εκατ. ευρώ, μεγάλο μέρος της δαπάνης αφορά μεταβιβάσεις στην Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα ΑΕ, μέσω της οποίας θα διατεθούν πόροι κυρίως για τους σκοπούς του Ταμείου Εγγυοδοσίας Επιχειρήσεων για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας Covid-19 ύψους 1.780 εκατ. ευρώ και του Ταμείου Επιχειρηματικότητας II (ΤΕΠΙΧ II), ύψους 768 εκατ. ευρώ για τον ίδιο σκοπό. Επίσης, στις εκτιμήσεις περιλαμβάνεται και η δαπάνη για το μέτρο της επιδότησης δανείων μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων που πλήττονται από την ίδια αιτία, ύψους 179 εκατ. ευρώ περίπου.

Το σύνολο των δαπανών του Υπουργείου στο ΠΔΕ έτους 2021 προβλέπεται να ανέλθει στα 2.480 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων ποσό ύψους 1.310 εκατ. ευρώ αφορά το Περιφερειακό ΠΔΕ. Στις πιστώσεις του Υπουργείου περιλαμβάνεται ποσό 800 εκατ. ευρώ που θα διατεθεί στο Περιφερειακό ΠΔΕ για την αντιμετώπιση συνεπειών της πανδημίας μέσω του μέτρου μη επιστρεπτέας επιδότησης τόκων δανείων μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, καθώς και 80 εκατ. ευρώ για λοιπές δράσεις αντιμετώπισης των συνεπειών της πανδημίας Covid-19.

Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών

Στον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου έχουν προβλεφθεί πιστώσεις για την εκτέλεση της αποστολής του, όπως είναι η υλοποίηση των έργων υποδομών της χώρας και η ανάπτυξη μεταφορικών και συγκοινωνιακών υπηρεσιών υψηλής ποιότητας. Οι πιστώσεις του τακτικού προϋπολογισμού του Υπουργείου προβλέπεται να καλύψουν κυρίως δαπάνες για:

- την επιχορήγηση των συγκοινωνιακών φορέων,
- την αποζημίωση των συγκοινωνιακών φορέων για την απώλεια εσόδων λόγω των απαλλαγών καταβολής κομίστρου στα μέσα μαζικής μεταφοράς,
- την επιδότηση της ΤΡΑΙΝΟΣΕ ΑΕ,
- τη λειτουργία της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας,
- την επιχορήγηση των λοιπών φορέων εποπτείας του, όπως Κτιριακές Υποδομές ΑΕ, Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας,
- τη λειτουργία της Επιτροπής Διερεύνησης Ατυχημάτων και Ασφάλειας Πτήσεων και
- τη λειτουργία της Ρυθμιστικής Αρχής Σιδηροδρόμων.

Οι συνολικές πιστώσεις που αφορούν σε παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των συνεπειών του κορωνοϊού θα ανέλθουν το 2020 σε 108 εκατ. ευρώ και περιλαμβάνουν κυρίως μέτρα για την ενίσχυση των συγκοινωνιακών φορέων.

Το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων του Υπουργείου περιλαμβάνει δράσεις που αφορούν την κατασκευή εθνικών οδικών αξόνων, έργων μετρό, νέου σιδηροδρομικού δικτύου, επέκταση του προαστιακού σιδηροδρόμου Αθηνών, λιμενικών έργων και έργων για τα αεροδρόμια, καθώς και έργων του επαρχιακού οδικού δικτύου της χώρας. Επίσης, περιλαμβάνονται έργα κτιριακών υποδομών που συμβάλλουν σημαντικά στη βελτίωση των τομέων της υγείας, παιδείας και δικαιοσύνης (νοσοκομεία,

σχολεία, δικαστικά μέγαρα, σωφρονιστικά ιδρύματα), καθώς και έργα για τη βελτίωση των υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης.

Το σύνολο των δαπανών του Υπουργείου στο ΠΔΕ έτους 2021 προβλέπεται να ανέλθει στα 867 εκατ. ευρώ.

Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής

Οι πιστώσεις του τακτικού προϋπολογισμού του Υπουργείου θα καλύψουν κυρίως δαπάνες για:

- τις δράσεις που συνδέονται με τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στον τομέα της ναυτιλίας,
- τη φύλαξη των θαλασσιών οδών εισόδου στη χώρα και την κάλυψη των αναγκών που σχετίζονται με τις μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές,
- την τριτοβάθμια εκπαίδευση των στελεχών του Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής και τη ναυτική εκπαίδευση,
- τη χορήγηση στεγαστικού επιδόματος σε σπουδαστές των Ακαδημιών Εμπορικού Ναυτικού που σπουδάζουν μακριά από τον τόπο κατοικίας τους,
- την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας και την ασφάλεια της ανθρώπινης ζωής στη θάλασσα,
- τις δράσεις που συνδέονται με τον πολιτισμό, τον αθλητισμό, την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και της αρχιτεκτονικής των νησιωτικών περιοχών του Αιγαίου,
- τις δράσεις που συνδέονται με τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της εθνικής νησιωτικής πολιτικής, και
- τις αποδόσεις εσόδων στο Κεφάλαιο Ναυτικής Εκπαίδευσης (ΚΝΕ), στο Μετοχικό Ταμείο Ναυτικού (ΜΤΝ) και στη Δημόσια Αρχή Λιμένων.

Στις εκτιμήσεις του προϋπολογισμού 2020 περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων και δαπάνες ύψους 6,3 εκατ. ευρώ για δράσεις που σχετίζονται με την υλοποίηση μέτρων αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών της υγειονομικής κρίσης που αφορούν δαπάνες επιχορήγησης του Οίκου Ναύτου για αποζημίωση ειδικού σκοπού στους ναυτικούς και για την καταβολή επιδόματος ανεργίας σε άνεργους ναυτικούς, καθώς και άλλες λειτουργικές δαπάνες του Υπουργείου.

Το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων χρηματοδοτεί δράσεις του Υπουργείου με αντικείμενο την επιδότηση των άγονων γραμμών, την ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών και την κάλυψη των τοπικών κοινωνικών αναγκών, καθώς και δράσεις στο μεταναστευτικό τομέα, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του.

Μεγάλο μέρος των εκτιμώμενων πληρωμών έτους 2020 από το εθνικό σκέλος, αφορά συμβάσεις ανάθεσης δημόσιας υπηρεσίας για τη διασφάλιση της ελάχιστης θαλάσσιας συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης νησιωτικών περιοχών, λόγω έκτακτων συνθηκών, ύψους 33 εκατ. ευρώ.

Το σύνολο των δαπανών του Υπουργείου στο ΠΔΕ έτους 2021 προβλέπεται να ανέλθει στα 140 εκατ. ευρώ.

Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη

Στον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου έχουν προβλεφθεί πιστώσεις που θα καλύψουν κυρίως δαπάνες για:

- τη λειτουργία των αστυνομικών επιχειρησιακών μονάδων, την προμήθεια σύγχρονων και αποτελεσματικών μέσων προστασίας του προσωπικού, τη συντήρηση και προμήθεια ανταλλακτικών των υπηρεσιακών οχημάτων,
- τη σίτιση των προσωρινά ημεδαπών κρατούμενων στα κατά τόπους καταστήματα κράτησης,
- την προστασία των δασών από πυρκαγιές με τη χρήση επίγειων μονάδων και εναέριων μέσων του Πυροσβεστικού Σώματος,
- τη σίτιση και διαμονή των αλλοδαπών στα προαναχωρησιακά κέντρα, σε εναρμόνιση με το διεθνώς επικρατούν πλαίσιο,

- την κάλυψη δαπανών για την αποτελεσματική λειτουργία της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, στο πλαίσιο τόσο της αντιμετώπισης των συνεπειών της πανδημίας όσο και ευρύτερα του συντονισμού του συνόλου των δράσεων πολιτικής προστασίας όλων των εμπλεκόμενων φορέων για την αντιμετώπιση πάσης φύσεως καταστροφών κατά τη διάρκεια της ειρηνικής περιόδου,
- την εφαρμογή της σωφρονιστικής και αντεγκληματικής πολιτικής και τέλος,
- την υλοποίηση και επίβλεψη του έργου «Κατασκευή νέου, αναβάθμιση-επισκευή υφιστάμενου τεχνικού εμποδίου και συναφών έργων κατά μήκος της οριογραμμής της Ελληνοτουρκικής Μεθορίου στην ΠΕ Έβρου», για την ανάσχεση των μεταναστευτικών ροών.

Το 2020 θα διατεθούν πιστώσεις ύψους 94 εκατ. ευρώ (εκ των οποίων 31 εκατ. περιλαμβάνονται στις Γενικές Κρατικές Δαπάνες) για δράσεις που σχετίζονται με την υλοποίηση μέτρων προστασίας της δημόσιας υγείας από τον κορωνοϊό.

Το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων παρέχει σημαντική χρηματοδότηση δράσεων του Υπουργείου στον μεταναστευτικό τομέα, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του.

Το σύνολο των δαπανών του Υπουργείου στο ΠΔΕ έτους 2021 προβλέπεται να ανέλθει στα 74 εκατ. ευρώ.

Υπουργείο Τουρισμού

Οι πιστώσεις του τακτικού προϋπολογισμού θα καλύψουν κυρίως δαπάνες για:

- την προβολή της χώρας στο εξωτερικό ως σημαντικού και ελκυστικού τουριστικού προορισμού,
- την τουριστική εκπαίδευση και κατάρτιση,
- τη λειτουργία νέων Σχολών Ξεναγών στην Κέρκυρα, Κρήτη και Ρόδο,
- τη χορήγηση στεγαστικού επιδόματος των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης Σχολών Τουριστικών Επαγγελμάτων, που σπουδάζουν μακριά από τον τόπο κατοικίας τους,
- τη διασφάλιση ποιότητας του παρεχόμενου τουριστικού προϊόντος,
- την εκπόνηση συμβουλευτικών μελετών από εξειδικευμένους φορείς και τη διεξαγωγή πρωτογενούς έρευνας στις ξένες αγορές, προκειμένου να διαμορφωθεί στρατηγική μάρκετινγκ για την ανάκαμψη του τουρισμού,
- την προώθηση αναπτυξιακών πρωτοβουλιών στον τομέα του τουρισμού και
- την επιχορήγηση και απόδοση εσόδων στον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού.

Το 2020 διατέθηκαν πιστώσεις ύψους 5,7 εκατ. ευρώ για δράσεις που σχετίζονται με την υλοποίηση μέτρων αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών του κορωνοϊού Covid-19 και αφορούν δαπάνες επιχορήγησης του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού (ΕΟΤ) για λειτουργικές δαπάνες λόγω απώλειας εσόδων, καθώς και μίσθωσης τουριστικών καταλυμάτων για την κάλυψη αναγκών δημόσιας υγείας.

Σημαντικό μέρος της χρηματοδότησης της δράσης του Υπουργείου προέρχεται από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων. Το 2020 η εκτιμώμενη δαπάνη περιλαμβάνει πληρωμές για το πρόγραμμα «Τουρισμός για όλους», καθώς και για τη διαφημιστική δαπάνη του ΕΟΤ συνολικού ύψους 43 εκατ. ευρώ.

Το σύνολο των δαπανών του Υπουργείου στο ΠΔΕ έτους 2021 προβλέπεται να ανέλθει στα 21 εκατ. ευρώ.

Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης

Στον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου έχουν προβλεφθεί πιστώσεις για την εκτέλεση της αποστολής του Υπουργείου και ειδικότερα για την ανάπτυξη της ψηφιακής πολιτικής, την προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και την ανάπτυξη τηλεπικοινωνιακών και ταχυδρομικών υπηρεσιών υψηλής ποιότητας. Στο πλαίσιο αυτό, έχουν προβλεφθεί, μεταξύ άλλων, πιστώσεις για την εφαρμογή του έργου ΣΥΖΕΥΞΙΣ II και για την κάλυψη της ετήσιας συνδρομής της χώρας για τη συμμετοχή της στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Διαστήματος (ESA).

Σημαντικά ποσά θα διατεθούν το 2021 από το ΠΔΕ για τη χρηματοδότηση δράσεων του Υπουργείου στον τομέα ανάπτυξης της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, δικτύωσης του δημόσιου τομέα (ΣΥΖΕΥΞΙΣ II), ψηφιακού μετασχηματισμού και ψηφιακής σύγκλισης.

Το σύνολο των δαπανών του Υπουργείου στο ΠΔΕ έτους 2021 προβλέπεται να ανέλθει στα 90 εκατ. ευρώ.

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου

Στον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου έχουν προβλεφθεί πιστώσεις για την εκτέλεση της αποστολής του και κυρίως για το σχεδιασμό και την εφαρμογή της εθνικής πολιτικής για τη μετανάστευση, τόσο σχετικά με τη νόμιμη είσοδο, διαμονή και κοινωνική ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια, όσο και σχετικά με την ταυτοποίηση και υποδοχή πολιτών τρίτων χωρών που εισέρχονται στη χώρα χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις, καθώς και για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της εθνικής πολιτικής για τη χορήγηση ασύλου ή άλλων μορφών διεθνούς προστασίας. Πιο συγκεκριμένα, σημαντικό μέρος των πιστώσεων αυτών θα διατεθεί για:

- την εύρυθμη εκτέλεση των διαδικασιών και τη λειτουργική ετοιμότητα των συστημάτων συλλογής και διαχείρισης δεδομένων για την έκδοση των αδειών διαμονής των πολιτών τρίτων χωρών,
- τη λειτουργία της Αρχής Προσφυγών,
- τον συντονισμό και την αποτελεσματική δράση των υπηρεσιών υποδοχής και ταυτοποίησης και τον προσδιορισμό των αναγκών ίδρυσης και επέκτασης κέντρων υποδοχής και δομών φιλοξενίας,
- τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την εποπτεία της εθνικής στρατηγικής για την προστασία των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους ανηλίκων,
- την πιστοποίηση και τον έλεγχο Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΙΔ) μη κερδοσκοπικού Χαρακτήρα και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων,
- την παροχή προστασίας των αιτούντων και των ατόμων που διαπιστωμένα χρήζουν διεθνούς προστασίας και
- τη στήριξη των τοπικών κοινωνιών που επιβαρύνονται από τη λειτουργία μονάδων φιλοξενίας.

Το νεοσυσταθέν Υπουργείο ανέλαβε το μεγαλύτερο μέρος των έργων με αντικείμενο τον μεταναστευτικό τομέα, τα οποία μέχρι το 2019 εντάσσονταν στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.

Το σύνολο των δαπανών του Υπουργείου στο ΠΔΕ έτους 2021 προβλέπεται να ανέλθει στα 31 εκατ. ευρώ.

Αποκεντρωμένες Διοικήσεις

Οι πιστώσεις του τακτικού προϋπολογισμού των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων προβλέπεται μεταξύ άλλων να καλύψουν δαπάνες για:

- τις υπηρεσίες που αφορούν σε θέματα αλλοδαπών και μετανάστευσης και
- τη χωροταξία, την περιβαλλοντική πολιτική και την εποπτεία, καθώς και την προστασία και εκμετάλλευση των δασών.

5. Νομικά Πρόσωπα Κεντρικής Κυβέρνησης

5.1 Λοιπά νομικά πρόσωπα

Ο προϋπολογισμός των λοιπών νομικών προσώπων της Κεντρικής Κυβέρνησης απεικονίζεται στους πίνακες 3.17, 3.18, 3.19 και 3.20.

Πίνακας 3.17 Προϋπολογισμός λοιπών νομικών προσώπων Κεντρικής Κυβέρνησης (περιλαμβάνονται οι ΑΔΑ και το ΑΚΑΓΕ) (σε εκατ. ευρώ)		
	2020	2021
	Εκτιμήσεις	Προβλέψεις
Έσοδα	5.897	6.468
Έσοδα υπέρ τρίτων	69	88
Πωλήσεις	403	447
Έσοδα από τόκους	599	511
Μεταβιβάσεις από Τακτικό Προϋπολογισμό	1.511	1.491
Μεταβιβάσεις από ΠΔΕ	545	585
Λοιπά έσοδα	2.769	3.347
Δαπάνες	4.117	4.324
Αμοιβές προσωπικού	705	721
Αποδόσεις εσόδων υπέρ τρίτων	69	88
Λοιπές μεταβιβάσεις	259	154
Τόκοι	99	110
Δαπάνες επενδύσεων	381	594
Λοιπές δαπάνες	2.604	2.658
Ισοζύγιο	1.780	2.145
Μεταβολή απλήρωτων υποχρεώσεων ¹	8	42
Λοιπές εθνικολογιστικές προσαρμογές	1.023	20
Ισοζύγιο κατά ESA	2.810	2.207

¹ Το θετικό πρόσημο στη μεταβολή των απλήρωτων υποχρεώσεων σημαίνει βελτίωση του αποτελέσματος.

Με βάση την πορεία εξέλιξης των μεγεθών των προϋπολογισμών των λοιπών νομικών προσώπων Κεντρικής Κυβέρνησης, το ισοζύγιο για το 2020 εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 2.810 εκατ. ευρώ, ενώ για το 2021 προβλέπεται ότι θα ανέλθει στα 2.207 εκατ. ευρώ, μειωμένο κατά 603 εκατ. ευρώ.

Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στις αυξημένες μεταβιβάσεις από το ΠΔΕ το έτος 2020 προς το Ταμείο Επιχειρηματικότητας II (ΤΕΠΙΧ II) και το Ταμείο Εγγυοδοσίας Επιχειρήσεων Covid-19 (τα οποία διαχειρίζεται η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα ΑΕ) στο πλαίσιο των μέτρων αντιμετώπισης της πανδημίας.

Η ανωτέρω επίπτωση στο ισοζύγιο του 2021 αντισταθμίζεται εν μέρει από τη βελτίωση του αποτελέσματος άλλων φορέων, καθώς και του Ειδικού Λογαριασμού Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και Συμπαράγωγής Ηλεκτρισμού Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης (ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ).

Στον πίνακα 3.18 εμφανίζονται τα δημοσιονομικά αποτελέσματα (στόχοι), που αναμένεται να πετύχουν οι φορείς για το έτος 2021. Στους στόχους αυτούς περιλαμβάνονται οι προσαρμογές που αφορούν στη μεταβολή των απλήρωτων υποχρεώσεων, καθώς και οι λοιπές εθνικολογιστικές προσαρμογές.

**Πίνακας 3.18 Ισοζύγιο λοιπών νομικών προσώπων Κεντρικής Κυβέρνησης
(εκτός ΑΔΑ και ΑΚΑΓΕ) ανά Υπουργείο
(σε εκατ. ευρώ)**

	2020	2021
	Εκτιμήσεις	Προβλέψεις
1 Προεδρία της Κυβέρνησης	-	-1
Ισοζύγιο	-	-1
Μεταβολή απλήρωτων υποχρεώσεων	-	0
2 Υπουργείο Εσωτερικών	2	1
Ισοζύγιο	2	1
Μεταβολή απλήρωτων υποχρεώσεων	0	0
3 Υπουργείο Εξωτερικών	4	1
Ισοζύγιο	4	1
Μεταβολή απλήρωτων υποχρεώσεων	0	0
4 Υπουργείο Εθνικής Άμυνας	1	0
Ισοζύγιο	1	0
Μεταβολή απλήρωτων υποχρεώσεων	0	0
5 Υπουργείο Υγείας	44	22
Ισοζύγιο	45	-4
Μεταβολή απλήρωτων υποχρεώσεων	-1	26
6 Υπουργείο Δικαιοσύνης	32	21
Ισοζύγιο	35	9
Μεταβολή απλήρωτων υποχρεώσεων	-3	12
7 Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων	76	59
Ισοζύγιο	67	58
Μεταβολή απλήρωτων υποχρεώσεων	9	2
8 Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού	-66	2
Ισοζύγιο	-68	1
Μεταβολή απλήρωτων υποχρεώσεων	3	1
9 Υπουργείο Οικονομικών	240	288
Ισοζύγιο	230	268
Μεταβολή απλήρωτων υποχρεώσεων	0	0
Λοιπές εθνικολογιστικές προσαρμογές	10	20
10 Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων	20	10
Ισοζύγιο	20	10
Μεταβολή απλήρωτων υποχρεώσεων	0	0
11 Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας	-278	155
Ισοζύγιο	-278	155
Μεταβολή απλήρωτων υποχρεώσεων	0	0
12 Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων	2	3
Ισοζύγιο	2	2
Μεταβολή απλήρωτων υποχρεώσεων	0	1
13 Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων	1.056	52
Ισοζύγιο	43	52
Μεταβολή απλήρωτων υποχρεώσεων	0	0
Λοιπές εθνικολογιστικές προσαρμογές	1.013	0
14 Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών	104	50
Ισοζύγιο	104	50
Μεταβολή απλήρωτων υποχρεώσεων	0	0
15 Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής	-7	5
Ισοζύγιο	-7	5
Μεταβολή απλήρωτων υποχρεώσεων	0	0
16 Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη	0	0
Ισοζύγιο	0	0
Μεταβολή απλήρωτων υποχρεώσεων	0	0
17 Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης	-1	0
Ισοζύγιο	-1	0
Μεταβολή απλήρωτων υποχρεώσεων	0	0
Σύνολο Υπουργείων κατά ESA	1.230	668
Ισοζύγιο	199	606
Μεταβολή απλήρωτων υποχρεώσεων ¹	8	42
Λοιπές εθνικολογιστικές προσαρμογές	1.023	20

¹ Το θετικό πρόσημο στη μεταβολή των απλήρωτων υποχρεώσεων σημαίνει βελτίωση του αποτελέσματος.

Νομικά πρόσωπα ανά υπουργείο πλην ΑΔΑ και ΑΚΑΓΕ

Προεδρία της Κυβέρνησης

Στην εποπτεία της Προεδρίας της Κυβέρνησης υπάγεται το Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων - Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων (ΑΠΕ-ΜΠΕ) ΑΕ, για το οποίο προβλέπεται το 2021 αρνητικό αποτέλεσμα ύψους 0,6 εκατ. ευρώ. Ο εν λόγω φορέας, το έτος 2020, υπαγόταν στην εποπτεία του Υπουργείου Οικονομικών.

Υπουργείο Εσωτερικών

Στην εποπτεία του Υπουργείου περιλαμβάνονται το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ), το Κέντρο Διαφύλαξης Αγιορείτικης Κληρονομιάς (ΚεΔΑΚ), η ΕΥΑΘ Παγίων, καθώς και η Αλεξάνδρεια Ζώνη Καινοτομίας ΑΕ.

Το αποτέλεσμα των ανωτέρω νομικών προσώπων για το έτος 2020 εκτιμάται σε πλεόνασμα ύψους 2,2 εκατ. ευρώ, ενώ για το έτος 2021 σε πλεόνασμα ύψους 1 εκατ. ευρώ.

Υπουργείο Εξωτερικών

Στα νομικά πρόσωπα εποπτείας του Υπουργείου περιλαμβάνονται η Ελληνική Εταιρεία Επενδύσεων και Εξωτερικού Εμπορίου ΑΕ, με κύριο στόχο την προσέλκυση, την υποδοχή και τη διατήρηση επενδύσεων στην Ελλάδα, καθώς και την ανάπτυξη κάθε είδους εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών και η Ελληνική Εθνική Επιτροπή για την UNESCO.

Για το 2021 οι ανωτέρω φορείς προβλέπεται να εμφανίσουν πλεόνασμα ύψους 1 εκατ. ευρώ, το οποίο θα προέλθει από την Ελληνική Εταιρεία Επενδύσεων και Εξωτερικού Εμπορίου ΑΕ.

Υπουργείο Εθνικής Άμυνας

Στην εποπτεία του Υπουργείου περιλαμβάνονται έξι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, το σύνολο των οποίων προβλέπεται να εμφανίσει θετικό αποτέλεσμα ύψους 0,4 εκατ. ευρώ για το 2021. Το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων τους προέρχεται από ίδια έσοδα, ενώ οι δαπάνες τους αφορούν κυρίως επενδύσεις και αποδόσεις εσόδων υπέρ τρίτων.

Υπουργείο Υγείας

Τα νομικά πρόσωπα εποπτείας του Υπουργείου Υγείας, στα οποία περιλαμβάνονται το Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας (ΕΚΑΒ), ο Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων (ΕΟΦ), το Εθνικό Κέντρο Αιμοδοσίας (ΕΚΕΑ), η Ανώνυμη Εταιρεία Μονάδων Υγείας (ΑΕΜΥ) ΑΕ, το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής (ΕΠΨΥ), ο Οργανισμός Κατά των Ναρκωτικών (ΟΚΑΝΑ), το Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕΘΕΑ), το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού (ΙΥΠ), το Ελληνικό Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής και Ερευνών (ΕΚΕΨΥΕ) και ο Εθνικός Οργανισμός Μεταμοσχεύσεων (ΕΟΜ), αναμένεται να εμφανίσουν θετικό αποτέλεσμα ύψους 22,4 εκατ. ευρώ για το 2021.

Υπουργείο Δικαιοσύνης

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης έχει στην εποπτεία του το Ταμείο Χρηματοδότησης Δικαστικών Κτιρίων (ΤΑΧΔΙΚ), την Εθνική Σχολή Δικαστών και τις Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων.

Τα νομικά πρόσωπα του εν λόγω Υπουργείου προβλέπεται να εμφανίσουν θετικό αποτέλεσμα ύψους 31,5 εκατ. ευρώ για το 2020 και 20,7 εκατ. ευρώ για το 2021, το οποίο προέρχεται κυρίως από τη δραστηριότητα του ΤΑΧΔΙΚ.

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

Στην εποπτεία του Υπουργείου περιλαμβάνονται τόσο νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ΑΕΙ, ΑΣΠΑΙΤΕ, βιβλιοθήκες, κ.λπ.), όσο και νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου (Ειδικοί Λογαριασμοί Κονδυλίων Έρευνας, το Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης (ΙΝΕΔΙΒΙΜ), το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» κ.λπ.), το σύνολο των οποίων προβλέπεται για το 2021 να παρουσιάσει πλεόνασμα ύψους 59,4 εκατ. ευρώ.

Επισημαίνεται ότι κύρια πηγή εσόδων των εποπτευόμενων φορέων αποτελούν οι μεταβιβάσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό, καθώς και οι πόροι από χρηματοδοτούμενα προγράμματα από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού

Από τη δραστηριότητα των νομικών προσώπων που εποπτεύονται από το εν λόγω Υπουργείο, προβλέπεται ότι το 2021 θα προκύψει θετικό αποτέλεσμα ύψους 2 εκατ. ευρώ, το οποίο θα προέλθει από το Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων (ΤΑΠΑ), παρόλο που τα έσοδά του θα επηρεασθούν από τις επιπτώσεις της πανδημίας του Covid-19.

Υπουργείο Οικονομικών

Στα εποπτευόμενα νομικά πρόσωπα του Υπουργείου περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (ΤΠΔ), η Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας (ΕΕΣΥΠ) ΑΕ, το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ), το Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ) ΑΕ, η Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου (ΕΤΑΔ) ΑΕ και το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων (ΤΕΚΕ).

Οι φορείς του εν λόγω Υπουργείου προβλέπεται να εμφανίσουν για το έτος 2021 πλεόνασμα ύψους 287,7 εκατ. ευρώ, το οποίο θα προέλθει κυρίως από το ΤΕΚΕ, το ΤΠΔ και την ΕΤΑΔ ΑΕ.

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Το Υπουργείο έχει υπό την εποπτεία του, μεταξύ άλλων νομικών προσώπων, το Ταμείο Γεωργίας και Κτηνοτροφίας (ΤΓΚ), το οποίο διαχειρίζεται και διαθέτει τους πόρους και τα περιουσιακά του στοιχεία με σκοπό τη γεωργική ανάπτυξη της χώρας, και τον Ενιαίο Φορέα Ελέγχου Τροφίμων (ΕΦΕΤ) με βασική αποστολή του τη διασφάλιση της εισαγωγής, παραγωγής και διακίνησης υγιεινών τροφίμων. Στους εποπτευόμενους φορείς του Υπουργείου περιλαμβάνεται και ο Ελληνικός Γεωργικός Οργανισμός «ΔΗΜΗΤΡΑ» (ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ), ο οποίος διασφαλίζει την ποιότητα του γάλακτος και μεριμνά για την πιστοποίηση των αγροτικών προϊόντων, καθώς και για την προαγωγή της έρευνας και της επαγγελματικής κατάρτισης στον τομέα της γεωργίας.

Τα νομικά πρόσωπα του εν λόγω Υπουργείου προβλέπεται να εμφανίσουν το 2021 πλεόνασμα ύψους 10,1 εκατ. ευρώ, το οποίο προέρχεται κυρίως από το ΤΓΚ και τον ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ.

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας

Τα νομικά πρόσωπα εποπτείας του Υπουργείου για το έτος 2020 εκτιμάται ότι θα εμφανίσουν αρνητικό αποτέλεσμα ύψους 277,7 εκατ. ευρώ, το οποίο προέρχεται κυρίως από τον Ειδικό Λογαριασμό Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και Συμπαράγωγής Ηλεκτρισμού Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης (ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ), τα έσοδα του οποίου επηρεάστηκαν από την πανδημία του Covid-19. Για το έτος 2021 προβλέπεται πλεόνασμα ύψους 154,5 εκατ. ευρώ, που προέρχεται κυρίως από τον Ειδικό Λογαριασμό ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ.

Στους εποπτευόμενους φορείς του εν λόγω Υπουργείου περιλαμβάνονται επίσης, μεταξύ άλλων, η Ελληνική Αρχή Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (ΕΑΓΜΕ), το Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών και Εξοικονόμησης Ενέργειας (ΚΑΠΕ), ο Ελληνικός Οργανισμός Ανακύκλωσης (ΕΟΑΝ), η Ελ-

ληνική Διαχειριστική Εταιρεία Υδρογονανθράκων (ΕΔΕΥ) ΑΕ, καθώς και η Δημόσια Εταιρεία Συμμετοχών Ανεξάρτητου Διαχειριστή Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΔΕΣ ΑΔΜΗΕ) ΑΕ.

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων

Στους εποπτευόμενους φορείς του Υπουργείου περιλαμβάνονται τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφερειών (ΚΚΠΠ), το Κέντρο Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών (ΚΕΑΤ), το Εθνικό Ίδρυμα Κωφών (ΕΙΚ), το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ), το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού (ΕΙΕΑΔ), καθώς επίσης και το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ).

Για το έτος 2021 οι ανωτέρω φορείς προβλέπεται να παρουσιάσουν πλεόνασμα ύψους 3 εκατ. ευρώ.

Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων

Στα νομικά πρόσωπα εποπτείας του Υπουργείου, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνονται η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα ΑΕ, που έχει ως βασικό σκοπό την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και τη διευκόλυνση της πρόσβασης των επιχειρήσεων σε πηγές χρηματοδότησης, καθώς και η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα Επενδύσεων ΑΕ, με κύριο στόχο την ανάπτυξη της οικονομίας μέσω της συμμετοχής σε επενδυτικά σχήματα, τα οποία θα πρέπει να επενδύουν αποκλειστικά σε μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα.

Επίσης, στους εποπτευόμενους φορείς του Υπουργείου περιλαμβάνονται ερευνητικοί, τεχνολογικοί φορείς και ειδικοί λογαριασμοί κονδυλίων έρευνας, με βασική αποστολή την ανάπτυξη της έρευνας, την προαγωγή της τεχνολογίας, της καινοτομίας, την ανάπτυξη του ανθρώπινου ερευνητικού δυναμικού και την ενίσχυση των εθνικών υποδομών έρευνας και καινοτομίας.

Τα νομικά πρόσωπα του Υπουργείου προβλέπεται να εμφανίσουν το 2021 πλεόνασμα ύψους 51,9 εκατ. ευρώ.

Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών

Οι εποπτευόμενοι φορείς του Υπουργείου για το έτος 2021 προβλέπεται να εμφανίσουν πλεόνασμα, ύψους 49,7 εκατ. ευρώ, το οποίο προέρχεται κυρίως από την εταιρεία Κτιριακές Υποδομές (ΚΤΥΠ) ΑΕ, η οποία αποτελεί τον ενιαίο κατασκευαστικό φορέα του Ελληνικού Δημοσίου.

Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής

Τα νομικά πρόσωπα εποπτείας του Υπουργείου, στα οποία περιλαμβάνονται Οργανισμοί Λιμένων και Λιμενικά Ταμεία, προβλέπεται να εμφανίσουν το 2021 πλεόνασμα ύψους 4,6 εκατ. ευρώ, το οποίο προέρχεται κυρίως από τους Οργανισμούς Λιμένων. Οι φορείς αυτοί υλοποιούν σημαντικού ύψους επενδυτικά προγράμματα εκσυγχρονισμού και ασφάλειας των εγκαταστάσεών τους, τα οποία χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων και από ίδιους πόρους.

Επίσης, περιλαμβάνεται και η αυτοτελής και ανεξάρτητη υπηρεσιακή μονάδα, Δημόσια Αρχή Λιμένων, που έχει ως βασικό σκοπό την επίτευξη των προγραμματικών στόχων του ελληνικού λιμενικού συστήματος.

Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη

Το Υπουργείο εποπτεύει το Κέντρο Μελετών Ασφάλειας (ΚΕΜΕΑ) και το Κέντρο Επανάταξης Αποφυλακισμένων «ΕΠΑΝΟΔΟΣ», τα οποία αναμένεται να παρουσιάσουν οριακά θετικό αποτέλεσμα το έτος 2021.

Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης

Το Υπουργείο εποπτεύει, το Εθνικό Κέντρο Οπτικοακουστικών Μέσων και Ενημέρωσης (ΕΚΟΜΕ) ΑΕ, που λειτουργεί ως φορέας ανάπτυξης της βιομηχανίας των οπτικοακουστικών μέσων, της επιστημονικής έρευνας, μελέτης και προώθησης νέων τεχνολογιών, το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου (ΕΚΤ), με θεσμικό ρόλο τη συλλογή, συσσώρευση, οργάνωση, τεκμηρίωση, διάχυση εντός και εκτός της χώρας και την ψηφιακή διατήρηση της επιστημονικής, τεχνολογικής και πολιτιστικής πληροφορίας που παράγεται στην Ελλάδα, καθώς και το Εθνικό Δίκτυο Υποδομών Τεχνολογίας και Έρευνας (ΕΔΥΤΕ) ΑΕ, το οποίο παρέχει δικτυακές και υπολογιστικές υπηρεσίες σε ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα, σε φορείς της εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων και σε φορείς του δημόσιου, ευρύτερου δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Το έτος 2020 ταξινομήθηκε στη γενική κυβέρνηση η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Κοινωνικής Ασφάλισης (ΗΔΙΚΑ) ΑΕ, η οποία υποστηρίζει την αποτελεσματική λειτουργία των φορέων κοινωνικής ασφάλισης και παροχής υγείας και την εξυπηρέτηση των πολιτών, μέσω της παροχής σύγχρονων ηλεκτρονικών υπηρεσιών, καθώς και το Ελληνικό Κέντρο Διαστήματος (ΕΛΚΕΔ), με βασικό σκοπό τη διαμόρφωση στρατηγικής στον τομέα του διαστήματος.

Οι εποπτευόμενοι φορείς του εν λόγω Υπουργείου προβλέπεται να εμφανίσουν το 2021 πλεόνασμα ύψους 0,4 εκατ. ευρώ.

Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές (ΑΔΑ)

Στο ισοζύγιο των νομικών προσώπων της Κεντρικής Κυβέρνησης συμπεριλαμβάνεται και το αποτέλεσμα των Ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών (ΑΔΑ) που έχουν νομική προσωπικότητα και είναι οι ακόλουθες:

Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (ΑΕΠΠ)

Η Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών έχει ως αποστολή την επίλυση των διαφορών που ανακύπτουν κατά το στάδιο που προηγείται της σύναψης των συμβάσεων δημοσίων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών ύστερα από την άσκηση προδικαστικής προσφυγής.

Ο προϋπολογισμός της Αρχής για το 2021 προβλέπεται να είναι ισοσκελισμένος.

Εθνική Αναλογιστική Αρχή (ΕΑΑ)

Η Εθνική Αναλογιστική Αρχή έχει ως βασική αποστολή την εξασφάλιση της βιωσιμότητας και της κοινωνικής ανταποδοτικότητας του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης. Στις αρμοδιότητές της συγκαταλέγονται η σύνταξη αναλογιστικών εκθέσεων αναφορικά με τη βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος, ο καθορισμός των προδιαγραφών των αναλογιστικών μελετών, ο έλεγχος της οικονομικής λειτουργίας και βιωσιμότητας των ταμείων επαγγελματικής ασφάλισης αναφορικά με το πρόγραμμα παροχών και επενδύσεων, καθώς και η γνωμοδότηση για ειδικότερα θέματα αναλογιστικής αποτίμησης ασφαλιστικών οργανισμών.

Για το έτος 2021 η Αρχή προβλέπεται να παρουσιάσει πλεόνασμα ύψους 0,6 εκατ. ευρώ.

Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ)

Η Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων αποτελεί τον εθνικό ρυθμιστή που εποπτεύει και ελέγχει την αγορά ηλεκτρονικών επικοινωνιών, στην οποία δραστηριοποιούνται οι εταιρείες σταθερής και κινητής τηλεφωνίας, ασύρματων επικοινωνιών και διαδικτύου, καθώς και την ταχυδρομική αγορά στην οποία δραστηριοποιούνται οι εταιρείες παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών και υπηρεσιών ταχυμεταφοράς. Επιπλέον, η Αρχή ασκεί αρμοδιότητες για τις συνθήκες ανταγωνισμού στις εν λόγω αγορές.

Για το έτος 2020 εκτιμάται ότι η Αρχή θα εμφανίσει έλλειμμα ύψους 11 εκατ. ευρώ, ενώ για το 2021 προβλέπεται θετικό αποτέλεσμα ύψους 1,7 εκατ. ευρώ. Η βελτίωση του αποτελέσματος της Αρχής οφείλεται κυρίως στην απόδοση χαμηλότερου μερίσματος στον κρατικό προϋπολογισμό.

Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ)

Η Ελληνική Στατιστική Αρχή έχει ως σκοπό τη συστηματική παραγωγή επίσημων στατιστικών, καθώς και τη διενέργεια επιστημονικών ερευνών και την κατάρτιση μελετών, οι οποίες αφορούν όλους τους τομείς της δραστηριότητας του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, υποστηρίζουν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, χάραξης και αξιολόγησης πολιτικών της Κυβέρνησης και των φορέων του Δημοσίου, υποβάλλονται σε διεθνείς φορείς σύμφωνα με τις υποχρεώσεις της χώρας και αφορούν στο γενικό κοινό ή σε κατηγορίες χρηστών στατιστικών στοιχείων στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό.

Ο προϋπολογισμός της Αρχής για το 2021 προβλέπεται να είναι ισοσκελισμένος.

Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο (ΕΔΣ)

Το Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο έχει ως κύριες αρμοδιότητες την αξιολόγηση των μακροοικονομικών προβλέψεων, στις οποίες βασίζονται το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής (ΜΠΔΣ) και ο ετήσιος Κρατικός Προϋπολογισμός, την αξιολόγηση της εφαρμογής των δημοσιονομικών κανόνων που ενσωματώνονται στο εθνικό πλαίσιο δημοσιονομικής διαχείρισης, καθώς επίσης και την παρακολούθηση ως προς τη συμμόρφωση με τους αριθμητικούς δημοσιονομικούς κανόνες.

Το 2021 προβλέπεται ισοσκελισμένος προϋπολογισμός για την Αρχή.

Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΑΑΔΗΣΥ)

Η Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων έχει ως βασικό σκοπό τη διασφάλιση της διαφάνειας, της αποτελεσματικότητας, της συνοχής και της εναρμόνισης των διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων με το εθνικό και το ευρωπαϊκό δίκαιο, τη διαρκή βελτίωση του νομικού πλαισίου των δημοσίων συμβάσεων, καθώς και τον έλεγχο της τήρησής του από το Δημόσιο και τις αναθέτουσες αρχές.

Ο προϋπολογισμός της Αρχής για το 2021 προβλέπεται να είναι ισοσκελισμένος.

Επιτροπή Ανταγωνισμού

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει ως βασική αποστολή τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της αγοράς και την εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού, που οδηγεί σε μείωση των τιμών, βελτίωση της ποιότητας και του εύρους των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, διεύρυνση των επιλογών για τους καταναλωτές και αύξηση της αγοραστικής τους δύναμης, καθώς και σε ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και σε ανάπτυξη της οικονομίας.

Για το 2021 η Αρχή προβλέπεται να εμφανίσει έλλειμμα ύψους 1 εκατ. ευρώ.

Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων (ΕΕΕΠ)

Η Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων έχει ως αποστολή τη ρύθμιση, την εποπτεία και τον έλεγχο των αγορών παροχής υπηρεσιών διεξαγωγής παιγνίων, τη μέριμνα για την προστασία των παικτών και του κοινωνικού συνόλου, ειδικότερα δε των ανηλίκων και των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού, καθώς και τον έλεγχο της απόδοσης των δημόσιων εσόδων.

Για το έτος 2021 η Αρχή προβλέπεται να παρουσιάσει έλλειμμα ύψους 4 εκατ. ευρώ.

Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ)

Η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας παρακολουθεί και εποπτεύει τη λειτουργία της αγοράς ενέργειας και γνωμοδοτεί στον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας και στις αρμόδιες αρχές για τη χορήγηση

αδειών στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και για τη λήψη των αναγκαίων μέτρων που αφορούν την τήρηση των κανόνων του ανταγωνισμού και την προστασία των καταναλωτών. Για το 2021 η Αρχή προβλέπεται να εμφανίσει πλεόνασμα ύψους 2 εκατ. ευρώ.

Ρυθμιστική Αρχή Λιμένων (ΡΑΛ)

Η Ρυθμιστική Αρχή Λιμένων έχει ως αποστολή την εποπτεία και τη διασφάλιση της νομιμότητας των σχέσεων μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων του εθνικού λιμενικού συστήματος, με έμφαση στην τήρηση της συμβατικής τάξης και την εφαρμογή της νομοθεσίας περί ελεύθερου ανταγωνισμού. Ο προϋπολογισμός της Αρχής για το 2021 προβλέπεται να είναι ισοσκελισμένος.

Πίνακας 3.19 Ισοζύγιο Ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών (ΑΔΑ) (σε εκατ. ευρώ)		
	2020 Εκτιμήσεις	2021 Προβλέψεις
Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών	0	0
Εθνική Αναλογιστική Αρχή	1	1
Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων	-11	2
Ελληνική Στατιστική Αρχή	22	0
Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο	0	0
Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων	0	0
Επιτροπή Ανταγωνισμού	0	-1
Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων	-4	-4
Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας	2	2
Ρυθμιστική Αρχή Λιμένων	0	0
Ισοζύγιο κατά ESA	9	-1

Ασφαλιστικό Κεφάλαιο Αλληλεγγύης Γενεών (ΑΚΑΓΕ)

Το ΑΚΑΓΕ συστάθηκε με το άρθρο 149 του ν. 3655/2008 με βασικό σκοπό τη δημιουργία αποθεματικών στο πλαίσιο της διασφάλισης των συντάξεων των νέων γενεών.

Οι πηγές εσόδων του ΑΚΑΓΕ είναι:

- η επιχορήγηση από τον Κρατικό Προϋπολογισμό,
- τα έσοδα από την Εισφορά Αλληλεγγύης Συνταξιούχων (ΕΑΣ) που προέρχονται από την κύρια και την επικουρική σύνταξη,
- η μεταβίβαση ποσών από τον ΕΦΚΑ ως αντιστάθμισμα της μείωσης των εσόδων του από την αλλαγή που επήλθε στον τρόπο υπολογισμού της Εισφοράς Αλληλεγγύης Συνταξιούχων με βάση τις διατάξεις του άρθρου 27 του ν. 4585/2018 και
- τα έσοδα από την απόδοση της περιουσίας του.

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του ΑΚΑΓΕ για το 2021 προβλέπεται να διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 1.539 εκατ. ευρώ, μειωμένο κατά 32 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων για το 2020. Η μεταβολή οφείλεται αφενός στη συνολική μείωση των εσόδων του κατά 68 εκατ. ευρώ και ειδικότερα:

- στη μείωση κατά 20 εκατ. ευρώ της κρατικής επιχορήγησης, η οποία ισούται με ποσοστό 4% επί των ετησίων συνολικών εσόδων από το ΦΠΑ (ν. 4254/2014),
- στη μείωση κατά 35 εκατ. ευρώ των εσόδων από τόκους και προσόδους κινητών αξιών και
- στη μείωση κατά 13 εκατ. ευρώ των μεταβιβάσεων από ΟΚΑ (ν. 4585/2018)

και αφετέρου στην αύξηση κατά 34 εκατ. ευρώ των εσόδων από την εισφορά αλληλεγγύης συνταξιούχων επί της κύριας και της επικουρικής σύνταξης.

Πίνακας 3.20 Προϋπολογισμός ΑΚΑΓΕ (σε εκατ. ευρώ)		
	2020 Εκτιμήσεις	2021 Προβλέψεις
Έσοδα	1.573	1.539
Εισφορά αλληλεγγύης συνταξιούχων (κύρια σύνταξη)	236	247
Εισφορά αλληλεγγύης συνταξιούχων (επικουρική σύνταξη)	124	147
Έσοδα από τόκους και προσόδους κινητών αξιών	215	180
Μεταβιβάσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό (ν. 4254/2014)	585	565
Μεταβιβάσεις από ΟΚΑ (ν. 4585/2018)	413	400
Δαπάνες	2	0
Μεταβιβάσεις για το Πρόγραμμα "Βοήθεια στο σπίτι"	2	0
Ισοζύγιο κατά ESA	1.571	1.539

5.2 Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί

Στον υποτομέα των νομικών προσώπων της Κεντρικής Κυβέρνησης περιλαμβάνονται και οι προϋπολογισμοί των επαναταξινομημένων Δημόσιων Επιχειρήσεων και Οργανισμών, του ΕΛΕΓΕΠ, καθώς και των πέντε (5) συμβάσεων παραχώρησης αυτοκινητοδρόμων. Οι φορείς αυτοί, ανά Υπουργείο, εμφανίζονται στον πίνακα 3.21.

Πίνακας 3.21 ΔΕΚΟ ανά Υπουργείο	
1	Προεδρία της Κυβέρνησης Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση (ΕΡΤ) ΑΕ
2	Υπουργείο Εθνικής Άμυνας Ελληνικά Άμυντικά Συστήματα (ΕΑΣ) ΑΒΕΕ
3	Υπουργείο Υγείας Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ)
4	Υπουργείο Οικονομικών Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία (ΕΑΒ) ΑΕ
5	Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛΓΑ) Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΟΠΕΚΕΠΕ) Ειδικός Λογαριασμός Εγγυήσεων Γεωργικών Προϊόντων (ΕΛΕΓΕΠ)
6	Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας Πράσινο Ταμείο
7	Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων Μονάδα Οργάνωσης της Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (ΜΟΔ) ΑΕ
8	Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ ΑΕ ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ ΑΕ ΟΣΕ ΑΕ ΕΡΓΟΣΕ ΑΕ Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών (ΟΑΣΑ) ΑΕ Οδικές Συγκοινωνίες (ΟΣΥ) ΑΕ Σταθερές Συγκοινωνίες (ΣΤΑΣΥ) ΑΕ Οργανισμός Συγκοινωνιακού Έργου Θεσσαλονίκης (ΟΣΕΘ) ΑΕ Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Θεσσαλονίκης (ΟΑΣΘ) υπό εκκαθάριση Συμβάσεις Παραχώρησης Αυτοκινητοδρόμων
9	Υπουργείο Τουρισμού Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ)
10	Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης Κοινωνία της Πληροφορίας (ΚΠ) ΑΕ

Στον πίνακα 3.22 αποτυπώνονται τα συνολικά οικονομικά μεγέθη των προϋπολογισμών των ανωτέρω φορέων για τα έτη 2020 και 2021, ενώ στον πίνακα 3.23 απεικονίζεται το ισοζύγιό τους ανά υπουργείο, σύμφωνα με την μεθοδολογία ESA.

Πίνακας 3.22 Προϋπολογισμός ΔΕΚΟ κατά ESA (σε εκατ. ευρώ)		
	2020 Εκτιμήσεις	2021 Προβλέψεις
Έσοδα	2.841	3.018
Έσοδα από πωλήσεις	836	1.071
Έσοδα από τόκους	100	87
Μεταβιβάσεις από Τακτικό Προϋπολογισμό	505	584
Μεταβιβάσεις από ΠΔΕ	567	775
Λοιπά έσοδα	833	501
Δαπάνες	2.337	2.838
Αμοιβές προσωπικού	583	599
Τόκοι	306	278
Δαπάνες επενδύσεων	463	678
Λοιπές δαπάνες	985	1.283
Ισοζύγιο (προ καταπτώσεων εγγυήσεων)	504	180
Λοιπές εθνολογιστικές προσαρμογές (καταπτώσεις εγγυήσεων*)	618	77
Ισοζύγιο κατά ESA (με καταπτώσεις εγγυήσεων)	1.122	257

* Οι καταπτώσεις εγγυήσεων είναι σε ακαθάριστη βάση.

Πίνακας 3.23 Ισοζύγιο ΔΕΚΟ ανά Υπουργείο κατά ESA (σε εκατ. ευρώ)		
	2020 Εκτιμήσεις	2021 Προβλέψεις
1 Προεδρία της Κυβέρνησης	-	8
Ισοζύγιο	-	8
Εθνικολογιστικές προσαρμογές	-	0
2 Υπουργείο Εθνικής Άμυνας	47	34
Ισοζύγιο	9	-2
Εθνικολογιστικές προσαρμογές	37	36
3 Υπουργείο Υγείας	9	1
Ισοζύγιο	9	1
Εθνικολογιστικές προσαρμογές	0	0
4 Υπουργείο Οικονομικών	19	1
Ισοζύγιο	19	1
Εθνικολογιστικές προσαρμογές	0	0
5 Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων	349	91
Ισοζύγιο	349	91
Εθνικολογιστικές προσαρμογές	0	0
6 Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας	240	172
Ισοζύγιο	240	172
Εθνικολογιστικές προσαρμογές	0	0
7 Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων	0	0
Ισοζύγιο	0	0
Εθνικολογιστικές προσαρμογές	0	0
8 Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών	448	-55
Ισοζύγιο	-133	-96
Εθνικολογιστικές προσαρμογές	581	41
9 Υπουργείο Τουρισμού	11	5
Ισοζύγιο	11	5
Εθνικολογιστικές προσαρμογές	0	0
10 Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης	0	0
Ισοζύγιο	0	0
Εθνικολογιστικές προσαρμογές	0	0
Σύνολο Υπουργείων κατά ESA (με καταπτώσεις εγγυήσεων)	1.122	257
Ισοζύγιο (προ καταπτώσεων εγγυήσεων)	504	180
Λοιπές εθνικολογιστικές προσαρμογές (καταπτώσεις εγγυήσεων)	618	77

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του ανωτέρω πίνακα 3.23 το ισοζύγιο των ΔΕΚΟ κατά ESA (με καταπτώσεις εγγυήσεων) στο έτος 2021, προβλέπεται σε πλεόνασμα ύψους 257 εκατ. ευρώ, έναντι εκτίμησης για πλεόνασμα ποσού 1.122 εκατ. ευρώ στο έτος 2020.

Η μείωση αυτή προκύπτει κυρίως από τη διαμόρφωση στο έτος 2021 του ποσού των καταπτώσεων εγγυήσεων σε ιδιαίτερα χαμηλότερα επίπεδα (77 εκατ. ευρώ στο έτος 2021, έναντι 618 εκατ. ευρώ στο έτος 2020), επίπτωση η οποία ωστόσο είναι ουδέτερη σε επίπεδο γενικής κυβέρνησης.

Κύριες πηγές εσόδων των ανωτέρω φορέων, αποτελούν τα έσοδα από πωλήσεις υπηρεσιών και οι επιχορηγήσεις του Κρατικού Προϋπολογισμού για την υλοποίηση επενδυτικών δαπανών, ιδιαίτερα στους τομείς των μεταφορών, των υποδομών, της πληροφορικής, των επικοινωνιών και των νέων τεχνολογιών.

Η ανάλυση των ΔΕΚΟ ανά Υπουργείο, έχει ως εξής:

- Στην Προεδρία της Κυβέρνησης ανήκει η εποπτεία της Ελληνικής Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης (ΕΡΤ ΑΕ), βασική αποστολή της οποίας είναι η ποιοτική και πολυδιάστατη ενημέρωση και ψυχαγωγία του κοινωνικού συνόλου, μέσω της συνεχούς αναβάθμισης του ραδιοτηλεοπτικού προγράμματος, με ελεύθερη πρόσβαση του περιεχομένου του σε όλες τις μορφές μετάδοσης, τόσο για το σύνολο της Επικράτειας όσο και για τον απόδημο ελληνισμό. Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα της ΕΡΤ για το έτος 2021 προβλέπεται θετικό στο ποσό των 8 εκατ. ευρώ, στο οποίο περιλαμβάνεται και απόδοση μερίσματος στο Ελληνικό Δημόσιο ποσού 16 εκατ. ευρώ. Η μείωση του αποτελέσμα-

τος στο έτος 2021 σε σχέση με το έτος 2020, κατά το οποίο υπαγόταν στο Υπουργείο Οικονομικών, με εκτιμώμενο αποτέλεσμα ποσού 40 εκατ. ευρώ, οφείλεται κυρίως στις αυξημένες δαπάνες που προβλέπονται για την ανάπτυξη του ενημερωτικού και ψυχαγωγικού προγράμματος.

- Στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας περιλαμβάνεται η εταιρεία Ελληνικά Αμυντικά Συστήματα (ΕΑΣ) ΑΒΕΕ, το δημοσιονομικό αποτέλεσμα της οποίας προβλέπεται θετικό στα 34 εκατ. ευρώ στο έτος 2021, έναντι του ποσού των 47 εκατ. ευρώ στο έτος 2020.
- Στο Υπουργείο Υγείας εποπτευόμενη ΔΕΚΟ είναι ο Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ), σκοπός του οποίου είναι η παροχή υπηρεσιών για την προστασία και τη βελτίωση της υγείας και την αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης του πληθυσμού, ενισχύοντας την ικανότητα του Εθνικού Συστήματος Υγείας, με στόχο την αποτελεσματική αντιμετώπιση των απειλών από μεταδιδόμενα νοσήματα. Για το έτος 2021 προβλέπεται πλεόνασμα ποσού 1 εκατ. ευρώ, έναντι 9 εκατ. ευρώ στο έτος 2020.
- Στο Υπουργείο Οικονομικών εποπτευόμενος φορέας είναι η Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία (ΕΑΒ) ΑΕ, με θετικό αποτέλεσμα στο έτος 2021 ποσού 1 εκατ. ευρώ, έναντι εκτιμώμενου αρνητικού αποτελέσματος ποσού 21 εκατ. ευρώ στο έτος 2020. Σημειώνεται ότι μέχρι το έτος 2020 υπαγόταν στο Υπουργείο Οικονομικών και η Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση (ΕΡΤ) ΑΕ, με εκτιμώμενο αποτέλεσμα ποσού 40 εκατ. ευρώ, ενώ από το έτος 2021 ο εν λόγω φορέας ανήκει στην εποπτεία της Προεδρίας της Κυβέρνησης.
- Στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων υπάγονται ο Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛΓΑ), ο οποίος αποτελεί κεντρικό φορέα ασφαλιστικής κάλυψης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην Ελλάδα, ο Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΟΠΕΚΕΠΕ), με σκοπό τη διαχείριση των εισροών από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ), το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ), καθώς και ο Ειδικός Λογαριασμός Εγγυήσεων Γεωργικών Προϊόντων (ΕΛΕΓΕΠ). Στη διαμόρφωση του δημοσιονομικού αποτελέσματος σε χαμηλότερο επίπεδο στο έτος 2021 έναντι του έτους 2020, συνετέλεσε ιδιαίτερα το αποτέλεσμα του ΕΛΕΓΕΠ.
- Στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας περιλαμβάνεται ο φορέας «Πράσινο Ταμείο», τα έσοδα του οποίου προέρχονται κυρίως από τη ρύθμιση αυθαιρέτων κτισμάτων, τα τέλη διαδικασιών περιβαλλοντικής αδειοδότησης, τα πρόστιμα από παραβάσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, καθώς και τα έσοδα από πρόστιμα που επιβάλλονται στους παραβάτες της δασικής νομοθεσίας. Το αποτέλεσμα του Πράσινου Ταμείου στο έτος 2021 προβλέπεται να διαμορφωθεί στο ποσό των 171,8 εκατ. ευρώ και είναι μειωμένο σε σχέση με τις εκτιμήσεις του έτους 2020, λόγω της προβλεπόμενης αύξησης των προγραμμάτων που χρηματοδοτεί ο εν λόγω φορέας, με σκοπό την ενίσχυση της ανάπτυξης μέσω δράσεων για την προστασία του περιβάλλοντος.
- Στην εποπτεία του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων υπάγεται η Μονάδα Οργάνωσης της Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (ΜΟΔ) ΑΕ, με αποστολή τη στήριξη και ενίσχυση της Δημόσιας Διοίκησης για την αποτελεσματική διαχείριση και εφαρμογή των συγχρηματοδοτούμενων από την Ευρωπαϊκή Ένωση Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, καλύπτοντας κυρίως ανάγκες σε εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό, συστήματα, εργαλεία και διαδικασίες, μεταφορά τεχνογνωσίας και υλικοτεχνική υποδομή. Ο προϋπολογισμός της ΜΟΔ ΑΕ προβλέπεται να είναι ισοσκελισμένος στο έτος 2021.
- Στο Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών περιλαμβάνονται οι φορείς ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ ΑΕ, ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ ΑΕ, Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδος (ΟΣΕ) ΑΕ, ΕΡΓΟΣΕ ΑΕ, Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών (ΟΑΣΑ) ΑΕ, Οδικές Συγκοινωνίες (ΟΣΥ) ΑΕ, Σταθερές Συγκοινωνίες (ΣΤΑΣΥ) ΑΕ, Οργανισμός Συγκοινωνιακού Έργου Θεσσαλονίκης (ΟΣΕΘ) ΑΕ, Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Θεσσαλονίκης (ΟΑΣΘ) - υπό εκκαθάριση, καθώς και οι συμβάσεις παραχώρησης πέντε (5) αυτοκινητοδρόμων. Το ισοζύγιο των φορέων του εν λόγω Υπουργείου στο

έτος 2021 προβλέπεται αρνητικό ύψους 55 εκατ. ευρώ, έναντι εκτιμώμενου πλεονάσματος 448 εκατ. ευρώ στο έτος 2020. Κύριος λόγος είναι οι μειωμένες μεταβιβάσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό για καταπτώσεις εγγυήσεων της ΟΣΕ ΑΕ, ωστόσο η σχετική επίπτωση είναι ουδέτερη σε επίπεδο γενικής κυβέρνησης.

- Στο Υπουργείο Τουρισμού περιλαμβάνεται ο εποπτευόμενος φορέας Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ), κυριότερη δράση του οποίου αποτελεί η διαφήμιση και η προβολή της χώρας ως σημαντικού τουριστικού προορισμού. Τα έσοδα του ΕΟΤ προέρχονται κυρίως από την απόδοση ποσοστού επί των μικτών κερδών του Δημοσίου, των Καζίνο Κέρκυρας και Πάρνηθας, καθώς και από την ενίσχυσή του από τον Κρατικό Προϋπολογισμό για την κάλυψη τόσο των λειτουργικών όσο και των επενδυτικών δαπανών, συμπεριλαμβανομένης και της αναφερόμενης ανωτέρω κύριας δραστηριότητας. Η οικονομική επίδοση του οργανισμού για το έτος 2020 εκτιμάται να διαμορφωθεί στο ποσό των 11 εκατ. ευρώ, ενώ για το έτος 2021 προβλέπεται να διαμορφωθεί στο ποσό των 5 εκατ. ευρώ.
- Τέλος, στο Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης περιλαμβάνεται η Κοινωνία της Πληροφορίας (ΚτΠ) ΑΕ, η οποία αναμένεται να διαδραματίσει στο έτος 2021 όσο και κατά τα επόμενα έτη έναν ιδιαίτερα σημαντικό και κρίσιμο ρόλο για την επιτυχή εφαρμογή του «Ψηφιακού Μετασχηματισμού» της Δημόσιας Διοίκησης, μέσω της διαχείρισης και εκτέλεσης μεγάλης κλίμακας δράσεων και έργων, που αφορούν στην υλοποίηση του ενιαίου δικτύου «ΣΥΖΕΥΞΙΣ II». Το επενδυτικό πρόγραμμα της εταιρείας χρηματοδοτείται από πόρους του Κρατικού Προϋπολογισμού. Το αποτέλεσμα του προϋπολογισμού της στο έτος 2021 αναμένεται ισοσκελισμένο.

5.3 Νοσοκομεία – Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας (ΠΦΥ)

Κατά το τρέχον έτος ο τομέας της υγείας, εν μέσω της πανδημίας Covid-19 αντιμετωπίζει πρωτοφανείς προκλήσεις, γεγονός που καθιστά αναγκαία τη στήριξη και θωράκιση της λειτουργίας του τόσο σε επιχειρησιακό επίπεδο όσο και σε επίπεδο χρηματοδότησης. Παράλληλα συνεχίζονται οι προσπάθειες για την υλοποίηση διαρθρωτικών παρεμβάσεων με στόχο τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους ασφαλισμένους και τους ανασφάλιστους πολίτες.

Οι μεταρρυθμιστικές δράσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη αφορούν κυρίως:

- την αποδοτικότερη παρακολούθηση και διαχείριση αποθηκών και παρακαταθηκών,
- τον μετασχηματισμό του πλαισίου προμηθειών των νοσοκομείων,
- την ενεργειακή αναβάθμιση νοσοκομείων, καθώς και την αποδοτικότερη διαχείριση μολυσματικών αποβλήτων.

Τα δημόσια νοσοκομεία και το σύστημα Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας (ΠΦΥ) εκτιμάται ότι στο τέλος του 2020 θα παρουσιάσουν αρνητικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα ύψους 70 εκατ. ευρώ. Τα έξοδα της τρέχουσας χρήσης αποτυπώνουν τη σημαντική ενίσχυση των νοσοκομείων-ΠΦΥ σε προσωπικό, εξοπλισμό και υγειονομικό υλικό για την αντιμετώπιση των αυξημένων αναγκών στις υγειονομικές μονάδες λόγω της ενσκήψασας πανδημίας. Οι έκτακτοι αυτοί παράγοντες αναμένεται να επηρεάσουν εν μέρει, αλλά σε μικρότερο βαθμό και το επόμενο έτος. Για τη χρηματοδότηση των επιτακτικών αυτών αναγκών αυξήθηκαν σημαντικά και οι μεταβιβάσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό σε σχέση με το 2019.

Για το έτος 2021 προβλέπεται αρνητικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα ύψους 14 εκατ. ευρώ, βελτιωμένο κατά 56 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων για το έτος 2020.

Η εκτίμηση των πληρωμών για το 2021 στον ακόλουθο πίνακα σε σχέση με τα έξοδα (σε δεδουλευμένη βάση) είναι προσauξημένη κατά το ποσό των απλήρωτων υποχρεώσεων παρελθόντων οικονομικών ετών (σε καθαρή/net βάση) ύψους 450 εκατ. ευρώ περίπου, προκειμένου να γίνουν οι αναλήψεις και οι πληρωμές τους εντός του έτους, σύμφωνα με τις δημοσιολογιστικές διατάξεις, λαμβάνοντας υπόψη και τη δέσμευση της χώρας στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας για ελαχιστοποίηση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων μέχρι τα μέσα του 2021.

Τέλος, σημειώνεται ότι το επιτρεπόμενο όριο της φαρμακευτικής δαπάνης των δημόσιων νοσοκομείων σε δεδουλευμένη βάση για το έτος 2021 παραμένει στα ίδια επίπεδα με το 2020 και διαμορφώνεται σε 528 εκατ. ευρώ. Από το επίπεδο αυτό και πέρα ενεργοποιείται ο μηχανισμός αυτόματης επιστροφής (clawback).

Πίνακας 3.24 Ταμειακοί προϋπολογισμοί Νοσοκομείων και ΠΦΥ (σε εκατ. ευρώ)		
	2020 Εκτιμήσεις	2021 Προβλέψεις
I. Νοσοκομεία		
Έσοδα	2.675	2.765
Ίδια έσοδα	192	206
Μεταβιβάσεις από τακτικό προϋπολογισμό	1.236	1.310
Μεταβιβάσεις από φορείς κοινωνικής ασφάλισης	888	888
Μεταβιβάσεις από ΠΔΕ	62	64
Αντικριζόμενα έσοδα	297	298
Δαπάνες	2.846	3.199
Αγαθά	1.324	1.456
Δαπάνες προσωπικού	599	658
Υπηρεσίες	564	723
Δαπάνες για επενδύσεις	62	64
Αντικριζόμενα έξοδα	297	298
Ταμειακό Ισοζύγιο	-171	-434
Εθνικολογιστικές προσαρμογές	67	405
Ισοζύγιο κατά ESA	-104	-28
II. Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας (ΠΦΥ)		
Έσοδα	342	248
Ίδια έσοδα	29	32
Μεταβιβάσεις από τακτικό προϋπολογισμό	249	152
Μεταβιβάσεις από φορείς κοινωνικής ασφάλισης	0	0
Μεταβιβάσεις από ΠΔΕ	38	38
Αντικριζόμενα έσοδα	26	26
Δαπάνες	307	289
Αγαθά	100	82
Δαπάνες προσωπικού	49	49
Υπηρεσίες	94	94
Δαπάνες για επενδύσεις	38	38
Αντικριζόμενα έξοδα	26	26
Ταμειακό Ισοζύγιο	34	-41
Εθνικολογιστικές προσαρμογές	-1	55
Ισοζύγιο κατά ESA	33	14
Νοσοκομεία και ΠΦΥ συγκεντρωτικά (I+II)		
Έσοδα	3.017	3.014
Ίδια έσοδα	221	238
Μεταβιβάσεις από τακτικό προϋπολογισμό	1.484	1.462
Μεταβιβάσεις από φορείς κοινωνικής ασφάλισης	888	888
Μεταβιβάσεις από ΠΔΕ	100	102
Αντικριζόμενα έσοδα	323	324
Δαπάνες	3.153	3.488
Αγαθά	1.424	1.538
Δαπάνες προσωπικού	648	707
Υπηρεσίες	658	817
Δαπάνες για επενδύσεις	100	102
Αντικριζόμενα έξοδα	323	324
Ταμειακό Ισοζύγιο	-136	-474
Εθνικολογιστικές προσαρμογές	66	460
Ισοζύγιο κατά ESA	-70	-14

6. Κοινωνικός προϋπολογισμός

Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης

Το ισοζύγιο των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (Ασφαλιστικά Ταμεία, ΟΑΕΔ, ΕΟΠΥΥ, ΟΠΕΚΑ και ΝΑΤ) για το 2021 προβλέπεται να διαμορφωθεί κατά ΕΣΑ σε πλεόνασμα ύψους 754 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας βελτίωση κατά 578 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2020.

Ασφαλιστικά Ταμεία

Το ισοζύγιο των ασφαλιστικών ταμείων κατά ΕΣΑ για το 2021 προβλέπεται να παρουσιάσει πλεόνασμα ύψους 418 εκατ. ευρώ, μειωμένο κατά 283 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων για το οικονομικό έτος 2020.

Ειδικότερα, στο σκέλος των εσόδων εκτιμάται ότι θα σημειωθεί μείωση ύψους 1.085 εκατ. ευρώ, γεγονός που οφείλεται κατά κύριο λόγο στη μείωση της κρατικής χρηματοδότησης κατά 1.978 εκατ. ευρώ, δεδομένου ότι εντός του 2020 ο e-ΕΦΚΑ επιχορηγήθηκε με το ποσό των 1.400 εκατ. ευρώ για την εφάπαξ καταβολή των αναδρομικών των συντάξεων. Επιπλέον, μειωμένες κατά 632 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2020 αναμένεται να είναι και οι έκτακτες μεταβιβάσεις που λαμβάνει ο e-ΕΦΚΑ για την κάλυψη των ασφαλιστικών εισφορών των εργαζομένων που πλήττονται από την πανδημία Covid-19, λόγω της ανάγκης εφαρμογής λιγότερων μέτρων ανάσχεσης της πανδημίας εντός του 2021.

Αντίθετα, εκτιμάται ότι οι ασφαλιστικές εισφορές, συμπεριλαμβανομένων των εσόδων από ρυθμίσεις οφειλών, θα είναι αυξημένες κατά 1.088 εκατ. ευρώ, ενόψει της αναμενόμενης επανεκκίνησης της οικονομικής δραστηριότητας και της ενίσχυσης της απασχόλησης.

Οι δαπάνες εκτιμάται ότι το 2021 θα παρουσιάσουν μείωση κατά 1.046 εκατ. ευρώ σε σχέση με το τρέχον έτος, απεικονίζοντας από τη μία τις μειωμένες μεταβιβάσεις προς τρίτους λόγω της καταβολής των αναδρομικών των συντάξεων εντός του 2020 και από την άλλη την αύξηση της συνταξιοδοτικής δαπάνης κατά 499 εκατ. ευρώ, η οποία κυρίως οφείλεται στην εκκαθάριση εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης εντός του 2021.

Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ)

Το ισοζύγιο του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) για το 2021 εκτιμάται ότι θα ανέλθει σε πλεόνασμα ύψους 91 εκατ. ευρώ, έναντι της εκτίμησης για έλλειμμα ύψους 720 εκατ. ευρώ το 2020, παρουσιάζοντας βελτίωση κατά 811 εκατ. ευρώ.

Το έλλειμμα για το 2020 οφείλεται στην υλοποίηση και χρηματοδότηση παρεμβάσεων για την προστασία των ανέργων που επλήγησαν από την πανδημία Covid-19 εκτιμώμενου ύψους 932 εκατ. ευρώ.

Ως προς το σκέλος των εσόδων, οι ασφαλιστικές εισφορές για το 2021, συμπεριλαμβανομένων των εσόδων από τη ρύθμιση οφειλών, αναμένεται να είναι μειωμένες κατά 650 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2020. Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στην εφαρμογή από 1/1/2021 του μέτρου της μείωσης κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες των ασφαλιστικών εισφορών των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα με συνολικό κόστος 816 εκατ. ευρώ (συμπεριλαμβανομένης και της απώλειας στον e-ΕΦΚΑ), στο πλαίσιο των παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας Covid-19.

Για την αναπλήρωση των εσόδων αυτών, έχει προβλεφθεί στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Εργασίας & Κοινωνικών Υποθέσεων έτους 2021 ισόποση (816 εκατ. ευρώ) μεταβίβαση προς τους Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης και ειδικότερα: το ποσό των 571,2 εκατ. ευρώ θα δοθεί ως επιχορήγηση προς τον ΟΑΕΔ, καλύπτοντας την καθαρή απώλεια εσόδων για τον Οργανισμό, ενώ ποσό ύψους 244,8 εκατ. ευρώ που θα έπρεπε να επιστραφεί από τον ΟΑΕΔ στον e-ΕΦΚΑ ως κοινωνικός πόρος του άρθρου 42 του ν. 3863/10 θα δοθεί απευθείας ως επιχορήγηση στον e-ΕΦΚΑ.

Στο σκέλος των δαπανών προβλέπεται ότι θα παρουσιαστεί μείωση κατά 972 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2020, κυρίως λόγω της ανάγκης εφαρμογής λιγότερων μέτρων στήριξης των ανέργων εντός του 2021 εξαιτίας της αναμενόμενης ανάσχεσης της πανδημίας. Εκτιμάται ωστόσο ότι η δαπάνη για την εφαρμογή ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης θα είναι αυξημένη κατά 47 εκατ. ευρώ.

Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (ΕΟΠΥΥ)

Το ισοζύγιο του ΕΟΠΥΥ για το οικονομικό έτος 2020 εκτιμάται ότι θα ανέλθει σε πλεόνασμα ύψους 263 εκατ. ευρώ, ενώ για το 2021 προβλέπεται να διαμορφωθεί στα 248 εκατ. ευρώ.

Τα έσοδα του φορέα εκτιμάται ότι θα παρουσιάσουν μείωση κατά 57 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2020. Η μεταβολή αυτή οφείλεται από τη μία στην αναμενόμενη αύξηση των εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές, συμπεριλαμβανομένων των εσόδων από ρυθμίσεις οφειλών, κατά 255 εκατ. ευρώ ως αποτέλεσμα της επανεκκίνησης της οικονομικής δραστηριότητας και της ενίσχυσης της απασχόλησης και από την άλλη στη μείωση των μεταβιβάσεων από το κράτος κατά 308 εκατ. ευρώ.

Ειδικότερα, εκτιμάται ότι το ύψος των πρόσθετων επιχορηγήσεων που θα εισπράξει ο ΕΟΠΥΥ εντός του 2020 θα ανέλθει σε 500 εκατ. ευρώ περίπου, γεγονός που οφείλεται στην ανάγκη αποκατάστασης της απαιτούμενης ταμειακής ρευστότητας που προκλήθηκε από τη μείωση των εσόδων του από ασφαλιστικές εισφορές εν μέσω πανδημίας, στην εξαίρεση από το όριο της φαρμακευτικής δαπάνης της δαπάνης των εμβολίων που εντάσσονται στο πρόγραμμα εθνικού εμβολιασμού με δημοσιονομικό κόστος 100 εκατ. ευρώ για το 2020 και την κάλυψη της δαπάνης συμψηφισμού του clawback της φαρμακευτικής δαπάνης με ποσοστά επί των δαπανών έρευνας και ανάπτυξης (άρθρο 11 του ν. 4052/2012, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει).

Για το 2021, η επιχορήγηση του ΕΟΠΥΥ εκτιμάται ότι θα ανέλθει σε 300 εκατ. ευρώ, προκειμένου να καλυφθεί η εξαίρεση από το όριο της φαρμακευτικής δαπάνης της δαπάνης των εμβολίων που εντάσσονται στο πρόγραμμα εθνικού εμβολιασμού με δημοσιονομικό κόστος 170 εκατ. ευρώ.

Παράλληλα, επισημαίνεται η συνεχιζόμενη προσπάθεια μείωσης του ύψους των απλήρωτων υποχρεώσεων του Οργανισμού προς τρίτους, μέσω της επιτάχυνσης των πληρωμών από τα ταμειακά διαθέσιμα και του συμψηφισμού υποχρεώσεων με οφειλόμενα ποσά από τους μηχανισμούς αυτόματων επιστροφών και εκπτώσεων (clawback και rebate).

Τέλος, σημειώνεται ότι τα επιτρεπόμενα όρια της φαρμακευτικής δαπάνης και της δαπάνης των παρόχων υγείας σε δεδουλευμένη βάση για το έτος 2021 παραμένουν σταθερά σε σχέση με το 2020 και διαμορφώνονται σε 2.088 εκατ. ευρώ (εκ των οποίων 87 εκατ. ευρώ για τη νοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη και 2.001 εκατ. ευρώ για τη λοιπή φαρμακευτική δαπάνη του ΕΟΠΥΥ) και 1.553 εκατ. ευρώ αντίστοιχα.

ΟΠΕΚΑ – ΝΑΤ

Το ισοζύγιο του Οργανισμού Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ) και του Ναυτικού Απομαχικού Ταμείου (ΝΑΤ) για το οικονομικό έτος 2020 εμφανίζεται αρνητικό κατά 68 εκατ. ευρώ, λόγω κάλυψης της δαπάνης σχολικών γευμάτων από επιχορηγήσεις προηγούμενων ετών προς τον Οργανισμό. Για το 2021 προβλέπεται ότι το ισοζύγιο θα είναι αρνητικό κατά 4 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας βελτίωση ύψους 64 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2020.

Για το 2021 προβλέπεται η συνέχιση της καταβολής των προνοιακών παροχών και οικονομικών ενισχύσεων που έχουν ήδη νομοθετηθεί και υλοποιούνται, όπως:

- η παροχή σε ανασφάλιστους υπερήλικες,
- το επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης ανασφάλιστων υπερηλίκων,
- το επίδομα παιδιού,

- το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα,
- η επιδότηση στέγασης,
- οι προνοιακές παροχές σε χρήμα σε άτομα με αναπηρία,
- η χορήγηση επιδόματος ύψους 2.000 ευρώ για κάθε νέο παιδί που γεννιέται και
- λοιπά προγράμματα και δράσεις που αφορούν προνοιακές πολιτικές.

Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο των παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας Covid-19 στην ελληνική οικονομία, προβλέπεται η υλοποίηση του Προγράμματος «ΓΕΦΥΡΑ» που αφορά στην επιδότηση της πρώτης κατοικίας για δανειολήπτες που επλήγησαν από την πανδημία ύψους 108 και 280 εκατ. ευρώ για τα έτη 2020 και 2021 αντίστοιχα, ενώ παράλληλα ο ΟΠΕΚΑ αναλαμβάνει την καταβολή του επιδόματος στέγασης που θεσπίζει ο κώδικας διευθέτησης οφειλών και παροχής δεύτερης ευκαιρίας σε δανειολήπτες, με δημοσιονομικό κόστος 100 εκατ. ευρώ για το 2021.

Πίνακας 3.25 Προϋπολογισμοί Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (σε εκατ. ευρώ)		
	2020 Εκτιμήσεις	2021 Προβλέψεις
Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης		
α) Ασφαλιστικά Ταμεία		
Έσοδα	43.731	42.646
Ασφαλιστικές εισφορές	13.001	13.927
Ρύθμιση οφειλών	1.032	1.194
Μεταβιβάσεις από ΑΚΑΓΕ	0	0
Κοινωνικοί πόροι	591	393
Μεταβιβάσεις από τακτικό προϋπολογισμό ⁽¹⁾	16.838	14.860
Αντικριζόμενα έσοδα		
Απόδοση περιουσίας	1.108	1.108
Εισπράξεις υπέρ Δημοσίου και τρίτων	11.015	11.043
Λοιπά έσοδα	146	121
Δαπάνες	43.298	42.252
Συντάξεις	28.736	29.235
Κύριας ασφάλισης	24.825	25.451
Επικουρικής ασφάλισης	3.911	3.784
Λοιπές παροχές ασθένειας	216	216
Προνοιακές παροχές	807	633
Λοιπές μεταβιβάσεις σε τρίτους	2.027	610
Απόδοση εισπράξεων τρίτων	11.015	11.043
Λοιπές δαπάνες	334	340
Δαπάνες προσωπικού	294	316
Ταμειακό ισοζύγιο	432	393
Εθνικολογιστικές προσαρμογές	269	25
Ισοζύγιο κατά ESA	701	418
β) ΟΑΕΔ		
Έσοδα	2.824	2.664
Ασφαλιστικές εισφορές	1.677	998
Ρύθμιση οφειλών	185	214
Μεταβιβάσεις από τακτικό προϋπολογισμό	585	1.076
Μεταβιβάσεις από ΠΔΕ	150	150
Απόδοση περιουσίας	71	71
Εισπράξεις υπέρ Δημοσίου και τρίτων	98	98
Λοιπά έσοδα	58	58
Δαπάνες	3.544	2.573
Επιδόματα ανεργίας	2.148	1.328
Προγράμματα απασχόλησης	453	500
Λοιπές προνοιακές παροχές	111	104
Μεταβιβάσεις στο ΙΚΑ	511	313
Απόδοση εισπράξεων τρίτων	98	98
Δαπάνες προσωπικού	99	106
Επενδυτικές δαπάνες	12	12
Λοιπές δαπάνες	112	112
Ταμειακό ισοζύγιο	-720	91
Εθνικολογιστικές προσαρμογές	0	0
Ισοζύγιο κατά ESA	-720	91

**Πίνακας 3.25 Προϋπολογισμοί Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης
(σε εκατ. ευρώ)**

	2020 Εκτιμήσεις	2021 Προβλέψεις
γ) ΕΟΠΥΥ		
Έσοδα	5.566	5.509
Ασφαλιστικές εισφορές	4.144	4.363
Ρύθμιση οφειλών	229	265
Μεταβιβάσεις από τακτικό προϋπολογισμό	608	300
Μεταβιβάσεις από φορείς κοινωνικής ασφάλισης	215	230
Απόδοση περιουσίας	95	70
Εισπράξεις υπέρ Δημοσίου και τρίτων	260	260
Λοιπά έσοδα	15	20
Δαπάνες	5.852	5.610
Φαρμακευτική δαπάνη	2.488	2.358
Λοιπές παροχές ασθένειας	2.030	1.934
Απόδοση εισπράξεων τρίτων	260	260
Δαπάνες προσωπικού	41	44
Λοιπές δαπάνες	115	114
Μεταβιβάσεις προς φορείς Γενικής Κυβέρνησης <i>εκ των οποίων σε νοσοκομεία</i>	919 888	900 888
Ταμειακό ισοζύγιο	-287	-102
Εθνικολογιστικές προσαρμογές	550	350
Ισοζύγιο κατά ESA	263	248
δ) ΟΠΕΚΑ, NAT (μη ασφαλιστικές αρμοδιότητες)		
Έσοδα	3.555	4.186
Ασφαλιστικές εισφορές	6	6
Απόδοση περιουσίας	14	14
Μεταβιβάσεις από τακτικό προϋπολογισμό	3.385	4.017
Εισπράξεις υπέρ Δημοσίου και τρίτων	150	150
Δαπάνες	3.623	4.190
Παροχές σε ανασφάλιστους υπερέλικες	145	145
Οικογενειακά επιδόματα	1.065	1.153
Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα	672	767
Επιδόματα ΑμΕΑ	816	825
Επιδότηση της πρώτης κατοικίας για δανειολήπτες που επλήγησαν από την πανδημία Covid-19 (Πρόγραμμα Γέφυρα)	108	280
Σχολικά γεύματα	60	74
Επίδομα γέννησης	125	170
Στεγαστικό Επίδομα	360	402
Κώδικας Διευθέτησης Οφειλών και παροχής δεύτερης ευκαιρίας σε δανειολήπτες	0	100
Λοιπά προγράμματα	97	99
Απόδοση εισπράξεων τρίτων	150	150
Δαπάνες προσωπικού	12	12
Λοιπές δαπάνες	13	13
Ταμειακό ισοζύγιο	-68	-4
Εθνικολογιστικές προσαρμογές	0	0
Ισοζύγιο κατά ESA	-68	-4
Συνολικό ταμειακό ισοζύγιο ΟΚΑ	-643	379
Εθνικολογιστικές προσαρμογές	819	375
Συνολικό ισοζύγιο ΟΚΑ κατά ESA	176	754

Περαιτέρω αναμένεται να εφαρμοστούν δράσεις και πολιτικές από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων που παρουσιάζονται αναλυτικά παρακάτω:

α) Κοινωνική Ασφάλιση (Ασφαλιστικά Ταμεία)

Κατά το έτος 2021 υλοποιούνται σε εφαρμογή του ν. 4670/2020 σημαντικές τομές στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης με την ψηφιοποίηση και ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών του ασφαλιστικού / συνταξιοδοτικού συστήματος προς τους πολίτες.

Το πληροφοριακό σύστημα «ΑΤΛΑΣ» αποτελεί μια σημαντική μεταρρύθμιση στο σύστημα με άμεση αντανάκλαση στις παρεχόμενες υπηρεσίες στον πολίτη. Μια γραφειοκρατική, χρονοβόρα και δαδωδής διαδικασία που αποτελούσε το μεγαλύτερο πρόβλημα εδώ και δεκαετίες για όλους τους ασφα-

λισμένους που ολοκληρώνουν τον εργασιακό τους βίο και την κοινωνική ασφάλιση, αλλάζει. Με την αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογικών εργαλείων, η διαδικασία απονομής σύνταξης μετασχηματίζεται και αντικαθίσταται από την ψηφιακή απονομή σύνταξης μέσω της πλατφόρμας "ΑΤΛΑΣ", ελαχιστοποιώντας τον χρόνο απονομής χωρίς να απαιτείται η εμπλοκή των δικαιούχων/συνταξιούχων στη διαδικασία.

Η παραγωγική λειτουργία της ψηφιακής απονομής σύνταξης ξεκίνησε το 2020 με στόχο έως το τέλος του 2021 να απονέμεται ψηφιακά το 85% των υποβαλλόμενων αιτήσεων συνταξιοδότησης. Παράλληλα, θεσπίζεται μια νέα πρωτοβουλία, η υποχρεωτική, περιοδική δημοσίευση της έκθεσης «ΑΤΛΑΣ», με την οποία παρουσιάζονται κρίσιμα και σημαντικά στοιχεία του ασφαλιστικού συστήματος και του e-ΕΦΚΑ που μέχρι τώρα αποτελούσαν μόνιμο πεδίο αμφισβητήσεων, πολιτικών διενέξεων και κοινοβουλευτικού ελέγχου. Στόχος της καινοτομίας αυτής είναι η διαφανής απεικόνιση του ασφαλιστικού συστήματος και η αξιόπιστη ενημέρωση των μελλοντικών συνταξιούχων, της πορείας ολοκλήρωσης των εκκρεμών συντάξεων και της προόδου του ψηφιακού μετασχηματισμού της διαδικασίας απονομής συντάξεων.

Σημαντική επίσης μεταρρύθμιση που σχεδιάζεται το 2021 στο ασφαλιστικό σύστημα είναι η μετάβαση από το διανεμητικό στο κεφαλαιοποιητικό σύστημα επικουρικής ασφάλισης. Με τη θέσπιση επικουρικής ασφάλισης κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα επιδιώκεται η άμβλυνση του δημογραφικού και των δημοσιονομικών κινδύνων, δημιουργείται εθνική αποταμίευση και ενισχύονται οι εγχώριες επενδύσεις προς όφελος της οικονομικής μεγέθυνσης.

Για τη στήριξη της οικονομίας και την ενίσχυση της απασχόλησης εφαρμόζεται μέσα στο 2021 η περαιτέρω μείωση των ασφαλιστικών εισφορών για τον ιδιωτικό τομέα, κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες. Συνυπολογίζοντας την ήδη εφαρμοσθείσα μείωση από το β' εξάμηνο του 2020 κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες οι ασφαλιστικές εισφορές στη μισθωτή εργασία μειώνονται σωρευτικά κατά 3,90 ποσοστιαίες μονάδες (από 40,56% σε 36,66%). Η μείωση του μη μισθολογικού κόστους μέσω της μείωσης των ασφαλιστικών εισφορών αναμένεται να επιδράσει θετικά στην απασχόληση, αυξάνοντας τα κίνητρα για προσλήψεις και μειώνοντας αντίστοιχα τα κίνητρα για αδήλωτη απασχόληση και τονώνοντας το διαθέσιμο εισόδημα των μισθωτών. Η προγραμματιζόμενη μείωση των εισφορών εφαρμόζεται στις εισφορές υπέρ τρίτων και δεν θίγει τις ανταποδοτικές εισφορές κύριας και επικουρικής ασφάλισης.

Στον προϋπολογισμό του 2021 έχει ενσωματωθεί η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών. Για την κάλυψη της απώλειας εσόδων που δημιουργείται στον ΟΑΕΔ και στον e-ΕΦΚΑ έχει αντίστοιχα αυξηθεί η κρατική επιχορήγηση.

β) Αγορά εργασίας

Στον τομέα της αγοράς εργασίας δημιουργούνται νέες προοπτικές για τους εργαζόμενους με σαφές και σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο εργασιακών σχέσεων.

Το νέο εργασιακό θεσμικό πλαίσιο εκσυγχρονίζει τους θεσμούς στην αγορά εργασίας, υποστηρίζει την παραγωγικότητα, την καινοτομία και την εξωστρέφεια. ενώ συμβάλλει στη διαμόρφωση φιλικού, επενδυτικού περιβάλλοντος, στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και στην προσέλκυση στη χώρα ανθρώπινου κεφαλαίου και νέων ιδιωτικών επενδύσεων.

Για την ανάκτηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας εφαρμόζονται συνεπείς πολιτικές που ενισχύουν τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, βελτιώνουν την ποιότητα και την ανθεκτικότητα των θέσεων εργασίας. Το έτος 2021 είναι σε εξέλιξη το πρόγραμμα για τη δημιουργία 100.000 νέων θέσεων εργασίας μέσω επιδότησης των ασφαλιστικών εισφορών για έξι μήνες καθώς και επιπλέον επιδότησης σε περίπτωση πρόσληψης μακροχρόνια ανέργων.

Για την επίτευξη του στόχου της καταπολέμησης της αδήλωτης εργασίας, αναβαθμίζεται το υφιστάμενο Πληροφοριακό Σύστημα ΕΡΓΑΝΗ με στόχο την απλούστευση των διαδικασιών και τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής και ολοκληρώνεται η μελέτη για τη διαδικασία καθολικής εφαρμογής της ανάλυσης κινδύνου στους ελέγχους του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας.

γ) Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού

Οι πολιτικές που θα εφαρμοστούν το 2021 αφορούν δράσεις επιδοματικής πολιτικής με στόχο την άμβλυση των οικονομικών και κοινωνικών συνεπειών της ανεργίας, προγράμματα ενεργητικών πολιτικών με στόχο την ανάσχεση της ανεργίας και βελτίωση των προοπτικών απασχόλησης των ανέργων. Επίσης θα εφαρμοστούν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης σε αρμονία με την εθνική στρατηγική και συμφωνία με τις τοπικές ανάγκες ενώ θα ενισχυθεί ο θεσμός της μαθητείας με εισαγωγή νέων ειδικοτήτων που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

δ) Κοινωνική Αλληλεγγύη

Στον τομέα της Πρόνοιας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, βασικές προτεραιότητες αποτελούν:

- καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών κοινωνικής στήριξης,
- η βελτίωση της ποιότητας ζωής των ατόμων με αναπηρία και
- η προώθηση σύγχρονων και αποτελεσματικών πολιτικών στήριξης της οικογένειας

Για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών κοινωνικής στήριξης, προωθούνται δράσεις αναβάθμισης της λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών στον τομέα της κοινωνικής προστασίας (κέντρα πρόνοιας και υπηρεσίες κοινωνικής μέριμνας ηλικιωμένων) και αφετέρου τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου για την ίδρυση και λειτουργία των μονάδων παιδικής προστασίας που λειτουργούν ως ΝΠΙΔ.

Επίσης δράσεις για την επιτροπεία των ασυνόδευτων ανηλίκων, ως το πλέον κατάλληλο μέτρο για την κάλυψη της πλήρους προστασίας τους, σε συνεργασία με το Υπουργείο Μετανάστευσης.

Με τον εθνικό μηχανισμό συντονισμού παρακολούθησης και αξιολόγησης των πολιτικών κοινωνικής ένταξης εξασφαλίζεται η ενοποίηση των αιτήσεων για τα εθνικά κοινωνικά επιδόματα, οι οποίες με την ολοκλήρωση της δράσης, θα υποβάλλονται μέσω του Εθνικού Μητρώου Ωφελουμένων.

Επίσης σχεδιάζεται δέσμη έργων για την κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά με έμφαση σε στέγαση, εκπαίδευση, υγεία και απασχόληση ενώ προωθούνται δράσεις υποστήριξης ευάλωτων κοινωνικά ομάδων όπως των παιδιών, των παιδιών/νέων με αναπηρία με άξονες την πρόληψη της ιδρυματοποίησης τους, την αποϊδρυματοποίηση και την κοινωνική τους ένταξη.

Για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ατόμων με αναπηρία προωθούνται δράσεις που αποσκοπούν στη βελτίωση της καθημερινότητας των ατόμων με αναπηρία και την ενίσχυση της αυτόνομης διαβίωσής τους, με σκοπό την προστασία των δικαιωμάτων τους και την εξάλειψη των εμποδίων στην ισότιμη κοινωνική συμμετοχή.

Επίσης υλοποιούνται προγράμματα ενεργούς ένταξης στην αγορά εργασίας για άτομα με αναπηρία όπως προγράμματα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας και προγράμματα προώθησης της απασχόλησης.

Για την προώθηση σύγχρονων και αποτελεσματικών πολιτικών στήριξης της οικογένειας αναλαμβάνονται δράσεις που αποσκοπούν στην παροχή κατάλληλων και ποιοτικών υπηρεσιών φροντίδας των παιδιών, αφενός μέσω της φύλαξης σε βρεφονηπιακούς σταθμούς και αφετέρου με την παροχή υπηρεσιών φύλαξης παιδιών, δημιουργώντας ένα πλαίσιο ασφαλείας για την ομαλή συμμετοχή των γυναικών μητέρων στην αγορά εργασίας.

Για τη στήριξη της οικογένειας συνεχίζεται η χορήγηση του επιδόματος γέννησης σε κάθε οικογένεια που αποκτά παιδί, με σκοπό την ενίσχυση της οικογενειακής συνοχής και την αντιμετώπιση των δημογραφικών προκλήσεων.

Εκσυγχρονίζεται το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο για την αναδοχή και την υιοθεσία, με όρους αποτελεσματικότητας και διαφάνειας, με στόχο την ελαχιστοποίηση της παραμονής των παιδιών σε δομές φροντίδας.

Σχεδιάζεται πρόγραμμα πρώιμης παρέμβασης για την υποστήριξη του παιδιού και της οικογένειας, ξεκινάει από τον προγεννητικό έλεγχο της μητέρας και διατρέχει την ανάπτυξη του παιδιού από τη στιγμή της γέννησής του μέχρι και τα 6 έτη.

Τέλος γίνεται χαρτογράφηση και ανάλυση υπηρεσιών των υφιστάμενων βρεφονηπιακών σταθμών ολοκληρωμένης φροντίδας σε παιδιά βρεφικής και προσχολικής ηλικίας με αναπηρία με στόχο την επέκτασή τους.

ε) Προώθηση πολιτικών για ίση μεταχείριση και ίσες ευκαιρίες των δύο φύλων

Στα μέτρα ενίσχυσης της ισότητας των φύλων περιλαμβάνεται η θεσμοθέτηση της άδειας πατρότητας που αποτελεί κομβικής σημασίας έργο στη γεφύρωση της ανισότητας μεταξύ των φύλων στην εργασία. Το νέο θεσμικό πλαίσιο παρέχει ευκαιρίες στους πατέρες για ανάληψη μέρους της μη αμειβόμενης εργασίας που αναλαμβάνουν οι γυναίκες - μητέρες, οι οποίες αντίστοιχα θα αποκτήσουν περισσότερο χρόνο για αμειβόμενη απασχόληση. Το μέτρο αυτό μακροπρόθεσμα αναμένεται να συμβάλλει θετικά στη βελτίωση του δείκτη που μετράει το χάσμα στην απασχόληση μεταξύ των δύο φύλων.

Ολοκληρώνεται το Εθνικό Σχέδιο Δράσης ισότητας των φύλων που προβλέπει οριζόντιες και κάθετες παρεμβάσεις για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στις επί μέρους πολιτικές και την άρση των ανισοτήτων.

Υλοποιούνται δράσεις για τη μελέτη του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών καθώς και για την παροχή συμβουλευτικής και υποστήριξης στα θύματα από εξειδικευμένες δομές.

7. Ενοποιημένος προϋπολογισμός Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) αποτελούν υποτομέα της Γενικής Κυβέρνησης. Ο εν λόγω υποτομέας αποτελείται από τους Δήμους (ΟΤΑ α' βαθμού), τις Περιφέρειες (ΟΤΑ β' βαθμού) και τα νομικά πρόσωπα αυτών, τα οποία είναι φορείς της Γενικής Κυβέρνησης. Για την εκπλήρωση της αποστολής και της άσκησης των αρμοδιοτήτων τους μεταφέρονται πόροι από τον Κρατικό Προϋπολογισμό, οι οποίοι είναι αναγκαίοι για την εύρυθμη λειτουργία τους.

Το ταμειακό ισοζύγιο του ενοποιημένου προϋπολογισμού των ΟΤΑ προκύπτει από τη διαφορά των ταμειακών, μη χρηματοοικονομικών εσόδων και των δαπανών. Προσθέτοντας την εθνικολογιστική προσαρμογή για τη μεταβολή των απλήρωτων υποχρεώσεων λαμβάνουμε το ισοζύγιο κατά ESA. Τα έσοδα διακρίνονται σε τακτικά και έκτακτα, εκ των οποίων τις κυριότερες πηγές αποτελούν οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (ΚΑΠ), οι οποίοι αποδίδονται μέσω του Τακτικού Προϋπολογισμού του Υπουργείου Εσωτερικών, οι επιχορηγήσεις του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) και τα λοιπά ίδια έσοδα. Αντίστοιχα, τα έξοδα διακρίνονται σε αμοιβές προσωπικού, δαπάνες για επενδύσεις και λοιπές δαπάνες.

Εκτιμήσεις 2020

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του ενοποιημένου προϋπολογισμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για το 2020, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία αναμένεται να ανέλθει σε πλεόνασμα ύψους 80 εκατ. ευρώ, μειωμένο κατά 121 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον δημοσιονομικό στόχο του προϋπολογισμού του 2020.

Οι κυριότεροι παράγοντες που συνέβαλαν στην απόκλιση του δημοσιονομικού αποτελέσματος είναι, η σημαντική υστέρηση των λοιπών (ιδίων) εσόδων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης λόγω των επιπτώσεων της πανδημίας, καθώς και η παράταση των διασταυρώσεων και επαληθεύσεων των στοιχείων των τετραγωνικών μέτρων και εισοδημάτων για τον ορθό υπολογισμό των τελών, που θα είχαν θετική επίπτωση στα λοιπά ίδια έσοδά τους και η οποία μετατέθηκε στο επόμενο οικονομικό έτος.

Οι επιπτώσεις της πανδημίας και η λήψη μέτρων για την αποτροπή της διάδοσης και διασποράς του ιού, είχαν σαν αποτέλεσμα τη σημαντική μείωση των λοιπών (ιδίων) εσόδων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και σε αντιστάθμιση της μείωσης αυτής μεταβιβάστηκαν πόροι από το κράτος ύψους 171 εκατ. ευρώ (εκ των οποίων 60 εκατ. ευρώ περιλαμβάνονται στις Γενικές Κρατικές Δαπάνες) για την προμήθεια υγειονομικού/φαρμακευτικού υλικού, την παροχή μέσων προστασίας στους εργαζόμενους των ΟΤΑ, την πρόσληψη προσωπικού για τον καθαρισμό των σχολικών κτηρίων, την υλοποίηση επισιτιστικών προγραμμάτων και λοιπά.

Πέραν αυτών, από τον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου Εσωτερικών, οι ΟΤΑ επιχορηγήθηκαν εκτάκτως με ποσό ύψους 116 εκατ. ευρώ για την εξόφληση ληξιπρόθεσμων οφειλών προς τρίτους. Η επιχορήγηση αυτή συγκράτησε την περαιτέρω επιδείνωση του δημοσιονομικού αποτελέσματος.

Επιπλέον, μεταβιβάστηκαν πόροι ύψους 28 εκατ. ευρώ στους Δήμους για βοηθήματα ένδειας και αντιμετώπισης άμεσων βιοτικών αναγκών λόγω των φυσικών καταστροφών που έπληξαν διάφορες περιοχές της χώρας, πέραν το ποσών που χορηγήθηκαν από το Υπουργείο Υποδομών.

Προβλέψεις 2021

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του ενοποιημένου προϋπολογισμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για το 2021, βάσει του τρέχοντος μακροοικονομικού σεναρίου αναμένεται να διαμορφωθεί σε έλλειμμα ύψους 4 εκατ. ευρώ, χαμηλότερο κατά 84 εκατ. ευρώ, έναντι της εκτίμησης για το 2020. Ο κυριότερος λόγος της επιδείνωσης του αποτελέσματος είναι η αυξημένη πρόβλεψη επενδυτικών δαπανών λόγω σχετικών προγραμμάτων.

Τα λοιπά έσοδα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης το 2021 εμφανίζονται αυξημένα έναντι της εκτίμησης του 2020, κυρίως λόγω της μετάθεσης της θετικής δημοσιονομικής επίπτωσης στα λοιπά ίδια έσοδα από τις διασταυρώσεις και επαληθεύσεις των στοιχείων των τετραγωνικών μέτρων για τον ορθό υπολογισμό των τελών, το 2021.

Οι μεταβιβάσεις από τον τακτικό προϋπολογισμό εμφανίζονται μειωμένες, λόγω μη σχετικής πρόβλεψης για συνέπειες της πανδημίας και για εξόφληση ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων προς τρίτους. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται εκτός των ΚΑΠ, της ειδικής επιχορήγησης και των λοιπών αποδόσεων και επιχορηγήσεων, και μεταβιβάσεις από άλλα Υπουργεία, εκτός του Υπουργείου Εσωτερικών και ειδικότερα, από το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου ποσό ύψους 25 εκατ. ευρώ.

Σημειώνεται ότι η μείωση των προνοιακών παροχών οφείλεται αποκλειστικά στη χρηματοδότηση εντός του 2020 ποσού ύψους 74 εκατ. ευρώ της δαπάνης για τη Δράση «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής» από τον τακτικό προϋπολογισμό αντί του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Για την ορθή αποτύπωση του αποτελέσματος της Γενικής Κυβέρνησης το ανωτέρω ποσό εμφανίστηκε στα έσοδα των μεταβιβάσεων από τον τακτικό προϋπολογισμό και στις δαπάνες στην κατηγορία των προνοιακών παροχών για το 2020, διαδικασία η οποία δεν επαναλαμβάνεται το 2021, καθώς από το σχολικό έτος 2020-2021 το σύνολο του προϋπολογισμού της εν λόγω Δράσης, το οποίο είναι αυξημένο, χρηματοδοτείται όπως τα προηγούμενα χρόνια εξ ολοκλήρου από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων.

Πίνακας 3.26 Μεταβιβάσεις από τον Τακτικό Προϋπολογισμό στους ΟΤΑ α' και β' βαθμού (σε εκατ. ευρώ)

Κατηγορία	2020	2021
	Εκτιμήσεις	Προβλέψεις
I. Αποδόσεις Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων (ΚΑΠ)	2.509	2.560
α. ΚΑΠ Δήμων	1.857	1.914
β. ΚΑΠ Περιφερειών	652	646
II. Μεταβιβάσεις από τον Τακτικό Προϋπολογισμό του Υπουργείου Εσωτερικών	433	162
α. Ειδική επιχορήγηση σε ΟΤΑ α' βαθμού	172	155
β. Λοιπές αποδόσεις σε ΟΤΑ α' βαθμού	5	5
γ. Λοιπές επιχορηγήσεις σε ΟΤΑ α' βαθμού	29	2
δ. Έκτακτη επιχορήγηση εξόφλησης ληξιπρόθεσμων οφειλών	116	0
ε. Δαπάνες Covid-19 σε ΟΤΑ α' βαθμού	111	0
III. Μεταβιβάσεις από τον Τακτικό Προϋπολογισμό λοιπών Υπουργείων	18	41
Σύνολο μεταβιβάσεων από τον Τακτικό Προϋπολογισμό στους ΟΤΑ (I + II + III)	2.960	2.764

Πίνακας 3.27 Ενοποιημένος προϋπολογισμός ΟΤΑ
(σε εκατ. ευρώ)

Κατηγορία	2020	2021
	Εκτιμήσεις	Προβλέψεις
A Έσοδα (1+2+3+4+5+6)	7.287	7.462
1 Μεταβιβάσεις από Τακτικό Προϋπολογισμό	2.960	2.764
2 Επιχορηγήσεις από ΠΔΕ	1.032	1.145
3 Τόκοι	44	50
4 Έσοδα από προγράμματα της ΕΕ	33	33
5 Λοιπά έσοδα	2.297	2.532
- Έσοδα από ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα	1.009	1.128
- Έσοδα από φόρους, λοιπά τέλη, δικαιώματα και παροχή υπηρεσιών	429	500
- Λοιπά ίδια έσοδα	347	353
- Έσοδα ΠΟΕ	512	551
6 Εισπράξεις υπέρ Δημοσίου και τρίτων	922	939
B Δαπάνες (1+2+3+4+5+6)	7.322	7.420
1 Αμοιβές προσωπικού	2.558	2.609
2 Προνοιακές παροχές	222	149
3 Τόκοι	46	51
4 Δαπάνες για επενδύσεις	1.494	1.780
5 Λοιπές δαπάνες	2.057	1.869
- Πληρωμές ΠΟΕ	429	263
- Μεταβιβάσεις σε τρίτους	292	273
- Λοιπές λειτουργικές δαπάνες	1.335	1.333
6 Αποδόσεις εσόδων υπέρ Δημοσίου και τρίτων	945	962
Γ Ταμειακό ισοζύγιο (A – B)	-35	42
Δ Εθνικολογιστικές προσαρμογές	115	-46
Ε Ισοζύγιο κατά ESA (Γ + Δ)	80	-4

8. Ληξιπρόθεσμες οφειλές της Γενικής Κυβέρνησης προς τρίτους

Η εξόφληση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της Γενικής Κυβέρνησης προς τρίτους, η αποφυγή δημιουργίας νέων, καθώς και η θέσπιση και υλοποίηση μεταρρυθμίσεων, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα δομικά αίτια δημιουργίας τους, συνιστούν στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας¹ τόσο αυτελείς στόχους όσο και επιμέρους συνιστώσες για την εξυγίανση των προϋπολογισμών των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης (ΦΓΚ) και την ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας.

Για την υποβοήθηση και την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των ΦΓΚ ως προς την επίτευξη των ανωτέρω στόχων, συστάθηκε στο Υπουργείο Οικονομικών/Γενικό Λογιστήριο του Κράτους ήδη από τα τέλη του 2019² Συντονιστική Επιτροπή για την παρακολούθηση της εξέλιξης και τη διαχείριση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων προς τρίτους των ΦΓΚ (εφεξής: Συντονιστική Επιτροπή).

Στο πλαίσιο του έργου της Συντονιστικής Επιτροπής, υιοθετήθηκε τον Οκτώβριο του 2019 ένα ευρύ σχέδιο δράσης για την εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων των ΦΓΚ, το οποίο περιλαμβάνει οριζόντιες και τομεακές δράσεις, καθώς και ποσοτικοποιημένους στόχους ανά υποτομέα ή ΦΓΚ. Σύμφωνα με το εν λόγω σχέδιο, το ύψος των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων σε καθαρή βάση³ των ΦΓΚ προς τρίτους, αλλά και το ύψος των εκκρεμών επιστροφών φόρων θα πρέπει να έχουν ελαχιστοποιηθεί μέχρι τον Δεκέμβριο του τρέχοντος έτους (2020). Αντίστοιχα, το σχέδιο προβλέπει την εκκαθάριση και αποπληρωμή σχεδόν στο σύνολό τους των υποχρεώσεων που απορρέουν από εκκρεμείς αιτήσεις συνταξιοδότησης μέχρι τα μέσα του 2021.

Ωστόσο, η υλοποίηση του προαναφερόμενου σχεδίου δράσης επηρεάστηκε αρνητικά κυρίως σε όρους χρόνου και ποσών αποπληρωμής, λόγω της ενσκήψασας υγειονομικής κρίσης και των μέτρων που υιοθετήθηκαν για την ανάσχεση της πανδημίας. Ιδίως τα μέτρα απαγόρευσης κυκλοφορίας (lockdown) κατά το β' κυρίως τρίμηνο του 2020 είχαν ως αποτέλεσμα σημαντικές καθυστερήσεις στις διαδικασίες εκκαθάρισης και πληρωμής των υποχρεώσεων των ΦΓΚ.

Προς τον σκοπό αποκατάστασης του ρυθμού υλοποίησης του σχεδίου δράσης για την εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεών τους και την επίτευξη των συναφών στόχων ελαχιστοποίησης ή/και μηδενισμού αυτών, οι φορείς έχουν υιοθετήσει κατά περίπτωση μέτρα για την κατά το δυνατόν ταχύτερη και αποτελεσματικότερη απομείωση των συσσωρευμένων ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεών τους.

Ενδεικτικά παρατίθενται τα ακόλουθα:

- **Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)**

Οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις των ΟΤΑ προς τρίτους ανήλθαν τον μήνα Σεπτέμβριο στο ποσό των 230 εκατ. ευρώ και αφαιρουμένων των προσαρμογών σε 180 εκατ. ευρώ.

Για την ταχεία εκκαθάριση και αποπληρωμή τους, τα Υπουργεία Οικονομικών και Εσωτερικών συμφώνησαν στην υλοποίηση, μέχρι τα τέλη Νοεμβρίου 2020, προγράμματος ενίσχυσης των ΟΤΑ από τον Κρατικό Προϋπολογισμό, που ανέρχεται μέχρι του ποσού των 120 εκατ. ευρώ⁴. Σύμφωνα με τη

¹ EU Commission, Enhanced Surveillance Report Greece, November 2019, p. 1-145.

² Η Επιτροπή συστάθηκε με την υπ' αριθμ. 138560 ΕΞ 2019/5.12.2019 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Δημοσιονομικής Πολιτικής (τ. Υ.Ο.Δ.Δ. 1056).

³ Το ύψος των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων σε καθαρή (net) βάση προκύπτει ύστερα από την αφαίρεση των υποχρεώσεων που συμψηφίζονται με clawback/rebate. Εξαιρούνται, επίσης, αιτήσεις επιστροφής φόρων κάτω των ενενήντα (90) ημερών, καθώς και περιπτώσεις που ο δικαιούχος δεν έχει ανταποκριθεί παρά τη σχετική ειδοποίησή του και, τέλος, οι αιτήσεις επικουρικών συντάξεων. Επίσης, έχουν συμφωνηθεί λοιπές προσαρμογές (ιδίως οφειλές υπό δικαστική διαμάχη, κατασχέσεις, πάγιες προκαταβολές), για τις οποίες συλλέγονται μηνιαία στοιχεία από δείγμα φορέων.

⁴ Άρθρο 6 ν. 4281/2014 (Α' 160), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 69 του ν. 4714/2020 (Α' 148) και υπ' αριθμ. 2/31648/ΔΠΓΚ/2020 (Β' 3238), 2/35908/ΔΠΓΚ/2020 (Β' 4211) υπουργικές αποφάσεις.

σχετική διάταξη, το 60% των πιστώσεων που διατίθενται στο πλαίσιο του προγράμματος, παρακρατείται ισόποσα κατά τα έτη 2022 έως και 2027 από τους προβλεπόμενους στα άρθρα 259 και 260 του ν.3852/2010 πόρους που εγγράφονται κατ' έτος στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Εσωτερικών για τους ΟΤΑ.

Τα εν λόγω ποσά παρακρατούνται από τους υπόχρεους ΟΤΑ, στο πλαίσιο της μηνιαίας διαδικασίας κατανομής από το Υπουργείο Εσωτερικών των αποδιδόμενων σε αυτούς Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων, αρχής γενομένης από την 1^η Ιανουαρίου 2022.

Το πρόγραμμα αυτό αποτελεί μέρος της προσπάθειας για τη συνολική αντιμετώπιση του ζητήματος της δημιουργίας νέων ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων προς τρίτους από τους ΟΤΑ. Ειδικότερα, συμπληρώνεται από έναν νέο μηχανισμό αποτροπής σάρευσης ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων, που υλοποιείται σε συνεργασία με το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (ΤΠ&Δ)⁵. Βασικό χαρακτηριστικό του νέου μηχανισμού αποτελεί η θέσπιση υποχρέωσης δέσμευσης από τους ΟΤΑ ποσού ταμειακών διαθεσίμων ίσου με το σύνολο των ληξιπρόθεσμων οφειλών τους σε τρίτους σε ειδικό λογαριασμό που θα τηρείται ανά φορέα στο ΤΠ&Δ. Σε περίπτωση πλημμελούς ή μη τήρησης της υποχρέωσης αυτής, τυχόν έλλειμμα θα παρακρατείται από το σκέλος των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων που αφορούν σε λειτουργικές και λοιπές δαπάνες των ΟΤΑ.

• Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ)

Οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις των ΟΚΑ προς τρίτους ανήλθαν τον μήνα Σεπτέμβριο στο ποσό των 410 εκατ. ευρώ και αφαιρουμένων των προσαρμογών σε 156 εκατ. ευρώ. Παρατηρήθηκε δηλαδή μείωση ύψους 144 εκατ. ευρώ στις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις σε καθαρή βάση, σε σχέση με τις αντίστοιχες του Ιουλίου, γεγονός που οφείλεται κυρίως στις πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί προς την κατεύθυνση αυτή. Συγκεκριμένα:

Επειδή το μεγαλύτερο τμήμα των εν λόγω υποχρεώσεων προέρχεται από παλαιές οφειλές του κλάδου υγείας των τέως ΟΚΑ, που εντάχθηκαν στον Εθνικό Οργανισμό Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (ΕΟΠΥΥ), ο Ηλεκτρονικός Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (e-ΕΦΚΑ) έθεσε σε πλήρη λειτουργία από 25 Αυγούστου του τρέχοντος έτους μια νέα ηλεκτρονική πλατφόρμα – μηχανισμό εκκαθάρισης και εξόφλησης των εν λόγω ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων⁶. Οι πιθανοί δικαιούχοι, ήτοι φυσικά και νομικά πρόσωπα πάροχοι υπηρεσιών υγείας, υποβάλλουν προαιρετικά στην πλατφόρμα τις αιτήσεις και τα δικαιολογητικά για την εξόφληση των απαιτήσεών τους. Η προστιθέμενη αξία της πλατφόρμας, η οποία αποτυπώθηκε στις επιδόσεις του Σεπτεμβρίου, έγκειται στο ότι διευκολύνει τον εντοπισμό οφειλών που δεν μπορούν να αποπληρωθούν για λόγους νομικούς ή διαδικαστικούς/τεχνικούς που δεν ανάγονται σε υπαιτιότητα του φορέα. Ενδεικτικά αναφέρονται η δικαστική διεκδίκηση των οφειλόμενων ποσών, η πάροδος μεγάλου χρονικού διαστήματος από τη δημιουργία της οφειλής, αλλά και η ελλιπής τεκμηρίωση από την πλευρά των πιθανών δικαιούχων. Στις περιπτώσεις αυτές, τα ποσά των οφειλών εντάχθηκαν στις αντίστοιχες κατηγορίες προσαρμογών, μειώνοντας το συνολικό ύψος των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του υποτομέα προς τρίτους.

Αντίστοιχη ηλεκτρονική πλατφόρμα λειτουργεί στον ΕΟΠΥΥ, προκειμένου να αποπληρωθούν ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις προς παρόχους και ασφαλισμένους για τις οφειλές του πρώην ΟΠΑΔ/Τομέας Ασφαλισμένων Δημοσίου, καθώς και των πρώην Οίκου Ναύτου και ΤΑΥΤΕΚΩ, οι οποίες είχαν δημιουργηθεί πριν την ένταξή τους στον ΕΟΠΥΥ, ήτοι πριν από το 2012.

Μεταξύ των δράσεων που πραγματοποιεί ο φορέας για τη βελτιστοποίηση της αποτελεσματικότητας της εν λόγω πλατφόρμας, περιλαμβάνεται ο συντονισμός των Περιφερειακών του Διευθύνσεων (ΠΕΔΙ), ώστε να διενεργείται έλεγχος κατά περίπτωση, αλλά και η αποστολή οδηγιών για την επιτά-

⁵ Άρθρο 107 ν. 4714/2020 (Α'148) και σχετική αιτιολογική έκθεση.

⁶ Άρθρο 118 ν. 4714/2020(Α'148) και την Κ.Υ.Α. υπ' αριθμ. οικ. 32518/10263/10.8.2020 (Β' 3484) των Υπουργών Εργασίας & Κοινωνικών Υποθέσεων και Επικρατείας, καθώς και Κ.Υ.Α. υπ' αριθμ. οικ. 32377/1796/7.8.2020 (Β' 3520) των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας & Κοινωνικών Υποθέσεων.

χυνση της διαδικασίας εξόφλησης. Επιπλέον, διατυπώνονται συστάσεις και παρέχονται κατευθύνσεις, προκειμένου οι οφειλές να διατυπώνονται ορθά στο σύστημα και να είναι δυνατή η συμπερίληψή τους στις προσαρμογές, μειώνοντας τελικά το συνολικό ύψος των οφειλών.

- **Εκκρεμείς αιτήσεις συνταξιοδότησης**

Πρόκειται για την κατηγορία οφειλών στην οποία αποτυπώθηκε έντονα η επίπτωση της υγειονομικής κρίσης, καθώς επηρεάστηκε από τον περιορισμό του αριθμού του εμπλεκόμενου προσωπικού κατά τη διάρκεια του lockdown, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι ήδη από τις αρχές του έτους είχε σημειωθεί αξιόλογη αύξηση του αριθμού των νέων αιτήσεων συνταξιοδότησης.

Προκειμένου να αποτραπεί η περαιτέρω σώρευση οφειλών στην κατηγορία αυτή, υιοθετήθηκαν δράσεις που απαντούν σε δομικά προβλήματα της διαδικασίας. Η βασικότερη καινοτομία αφορά στην Ηλεκτρονική Υπηρεσία Υποβολής Αίτησης Συνταξιοδότησης, η οποία παρέχει στον ενδιαφερόμενο τη δυνατότητα να υποβάλει ηλεκτρονικά αίτηση για απονομή σύνταξης εξ' ιδίου δικαιώματος ή για απονομή ή μεταβίβαση λόγω θανάτου στον e-ΕΦΚΑ. Μάλιστα, μέρος της υπηρεσίας αυτής που αφορά στην αίτηση απονομής σύνταξης γήρατος σε αγρότες και αίτηση μεταβίβασης λόγω θανάτου λειτουργεί ήδη από 23/7/2020 στο πλαίσιο του πληροφοριακού συστήματος «ΑΤΛΑΣ», παρέχοντας μερική αυτοματοποίηση της διαδικασίας απονομής και διαλειτουργικότητα στη συλλογή των δικαιολογητικών. Κατά τον τρόπο αυτό, απελευθερώνονται ταυτόχρονα πολύτιμοι πόροι σε ανθρώπινο δυναμικό, προκειμένου να επιταχυνθεί ο ρυθμός εκκαθάρισης των εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης στις υπόλοιπες κατηγορίες.

Τέλος, δυνάμει των οριζόμενων στις διατάξεις των άρθρων 115 και 116 του ν.4714/2020 και προς τον σκοπό αντιμετώπισης της συνεχιζόμενης σώρευσης εκκρεμών αιτήσεων στην κατηγορία των συντάξεων, θεσπίστηκε αυξημένο ύψος προσωρινής σύνταξης.

Η εξέλιξη των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της Γενικής Κυβέρνησης και των εκκρεμών επιστροφών φόρων παρατίθεται στους πίνακες 3.28 και 3.29 αντίστοιχα.

Πίνακας 3.28 Εξέλιξη ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων Γενικής Κυβέρνησης Δεκέμβριος 2018 – Σεπτέμβριος 2020* (σε εκατ. ευρώ)					
Φορέας Γενικής Κυβέρνησης	Δεκ. 2018	Δεκ. 2019	Μάρτ. 2020	Ιούν. 2020	Σεπτ. 2020
Κράτος	49	55	99	52	75
Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)	187	176	257	265	230
Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ)	668	506	484	507	410
Νοσοκομεία	294	344	680	756	778
Λοιπά Νομικά Πρόσωπα	300	244	279	269	206
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις Γεν. Κυβέρνησης	1.498	1.326	1.799	1.849	1.699

* Στις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις των νοσοκομείων και του ΕΟΠΥΥ περιλαμβάνονται και ποσά clawback και rebate που δεν έχουν συμψηφιστεί.

**Πίνακας 3.29 Εξέλιξη εκκρεμών επιστροφών φόρων
Δεκέμβριος 2018 – Σεπτέμβριος 2020
(σε εκατ. ευρώ)**

	Δεκ. 2018	Δεκ. 2019	Μάρτ. 2020	Ιούν. 2020	Σεπτ. 2020
Εκκρεμείς επιστροφές φόρων	506	667	610	612	1.002
Εκκρεμείς επιστροφές φόρων άνω των 90 ημερών (ληξιπρόθεσμες επιστροφές) από την ημερομηνία έκδοσης του ΑΦΕΚ	340	371	433	288	307
α) εκ των οποίων ποσό που δε μπορεί να αποπληρωθεί λόγω εξωγενών παραγόντων (μη ανταπόκριση δικαιούχου ή μη προσκόμιση δικαιολογητικών)	254	290	337	247	243
β) λοιπές εκκρεμείς επιστροφές φόρων άνω των 90 ημερών (ληξιπρόθεσμες επιστροφές)	85	81	96	41	64
Εκκρεμείς επιστροφές φόρων κάτω των 90 ημερών (μη ληξιπρόθεσμες επιστροφές) από την ημερομηνία έκδοσης του ΑΦΕΚ	166	296	177	323	695

9. Δημοσιονομικές παρεμβάσεις 2020-2021

Η Ελληνική πολιτεία κλήθηκε να αντιμετωπίσει εντός του 2020, σε όρους δημοσιονομικής πολιτικής, μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις στη σύγχρονη ιστορία του τόπου. Η πανδημία Covid-19 επιφέρει σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλά και στη χώρα μας, δυσμενείς οικονομικές συνέπειες οι οποίες ξεπερνούν σε ένταση και εύρος τις οικονομικές συνέπειες οποιουδήποτε άλλου γεγονότος μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Παρόλο που η αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών της πανδημίας υπήρξε η μεγαλύτερη πρόκληση για το τρέχον έτος, η οικονομική και δημοσιονομική διαχείριση των εθνικών θεμάτων, μέσω της ενίσχυσης της Εθνικής Άμυνας και των δαπανών για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, οδήγησαν σε πρόσθετες έκτακτες παρεμβάσεις, οι οποίες επιβαρύνουν το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του τρέχοντος και των επόμενων ετών.

Επιπλέον, εντός του 2020 παρουσιάζονται αυξημένες δαπάνες για αποκατάσταση των ζημιών από φυσικές καταστροφές (αποζημιώσεις και έργα υποδομών για πλημμύρες στην Περιφερειακή Ενότητα Ευβοίας, σε πολλές περιοχές της χώρας από τον Μεσογειακό Κυκλώνα «Ιανό» και την πρόσφατη σεισμική δραστηριότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Σάμου). Παράλληλα, εντός του 2020 διατίθενται και τα απαραίτητα κονδύλια για την καταβολή αναδρομικών ποσών στους συνταξιούχους του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα.

Δημοσιονομικές παρεμβάσεις αντιμετώπισης των οικονομικών συνεπειών της πανδημίας

Με την εμφάνιση της πανδημίας Covid-19 κατά το 1^ο εξάμηνο του 2020, η πολιτεία έθεσε σε άμεση εφαρμογή μία σειρά παρεμβάσεων με στόχο την αναχαίτιση της εξάπλωσης του ιού και την οικονομική ενίσχυση των πληττόμενων κλάδων της οικονομίας. Οι παρεμβάσεις αυτές χωρίζονται σε 62 κατηγορίες μέτρων (πίνακας 3.30) συνολικής αξίας 31.437 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων 23.891 εκατ. ευρώ αφορούν το 2020 και 7.546 εκατ. ευρώ αναμένεται να επηρεάσουν το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του 2021.

Τα μέτρα αυτά σχεδιάστηκαν και εφαρμόστηκαν άμεσα, δεδομένου ότι δεν υπήρχε προηγούμενη εμπειρία για την αντιμετώπιση παρόμοιου ιστορικού συμβάντος, τουλάχιστον στη μεταπολεμική ιστορία, ώστε να έχουν αναπτυχθεί πρότυπες εγχώριες ή διεθνείς πρακτικές. Πολλά από τα μέτρα αυτά υιοθετήθηκαν σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και πλέον αποτελούν εργαλειοθήκη για μελλοντική αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών ανάλογων επιδημιολογικών φαινομένων. Σε αυτό το πλαίσιο, αξίζει να αναφερθεί η σημαντική συμβολή των Υπηρεσιών του Υπουργείου Οικονομικών, του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων και των συναρμόδιων Υπουργείων και φορέων, που εργάστηκαν ακατάπαυστα για την υλοποίηση αυτού του πλήθους πολιτικών σε ασφυκτικά χρονικά περιθώρια.

Οι 62 κατηγορίες μέτρων αποτελούνται από πολλαπλάσια μέτρα και κανονιστικές προσαρμογές, διότι η πλειονότητά τους αναπροσαρμόζονταν σε πραγματικό χρόνο, είτε ως προς την περίμετρο των δικαιούχων βάσει των ΚΑΔ ή άλλων κριτηρίων, είτε ως προς τη δομή τους, με αλλαγές στο ύψος της ωφέλειας ή τον τρόπο υπολογισμού αυτής, είτε ως προς τη χρονική διάρκεια ή την τεχνική εφαρμογή τους. Είναι ενδεικτικό ότι από τις 25 Φεβρουαρίου 2020 και έως τις 19 Νοεμβρίου 2020 έχουν εκδοθεί 978 κανονιστικές πράξεις για την αντιμετώπιση των επιδημιολογικών και οικονομικών συνεπειών της πανδημίας.

Οι παρεμβάσεις στοχεύουν στη στήριξη των φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων, δηλαδή του ιδιωτικού τομέα, αλλά και του Εθνικού Συστήματος Υγείας τα οποία και επλήγησαν ιδιαίτερα από την πανδημία Covid-19. Ειδικότερα, οι παρεμβάσεις εστιάζουν στη στήριξη:

- των επιχειρήσεων που παρουσιάζουν μείωση εσόδων λόγω της πανδημίας,

- των εργαζομένων των πληττόμενων κλάδων, με ειδική μέριμνα για τους εποχικά εργαζόμενους και τους απασχολούμενους στους κλάδους του τουρισμού, του πολιτισμού, του αθλητισμού, της ψυχαγωγίας και του επισιτισμού,
- των ελευθέρων επαγγελματιών και αυτοαπασχολούμενων,
- των ανέργων,
- των αγροτών,
- των ιδιοκτητών ακινήτων,
- των δανειοληπτών,
- του Εθνικού Συστήματος Υγείας με την προμήθεια εξοπλισμού, υγειονομικού υλικού και την ενίσχυση του προσωπικού,
- των μεταφορών με ειδική πρόνοια για τις αεροπορικές μεταφορές, την ακτοπλοΐα, τις χερσαίες μεταφορές και την ενίσχυση των συγκοινωνιακών φορέων και
- των κλάδων του τουρισμού, του πολιτισμού και του αθλητισμού.

Οι 62 κατηγορίες μέτρων, χωρίζονται σε:

- 22 παρεμβάσεις που αφορούν στη μείωση των εσόδων της Γενικής Κυβέρνησης με κόστος 4.920 εκατ. ευρώ το 2020 και 1.783 εκατ. ευρώ το 2021. Σημειώνεται ότι το ύψος των παρεμβάσεων για το 2021 ανέρχεται σε 2.239 εκατ. ευρώ, ωστόσο 223 εκατ. ευρώ αναμένεται να επιστραφούν από αναστολές φορολογικών και ασφαλιστικών υποχρεώσεων του 2020, από τον Μάιο του 2021 και έπειτα, στο πλαίσιο των 12 ή 24 δόσεων (παρεμβάσεις Α, πίνακας 3.30),
- 34 παρεμβάσεις που αφορούν αύξηση δαπανών Γενικής Κυβέρνησης, με κόστος 10.730 εκατ. ευρώ το 2020 και 5.539 εκατ. ευρώ το 2021. Από αυτές, δαπάνες ύψους 1.749 εκατ. ευρώ το 2020 και 880 εκατ. ευρώ το 2021 συγχρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ (παρεμβάσεις Β και Ε, πίνακας 3.30),
- 4 παρεμβάσεις δημοσιονομικά ουδέτερες, που ωστόσο ήταν σημαντικές για τη λειτουργία της ιδιωτικής οικονομίας τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο και τη σχέση αυτής με το Τραπεζικό σύστημα (παρεμβάσεις Γ, πίνακας 3.30) και
- 2 παρεμβάσεις παροχής ρευστότητας, συγχρηματοδοτούμενες από το ΠΔΕ, που έχουν ταμειακή επιβάρυνση 2.548 εκατ. ευρώ για το 2020, οι οποίες με τη μόχλευση των ποσών που διατίθενται από το τραπεζικό σύστημα αντιστοιχούν σε παροχή ρευστότητας στον ιδιωτικό τομέα της Ελληνικής οικονομίας ύψους 8.241 εκατ. ευρώ (παρεμβάσεις Δ, πίνακα 3.30).

Επιπλέον, έχει προβλεφθεί πόσο 3 δισ. ευρώ ως ειδικό αποθεματικό για την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών του κορωνοϊού το 2021, υπό τη μορφή πιστώσεων υπό κατανομή στις γενικές κρατικές δαπάνες.

Οι 62 παρεμβάσεις, συμπεριλαμβανομένου του ειδικού αποθεματικού, έχουν συνολικό ύψος 31.437 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων 23.891 εκατ. ευρώ αφορούν το 2020 (συμπεριλαμβάνοντας τη μόχλευση των χρηματοοικονομικών εργαλείων ύψους 5.693 εκατ. ευρώ). Το ταμειακό κόστος για το 2020 ανέρχεται σε 18.198 εκατ. ευρώ. Το μεγαλύτερο μέρος, ήτοι ποσό 11.625 εκατ. ευρώ επιφέρει άμεσο δημοσιονομικό κόστος, ποσό 1.567 εκατ. ευρώ αφορά αναστολές φορολογικών και ασφαλιστικών υποχρεώσεων και ποσό 5.006 εκατ. ευρώ αφορά παρεμβάσεις παροχής ρευστότητας. Το ύψος των παρεμβάσεων για το 2021 ανέρχεται στο ποσό των 7.546 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων 6.936 εκατ. προκαλούν δημοσιονομική επίπτωση και 610 εκατ. εκτιμάται ότι θα δαπανηθούν σε παρεμβάσεις παροχής ρευστότητας που προκαλούν ταμειακή επίπτωση.

Ειδικά για το 2021 οι παρεμβάσεις που επηρεάζουν το δημοσιονομικό αποτέλεσμα αφορούν:

- τη μείωση κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες των ασφαλιστικών εισφορών των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα, με κόστος 816 εκατ. ευρώ,
- την αναστολή καταβολής Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης στον ιδιωτικό τομέα, με κόστος 767 εκατ. ευρώ,

- την κάλυψη των ασφαλιστικών εισφορών από τον κρατικό προϋπολογισμό και την επιδότηση 200 ευρώ, σε περίπτωση πρόσληψης μακροχρόνια ανέργου, για περίοδο 6 μηνών, στο πλαίσιο του προγράμματος για τη δημιουργία 100.000 νέων θέσεων εργασίας, με κόστος 322 εκατ. ευρώ για το 2021,
- το πρόγραμμα «ΓΕΦΥΡΑ», που αφορά στην επιδότηση της πρώτης κατοικίας για δανειολήπτες που επλήγησαν από την πανδημία Covid-19, με κόστος 280 εκατ. ευρώ για το 2021,
- την επέκταση της μείωσης του ΦΠΑ και αναστολές τελών σε διάφορες κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών κλάδων που πλήττονται από την πανδημία έως τον Απρίλιο του 2021, με συνολικό κόστος 113 εκατ. ευρώ για το 2021.

Παράλληλα, η καταβολή αποζημιώσεων ειδικού σκοπού σε απασχολούμενους ή επιχειρήσεις που βρίσκονται, είτε σε προσωρινή αναστολή εργασιών, είτε συμμετέχουν στο Πρόγραμμα «ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ» κατά τα τέλη του 2020, αναμένεται να λάβει χώρα τον Ιανουάριο του 2021 και συνεπώς να επηρεάσει το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του εν λόγω έτους.

Επιπλέον, το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του 2021 επηρεάζεται από την κάλυψη της μισθοδοσίας του έκτακτου υγειονομικού προσωπικού που προσλήφθηκε εντός του 2020 και του προσωπικού που προσλαμβάνεται για την κάλυψη των αναγκών των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς.

Το ειδικό αποθεματικό για την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών του κορωνοϊού το 2021 ύψους 3 δις. ευρώ, έχει προβλεφτεί ώστε να καλύψει αναμενόμενες δαπάνες από την επέκταση του μέτρου της επιστρεπτέας προκαταβολής, την επέκταση μέτρων στήριξης της απασχόλησης και του εισοδήματος και επιπλέον δαπάνες Υγείας τους πρώτους μήνες του 2021. Η κατανομή μεταξύ των μέτρων στήριξης θα εξαρτηθεί από αντικειμενικά γεγονότα, όπως οι οικονομικές συνέπειες του δεύτερου κύματος της πανδημίας σε συγκεκριμένους κλάδους της οικονομίας και τον αριθμό των δικαιούχων.

Πίνακας 3.30 Παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας Covid-19 στην ελληνική οικονομία την περίοδο 2020-2021 (σε εκατ. ευρώ)

α/α	Περιγραφή	2020	2021
A	Παρεμβάσεις στο σκέλος των εσόδων της Γενικής Κυβέρνησης	-4.920	-1.783
1	Μείωση κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες των ασφαλιστικών εισφορών των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα	0	-816
2	Αναστολή καταβολής Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης στον ιδιωτικό τομέα	0	-767
3	Μείωση προκαταβολής φόρου εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων σε ελεύθερους επαγγελματίες και επιχειρήσεις που επλήγησαν από την πανδημία Covid-19	-1.600	0
4	Κάλυψη από τον κρατικό προϋπολογισμό των ασφαλιστικών εισφορών επί του ονομαστικού μισθού, των εργαζομένων των οποίων οι συμβάσεις εργασίας τίθενται σε προσωρινή αναστολή	-838	-246
5	Κάλυψη από τον κρατικό προϋπολογισμό των εργοδοτικών ασφαλιστικών εισφορών των υπαλλήλων των εποχικών επιχειρήσεων	-240	0
6	Αναστολή πληρωμών ΦΠΑ σε επιχειρήσεις, αυτοαπασχολούμενους και ελεύθερους επαγγελματίες	-744	174
7	Αναστολή πληρωμών των τρεχουσών ασφαλιστικών εισφορών για επιχειρήσεις, αυτοαπασχολούμενους και ελεύθερους επαγγελματίες	-315	46
8	Αναστολή πληρωμών βεβαιωμένων οφειλών και δόσεων ρυθμίσεων φορολογικών υποχρεώσεων για επιχειρήσεις, αυτοαπασχολούμενους, εργαζόμενους και ελεύθερους επαγγελματίες	-251	0
9	Αναστολή πληρωμών δόσεων ρυθμίσεων οφειλών προς τα ασφαλιστικά ταμεία για επιχειρήσεις, αυτοαπασχολούμενους και ελεύθερους επαγγελματίες	-247	0
10	Αναστολή πληρωμής φορολογικών υποχρεώσεων για τους ιδιοκτήτες ακινήτων που έλαβαν μειωμένο ενοίκιο	-10	4
11	Συμψηφισμός κατά 25% με μελλοντικές φορολογικές υποχρεώσεις της εμπρόθεσμης καταβολής ΦΠΑ	-154	0
12	Έκπτωση κατά 25% στις ρυθμισμένες φορολογικές και ασφαλιστικές οφειλές που πληρώθηκαν εμπρόθεσμα, από εργαζόμενους εταιρειών που επλήγησαν από την πανδημία καθώς και από επιχειρήσεις, ελεύθερους επαγγελματίες και αυτοαπασχολούμενους	-101	0
13	Μη καταβολή δημοτικών τελών για επιχειρήσεις των οποίων η λειτουργία αναστάλη με κρατική εντολή λόγω της πανδημίας Covid-19	-160	0
14	Μείωση συντελεστή ΦΠΑ στις υπηρεσίες μεταφοράς προσώπων και των αποσκευών τους	-94	-54
15	Μείωση συντελεστή ΦΠΑ σε μη αλκοολούχα ποτά και σε υπηρεσίες διάθεσης μη αλκοολούχων ποτών και ροφημάτων	-67	-38
16	Μείωση συντελεστή ΦΠΑ στα εισιτήρια κινηματογράφων, θεατρικών παραστάσεων και συναυλιών	-11	-6

Πίνακας 3.30 Παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας Covid-19 στην ελληνική οικονομία την περίοδο 2020-2021 (σε εκατ. ευρώ)

α/α	Περιγραφή	2020	2021
17	Μείωση συντελεστή ΦΠΑ στο τουριστικό πακέτο από 80/20 σε 90/10	-1	-1
18	Μείωση συντελεστή ΦΠΑ από 24% σε 6%, για προϊόντα και παρασκευάσματα ατομικής υγιεινής (μάσκες, γάντια κλπ.)	-0,4	-0,3
19	Αναστολή πληρωμής τέλους συνδρομητικής τηλεόρασης	-5	-14
20	Έκπτωση φόρου, για εκμισθωτές ακινήτων που έλαβαν μειωμένο μίσθωμα λόγω της πανδημίας	-69	0
21	Απώλεια εσόδων ΕΤΑΔ και ΟΤΑ από την μείωση κατά 40% για επαγγελματικές μισθώσεις επιχειρήσεων που επλήγησαν από την πανδημία Covid-19	-13	-1
22	Απώλεια φορολογικών εσόδων από την μείωση 40% στις μισθώσεις κύριας κατοικίας εργαζομένων των οποίων η σύμβαση εργασίας είναι σε αναστολή, στις μισθώσεις για την κάλυψη στεγαστικών αναγκών φοιτητών που είναι τέκνα/εξαρτημένα μέλη των ως άνω, καθώς και στις επαγγελματικές μισθώσεις επιχειρήσεων	0	-63
B	Παρεμβάσεις στο σκέλος των δαπανών της Γενικής Κυβέρνησης	-10.730	-2.539
1	Χρηματοδότηση επιχειρήσεων με τη μορφή επιστρεπτέας προκαταβολής	-5.368	0
2	Κάλυψη των ασφαλιστικών εισφορών από τον κρατικό προϋπολογισμό και επιδότηση 200 ευρώ σε περίπτωση πρόσληψης μακροχρόνια άνεργου, για περίοδο 6 μηνών, στο πλαίσιο του προγράμματος για τη δημιουργία 100.000 νέων θέσεων εργασίας	-26	-322
3	Πρόγραμμα «ΓΕΦΥΡΑ» που αφορά στην επιδότηση της πρώτης κατοικίας για δανειολήπτες που επλήγησαν από την πανδημία Covid-19	-108	-280
4	Αποζημίωση ειδικού σκοπού ύψους 534 ευρώ σε μηνιαία βάση των εργαζομένων των οποίων οι συμβάσεις εργασίας έχουν τεθεί σε προσωρινή αναστολή	-1.624	-439
5	Κάλυψη από τον κρατικό προϋπολογισμό του μέρους του δώρου Πάσχα που αναλογεί στη χρονική περίοδο της προσωρινής αναστολής της σύμβασης εργασίας	-130	0
6	Κάλυψη από τον κρατικό προϋπολογισμό των εργοδοτικών ασφαλιστικών εισφορών και του επιδόματος αδείας των εργαζομένων σε ξενοδοχεία δωδεκάμηνης λειτουργίας	-23	0
7	Προσαύξηση αποζημίωσης ειδικού σκοπού για τον μήνα Νοέμβριο 2020 και κάλυψη του πρόσθετου κόστους του δώρου Χριστουγέννων των υπαλλήλων που λαμβάνουν αποζημίωση ειδικού σκοπού λόγω προσωρινής αναστολής της σύμβασης εργασίας	-215	-301
8	Αποζημίωση ειδικού σκοπού ύψους 534 ευρώ σε μηνιαία βάση στους εποχικά εργαζόμενους του τουριστικού κλάδου	-208	0
9	Αποζημίωση ειδικού σκοπού ύψους 534 ευρώ σε μηνιαία βάση για αυτοαπασχολούμενους, ιδιοκτήτες μικρών επιχειρήσεων (με έως και 20 υπαλλήλους) και ελεύθερους επαγγελματίες που επλήγησαν από την πανδημία Covid-19, βάση συγκεκριμένων ΚΑΔ	-495	0
10	Αποζημίωση ειδικού σκοπού ύψους 600 ευρώ σε έξι επιστημονικούς κλάδους (οικονομολόγους/ λογιστές, μηχανικούς, δικηγόρους, ιατρούς, εκπαιδευτικούς και ερευνητές)	-103	0
11	Πρόγραμμα βραχυχρόνιας απασχόλησης «ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ» με κάλυψη 60% του καθαρού μισθού και των ασφαλιστικών εισφορών επί του ονομαστικού μισθού για το χρόνο μειωμένης απασχόλησης	-76	-24
12	Κάλυψη πρόσθετου κόστους του προγράμματος βραχυχρόνιας απασχόλησης «ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ» για καταβολή επιδόματος αδείας και δώρου Χριστουγέννων	0	-18
13	Παράταση του τακτικού επιδόματος ανεργίας, καθώς και του επιδόματος μακροχρόνιας ανεργίας κατά δύο μήνες	-770	-78
14	Έκτακτο επίδομα ανεργίας, ύψους 400 ευρώ, σε φυσικά πρόσωπα που έγιναν μακροχρόνια άνεργοι	-117	0
15	Επέκταση του επιδόματος ανεργίας στους εποχικούς εργαζόμενους	-28	0
16	Επιδότηση επιτοκίου των επιχειρηματικών δανείων των επιχειρήσεων οι οποίες ανήκουν σε πληττόμενους κλάδους, υπό την προϋπόθεση της διατήρησης των θέσεων εργασίας	-179	0
17	Κάλυψη δαπανών λόγω της πανδημίας Covid-19 για την ενίσχυση του Εθνικού Συστήματος Υγείας (εξοπλισμός/ υποδομές και αναλώσιμα)	-367	0
18	Προσλήψεις έκτακτου υγειονομικού προσωπικού	-85	-131
19	Καταβολή έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης το Πάσχα στους εργαζόμενους των νοσοκομείων, του ΕΟΔΥ, του ΕΚΑΒ, και της Πολιτικής Προστασίας	-90	0
20	Κάλυψη των έκτακτων δαπανών, λόγω της πανδημίας Covid-19, των φορέων της Κεντρικής Διοίκησης	-292	0
21	Νέες προσλήψεις στα μέσα μεταφοράς (ΟΣΥ/ΣΤΑΣΥ), χρηματοδοτική μίσθωση (leasing) επιπλέον λεωφορείων και σύμβαση με ΚΤΕΛ	-4	-50
22	Άδεια ειδικού σκοπού για εργαζόμενους με παιδιά που φοιτούν σε σχολεία (για την περίοδο που τα σχολεία είναι κλειστά λόγω της πανδημίας Covid-19)	-20	0
23	Ενίσχυση του προγράμματος κοινωνικού τουρισμού του Υπουργείου Τουρισμού	-20	-80
24	Ενίσχυση του προγράμματος κοινωνικού τουρισμού του ΟΑΕΔ	-17	-10
25	Κάλυψη της διαφημιστικής δαπάνης του ΕΟΤ	-23	0
26	Επιπρόσθετη στήριξη του πρωτογενούς τομέα παραγωγής από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων	-150	0
27	Επιπλέον επιχορήγηση στο Υπουργείο Πολιτισμού για την ενίσχυση του κλάδου του πολιτισμού	-25	0
28	Αποζημίωση σε εταιρείες ΚΤΕΛ και την ΤΡΑΙΝΟΣΕ για τους περιορισμούς που επιβλήθηκαν στις θέσεις επιβατών	-49	0
29	Αποζημίωση ακτοπλοϊκών γραμμών	-53	0
30	Αποζημίωση σε ερασιτεχνικούς αθλητικούς συλλόγους	-12	0
31	Αποζημίωση ανά θέση επιβάτη στις αεροπορικές εταιρείες	-6	0
32	Καταβολή του 50% του απολεσθέντος μισθώματος στους ιδιοκτήτες ακινήτων που εισπράττουν μειωμένο ενοίκιο κατά 40% λόγω της πανδημίας	-29	0
33	Ενίσχυση επιχειρήσεων του πολιτισμού λόγω περιορισμού θέσεων σε θέατρα, κινηματογράφους, συναυλιακούς χώρους κλπ.	-19	-6
34	Μη επιστρεπτέα επιχορήγηση σε μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις μέσω των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοί-	0	-800

Πίνακας 3.30 Παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας Covid-19 στην ελληνική οικονομία την περίοδο 2020-2021 (σε εκατ. ευρώ)

α/α	Περιγραφή	2020	2021
	κησης		
Γ	Δημοσιονομικά ουδέτερες παρεμβάσεις	0	0
1	Αναστολή αποπληρωμής δόσεων των ενήμερων τραπεζικών δανείων για επιχειρήσεις που πλήττονται από την πανδημία	0	0
2	Αναστολή πληρωμής επιταγών των επιχειρήσεων που πλήττονται από την πανδημία	0	0
3	Παροχή δυνατότητας στις επιχειρήσεις που πλήττονται από την πανδημία να θέσουν τους εργαζόμενους τους σε μερική απασχόληση, για δύο εβδομάδες ανά μήνα	0	0
4	Αποπληρωμή όλων των εκκρεμών επιστροφών φόρων έως και 30.000 ευρώ που βρίσκονται υπό τη διαδικασία ελέγχου από τη φορολογική αρχή	0	0
Δ	Παρεμβάσεις παροχής ρευστότητας	-2.548	0
1	Ταμείο Εγγυοδοσίας της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας	-1.780	0
2	Κεφάλαιο κίνησης στο πλαίσιο του Ταμείου Επιχειρηματικότητας (ΤΕΠΙΧ II)	-768	0
Ε	Πιστώσεις υπό κατανομή για την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών της πανδημίας Covid-19		-3.000
	Συνολικό Ταμειακό Κόστος των Παρεμβάσεων (A+B+Γ+Δ+E)	-18.198	-7.323
	<i>Εκ των οποίων:</i>		
A.	Παρεμβάσεις που αφορούν στην αναβολή είσπραξης εσόδων	-1.567	223
B.	Παρεμβάσεις που επιβαρύνουν άμεσα το δημοσιονομικό αποτέλεσμα	-11.625	-6.936
Γ.	Παρεμβάσεις παροχής ρευστότητας (προ μόχλευσης)	-5.006	-610
	Παρεμβάσεις ανά κατηγορία και πηγή χρηματοδότησης		
1	Μείωση εσόδων	-4.920	-2.239
2	Δημοσιονομικές δαπάνες που χρηματοδοτούνται από τον Τακτικό Προϋπολογισμό	-8.981	-4.427
3	Δημοσιονομικές δαπάνες που συγχρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ	-1.749	-880
4	Χρηματοδοτικά εργαλεία που συγχρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ	-2.548	
5	Μόχλευση χρηματοδοτικών εργαλείων που συγχρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ	-5.693	
	Συνολική Αξία των Παρεμβάσεων (1 + 2 + 3 + 4 + 5)	-23.891	-7.546
<i>Σημείωση: το θετικό πρόσημο (+) δηλώνει αύξηση εσόδου ή μείωση δαπάνης και το αρνητικό πρόσημο (-) δηλώνει μείωση εσόδου ή αύξηση δαπάνης</i>			

Λοιπές δημοσιονομικές παρεμβάσεις

Εκτός από τις δημοσιονομικές παρεμβάσεις που αναφέρονται στην αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών της πανδημίας, η δημοσιονομική αποτύπωση των ετών 2020 και 2021 επηρεάζεται από μια σειρά άλλων παρεμβάσεων που αφορούν, είτε αντιμετώπιση έκτακτων υποχρεώσεων του κράτους και ζημιές από φυσικές καταστροφές, είτε νέες αναπτυξιακές παρεμβάσεις. Αυτές περιλαμβάνουν:

- την καταβολή αναδρομικών ποσών σε συνταξιούχους δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, ύψους 1,4 δισ. ευρώ περίπου το 2020,
- την αντιμετώπιση των ζημιών από φυσικές καταστροφές, με κόστος που αναμένεται να ξεπεράσει στα 230 εκατ. ευρώ το 2020,
- την εξαίρεση της δαπάνης των εμβολίων που εντάσσονται στο πρόγραμμα εθνικού εμβολιασμού, από το όριο της φαρμακευτικής δαπάνης του ΕΟΠΥΥ, με δημοσιονομικό κόστος 100 εκατ. ευρώ για το 2020 και 170 εκατ. ευρώ για το έτος 2021,
- την αύξηση του ορίου της νοσοκομειακής φαρμακευτικής δαπάνης του ΕΟΠΥΥ κατά 30 εκατ. ευρώ για τα έτη 2020 και 2021,
- την αυξημένη επιχορήγηση προς τον ΕΟΠΥΥ κατά 377 εκατ. ευρώ το 2020, επιπλέον της αύξησης του ορίου της φαρμακευτικής δαπάνης ανωτέρω κατά 30 εκατ. ευρώ και της εξαίρεσης των εμβολίων από το όριο της φαρμακευτικής δαπάνης, με δημοσιονομικό κόστος 100 εκατ. ευρώ,
- το πρόγραμμα εξόφλησης ληξιπρόθεσμων οφειλών των ΟΤΑ ύψους περίπου 116 εκατ. ευρώ,
- τη θέσπιση του κώδικα διευθέτησης οφειλών και παροχής δεύτερης ευκαιρίας σε δανειολήπτες, με δημοσιονομικό κόστος 100 εκατ. ευρώ για το 2021,
- την υπεραπόσβεση δαπανών έρευνας και ανάπτυξης (R&D), με δημοσιονομικό κόστος 35 εκατ. ευρώ για το 2021,
- την υπερέκπτωση για επενδύσεις σε πράσινη οικονομία, ενέργεια και ψηφιοποίηση (επιβαρύνει το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του έτους 2022),

- την κατάργηση του ΕΝΦΙΑ σε μικρά και απομακρυσμένα νησιά με δημοσιονομικό κόστος 1,5 εκατ. ευρώ για το 2020 και 1,5 εκατ. ευρώ για το 2021,
- την έκτακτη ενίσχυση των ευάλωτων νοικοκυριών, με την διπλή καταβολή του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, ύψους περίπου 55 εκατ. ευρώ, τον Δεκέμβριο του 2020.

Παράλληλα, τόσο για το 2020 όσο και για το 2021 έχει δοθεί προτεραιότητα σε παρεμβάσεις που αφορούν στην αντιμετώπιση θεμάτων Εθνικής Άμυνας και Ασφάλειας, καθώς και μεταναστευτικών ροών (πίνακας 3.31). Ειδικότερα, οι πληρωμές για την Εθνική Άμυνα (εξοπλιστικά προγράμματα) αναμένεται να ανέλθουν στο ποσό των 2,5 δισ. ευρώ το 2021, αυξημένες κατά 2 δισ. ευρώ περίπου σε σχέση με το 2020. Οι δαπάνες για τις μεταναστευτικές ροές το 2021 προβλέπεται να ανέλθουν σε 564 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων 414 εκατ. ευρώ καλύπτονται από τον τακτικό προϋπολογισμό.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, το σύνολο των παρεμβάσεων για την ενίσχυση της Ελληνικής οικονομίας και την αντιμετώπιση των πολλαπλών κρίσεων (υγειονομική, οικονομική, μεταναστευτική, φυσικών καταστροφών) προσεγγίζει τα 27 δισ. ευρώ το 2020 και αναμένεται να υπερβεί τα 10 δισ. ευρώ το 2021, χωρίς να ληφθούν υπόψη οι πόροι που θα απορροφηθούν στα πλαίσια του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

**Πίνακας 3.31 Εθνική Άμυνα και Μεταναστευτικό
(σε εκατ. ευρώ)**

	2020	2021
Εξοπλιστικά προγράμματα		
Πληρωμές	515*	2.519
Φυσικές παραλαβές	460	1.472
Δαπάνες μεταναστευτικών ροών		
Τακτικός Προϋπολογισμός	405	414
Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων	200	150

Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημιούργησε ένα νέο έκτακτο μέσο για την αντιμετώπιση των οικονομικών και των κοινωνικών συνεπειών της πανδημίας, το Next Generation EU. Το Next Generation EU στοχεύει στη στήριξη των κρατών-μελών για να ανακάμψουν, να ανασυνταχθούν και εξέλθουν από την κρίση πιο δυνατά μέσα από ένα φάσμα μέσων για τη στήριξη επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων στα κράτη-μέλη. Βασικά εργαλεία αποτελούν ο νέος Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και η πρωτοβουλία REACT EU.

Η Ελληνική οικονομία θα ενισχυθεί με χρηματοδοτικά εργαλεία του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης και Σταθερότητας, όπως απεικονίζεται στον πίνακα 3.32. Κατά την περίοδο 2021-2026 η ελληνική οικονομία αναμένεται να ωφεληθεί με 32 δισ. ευρώ, εκ των οποίων 19,3 δισ. ευρώ αφορούν επιχορηγήσεις και 12,7 δισ. ευρώ δάνεια με ευνοϊκό επιτόκιο και όρους. Ειδικότερα από τα 19,3 δισ. ευρώ, τα 16,2 δισ. ευρώ αφορούν το πρόγραμμα Recovery and Resilience Facility, ποσό 2,3 δισ. ευρώ το REACT-EU, ποσό 0,4 δισ. ευρώ το Just Transition Fund και ποσό 0,4 δισ. ευρώ το European Agricultural Fund for Rural Development.

Πίνακας 3.32 Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας & REACT-EU
(σε εκατ. ευρώ)

		2020	2021
Recovery and Resilience Facility	Επιχορηγήσεις	0	2.635*
	Δάνεια	0	1.272
REACT-EU	Επιχορηγήσεις	0	1.600**
Σύνολο			5.507

* Το ποσό των 2.635 έχει περιληφθεί ως έσοδο στις μεταβιβάσεις κεντρικής κυβέρνησης και ως δαπάνη στις πιστώσεις υπό κατανομή του πίνακα 3.2

** Το ποσό αυτό είναι επιπλέον των δαπανών του ΠΔΕ που περιλαμβάνονται στον πίνακα 3.2.

Για τη χρήση του Recovery and Resilience Facility τα κράτη μέλη θα καταρτίσουν **εθνικά σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας**, στα οποία παρουσιάζεται η μεταρρυθμιστική και επενδυτική ατζέντα τους για τα έτη 2021-26. Τα σχέδια θα επανεξεταστούν και θα προσαρμοστούν ανάλογα με τις ανάγκες το 2022, ώστε να ληφθεί υπόψη η τελική κατανομή των κονδυλίων για το 2023.

Η Επιτροπή θα αξιολογήσει τα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας εντός δύο μηνών από την υποβολή τους βασιζόμενη σε μία σειρά κριτηρίων, όπως:

- συνεκτικότητα με τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις,
- ενίσχυση του αναπτυξιακού δυναμικού, δημιουργία θέσεων εργασίας και οικονομική και κοινωνική ανθεκτικότητα του κράτους μέλους και
- αποτελεσματική συμβολή στην πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, που αναμένεται ότι τελικά θα πρέπει να απορροφήσουν το 37% και το 20% αντίστοιχα, των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης και Σταθερότητας.

Η θετική αξιολόγηση των αιτήσεων πληρωμών θα εξαρτηθεί από την ικανοποιητική εκπλήρωση των σχετικών οροσήμων και στόχων.

Η αξιολόγηση των σχεδίων ανάκαμψης και σταθερότητας εγκρίνεται από το Συμβούλιο, με ειδική πλειοψηφία βάσει πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μέσω σχετικής εκτελεστικής πράξης. Οι νομικές δεσμεύσεις θα αναληφθούν έως την 31η Δεκεμβρίου 2023. Οι σχετικές πληρωμές θα γίνουν έως την 31η Δεκεμβρίου 2026.

Το προσχέδιο του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης κατατέθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 18 Νοεμβρίου 2020 και ξεκίνησε η σχετική διαβούλευση με την Επιτροπή. Στις 25 Νοεμβρίου θα ξεκινήσει και η σχετική δημόσια διαβούλευση επί των στρατηγικών κατευθύνσεων του Σχεδίου, ενώ το τελικό Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Σταθερότητας αναμένεται να υποβληθεί στα Ευρωπαϊκά Όργανα κατά το πρώτο τρίμηνο του 2021 και να εγκριθεί στο αμέσως επόμενο τρίμηνο, κατά τη διάρκεια του οποίου αναμένεται να υπάρξει η πρώτη εκταμίευση (προκαταβολή) για τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, ενώ είναι πιθανό να υπάρξει εντός του 2021 και μια ακόμα εκταμίευση, αφού αυτές είναι εξαμηνιαίες.

Ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αφορά επενδύσεις, προγράμματα (όπως προγράμματα κατάρτισης ή ενεργειακής αναβάθμισης), καθώς και μεταρρυθμίσεις που υλοποιήθηκαν από τον Φεβρουάριο του 2020 και εντεύθεν, συνεπώς η απορρόφηση των σχετικών πόρων μπορεί και πρόκειται να ξεκινήσει πριν την επίσημη έγκρισή του. Η μακροοικονομική επίπτωση των παρεμβάσεων που θα γίνουν στο πλαίσιο αυτό εντός του 2021, λόγω των σημαντικών επενδυτικών δαπανών που περιλαμβάνει ο Μηχανισμός θα επηρεάσουν θετικά το ΑΕΠ και τα δημόσια έσοδα τόσο του 2021 όσο και του 2022 και των επόμενων ετών.

Πέραν του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, κατά το 2021 σημαντική θα είναι και η συμβολή του React-EU, το οποίο αφορά σε ένα πρόγραμμα γέφυρα, περιλαμβάνοντας δράσεις και δαπάνες για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας Covid-19. Το πρόγραμμα αυτό επικεντρώνεται στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας, τη διατήρηση και δημιουργία θέσεων εργασίας, την ενίσχυση των οικονομικά ευάλωτων πολιτών, την παροχή κεφαλαίου κίνησης και την ενίσχυση των επενδύσεων των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Σημαντικοί πόροι στους τομείς αυτούς θα διοχετευτούν εντός του 2021 μέσω του React-EU.

Αθροιστικά οι πόροι που προβλέπονται το 2021 από όλα τα εργαλεία του μηχανισμού του Next Generation EU, περιλαμβανομένων και των δανείων αναμένεται να ξεπεράσουν τα 5,5 δισ. ευρώ με αντίστοιχο ποσοστό απορρόφησης, με την εξαίρεση μόνο κάποιων δαπανών που πραγματοποιήθηκαν το 2020 και θα πληρωθούν, εφόσον περιληφθούν στα σχετικά εργαλεία, το 2021.

10. Κύριες πηγές κινδύνου για τις δημοσιονομικές προβλέψεις

Πέρα από την αβεβαιότητα που επισημάνθηκε και παραπάνω ότι ενέχουν οι μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις λόγω της πανδημίας και του τρόπου εξέλιξής της, υπάρχουν πάντα και άλλοι εξωγενείς κίνδυνοι (όπως γεωπολιτικές και πολιτικές εντάσεις, μεταναστευτικές ροές κλπ) που μπορεί να επηρεάσουν τα οικονομικά μεγέθη.

Ι. Ανάλυση ευαισθησίας

Υπό τις παρούσες συνθήκες, οι σημαντικότεροι κίνδυνοι σχετίζονται με την εξέλιξη της πανδημίας και συγκεκριμένα με την έκταση και τη χρονική διάρκεια των περιοριστικών μέτρων, καθώς και με τη χρονική στιγμή κατά την οποία θα καταστεί εφικτός ο εμβολιασμός του πληθυσμού. Σε περίπτωση που η εξάπλωση της πανδημίας απαιτήσει ισχυρότερα ή μεγαλύτερης διάρκειας περιοριστικά μέτρα, θα υπάρξει αρνητικός αντίκτυπος στα μακροοικονομικά και δημοσιονομικά μεγέθη. Το ίδιο θα συμβεί και εάν υπάρξουν καθυστερήσεις στη διαδικασία ολοκλήρωσης των κλινικών δοκιμών και έγκρισης του εμβολίου ή στη διαδικασία εμβολιασμού. Αντιθέτως, σε περίπτωση ταχείας υποχώρησης του δεύτερου κύματος της πανδημίας και ευνοϊκών εξελίξεων ως προς την παραγωγή και διάθεση του εμβολίου, ο αντίκτυπος θα είναι θετικός και η ταχύτερη οικονομική ανάκαμψη θα επιδράσει θετικά στα δημοσιονομικά μεγέθη.

Η παρούσα ανάλυση ευαισθησίας αποσκοπεί στο να εκτιμήσει την πορεία των κύριων δημοσιονομικών μεταβλητών κάτω από διαφορετικές υποθέσεις περί του ρυθμού μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας κατά το 2021. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της ανάλυσης έχει εκτιμηθεί η επίδραση στο εκτιμώμενο δημοσιονομικό αποτέλεσμα για το 2021 από μία μείωση του ρυθμού ονομαστικής μεγέθυνσης του ΑΕΠ κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το βασικό μακροοικονομικό σενάριο του Προϋπολογισμού. Η επίπτωση αυτή έχει εκτιμηθεί μέσω των ελαστικωτήτων που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής δημοσιονομικής εποπτείας και οι οποίες περιγράφονται στην έκδοση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής “Report on Public Finances in EMU 2018”.

Η μείωση του ρυθμού ονομαστικής μεγέθυνσης κατά 1,5 ποσοστιαία μονάδα σε σχέση με το βασικό μακροοικονομικό σενάριο συνεπάγεται ότι το ΑΕΠ του 2021 (σε τρέχουσες τιμές) θα διαμορφωθεί σε 169,5 δισ. ευρώ από 162,8 δισ. ευρώ το 2020, έναντι ονομαστικού ΑΕΠ ύψους 171,9 δισ. ευρώ το 2021 σύμφωνα με το βασικό σενάριο. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ανάλυσης ευαισθησίας, μία τέτοια μεταβολή του επιπέδου του ονομαστικού ΑΕΠ θα οδηγούσε σε επιδείνωση του δημοσιονομικού αποτελέσματος κατά 0,74% του ΑΕΠ σε σχέση με το σενάριο του Προϋπολογισμού 2021.

Συγκεκριμένα, στην περίπτωση αυτή το ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA θα διαμορφωνόταν σε -7,4% του ΑΕΠ έναντι -6,7% του ΑΕΠ, ενώ το πρωτογενές δημοσιονομικό αποτέλεσμα κατά ESA θα διαμορφωνόταν σε -4,5% του ΑΕΠ έναντι -3,8% του ΑΕΠ. Σε απόλυτους όρους, ο μειωμένος αυτός ονομαστικός ρυθμός μεγέθυνσης θα οδηγούσε σε επιπλέον δημοσιονομική επιβάρυνση της τάξης του 1,1 δισ. ευρώ.

Αναφορικά με το δημόσιο χρέος και πώς θα επηρεαζόταν με μια υπόθεση αύξησης των επιτοκίων κατά 1%, επισημαίνεται ότι στις 30/9/2020 το χρέος σταθερού επιτοκίου αντιπροσώπευε το 96,6% του συνολικού χρέους, έναντι 3,4% του χρέους με κυμαινόμενο επιτόκιο. Η σχέση αυτή καταδεικνύει τη μικρή επίδραση που αναμένεται να προκαλέσει μια μεταβολή των επιτοκίων στα μεγέθη του χρέους.

Έτσι, σε μία υποτιθέμενη αύξηση των επιτοκίων κατά 1%, σε όλο το φάσμα της καμπύλης αποδόσεων, η επίδραση στο χρέος και στους τόκους για το 2020 είναι μηδενική, ενώ για το 2021 υπολογίζεται σε επίπεδα λίγο κάτω του 0,1% του ΑΕΠ.

II. Ενδεχόμενες υποχρεώσεις

Σύμφωνα με την Οδηγία 2011/85/ΕΕ του Συμβουλίου σχετικά με τις απαιτήσεις για τα δημοσιονομικά πλαίσια των κρατών μελών, τα κράτη μέλη δημοσιεύουν σχετικές πληροφορίες για τις ενδεχόμενες υποχρεώσεις των υποτομέων της Γενικής Κυβέρνησης, οι οποίες είναι πιθανό να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στους προϋπολογισμούς των φορέων Γενικής Κυβέρνησης. Οι ενδεχόμενες υποχρεώσεις περιλαμβάνουν τις κρατικές εγγυήσεις, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη λειτουργία των δημόσιων επιχειρήσεων. Η ανωτέρω Οδηγία προβλέπει επίσης τη δημοσίευση πληροφοριών για τις συμμετοχές της Γενικής Κυβέρνησης στο κεφάλαιο ιδιωτικών και δημόσιων επιχειρήσεων για σημαντικά από οικονομικής άποψης ποσά.

Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα ενότητα παραθέτει τα νεότερα επίσημα στοιχεία της Eurostat αναφορικά με τρεις κατηγορίες ενδεχόμενων υποχρεώσεων. Αυτές είναι οι υποχρεώσεις που απορρέουν από συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ) που καταγράφονται εκτός προϋπολογισμού (off-balance sheet), το ύψος των μη εξυπηρετούμενων δανείων που έχουν χορηγηθεί από φορείς της Γενικής Κυβέρνησης, καθώς και οι συνολικές υποχρεώσεις φορέων που ταξινομούνται εκτός της Γενικής Κυβέρνησης αλλά ελέγχονται από το Κράτος ή από άλλους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης. Αναλυτικά στοιχεία αναφορικά με το ύψος των κρατικών εγγυήσεων και των συμμετοχών φορέων της Γενικής Κυβέρνησης στο κεφάλαιο δημόσιων ή ιδιωτικών επιχειρήσεων παρατίθενται στα κεφάλαια 4 και 5 αντίστοιχα.

Πίνακας 3.33 Υποχρεώσεις που απορρέουν από Συμπράξεις Δημοσίου-Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) που καταγράφονται εκτός προϋπολογισμού (off-balance sheet)			
	2016	2017	2018
<i>σε εκατ. ευρώ</i>			
Γενική κυβέρνηση	221,3	233,95	270,2
Κεντρική Κυβέρνηση	221,3	233,95	270,2
Τοπική Αυτοδιοίκηση	0	0	0
Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης	0	0	0
<i>ως % του ΑΕΠ</i>			
Γενική κυβέρνηση	0,13	0,13	0,15
Κεντρική Κυβέρνηση	0,13	0,13	0,15
Τοπική Αυτοδιοίκηση	0	0	0
Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης	0	0	0

Πηγή: Eurostat

Τα στοιχεία σχετικά με τις τρεις ανωτέρω κατηγορίες ενδεχόμενων υποχρεώσεων παρατίθενται τόσο για το σύνολο της Γενικής Κυβέρνησης όσο και για κάθε υποτομέα αυτής ξεχωριστά, εφ' όσον είναι διαθέσιμα. Τα στοιχεία για τις υποχρεώσεις που απορρέουν από εκτός προϋπολογισμού ΣΔΙΤ είναι εκφρασμένα σε όρους προσαρμοσμένης αξίας κεφαλαίου (adjusted capital value), η οποία λαμβάνει υπ' όψιν την απόσβεση των κεφαλαιουχικών αγαθών και αντανακλά την παρούσα αξία τους κατά την εκάστοτε χρονική στιγμή. Ως εκ τούτου, αντανακλά και τη δυνητική επίδραση στο δημόσιο χρέος σε περίπτωση μετατροπής της ενδεχόμενης υποχρέωσης σε πραγματική.

Τα στοιχεία για το ύψος των μη εξυπηρετούμενων δανείων που έχουν χορηγηθεί από φορείς της Γενικής Κυβέρνησης παρουσιάζονται στη συνέχεια ενοποιημένα σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης.

Πίνακας 3.34 Μη εξυπηρετούμενα δάνεια χορηγηθέντα από φορείς της Γενικής Κυβέρνησης

	2016	2017	2018
<i>σε εκατ. ευρώ</i>			
Γενική κυβέρνηση	419,0	549,0	471,0
Κεντρική Κυβέρνηση	419,0	549,0	471,0
Τοπική Αυτοδιοίκηση	0	0	0
Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης			
<i>ως % του ΑΕΠ</i>			
Γενική κυβέρνηση	0,24	0,31	0,26
Κεντρική Κυβέρνηση	0,24	0,31	0,26
Τοπική Αυτοδιοίκηση	0	0	0
Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης			

Πηγή: Eurostat

ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ – ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ

ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ

Τα υψηλά ταμειακά διαθέσιμα σε συνδυασμό με τις περιορισμένες χρηματοδοτικές ανάγκες του Ελληνικού Δημοσίου για το τρέχον έτος δημιούργησαν ευνοϊκές συνθήκες για τη συνέχιση της επιτυχημένης παρουσίας της χώρας στις κεφαλαιαγορές, η οποία είχε ως εφιαλτήριο την έκδοση δεκαπενταετούς ομολόγου στις αρχές Φεβρουαρίου για πρώτη φορά μετά από το 2009. Ακολούθησαν τέσσερις ακόμα εκδόσεις ομολόγων οι οποίες είχαν μεγάλο ποσοστό υπερκάλυψης του βιβλίου προσφορών τους και διατέθηκαν κυρίως σε τελικούς επενδυτές. Η συνέχιση της εκδοτικής δραστηριότητας ομαλοποίησε το προφίλ λήξεων του δημοσίου χρέους και εμπλούτισε περαιτέρω την καμπύλη αποδόσεων αναφοράς των ελληνικών κρατικών χρεογράφων, τόσο σε όγκο όσο και σε ρευστότητα.

Εξίσου ικανοποιητική ήταν και η πορεία διαπραγμάτευσης των ομολόγων στη δευτερογενή αγορά, παρά την πρόσκαιρη επιδείνωση κατά το δεύτερο τρίμηνο του έτους λόγω της κρίσης του κορωνοϊού, η οποία συνεπικουρούμενη από τη συμμετοχή των ελληνικών κρατικών χρεογράφων στο πρόγραμμα αγοράς χρεογράφων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας οδήγησε σταδιακά τις αποδόσεις τους σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα.

Ειδικότερα, οι χρηματοδοτικές ανάγκες του Ελληνικού Δημοσίου κατά τη διάρκεια του 2020 καλύφθηκαν από κοινοπρακτικές εκδόσεις ομολόγων σταθερού επιτοκίου, δεκαπενταετούς, επταετούς και δεκαετούς διάρκειας, συνολικού ύψους 12.000 εκατ. ευρώ και αναχρηματοδότηση βραχυπρόθεσμου χρέους. Ο βραχυπρόθεσμος δανεισμός του Ελληνικού Δημοσίου πραγματοποιήθηκε μέσω εκδόσεων εντόκων γραμματίων τρίμηνης, εξάμηνης και ετήσιας διάρκειας, καθώς επίσης και μέσω πράξεων διαχείρισης ταμειακής ρευστότητας υπό τη μορφή repo agreements, τις οποίες συνάπτει ο Οργανισμός Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (ΟΔΔΗΧ) για την αξιοποίηση των διαθεσίμων, κυρίως, των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης.

Επιπλέον εντός του Νοεμβρίου του 2020 εκταμιεύθηκε ποσό 2.000 εκατ. ευρώ, επί συνόλου 2.728 εκατ. ευρώ, που θα χορηγηθεί στην Ελλάδα ως δάνειο από την Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο του προγράμματος “SURE” με εξαιρετικά χαμηλό έως μηδενικό κόστος δανεισμού.

Στις 30/09/2020 το σύνολο των δανείων που χορηγήθηκαν από τον Μηχανισμό Στήριξης ανήλθε σε 248.713,8 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων τα δάνεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο διαμορφώθηκαν σε 5.475,2 εκατ. ευρώ.

1. Χρέος Κεντρικής Διοίκησης και Γενικής Κυβέρνησης

Το χρέος της Κεντρικής Διοίκησης εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στα 370.800 εκατ. ευρώ ή 227,8% ως ποσοστό του ΑΕΠ στο τέλος του 2020, έναντι 356.015 εκατ. ευρώ ή 194,1% ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2019.

Το 2021 το ύψος του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης προβλέπεται ότι θα διαμορφωθεί στα 376.200 εκατ. ευρώ ή 218,8% ως ποσοστό του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 9,0 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του 2020 (πίνακας 4.1).

Το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στα 340.000 εκατ. ευρώ ή 208,9% ως ποσοστό του ΑΕΠ στο τέλος του 2020, έναντι 331.072 εκατ. ευρώ ή 180,5% ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2019. Το 2021 το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται ότι θα διαμορφωθεί στα 343.200 εκατ. ευρώ (πίνακας 4.2) ή 199,6% ως ποσοστό του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 9,3 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ έναντι του 2020 (πίνακας 4.3).

**Πίνακας 4.1 Σύμβαση χρέους Κεντρικής Διοίκησης
(σε εκατ. ευρώ)**

	2018	2019	2020*	2021**
A. Ομόλογα	51.551	55.601	66.226	75.722
Ομόλογα στην αγορά εσωτερικού	49.779	53.886	64.519	74.015
Ομόλογα στις αγορές εξωτερικού	1.742	1.715	1.707	1.707
Τηλοποιήσεις στο εξωτερικό	30	0	0	0
B. Βραχυπρόθεσμοι Τίτλοι	15.280	12.613	11.800	10.800
Έντοκα Γραμμάτια	15.280	12.613	11.800	10.800
Γ. Δάνεια	267.597	258.898	259.774	256.678
Δάνεια Τραπέζης Ελλάδος	2.377	1.908	1.439	967
Λοιπά Δάνεια Εσωτερικού	229	212	197	187
Ειδικά και Διακρατικά Δάνεια	7.721	7.646	7.753	7.378
Δάνεια Μηχανισμού Στήριξης	253.104	249.010	248.264	244.331
Λοιπά Δάνεια Εξωτερικού	4.166	122	2.121	3.815
Δ. Βραχυπρόθεσμα δάνεια	24.521	28.903	33.000	33.000
Πώληση τίτλων με σύμφωνο επαναγοράς (repos)	24.521	28.903	33.000	33.000
E. Σύνολο χρέους Κεντρικής Διοίκησης (A+B+Γ+Δ)	358.949	356.015	370.800	376.200
(ως % του ΑΕΠ)	199,7%	194,1%	227,8%	218,8%
ΑΕΠ	179.727	183.413	162.776	171.934

* Εκτιμήσεις **Προβλέψεις
Πηγή: ΟΔΔΗΧ

Πίνακας 4.2 Χρέος Γενικής Κυβέρνησης
(σε εκατ. ευρώ)

	2018	2019	2020*	2021**
A. Χρέος Κεντρικής Διοίκησης	358.949	356.015	370.800	376.200
B Χρέος ΝΠ, κέρματα κ.λπ. μείον επενδύσεις σε τίτλους ΕΔ	-7.724	-8.281	-12.800	-13.600
Γ. Χρέος Κεντρικής Κυβέρνησης κατά ESA (A+B)	351.225	347.734	358.000	362.600
Δ Χρέος ΟΤΑ, ΟΚΑ μείον ενδοκυβερνητικό χρέος	-16.504	-16.662	-18.000	-19.400
Ε. Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (Γ+Δ)	334.721	331.072	340.000	343.200
(ως % του ΑΕΠ)	186,2%	180,5%	208,9%	199,6%
ΑΕΠ	179.727	183.413	162.776	171.934

* Εκτιμήσεις ** Προβλέψεις
Πηγή: ΟΔΔΗΧ

Πίνακας 4.3 Εξέλιξη δημόσιου χρέους Γενικής Κυβέρνησης
(σε εκατ. ευρώ)

	2020*	2021**	Διαφορά 2021-2020
	(1)	(2)	(3)=(2)-(1)
Ταμειακό αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης	22.187	11.731	-10.456
Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA	16.111	11.516	-4.595
Εθνικολογιστικές προσαρμογές Γενικής Κυβέρνησης	6.076	215	-5.861
Χρηματοοικονομικά παράγωγα	1.690	1.450	-240
Αυξήσεις ΜΚ εταιρειών, συμμετοχή στην ΕΤΕπ, κ.λπ.	478	1.562	1.084
Αντικατάσταση βραχυπρόθεσμου χρέους	-813	-1.000	-187
Μεταβολή διαθεσίμων και ενδοκυβερνητικού χρέους	-13.700	-8.800	4.900
Πώληση μετοχών κ.λπ.	-89	-1.461	-1.372
Έσοδα από επενδύσεις σε τίτλους φορέων Γενικής Κυβέρνησης	-551	-31	520
Προσαρμογές στο άρτιο, λοιπές προσαρμογές	-274	-251	23
Μεταβολή από προηγούμενο έτος	8.928	3.200	-5.728
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	340.000	343.200	3.200
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ	208,9%	199,6%	-9,3%
ΑΕΠ	162.776	171.934	

* Εκτιμήσεις ** Προβλέψεις
Πηγή: ΟΔΔΗΧ

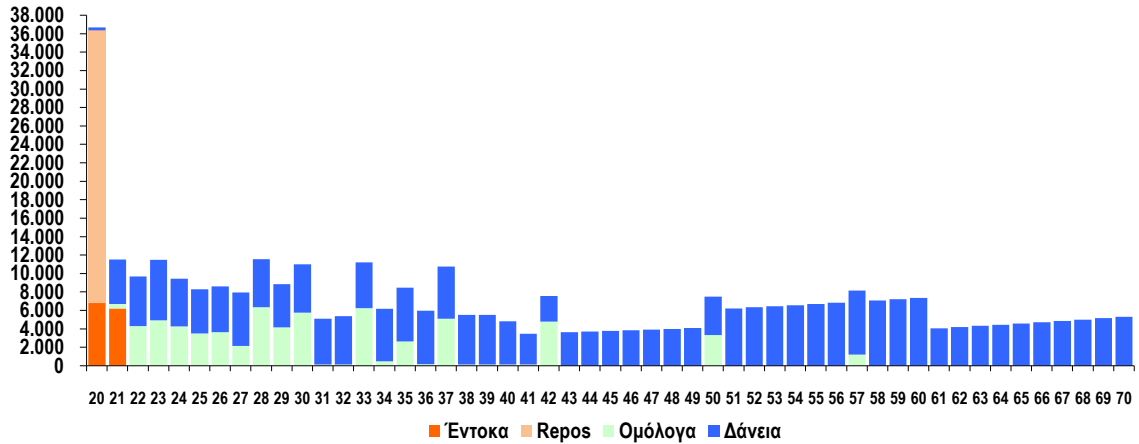
2. Δομή και χαρακτηριστικά του χρέους Κεντρικής Διοίκησης

Μετά την ολοκλήρωση της εφαρμογής των βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων μέτρων ελάφρυνσης του χρέους ο χρονικός ορίζοντας των λήξεων του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης, στις 30/9/2020, εκτείνεται μέχρι το έτος 2070 (πίνακας 4.4, διάγραμμα 4.1). Η περαιτέρω δανειοδότηση του Ελληνικού Δημοσίου μέσω των αγορών τα επόμενα έτη αναμένεται να αντικαταστήσει σταδιακά τα δάνεια με ομόλογα.

**Πίνακας 4.4 Χρονοδιάγραμμα λήξης χρέους της Κεντρικής Διοίκησης την 30/9/2020
(σε εκατ. ευρώ)**

Έτος	Έντοκα γραμμάτια	Συμφωνίες Επαναγοράς (Repos)	Ομόλογα	Δάνεια από ΔΝΤ (μετά swap)	Δάνεια από χώρες Ευρωπαϊκής Ένωσης (GLF)	Δάνεια από EFSF & ESM	Δάνεια από EIB και CEDB	Δάνεια από Τράπεζα Ελλάδος	Λοιπά δάνεια	Σύνολο	Ποσοστό απόσβεσης
2020	6.802,3	29.573,2	0,0	-17,3	262,5	0,0	37,0	2,2	2,4	36.662,3	10,05%
2021	6.201,3		503,8	1.869,2	2.073,8	0,0	375,0	472,3	16,2	11.511,4	3,16%
2022	0,0		4.312,2	1.857,0	2.645,0	0,0	376,9	472,3	16,1	9.679,4	2,65%
2023	0,0		4.906,4	1.297,5	2.645,0	1.738,0	380,1	494,7	16,1	11.477,8	3,15%
2024	0,0		4.250,9	284,6	2.645,0	1.738,0	391,0	0,0	122,2	9.431,7	2,59%
2025	0,0		3.485,8	0,0	2.645,0	1.738,0	406,3	0,0	16,1	8.291,2	2,27%
2026	0,0		3.649,0	0,0	2.645,0	1.738,0	564,8	0,0	16,1	8.612,8	2,36%
2027	0,0		2.160,6	0,0	2.645,0	1.738,0	1.371,3	0,0	16,1	7.930,9	2,17%
2028	0,0		6.346,0	0,0	2.645,0	1.832,2	717,4	0,0	16,1	11.556,6	3,17%
2029	0,0		4.164,8	0,0	2.645,0	1.832,2	173,3	0,0	16,1	8.831,3	2,42%
2030	0,0		5.755,4	0,0	2.645,0	1.832,2	734,7	0,0	16,1	10.983,4	3,01%
2031	0,0		129,0	0,0	2.645,0	1.832,2	475,9	0,0	16,1	5.098,1	1,40%
2032	0,0		126,2	0,0	2.645,0	1.832,2	770,9	0,0	16,1	5.390,3	1,48%
2033	0,0		6.238,1	0,0	2.645,0	1.832,2	473,1	0,0	9,6	11.198,1	3,07%
2034	0,0		468,3	0,0	2.645,0	2.958,5	95,8	0,0	8,8	6.176,5	1,69%
2035	0,0		2.644,4	0,0	2.645,0	2.975,9	195,5	0,0	0,0	8.460,8	2,32%
2036	0,0		166,2	0,0	2.645,0	2.993,3	170,3	0,0	0,0	5.974,8	1,64%
2037	0,0		5.083,7	0,0	2.645,0	3.010,7	16,0	0,0	0,0	10.755,4	2,95%
2038	0,0		146,9	0,0	2.645,0	2.707,4	9,5	0,0	0,0	5.508,8	1,51%
2039	0,0		135,1	0,0	2.645,0	2.724,8	9,5	0,0	0,0	5.514,4	1,51%
2040	0,0		141,9	0,0	1.938,8	2.742,2	9,5	0,0	0,0	4.832,4	1,32%
2041	0,0		136,8	0,0	571,3	2.763,1	9,5	0,0	0,0	3.480,6	0,95%
2042	0,0		4.767,4	0,0	0,0	2.783,9	0,3	0,0	0,0	7.551,5	2,07%
2043	0,0		0,0	0,0	0,0	3.624,6	0,3	0,0	0,0	3.624,9	0,99%
2044	0,0		0,0	0,0	0,0	3.695,9	0,3	0,0	0,0	3.696,2	1,01%
2045	0,0		0,0	0,0	0,0	3.768,8	0,3	0,0	0,0	3.769,0	1,03%
2046	0,0		0,0	0,0	0,0	3.843,2	0,3	0,0	0,0	3.843,4	1,05%
2047	0,0		0,0	0,0	0,0	3.919,2	0,3	0,0	0,0	3.919,4	1,07%
2048	0,0		0,0	0,0	0,0	3.996,8	0,1	0,0	0,0	3.996,9	1,10%
2049	0,0		0,0	0,0	0,0	4.076,2	0,0	0,0	0,0	4.076,2	1,12%
2050	0,0		3.314,3	0,0	0,0	4.160,7	0,0	0,0	0,0	7.475,0	2,05%
2051	0,0		0,0	0,0	0,0	6.216,6	0,0	0,0	0,0	6.216,6	1,70%
2052	0,0		0,0	0,0	0,0	6.333,5	0,0	0,0	0,0	6.333,5	1,74%
2053	0,0		0,0	0,0	0,0	6.443,1	0,0	0,0	0,0	6.443,1	1,77%
2054	0,0		0,0	0,0	0,0	6.565,6	0,0	0,0	0,0	6.565,6	1,80%
2055	0,0		0,0	0,0	0,0	6.690,7	0,0	0,0	0,0	6.690,7	1,83%
2056	0,0		0,0	0,0	0,0	6.819,0	0,0	0,0	0,0	6.819,0	1,87%
2057	0,0		1.198,7	0,0	0,0	6.950,3	0,0	0,0	0,0	8.149,0	2,23%
2058	0,0		0,0	0,0	0,0	7.084,7	0,0	0,0	0,0	7.084,7	1,94%
2059	0,0		0,0	0,0	0,0	7.214,8	0,0	0,0	0,0	7.214,8	1,98%
2060	0,0		0,0	0,0	0,0	7.360,4	0,0	0,0	0,0	7.360,4	2,02%
2061	0,0		0,0	0,0	0,0	4.071,5	0,0	0,0	0,0	4.071,5	1,12%
2062	0,0		0,0	0,0	0,0	4.193,7	0,0	0,0	0,0	4.193,7	1,15%
2063	0,0		0,0	0,0	0,0	4.319,5	0,0	0,0	0,0	4.319,5	1,18%
2064	0,0		0,0	0,0	0,0	4.449,1	0,0	0,0	0,0	4.449,1	1,22%
2065	0,0		0,0	0,0	0,0	4.582,5	0,0	0,0	0,0	4.582,5	1,26%
2066	0,0		0,0	0,0	0,0	4.720,0	0,0	0,0	0,0	4.720,0	1,29%
2067	0,0		0,0	0,0	0,0	4.861,6	0,0	0,0	0,0	4.861,6	1,33%
2068	0,0		0,0	0,0	0,0	5.007,4	0,0	0,0	0,0	5.007,4	1,37%
2069	0,0		0,0	0,0	0,0	5.157,7	0,0	0,0	0,0	5.157,7	1,41%
2070	0,0		0,0	0,0	0,0	5.312,4	0,0	0,0	0,0	5.312,4	1,46%
Σύνολο	13.003,6	29.573,2	64.231,9	5.291,1	52.456,3	190.782,3	7.765,0	1.441,5	319,7	364.864,6	100,00%

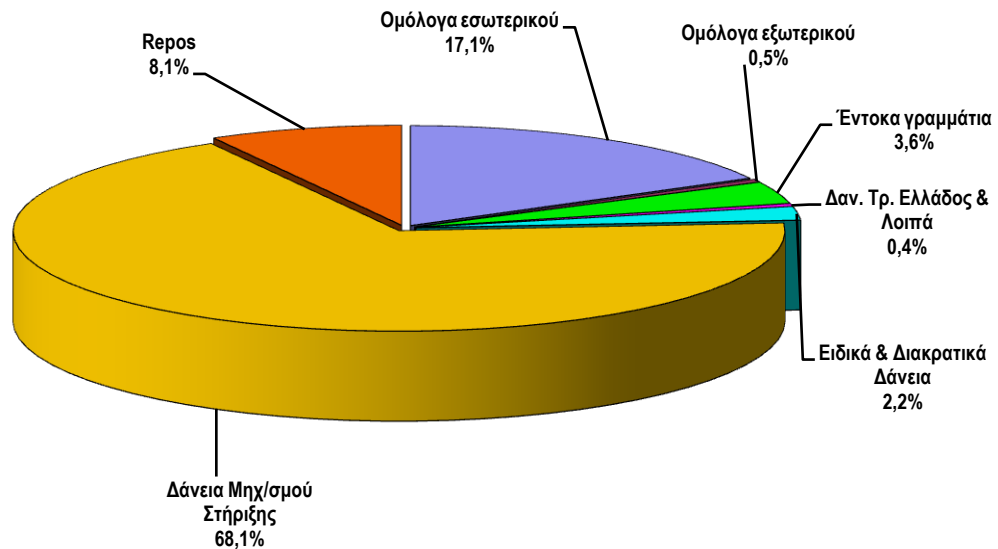
Διάγραμμα 4.1 Χρονοδιάγραμμα λήξης χρέους της Κεντρικής Διοίκησης την 30/9/2020 (σε εκατ. ευρώ)

Πηγή: ΟΔΔΗΧ

Στις 30/09/2020 το ύψος των Ομολόγων Εσωτερικού του Ελληνικού Δημοσίου περιορίστηκε στο 17,1% του χρέους Κεντρικής Διοίκησης (έναντι 91% το 2009) και αντικαταστάθηκε με δάνεια που ελήφθησαν από το Μηχανισμό Στήριξης, τα οποία αποτελούν πλέον το 68,1% του χρέους Κεντρικής Διοίκησης (διάγραμμα 4.2).

Διάγραμμα 4.2 Σύθεση χρέους Κεντρικής Διοίκησης την 30/09/2020

Πηγή: ΟΔΔΗΧ

Η μέση υπολειπόμενη φυσική διάρκεια του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης ήταν 6,3 έτη το 2011, ενώ στις 30/9/2020 έχει υπερτριπλασιαστεί και διαμορφώνεται στα 19,90 έτη (πίνακας 4.5).

Πίνακας 4.5 Μέση υπολειπόμενη φυσική διάρκεια χρέους Κεντρικής Διοίκησης			
Ημερομηνία	Μέση Διάρκεια σε έτη		
	Χρέος σε ευρώ	Χρέος εκτός ζώνης ευρώ	Συνολικό χρέος
31/12/2011	6,28	3,21	6,30
31/12/2012	15,72	2,36	15,29
31/12/2013	16,54	3,76	16,02
31/12/2014	16,70	4,20	16,16
31/12/2015	17,21	4,28	16,76
31/12/2016	17,00	3,73	16,60
31/12/2017	18,74	3,01	18,32
31/12/2018	18,50	2,46	18,17
31/12/2019	20,72	2,83	20,53
30/09/2020	20,11	1,82	19,90

Πηγή: ΟΔΔΗΧ

Στις 30/09/2020, ποσοστό 76,3% του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης είχε υπολειπόμενη φυσική διάρκεια μεγαλύτερη των πέντε ετών, λόγω της επιμήκυνσης των δανείων του Μηχανισμού Στήριξης και της έκδοσης νέων ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου στο πλαίσιο της ανταλλαγής ομολόγων (PSI) (πίνακας 4.6).

Πίνακας 4.6 Χρέος Κεντρικής Διοίκησης ως προς την υπολειπόμενη φυσική διάρκεια (%)	
Διάρκεια	30/09/2020
Βραχυπρόθεσμο (μέχρι 1 έτος)	12,9%
Μεσοπρόθεσμο (1 έως 5 έτη)	10,8%
Μακροπρόθεσμο (άνω των 5 ετών)	76,3%
Σύνολο	100,0%

Πηγή: ΟΔΔΗΧ

3. Δαπάνες εξυπηρέτησης χρέους Κεντρικής Διοίκησης

Οι δαπάνες εξυπηρέτησης του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης το 2020 εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν σε 12.985 εκατ. ευρώ, έναντι 23.965 εκατ. ευρώ το έτος 2019 (πίνακας 4.7).

**Πίνακας 4.7 Δαπάνες εξυπηρέτησης χρέους Κεντρικής Διοίκησης
(σε εκατ. ευρώ)**

Έτος	Χρεολύσια			Τόκοι			Παράλληλες δαπάνες	Τόκοι και παραλ. δαπάνες	Γενικό σύνολο
	Συναλ.	Εθν. νομ.	Σύνολο	Συναλ.	Εθν. νομ.	Σύνολο			
			(1)			(2)			
1999	2.682	6.569	9.251	1.532	7.758	9.290	101	9.391	18.642
2000	4.640	8.491	13.131	1.922	7.577	9.499	58	9.557	22.688
2001	2.566	9.052	11.618	719	8.570	9.289	39	9.328	20.946
2002	2.397	17.883	20.280	391	8.144	8.535	59	8.594	28.874
2003	1.204	19.559	20.763	180	9.028	9.208	70	9.278	30.041
2004	667	17.777	18.444	85	9.198	9.283	72	9.355	27.799
2005	751	19.628	20.379	108	9.508	9.616	71	9.687	30.066
2006	65	16.524	16.589	92	9.349	9.441	56	9.497	26.086
2007	43	22.152	22.195	74	9.583	9.657	71	9.728	31.923
2008	424	25.822	26.246	82	11.052	11.134	72	11.206	37.452
2009	375	28.760	29.135	39	12.145	12.184	141	12.325	41.460
2010	159	19.390	19.549	104	12.873	12.977	246	13.223	32.772
2011	-129	28.976	28.847	372	15.758	16.130	218	16.348	45.195
2012	-1.353	25.261	23.908	603	11.530	12.133	631	12.764	36.672
2013	2.110	10.647	12.757	848	5.173	6.021	150	6.171	18.928
2014	2.367	22.453	24.820	955	4.573	5.528	82	5.610	30.430
2015	3.242	23.981	27.223	760	5.040	5.800	178	5.978	33.201
2016	1.159	6.401	7.560	426	5.162	5.588	55	5.643	13.203
2017	790	94.575	95.365	370	5.838	6.208	69	6.277	101.642
2018	1.325	6.264	7.589	342	5.212	5.554	139	5.693	13.282
2019	3.816	14.113	17.929	277	5.724	6.001	35	6.036	23.965
2020*	0	6.622	6.622	75	6.245	6.320	43	6.363	12.985

* Εκτιμήσεις

Σημειώσεις:

- Από το 2008 και εξής περιλαμβάνονται και οι δαπάνες προσαρμογών ESA 95.
- Δεν περιλαμβάνονται εξοφλήσεις βραχυπρόθεσμου χρέους (έντοκα γραμμάτια ιδιωτικού τομέα, βραχυπρόθεσμοι τίτλοι εξωτερικού, ταμειακές διευκολύνσεις και repos), οι οποίες εμφανίζονται στον πίνακα 4.8.
- Από το 2012 στις παράλληλες δαπάνες περιλαμβάνονται και προμήθειες εκταμίευσης δανείων από το ΕΤΧΣ και ΕΜΣ
- Οι δαπάνες είναι μετά SWAP.
- Η αύξηση των χρεολυσίων το 2017 οφείλεται στην εφαρμογή των βραχυπρόθεσμων μέτρων και στις ανταλλαγές ομολόγων.

Πηγή: ΟΔΔΗΧ

Οι δαπάνες για εξόφληση βραχυπρόθεσμων τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου, οι οποίες από το 2012 έως το 2013 περιλαμβάνουν μόνο έντοκα γραμμάτια ιδιωτικού τομέα, ενώ από το 2014 περιλαμβάνουν και repos, εκτιμάται ότι το 2020 θα διαμορφωθούν σε 1.244.416 εκατ. ευρώ, έναντι 1.087.904 εκατ. ευρώ το 2019 (πίνακας 4.8).

Σημειώνεται ότι οι δαπάνες εξόφλησης εντόκων γραμματίων και repos αφορούν τις συνολικές ετήσιες εξοφλήσεις οι οποίες αναχρηματοδοτούνται με νέες αντίστοιχες εκδόσεις, δεδομένου ότι το υφιστάμενο συνολικό ύψος των ΕΓΕΔ δεν ξεπερνά τα 12.000 εκατ. ευρώ και το υφιστάμενο υπόλοιπο των repos δεν ξεπερνά τα 33.000 εκατ. ευρώ (πίνακας 4.1).

**Πίνακας 4.8 Εξοφλήσεις βραχυπρόθεσμου χρέους
(σε εκατ. ευρώ)**

Έτος	Έντοκα γραμμάτια ιδιωτικού τομέα	Βραχυπρόθεσμα δάνεια (Repos)	Σύνολο
2012	47.008	0	47.008
2013	44.703	0	44.703
2014	40.558	88.549	129.107
2015	40.457	699.971	740.428
2016	40.941	490.322	531.263
2017	41.087	525.911	566.998
2018	34.668	772.604	807.272
2019	30.552	1.057.382	1.087.904
2020*	24.416	1.220.000	1.244.416

* Εκτιμήσεις

Πηγή: ΟΔΔΗΧ

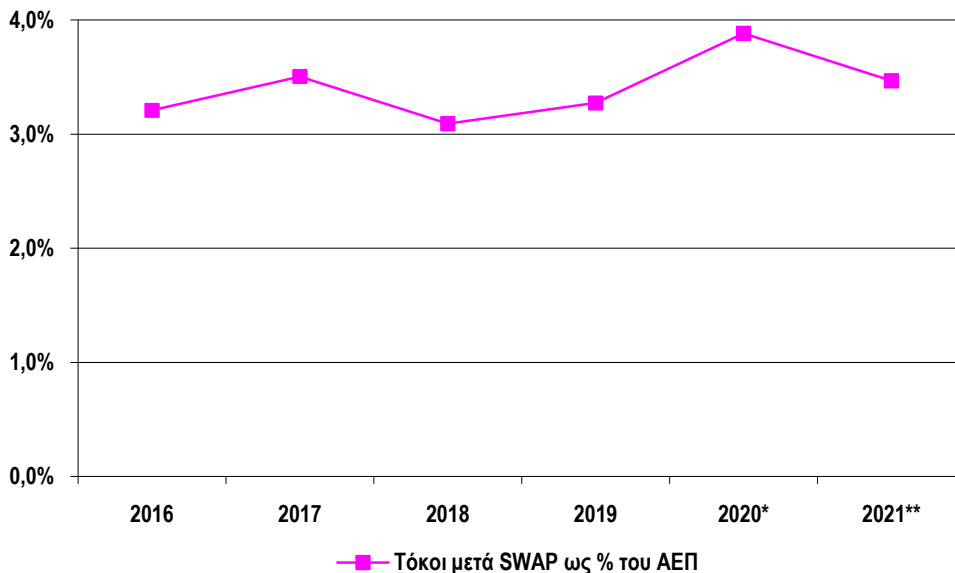
Όπως φαίνεται στον πίνακα 4.9, οι δαπάνες για τόκους του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης διαμορφώνονται κοντά στα επίπεδα των 5.500-6.300 εκατ. ευρώ, ενώ το ύψος των δαπανών για τόκους διαμορφώνεται περίπου στο 3%-3,9% ως ποσοστό του ΑΕΠ. Οι μειωμένες δαπάνες τόκων τα τελευταία χρόνια σε σχέση με την προ-PSI εποχή, οφείλονται στη μείωση του ύψους του δημόσιου χρέους μετά την ανταλλαγή των ομολόγων (PSI) του Μαρτίου 2012 και την επαναγορά του Δεκεμβρίου 2012, τη μείωση των επιτοκίων των δανείων του μηχανισμού στήριξης και την αναβολή καταβολής τόκων για τα δάνεια που χορηγήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, καθώς επίσης και στην πτώση των επιτοκίων του ευρώ. Τέλος, οι διαχρονικές διαφορές στο ύψος ετήσιων δαπανών τόκων προ και μετά swap που εμφανίζονται στον πίνακα 4.9 οφείλονται κυρίως i) σε υφιστάμενες διαχειριστικές πράξεις αντιστάθμισης επιτοκιακού κινδύνου που προέρχονται από την προ-PSI εποχή και των οποίων οι υποκείμενες υποχρεώσεις δεν υφίστανται πλέον λόγω της αναδιάρθρωσης χρέους που έλαβε χώρα το 2012, ii) σε προκαταβολές τόκων που το ΕΔ κατέβαλε από το έτος 2018 και μετά, στα πλαίσια του αντίστοιχου διαχειριστικού προγράμματος, οι οποίες έλαβαν χώρα προκειμένου να γίνει βέλτιστη διαχείριση των ταμειακών διαθεσίμων του ΕΔ, διαχρονική εξομάλυνση των ετήσιων χρηματοδοτικών αναγκών του και περαιτέρω μείωση του κινδύνου αναχρηματοδότησης και iii) στη ραγδαία μείωση των επιτοκίων του ευρώ μετά το πρώτο τρίμηνο του 2020, εξαιτίας της πανδημίας του Covid-19 και της επαπειλούμενης παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης που αυτή συνεπάγεται.

Πίνακας 4.9 Ύψος δαπανών για τόκους χρέους Κεντρικής Διοίκησης (ποσά σε εκατ. ευρώ)

	2016	2017	2018	2019	2020*	2021**
Τόκοι προ Swap	5.077	5.693	4.671	5.185	4.630	4.510
Τόκοι μετά Swap	5.588	6.208	5.554	6.001	6.320	5.960
Τόκοι μετά Swap ως % του ΑΕΠ	3,2%	3,5%	3,1%	3,3%	3,9%	3,5%

* Εκτιμήσεις ** Προβλέψεις
Πηγή: ΟΔΔΗΧ

Διάγραμμα 4.3 Δαπάνες για τόκους χρέους Κεντρικής Διοίκησης (ποσά σε εκατ. ευρώ)

* Εκτιμήσεις ** Προβλέψεις
Πηγή: ΟΔΔΗΧ

4. Η ενοποιημένη αγορά ευρωομολόγων

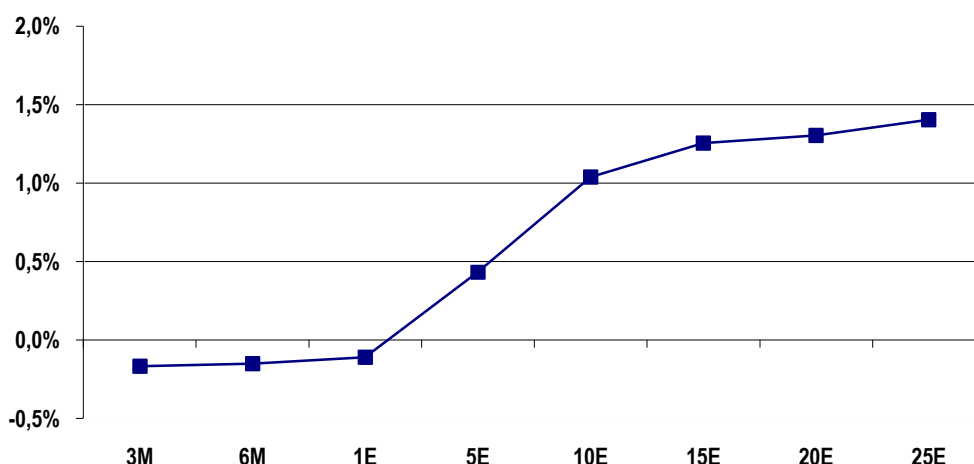
Στις 18 Μαρτίου του 2020 η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, επιπλέον των τακτικών μηνιαίων αγορών ύψους 20 δις. ευρώ, ανακοίνωσε ένα νέο πακέτο μέτρων στήριξης της οικονομίας λόγω του κινδύνου εξάπλωσης του Covid-19 (“Pandemic Emergency Purchase Programme” –PEPP) το οποίο περιλαμβάνει ένα προσωρινό πρόγραμμα αγοράς χρεογράφων ύψους 750 δις. ευρώ, καταρχήν έως το τέλος του τρέχοντος έτους και με προοπτική τη συνέχισή του τουλάχιστον έως τον Ιούνιο του 2021. Στο νέο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης περιλαμβάνονται και τα ελληνικά ομόλογα, γεγονός που έχει ήδη πολλαπλά οφέλη τόσο στη μείωση του κόστους δανεισμού του Ελληνικού Δημοσίου όσο και στην ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας. Επιπλέον, τα ελληνικά χρεόγραφα είναι πλέον αποδεκτά από την ΕΚΤ ως ενέχυρα για την παροχή ρευστότητας στις ελληνικές τράπεζες. Κατά το πρώτο δίμηνο του 2020 οι αποδόσεις των κρατικών τίτλων των περισσότερων χωρών της Ευρωζώνης συνέχισαν να διαπραγματεύονται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα σε όλες τις διάρκειες, ενώ από τις αρχές Μαρτίου υπήρξε προσωρινή άνοδος των αποδόσεων μέχρι την ανακοίνωση του PEPP οπότε στη συνέχεια διαμορφώνονται εκ νέου στα επίπεδα πριν την κρίση του Covid-19.

5. Αγορά τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου

Το βραχυχρόνιο κόστος δανεισμού του Ελληνικού Δημοσίου, όπως αποτυπώνεται στις δημοπρασίες εντόκων γραμματίων 13, 26 και 52 εβδομάδων, εξακολουθεί να κινείται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα παρά την πρόσκαιρη άνοδο κατά το δεύτερο τρίμηνο του έτους. Στις πρόσφατες δημοπρασίες του Σεπτεμβρίου και του Οκτωβρίου του 2020 αυτό διαμορφώθηκε στο -0,16% για τα τρίμηνα, -0,10% για τα εξάμηνα και σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, 0,0%, για τα ετήσια έντοκα γραμμάτια γεγονός που οφείλεται στη διεθνή πτωτική πορεία των επιτοκίων, την ένταξη των ελληνικών ομολόγων στο PEPP και τις επιτυχημένες εξόδους της χώρας στις αγορές κεφαλαίων τον Φεβρουάριο, τον Απρίλιο, τον Ιούνιο, τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο.

Η καμπύλη αποδόσεων του Ελληνικού Δημοσίου έχει θετική κλίση (steepening curve) για μεσοπρόθεσμες διάρκειες και για μακροπρόθεσμες διάρκειες μέχρι 25 έτη, ενώ το βραχυπρόθεσμο τμήμα της είναι σχεδόν επίπεδο με αρνητικές αποδόσεις για διάρκειες από τρεις μήνες μέχρι ένα έτος (διάγραμμα 4.4).

Διάγραμμα 4.4 Καμπύλη αποδόσεων τίτλων Ελληνικού Δημοσίου

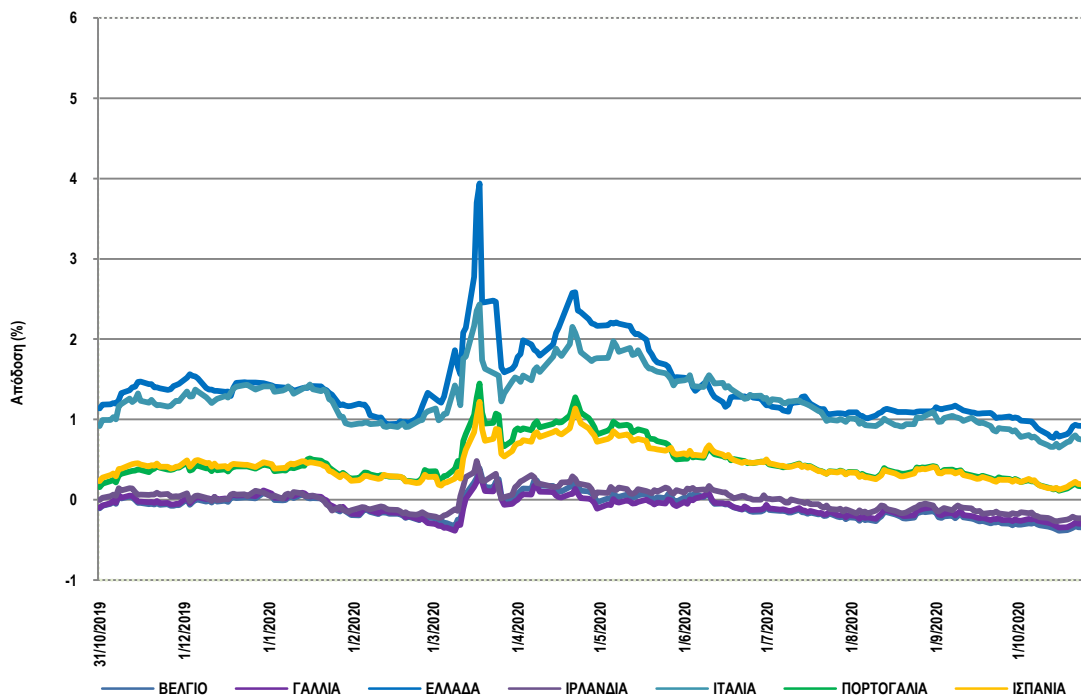

Πηγή: ΟΔΔΗΧ

Η διαφορά απόδοσης (yield spread) μεταξύ του δεκαετούς ελληνικού και του αντίστοιχου γερμανικού ομολόγου αναφοράς κινήθηκε, ως επί το πλείστον, στα επίπεδα των 140-160 μονάδων βάσης το πρώτο δίμηνο του 2020, ενώ μετά το τέλος Φεβρουαρίου όπου ξέσπασε η κρίση του κορωνοϊού ανέβηκε μέχρι τις 400 μονάδες βάσης. Στη συνέχεια, μετά τις 18 Μαρτίου, οπότε ανακοινώθηκε το έκτακτο πακέτο μέτρων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, το περιθώριο απόδοσης υποχωρεί σταδιακά έναντι του γερμανικού κάτω από τις 200 μονάδες και διαμορφώνεται στα τρέχοντα επίπεδα των 163 μονάδων βάσης, με την τρέχουσα απόδοση του δεκαετούς ομολόγου να διαμορφώνεται λίγο κάτω από το 1%.

Κατά τη διάρκεια του 2020 οι αποδόσεις των 10ετών κρατικών τίτλων των υπόλοιπων χωρών της ευρωζώνης εξακολούθησαν να διαμορφώνονται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, με εξαίρεση το δίμηνο Μαρτίου – Απριλίου, ενώ για ορισμένες χώρες όπως το Βέλγιο, η Γαλλία και η Ιρλανδία οι αποδόσεις των 10-ετών ομολόγων τους ήταν, ως επί το πλείστον, αρνητικές (διάγραμμα 4.5).

Διάγραμμα 4.5 Αποδόσεις 10ετών κρατικών τίτλων
(ημερήσια στοιχεία – αποδόσεις)

Πηγή: ΟΔΔΗΧ

Πρωτογενής αγορά τίτλων

Το Ελληνικό Δημόσιο πραγματοποίησε τον Φεβρουάριο του 2020 κοινοπρακτική έκδοση δεκαπενταετούς ομολόγου ύψους 2.500 εκατ. ευρώ με σταθερό επιτόκιο 1,875%, για πρώτη φορά μετά το 2009. Ακολούθησε, τον Απρίλιο του 2020, η κοινοπρακτική έκδοση επταετούς ομολόγου ύψους 2.000 εκατ. ευρώ με σταθερό επιτόκιο 2%. Στη συνέχεια, τον Ιούνιο του 2020 πραγματοποιήθηκε κοινοπρακτική έκδοση δεκαετούς ομολόγου ύψους 3.000 εκατ. ευρώ με σταθερό επιτόκιο 1,5%, ενώ ακολούθησε κοινοπρακτική επανέκδοση του ίδιου ομολόγου τον Σεπτέμβριο του 2020 ύψους 2.500 εκατ. ευρώ με απόδοση 1,187%. Τέλος, τον Οκτώβριο του 2020 πραγματοποιήθηκε κοινοπρακτική επανέκδοση του δεκαπενταετούς ομολόγου ύψους 2.000 εκατ. ευρώ με απόδοση 1,152%.

Κατά τη διάρκεια του έτους το Ελληνικό Δημόσιο συνέχισε να εκδίδει τίτλους βραχυπρόθεσμης διάρκειας. Η βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση πραγματοποιήθηκε με μηνιαίες εκδόσεις εντόκων γραμματίων διάρκειας 13 και 26 εβδομάδων και τριμηνιαίες 52 εβδομάδων, καθώς επίσης και σύναψη συμφωνιών repos κυρίως με τους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης. Στις 30/09/2020 το ανεξόφλητο υπόλοιπο των ΕΓΕΔ διαμορφώθηκε σε 13.003,58 εκατ. ευρώ, ενώ τα repos ανήλθαν σε 29.573,17 εκατ. ευρώ.

Ο μεσοσταθμικός συντελεστής κάλυψης των δημοπρασιών ΕΓΕΔ διαμορφώθηκε στο 2,09. Το μέσο σταθμικό επιτόκιο νέου δανεισμού το οποίο αποτελείται από τις εκδόσεις εντόκων γραμματίων και ομολόγων καθώς επίσης και από τα δάνεια της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και της Τράπεζας Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης, έως 30/09/20 διαμορφώθηκε στο 1%, ενώ η μέση φυσική διάρκεια του νέου δανεισμού διαμορφώθηκε σε 8,17 έτη έναντι 3,3 έτη την αντίστοιχη περυσινή περίοδο.

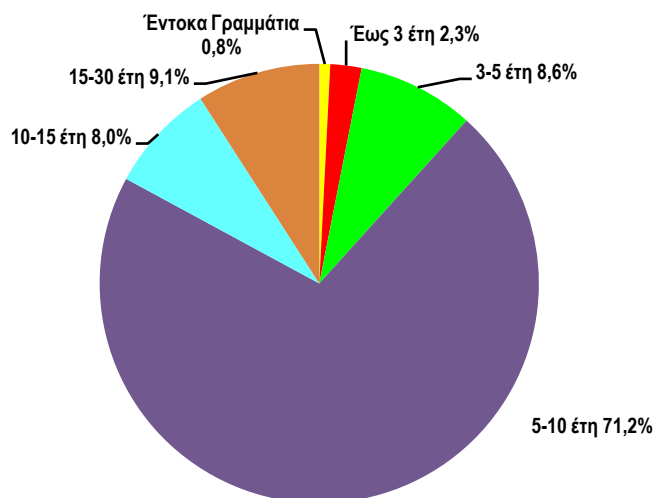
Δευτερογενής αγορά τίτλων

Η συνολική αξία των συναλλαγών που καταγράφηκε στο Σύστημα Άυλων Τίτλων της Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία περιλαμβάνει τις αγοραπωλησίες τίτλων και τις συμφωνίες επαναγοράς στην εξωχρηματοπιστηριακή αγορά (over-the-counter) και τις ηλεκτρονικές πλατφόρμες διαπραγμάτευσης, διαμορφώθηκε σε 74,75 δισ. ευρώ το γ' τρίμηνο του 2020 έναντι 123,64 δισ. ευρώ το β' τρίμηνο του 2020, ενώ το α' τρίμηνο του 2020 είχε διαμορφωθεί σε 134,04 δισ. ευρώ.

Κατά το τρίτο τρίμηνο του 2020, το 11,7% της συναλλακτικής δραστηριότητας στην Ηλεκτρονική Δευτερογενή Αγορά Τίτλων (ΗΔΑΤ) επικεντρώθηκε στους τίτλους με διάρκεια έως 5 έτη, το 71,2% στους τίτλους με διάρκεια από 5 έως 10 έτη και το 17,1% σε τίτλους με διάρκεια από 10 έως 30 έτη.

Η κατανομή της αξίας των συναλλαγών της ΗΔΑΤ ανάλογα με την εναπομένουσα διάρκεια των τίτλων, κατά το τρίτο τρίμηνο του 2020, παρουσιάζεται στο διάγραμμα 4.6.

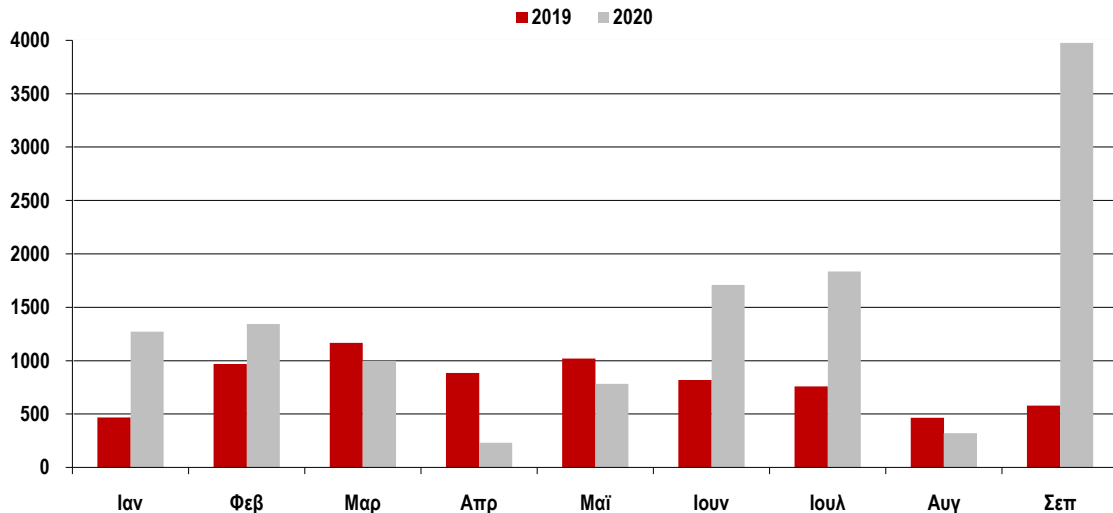
**Διάγραμμα 4.6 Αξία συναλλαγών στην ΗΔΑΤ γ' τρίμηνο 2020
(με βάση την εναπομένουσα διάρκεια των τίτλων)**

Πηγή: Τράπεζα Ελλάδος, ΗΔΑΤ

Το εννεάμηνο του 2020 η συναλλακτική δραστηριότητα στην Ηλεκτρονική Δευτερογενή Αγορά Τίτλων (ΗΔΑΤ) κινήθηκε σε αρκετά υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η εξέλιξη της αξίας των συναλλαγών που πραγματοποιήθηκε στην ΗΔΑΤ για τα εννεάμηνα των ετών 2019 και 2020, ανά μήνα, παρουσιάζεται στο διάγραμμα 4.7.

Διάγραμμα 4.7 Μηνιαίος όγκος συναλλαγών επί τίτλων του Δημοσίου στην ΗΔΑΤ (σε εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα Ελλάδος, ΗΔΑΤ

Η σύνθεση της ομάδας των βασικών διαπραγματευτών αγοράς κατά το τρέχον έτος αποτελείται από 4 ελληνικά και 16 διεθνή πιστωτικά ιδρύματα.

6. Βασικές κατευθύνσεις δανεισμού και διαχειριστικοί στόχοι έτους 2021

Κατά το έτος 2020, παρά την έλευση της πανδημίας του Covid-19 και την ανάγκη αυξημένων χρηματοδοτικών αναγκών παγκοσμίως, για το ΕΔ συνεχίστηκε η διατήρηση, η αξιοποίηση και η βέλτιστη διαχείριση του συνόλου των κρατικών ταμειακών διαθεσίμων, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα αντίστοιχο όφελος ως προς το δημοσιονομικό αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης, με σωρευτικά θετικές επιπτώσεις για τη βιωσιμότητα του δημοσίου χρέους.

Η βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση του Ελληνικού Δημοσίου για όλο το έτος 2020 συνεχίστηκε να υλοποιείται και μέσω εκδόσεων εντόκων γραμματίων, διάρκειας 13, 26 και 52 εβδομάδων, εξασφαλίζοντας συνεχή εκδοτική παρουσία σε όλο το βραχυχρόνιο τμήμα της καμπύλης αποδόσεων, διατηρώντας στα ίδια επίπεδα τη μέση σταθμική ωρίμανση του βραχυχρόνιου δανεισμού καθώς και τους δείκτες κινδύνου αναχρηματοδότησης.

Το σύνολο των μικτών χρηματοδοτικών αναγκών του Ελληνικού Δημοσίου για το 2020, που προέκυψαν επιπροσθέτως λόγω των οικονομικών της πανδημίας, καλύφθηκε κυρίως από κοινοπρακτικές εκδόσεις ομολόγων σταθερού επιτοκίου, δεκαπενταετούς, επταετούς και δεκαετούς διάρκειας, συνολικού ύψους 12.000 εκατ. ευρώ, υλοποιώντας το εγκεκριμένο δανειακό πρόγραμμα του έτους, καλύπτοντας συγχρόνως τα κενά ληκτότητας της καμπύλης αποδόσεων, με επαρκούς ρευστότητας ομολογιακές εκδόσεις αναφοράς (benchmark issues), βελτιώνοντας εξαιρετικά τους όγκους συναλλαγών της δευτερογενούς αγοράς ελληνικών κρατικών χρεογράφων, φτάνοντας σε υψηλά 10-ετίας, διασφαλίζοντας έτσι την περαιτέρω μείωση των περιθωρίων (spreads) δανεισμού του ΕΔ.

Δεδομένων των υψηλών ταμειακών διαθεσίμων του ΕΔ, των αναμενόμενων αυξημένων εκταμιεύσεων προς το ΕΔ από τα διάφορα σχήματα που έχουν ήδη αποφασισθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την αντιμετώπιση της πανδημίας, καθώς και των σχετικά περιορισμένων χρηματοδοτικών αναγκών του για το έτος 2021, η δανειακή στρατηγική για το επόμενο έτος αναμένεται να είναι παρόμοια με αυτή του 2020. Συγκεκριμένα, η στόχευση της δανειακής στρατηγικής θα είναι η διασφάλιση της συνεχούς εκδοτικής παρουσίας του ΕΔ στις διεθνείς αγορές κεφαλαίων σε συνδυασμό με την αξιοποίηση των ευκαιριών που παρέχονται από τη συμμετοχή της χώρας στο PEPP, η περαιτέρω παροχή εκδόσεων υψηλής ρευστότητας με επέκταση της φυσικής ωρίμανσής τους, η περαιτέρω μείωση των περιθωρίων δανεισμού του ΕΔ, καθώς και η περαιτέρω διασφάλιση της συνέπειας του ΕΔ ως κρατικού εκδότη με χαρακτηριστικά χώρας της ευρωζώνης.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, θα επιδιωχθεί, στο πλαίσιο λειτουργίας της πρωτογενούς αγοράς, πλέον της εκδοτικής δραστηριότητας, να εφαρμοστεί πολιτική διαχείρισης χαρτοφυλακίου μέσω της οποίας θα διασφαλίζεται ο αναγκαίος χώρος για τη συνεχή παρουσία του ΕΔ στις αγορές, η περαιτέρω μείωση του κινδύνου αναχρηματοδότησης, η παροχή της αναγκαίας ρευστότητας και η βελτίωση της λειτουργίας της δευτερογενούς αγοράς των ελληνικών ομολόγων, με ταυτόχρονη αξιοποίηση της εκάστοτε κλίσης της ελληνικής καμπύλης αποδόσεων για τη διασφάλιση βέλτιστου αποτελέσματος αναφορικά με το κόστος δανεισμού.

Κατά το επόμενο έτος, θα διατηρηθούν οι βασικοί μεσοπρόθεσμοι στόχοι διαχείρισης του χαρτοφυλακίου δημοσίου χρέους, όπως είναι η διατήρηση του συναλλαγματικού κινδύνου στα σημερινά ελάχιστα επίπεδα για τα δάνεια εκτός ευρώ και η διατήρηση της υφιστάμενης αναλογίας χρέους σταθερού επιτοκίου στο σύνολο του χαρτοφυλακίου.

ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ

Η χορήγηση εγγυήσεων από το Ελληνικό Δημόσιο αποτελεί εργαλείο στην άσκηση οικονομικής πολιτικής, το οποίο έχει χρησιμοποιηθεί για τη χρηματοδότηση δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, διευκολύνοντας την άντληση ρευστότητας χωρίς την άμεση επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού.

Το Ελληνικό Δημόσιο οφείλει να παρέχει την εγγυήσή του σύμφωνα με διαφανή και αντικειμενικά κριτήρια, όπως προβλέπονται στον ν.4549/2018 (άρθρα 91-108) και στην ευρωπαϊκή νομοθεσία περί κρατικών ενισχύσεων (άρθρα 107-108 της ΣΛΕΕ).

Το 2020 παρασχέθηκαν κρατικές εγγυήσεις:

- για την αποκατάσταση ζημιών προερχόμενων από φυσικές καταστροφές ή άλλα έκτακτα γεγονότα,
- στο πλαίσιο των διατάξεων του ν.3723/2008, που αφορούν την παροχή εγγυήσεων για τη ρευστότητα των τραπεζών και
- σε ευρωπαϊκούς ή διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς για δάνεια που χορηγούν σε δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς, καθώς και σε πιστωτικά ιδρύματα, αποκλειστικά για επενδυτικούς και κοινωνικούς σκοπούς.

Για το έτος 2020 τα στοιχεία των εγγυήσεων εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν ως εξής:

- οι νέες εγγυήσεις θα ανέλθουν στο 0,28% του ΑΕΠ, έναντι 0,23% το 2019,
- οι πληρωμές από καταπτώσεις εγγυήσεων θα διαμορφωθούν στο 0,05% του ΑΕΠ, έναντι 0,01% το 2019 και
- το ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο δανείων με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου θα ανέλθει στο 5,68% του ΑΕΠ, έναντι 5,36% το 2019.

Για το έτος 2021 η πολιτική εγγυήσεων προβλέπεται ότι θα συνεχίσει να υπόκειται στο πλαίσιο κριτηρίων και στόχων της γενικότερης οικονομικής πολιτικής.

Επιπρόσθετα, με την απόφαση SA 53519/10.10.2019 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εγκρίθηκε εγγυητικό σχήμα, σύμφωνα με το οποίο η παροχή της εγγυήσης του Ελληνικού Δημοσίου καλύπτει ομολογίες υψηλής διαβάθμισης που προκύπτουν από τιτλοποιήσεις Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων (πρόγραμμα «ΗΡΑΚΛΗΣ» του ν.4649/2019). Οι εγγυήσεις αυτές συμπεριλαμβάνονται στις εξαιρέσεις του ανώτατου ετήσιου ορίου στην παροχή κρατικών εγγυήσεων.

Παράλληλα, για την επιτάχυνση της επεξεργασίας και πληρωμής των αιτημάτων κατάπτωσης εγγυήσεων που υποβάλλουν τα πιστωτικά ιδρύματα (τα οποία αφορούν τη χορήγηση εγγυημένων δανείων σε φυσικά πρόσωπα και ιδιωτικές επιχειρήσεις), υλοποιείται ένα σχέδιο δράσης για τη βελτίωση της διαχείρισης των κρατικών εγγυήσεων. Το εν λόγω σχέδιο προβλέπει τη χρήση ψηφιακών δυνατοτήτων, όπως την αυτοματοποίηση της βεβαίωσης οφειλών στις ΔΟΥ και της παρακολούθησης κάθε δανειολήπτη με τη χρήση διεπαφών ανάμεσα στο Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Δημοσιονομικής Πολιτικής και το Taxis, αλλά και τη λειτουργία του συστήματος «Ηλεκτρονικός Φάκελος Δανειολήπτη», που ήδη ολοκληρώθηκε, για την ηλεκτρονική διαχείριση των εγγράφων που συνοδεύουν τα αιτήματα κατάπτωσης.

Επισημαίνεται ότι τα στοιχεία του πίνακα και του διαγράμματος δεν περιλαμβάνουν τις εγγυήσεις που έχουν παρασχεθεί προς τα πιστωτικά ιδρύματα τόσο στο πλαίσιο της ενίσχυσης της ρευστότητάς τους όσο και στο πλαίσιο του Προγράμματος Ενίσχυσης της Επιχειρηματικότητας.

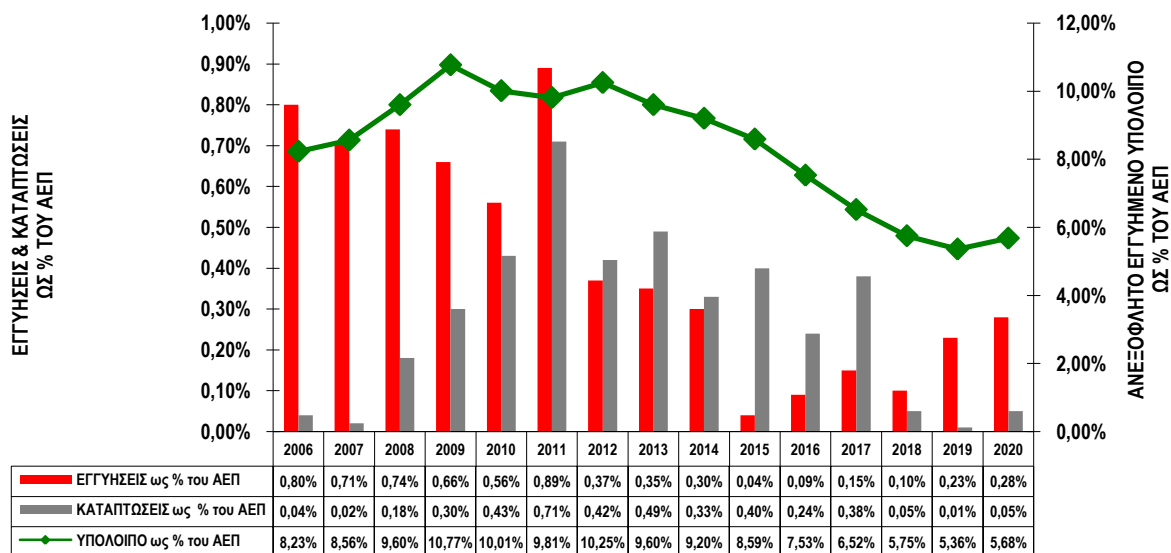
Πίνακας 4.10 Εγγυήσεις, ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο, καταπτώσεις και προμήθειες εγγυήσεων κατά τα έτη 2006-2020 (σε εκατ. ευρώ)

Έτος	Εγγυήσεις		Ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο		Καταπτώσεις		Έσοδα από προμήθειες εγγυήσεων του Δημοσίου και εισπράξεις από ΔΟΥ	Καταπτώσεις που τελικά βαρύνουν το Δημόσιο	
	(1)		(2)		(3)		(4)	(5) = (3)-(4)	
	1/1-31/12		την 31/12		1/1-31/12		1/1-31/12	1/1-31/12	
	Ποσά	Εγγυήσεις ως % του ΑΕΠ	Ποσά	Υπόλοιπο ως % του ΑΕΠ	Ποσά	Καταπτώσεις ως % του ΑΕΠ	Ποσά	Ποσά	Καταπτώσεις ως % του ΑΕΠ
2006	1.736,0	0,80	17.936,1	8,23	94,6	0,04	49,2	45,4	0,02
2007	1.656,6	0,71	19.929,0	8,56	42,3	0,02	57,3	-15,0	-0,01
2008	1.788,0	0,74	23.232,0	9,60	434,1	0,18	68,4	365,7	0,15
2009	1.563,7	0,66	25.586,6	10,77	704,8	0,30	70,7	634,1	0,27
2010	1.254,4	0,56	22.438,2	10,01	974,2	0,43	78,5	895,7	0,40
2011	1.804,9	0,89	19.950,8	9,81	1.442,0	0,71	135,8	1.306,2	0,64
2012	688,0	0,37	19.314,7	10,25	796,0	0,42	72,6	723,4	0,38
2013	634,7	0,35	17.234,4	9,60	877,5	0,49	170,0	707,5	0,39
2014	536,6	0,30	16.315,0	9,20	588,2	0,33	83,0	505,2	0,28
2015	65,0	0,04	15.121,2	8,59	702,1	0,40	72,0	630,1	0,36
2016	162,9	0,09	13.122,9	7,53	412,3	0,24	108,4	303,9	0,17
2017	266,6	0,15	11.546,4	6,52	676,7	0,38	57,4	619,3	0,35
2018	184,9	0,10	10.326,7	5,75	85,6	0,05	58,5	27,1	0,02
2019	428,9	0,23	9.823,5	5,36	13,4	0,01	71,2	-57,8	-0,03
2020	459,5	0,28	9.243,7	5,68	81,1	0,05	63,7	17,4	0,01

*Τα στοιχεία για το έτος 2020 αποτελούν εκτίμηση.

** Οι καταπτώσεις αφορούν εγγυήσεις προηγούμενων ετών

Διάγραμμα 4.8 Εγγυήσεις, καταπτώσεις και ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο κατά τα έτη 2006-2020 (ως % του ΑΕΠ)

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών

Ενίσχυση της ρευστότητας των τραπεζών και της επιχειρηματικότητας

Το νομικό πλαίσιο για την ενίσχυση της ρευστότητας των τραπεζών, όπως διαμορφώθηκε με τον ν.3723/2008, είναι ακόμα σε ισχύ, όμως η χρήση του περιορίζεται συνεχώς. Είναι χαρακτηριστικό πως οι κρατικές εγγυήσεις που συνδέονται με το σχετικό πρόγραμμα ανήλθαν στις 30/09/2020 σε 320 εκατ. ευρώ. Οι εν λόγω εγγυήσεις παρέχονται έναντι προμήθειας, η οποία αποτελεί έσοδο του Ελληνικού Δημοσίου. Συγκεκριμένα, από την 01/01/2020 μέχρι τις 30/09/2020 εισπράχθηκαν 1,74 εκατ. ευρώ, ενώ μέχρι τις 31/12/2020 αναμένεται να εισπραχθούν συνολικά 3,48 εκατ. ευρώ.

Επιπρόσθετα, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) στο πλαίσιο προγραμμάτων ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας χορηγεί δάνεια στα τραπεζικά ιδρύματα με αποκλειστικό σκοπό τη χρηματοδότηση μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, για την εκτέλεση επενδυτικών έργων.

Οι εγγυήσεις που έχουν παρασχεθεί προς την ΕΤΕπ για την κάλυψη των εν λόγω δανείων ανέρχονται σε 1,881 δις. ευρώ, το ανεξόφλητο υπόλοιπο αυτών των δανείων είναι 1,612 δις. ευρώ και έχει εισπραχθεί προμήθεια 12,53 εκατ. ευρώ μέχρι τις 30/09/2020.

Σήμερα η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων έχει θέσει σε εφαρμογή τα εξής νέα προγράμματα:

- «Loan for Youth Employment & Female Empowerment» ύψους 500 εκατ. ευρώ. Σκοπός του προγράμματος είναι η χρηματοδότηση των πιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία θα χρηματοδοτούν τα επενδυτικά σχέδια που προωθούνται από μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και επιχειρήσεις μεσαίας κεφαλαιοποίησης που δραστηριοποιούνται σε επιλέξιμους από την ΕΤΕπ τομείς και με έμφαση στην απασχόληση νέων και την ενδυνάμωση της θέσης της γυναίκας σε θέσεις ευθύνης.
- «Greece Leasing Loan for SMEs & MidCaps» του 2018, πρόγραμμα χρηματοδοτικής μίσθωσης μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων για αντικατάσταση εξοπλισμού επιχειρήσεων ύψους 400 εκατ. ευρώ.
- «Private Finance for Energy Efficiency» του 2018, πιλοτικό πρόγραμμα για την ενεργειακή απόδοση επιχειρήσεων, ΝΠΔΔ και φυσικών προσώπων ύψους 100 εκατ. ευρώ. Στο πρόγραμμα αυτό συμμετέχει η Τράπεζα Πειραιώς.
- «Greece Loan for Agriculture and Bioeconomy» πρόγραμμα ενίσχυσης μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της αγροτικής οικονομίας και της βιοοικονομίας ύψους 210 εκατ. ευρώ.
- «Greece Loan for Climate Action and Other Priorities» το οποίο εκτός από την έμφαση που θα δίνει στην απασχόληση των νέων και τη συμμετοχή των γυναικών στη διοίκηση επιχειρήσεων θα στοχεύει στη χρηματοδότηση επιχειρήσεων που υλοποιούν σχέδια προστασίας του περιβάλλοντος από την κλιματική αλλαγή ύψους 500 εκατ. ευρώ.
- «EU PL Response to COVID-19 Crisis for SMEs & MidCaps» πιλοτικό πρόγραμμα ενίσχυσης μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας Covid-19, ύψους 150 εκατ. ευρώ. Στο πρόγραμμα αυτό συμμετέχει η Τράπεζα Eurobank.
- «Greece COVID-19 Response for SMEs & MidCaps» πρόγραμμα ενίσχυσης μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας Covid-19 ύψους 450 εκατ. ευρώ. Στο πρόγραμμα αυτό συμμετέχουν και οι τράπεζες Alpha Bank, Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και Πειραιώς.

ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ – ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

Σημαντικό μέρος της διαχείρισης των περιουσιακών στοιχείων του Ελληνικού Δημοσίου έχει μεταβιβαστεί στην Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας (ΕΕΣΥΠ), με σκοπό τη γενικότερη ανάπτυξή τους και την επαύξηση της αξίας τους. Άμεση θυγατρική της είναι και το Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ), το οποίο προωθεί την υλοποίηση των ιδιωτικοποιήσεων με στόχο, μεταξύ άλλων, και την απομείωση του δημόσιου χρέους. Η παρακολούθηση των εσόδων από τις ανωτέρω αποκρατικοποιήσεις πραγματοποιείται από τη Μονάδα Αποκρατικοποιήσεων, Διαχείρισης Κινητών Αξιών και Επιχειρησιακού Σχεδιασμού (ΜΑΔΚΑΕΣ), στις αρμοδιότητες της οποίας περιλαμβάνεται και η αποτελεσματική διαχείριση των κινητών αξιών του Ελληνικού Δημοσίου προς το σκοπό της επίτευξης του μέγιστου δημοσιονομικού οφέλους.

Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας

Η Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας (ΕΕΣΥΠ), από την ίδρυσή της, και ακόμη περισσότερο από τις αρχές του 2018, οπότε και της μεταβιβάστηκε σημαντικός αριθμός Δημόσιων Επιχειρήσεων, αποτελεί τον φορέα της ενιαίας διαχείρισης ενός σημαντικού μέρους των περιουσιακών στοιχείων του Ελληνικού Δημοσίου. Στο χαρτοφυλάκιο της έχουν ενταχθεί δημόσιες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε κομβικούς τομείς της εθνικής οικονομίας, καθώς και σημαντικός αριθμός ακινήτων της ιδιωτικής περιουσίας του Ελληνικού Δημοσίου, ο οποίος είναι ικανός να δημιουργήσει τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την επίτευξη τοπικών ή ευρύτερων οικονομικών κλίμακας, με στόχο τη γενικότερη ανάπτυξη.

Η ΕΕΣΥΠ έχει αναλάβει σημαντικό ρόλο, αφενός, ως προς τη βελτίωση της λειτουργίας των δημόσιων επιχειρήσεων και την ενίσχυση της αποδοτικότητάς τους και αφετέρου ως προς τη δημιουργία πόρων οι οποίοι θα κατευθύνονται σε επενδύσεις. Ειδικότερα, η σταδιακή δημιουργία εσόδων μέσω της εφαρμογής της μερισματικής και επενδυτικής πολιτικής, θα διοχετεύσει κεφάλαια για επενδύσεις στην Ελληνική οικονομία ή στις θυγατρικές της ΕΕΣΥΠ, ώστε η εταιρεία να συνεισφέρει στην επίτευξη ενός νέου, βιώσιμου και σύγχρονου παραγωγικού μοντέλου ανάπτυξης, με συνεχώς βελτιούμενους οικονομικούς και κοινωνικούς δείκτες. Σε αυτήν την αποστολή της ΕΕΣΥΠ πρέπει να προστεθεί και ο έμμεσος ρόλος της στην αναπτυξιακή προσπάθεια, καθώς η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των δημόσιων επιχειρήσεων θα έχει θετικό αντίκτυπο στις επενδυτικές και καταναλωτικές αποφάσεις του ιδιωτικού τομέα, καθώς και σε άλλα κρίσιμα μεγέθη όπως η ιδιωτική κατανάλωση, η απασχόληση, και η εν γένει ανταγωνιστικότητα και μεγαλύτερη εξωστρέφεια της Ελληνικής οικονομίας.

Η θέση της Εταιρείας στην Ελληνική οικονομία και η σχέση της με τον ιδιωτικό τομέα μπορεί επιπλέον να συνδράμει καθοριστικά στην ανάδειξη νέων επιχειρηματικών μοντέλων και την αναδιάρθρωση τομέων της οικονομίας, ώστε να γίνουν ανθεκτικότερες στη νέα πραγματικότητα μετά το ξέσπασμα της πανδημίας. Έτσι και αλλιώς το διεθνές οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον γίνεται ολοένα και πιο σύνθετο και απαιτητικό, ασκώντας μεγαλύτερη πίεση στις επιχειρήσεις για το μέλλον, είτε αναφορικά με τις απαιτήσεις της αγοράς και τον αυξανόμενο ανταγωνισμό, είτε με τη νέα ψηφιακή εποχή και τις νέες προκλήσεις ή ευκαιρίες που αυτή δημιουργεί στα παραδοσιακά μοντέλα λειτουργίας ή εξυπηρέτησης των καταναλωτών, είτε σε συνεχώς αυξανόμενες ρυθμιστικές απαιτήσεις, ειδικά ως προς το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή.

Για την εκπλήρωση του σκοπού της, η Εταιρεία ενεργεί με τρόπο ανεξάρτητο και επαγγελματικό, με μακροπρόθεσμη προοπτική στην επίτευξη των αποτελεσμάτων της, σύμφωνα με τον Εσωτερικό της Κανονισμό, στοχεύοντας:

- να αποτυπώσει συνολικά και με διαφάνεια την περιουσία του Ελληνικού Δημοσίου,

- να διαμορφώσει μια αξιόπιστη και μακροπρόθεσμη στρατηγική διαχείρισης των περιουσιακών στοιχείων, που θα αξιοποιεί τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα, θα παράγει καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα για το Δημόσιο και θα υποστηρίζει την παροχή καλύτερων υπηρεσιών προς τους πολίτες,
- να υποστηρίξει τη μετάβαση σε ένα νέο βιώσιμο μοντέλο ανάπτυξης.

Το 2019 αποτέλεσε για την ΕΕΣΥΠ ουσιαστικά το δεύτερο έτος πλήρους λειτουργίας, εφόσον η μεταβίβαση στην Εταιρεία των δημόσιων επιχειρήσεων του χαρτοφυλακίου της έλαβε χώρα την 01.01.2018 και ολοκληρώθηκε η οργάνωση και στελέχωση του οργανισμού, με προσωπικό με ισχυρό ακαδημαϊκό υπόβαθρο και διεθνή εμπειρία ή εμπειρία από μεγάλες εταιρείες του ιδιωτικού τομέα, όπως προβλέπουν και οι κατευθύνσεις του Μοναδικού της Μετόχου, αλλά και των προβλέψεων του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας.

Αναγνωρίζοντας το σημαντικό αποτύπωμα που έχουν οι δημόσιες επιχειρήσεις σε βασικά μεγέθη της οικονομίας, αλλά και τις πολλές προκλήσεις που σωρεύτηκαν είτε ως αποτέλεσμα της κρίσης, είτε ως αποτέλεσμα έλλειψης στρατηγικού και επιχειρησιακού σχεδιασμού για πολλά χρόνια, αλλά και ενός ανεξάρτητου και διαφανούς πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης, το έτος 2019, καθώς και εντός του έτους 2020, η ΕΕΣΥΠ συνέχισε τις στοχευμένες δράσεις στους κάτωθι βασικούς πυλώνες:

(α) Διοικητικά Συμβούλια & Εταιρική Διακυβέρνηση

- Ολοκλήρωσε την αποστολή της στο να αξιολογήσει και να συμπληρώσει τα Διοικητικά Συμβούλια των εταιρειών του χαρτοφυλακίου της.
- Ευαισθητοποίησε όλες τις θυγατρικές της σε θέματα εσωτερικού ελέγχου, με την υιοθέτηση Επιτροπών Ελέγχου και τη δημιουργία ή ενίσχυση τμημάτων εσωτερικού ελέγχου, καθώς επίσης και σε θέματα εναρμόνισης με τις σύγχρονες απαιτήσεις σε θέματα εταιρικής διακυβέρνησης, κανονιστικής συμμόρφωσης, διαφάνειας και αξιοκρατίας.
- Προάγει τις ίσες ευκαιρίες, με σημαντική καταγραφή γυναικών στα Διοικητικά Συμβούλια των θυγατρικών εταιρειών.
- Διαμόρφωσε εγχειρίδιο Εταιρικής Διακυβέρνησης (Corporate Governance Toolkit) με σκοπό την εναρμόνιση των δημόσιων επιχειρήσεων με βέλτιστες πρακτικές, συμπεριλαμβανομένου εγχειριδίου λειτουργιών ΔΣ και Επιτροπών.

(β) Στρατηγικό Πλάνο & Επιχειρηματικοί στόχοι

- Ολοκλήρωσε τη στοχοθέτηση των θυγατρικών και την παρακολούθηση της απόδοσής τους, μέσω της εξειδίκευσης του Στρατηγικού της Σχεδίου με τη δημιουργία τριετούς Επιχειρηματικού Σχεδίου.
- Με την προώθηση της εφαρμογής των προβλέψεων του Μηχανισμού Συντονισμού, για πρώτη φορά μέσω της ΕΕΣΥΠ, το κράτος διαμορφώνει ξεκάθαρα την αποστολή (mandates) και τις προσδοκίες (Statement of commitments) για τις Δημόσιες Επιχειρήσεις, στόχοι που είναι σημαντικοί για την καλύτερη άσκηση κοινωνικής πολιτικής - όπως για παράδειγμα συμβαίνει με τις ειδικές κατηγορίες μετακινούμενων στα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς της Αθήνας.

(γ) Πλαίσιο Παρακολούθησης και κανόνες Πληροφόρησης και Αναφορών

- Ολοκλήρωσε το σχεδιασμό του πλαισίου παρακολούθησης και των κανόνων πληροφόρησης και αναφορών, εφαρμόζοντας διαδικασίες που ενισχύουν τη λογοδοσία και τη διαφάνεια για την ΕΕΣΥΠ και τις θυγατρικές της.

(δ) Στόχευση εκσυγχρονισμού (Οικονομική και Λειτουργική Αποδοτικότητα, Τεχνολογία, Ανθρώπινο Δυναμικό, Κοινωνική Αξία) με συγκεκριμένα KPIs σε βάθος τριετίας.

- Επικαιροποίησε τους στόχους όλων των ΔΕΚΟ που ανήκουν στο χαρτοφυλάκιο, με στόχο την περαιτέρω ανάπτυξη και κερδοφορία τους, μέσα σε ένα πλαίσιο σύγχρονου επιχειρείν, έχοντας πάντα σαν κύριο γνώμονα την εξυπηρέτηση του Έλληνα καταναλωτή.
- Προώθησε και συνεχίζει να προωθεί το ψηφιακό μετασχηματισμό των Δημόσιων Επιχειρήσεων μέσω συγκεκριμένων πρωτοβουλιών και δράσεων, ενώ παράλληλα τοποθέτησε στα Διοικητικά

Συμβούλια των Δημόσιων Επιχειρήσεων του χαρτοφυλακίου της τουλάχιστον ένα άτομο με ισχυρές γνώσεις και εμπειρίες πάνω σε θέματα τεχνολογιών και καινοτομίας, προερχόμενα από την ακαδημαϊκή κοινότητα και τον ιδιωτικό τομέα.

- Παράλληλα, δημιούργησε Δίκτυο Καινοτομίας (Innovation Network) με συμμετοχή μελών διοίκησης των θυγατρικών με βαθιές γνώσεις και εμπειρία σε τεχνολογία και στον ψηφιακό μετασχηματισμό, για την πιο οργανωμένη διερεύνηση εμπειριών, νέων τεχνολογιών και νέων προτύπων καινοτομίας σε διεθνές επίπεδο.
- Ευαισθητοποίησε τις επιχειρήσεις σε θέματα περιβάλλοντος και αειφορίας.
- Χρηματοδότησε και προσέφερε πόρους για την εξασφάλιση τεχνογνωσίας και τον σχεδιασμό ενός συνεκτικού προγράμματος για τον διαρθρωτικό παραγωγικό επαναπροσανατολισμό, επανατοποθέτηση και ανάπτυξη των λιγνιτικών περιοχών (περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και Δήμος Μεγαλόπολης).
- Έχει εκκινήσει τη διαδικασία δημιουργίας της εταιρείας 5G Ventures («Συμμετοχές 5G ΑΕ»), ως θυγατρικής της που θα αναλάβει να διαχειριστεί το «Ταμείο Φαιστός». Το Ταμείο θα έχει ως αποκλειστικό σκοπό «τις επενδύσεις σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην έρευνα ή/και ανάπτυξη προϊόντων ή/και υπηρεσιών που λειτουργούν σε υποδομές 5G (ή σχετικές με αυτές) στην Ελλάδα, ενδεικτικά στους ακόλουθους κλάδους: μεταφορές/εφοδιαστική (logistics), μεταποίηση, βιομηχανία, αγαθά και δίκτυα κοινής ωφέλειας, υγεία, τουρισμός, πληροφόρηση και μέσα ενημέρωσης».

Η ανωτέρω προσπάθεια απέδωσε καρπούς, με συνέπεια κατά το έτος 2019 να συνεχιστεί η βελτίωση των οικονομικών και λειτουργικών επιδόσεων της ΕΕΣΥΠ και των Άμεσων και Λοιπών θυγατρικών της.

Ειδικότερα τα κέρδη της ΕΕΣΥΠ αυξήθηκαν εντός του έτους 2019 από 13,1 εκατ. ευρώ σε 57,2 εκατ. ευρώ και το μέρισμα που θα αποδοθεί στο Ελληνικό Δημόσιο αυξήθηκε από 7,2 εκατ. ευρώ σε 42,1 εκατ. ευρώ. Τα ενοποιημένα αποτελέσματα της ΕΕΣΥΠ και των εταιρειών του χαρτοφυλακίου της επιδεικνύουν ενίσχυση κερδοφορίας (ενοποιημένα καθαρά κέρδη χρήσης 2019, ποσού 191,7 εκατ. ευρώ) έναντι ζημιών κατά το προηγούμενο έτος, με βελτίωση των μεγεθών σχεδόν στο σύνολο των εταιρειών.

Έως και το πρώτο τρίμηνο του 2020, οι επιδόσεις της πλειοψηφίας εκ των ανωτέρω εταιρειών συνέχισαν τη βελτίωσή τους, και από άποψη εσόδων και από άποψη κερδοφορίας, όπως παρατηρήθηκε κατά την περίοδο από την αρχή του έτους έως τα μέσα Μαρτίου 2020.

Ωστόσο, από τα μέσα Μαρτίου 2020 το ξέσπασμα της πανδημίας, επηρέασε απρόβλεπτα και σημαντικά όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα, όπως και παγκοσμίως. Κατά συνέπεια, δεν θα μπορούσε να αφήσει αλώβητες τις δραστηριότητες των θυγατρικών και συγγενών εταιρειών της ΕΕΣΥΠ, επηρεάζοντας ένα σημαντικό ποσοστό των δραστηριοτήτων τους. Η επίδραση του φαινομένου αναμένεται να είναι σημαντική σε κλάδους που έχουν σχέση με:

- τις μεταφορές (έσοδα ΟΑΣΑ) ή αεροπορικές μετακινήσεις (έσοδα Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών) καθώς αυτές περιορίστηκαν σημαντικά,
- τα έσοδα από ακίνητα, ειδικά σε τομείς που επηρεάζονται από τον τουρισμό (τουριστικά ακίνητα, διελεύσεις διώρυγας Κορίνθου, κτλ),
- τον τομέα διοργάνωσης εκθέσεων (οι δραστηριότητες της ΔΕΘ ανεστάλησαν για σημαντικό διάστημα), αλλά και σε άλλους τομείς.

Από την άλλη πλευρά, υπήρξαν τομείς που στάθηκαν ανθεκτικοί στην κρίση, όπως για παράδειγμα ο τομέας της ύδρευσης και αποχέτευσης (ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ) και ο τομέας των κεντρικών αγορών (ΟΚΑΑ και ΚΑΘ).

Η επίδραση του φαινομένου ανέκοψε την ταχεία ανοδική πορεία των τελευταίων ετών, ωστόσο αυτή η βελτίωση των επιδόσεων που προηγήθηκε επιτρέπει στις περισσότερες εκ των θυγατρικών να έχουν

επαρκή ταμειακά διαθέσιμα και κέρδη προηγούμενων περιόδων για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στη σημαντική αυτή πρόκληση.

Την ίδια στιγμή, και κατόπιν της πρωτοβουλίας για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης, η ΕΕΣΥΠ σε συνεργασία με τις θυγατρικές της έχει καταθέσει αρχική λίστα με επιλεγμένα έργα (γύρω από τους άξονες της ψηφιακής αναμόρφωσης, πράσινης οικονομίας και υποδομών), τα οποία θα μπορούσαν να είναι επιλέξιμα για χρηματοδότηση από το Ταμείο. Τέλος, μία σειρά από πρωτοβουλίες τις οποίες έχουν αναλάβει οι θυγατρικές της ΕΕΣΥΠ, έχουν περιληφθεί στο αναθεωρημένο Επιχειρηματικό Σχέδιο της Εταιρείας, οι οποίες λαμβάνουν υπόψη τις νέες προκλήσεις αλλά και τις ευκαιρίες στην μετά Covid -19 εποχή.

Ο παρακάτω πίνακας απεικονίζει τις μετοχές της Εταιρείας στις άμεσες και λοιπές θυγατρικές της με βάση το άρθρο 188 του ν.4389/2016, όπως αυτό τροποποιήθηκε.

Πίνακας 5.1 Μετοχολόγιο Ελληνικής Εταιρείας Συμμετοχών και Περιουσίας (ΕΕΣΥΠ) ΑΕ			
ΕΙΣΗΓΜΕΝΕΣ ΣΤΟ ΧΑ			
Εταιρεία	Συνολικός αριθμός μετοχών	Αριθμός μετοχών κυριότητας ΕΕΣΥΠ	Ποσοστό ΕΕΣΥΠ επί του ΜΚ (%)
Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ) ΑΕ	232.000.000	79.165.114	34,12
Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης (ΕΥΑΘ) ΑΕ	36.300.000	18.150.001	50% + 1 μετοχή
Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας (ΕΥΔΑΠ) ΑΕ	106.500.000	53.250.001	50% + 1 μετοχή
Folli Follie ΑΕ*	66.948.210	643.887	0,96
ΜΗ ΕΙΣΗΓΜΕΝΕΣ ΣΤΟ ΧΑ			
Εταιρεία	Συνολικό μετοχικό κεφάλαιο (σε ευρώ)	Μετοχικό κεφάλαιο κυριότητας ΕΕΣΥΠ (σε ευρώ)	Ποσοστό ΕΕΣΥΠ επί του ΜΚ (%)
Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου (ΕΤΑΔ) ΑΕ	309.050.000	309.050.000	100,00
Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ) ΑΕ	30.000.000	30.000.000	100,00
Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ) **	42.163.557.748	42.163.557.748	100,00
Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών (ΟΑΣΑ) ΑΕ	1.994.937.035	1.994.937.035	100,00
Ανώνυμος Εταιρεία Διώρυγος Κορίνθου (ΑΕΔΙΚ)	11.818.950	11.818.950	100,00
Ελληνικά Ταχυδρομεία (ΕΛΤΑ) ΑΕ	340.814.324	306.732.891	90,00
Οργανισμός Κεντρικών Αγορών και Αλιείας (ΟΚΑΑ) ΑΕ	37.667.065	37.667.065	100,00
Κεντρική Αγορά Θεσσαλονίκης (ΚΑΘ) ΑΕ	18.953.760	18.953.760	100,00
Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης Helexpo (ΔΕΘ Helexpo) ΑΕ	136.747.600	136.747.600	100,00
Ελληνικές Αλυκές ΑΕ	6.966.167	3.844.627	55,19
ΓΑΙΑΟΣΕ ΑΕ	42.149.200	42.149.200	100,00
Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών ΑΕ	300.000.000	75.000.000	25,00
ΕΤΒΑ Βιομηχανικές Περιοχές ΑΕ	191.155.200	66.904.320	35,00

* Προέρχεται από τη συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου στην εταιρεία Καταστήματα Αφορολόγητων Ειδών ΑΕ.

**Το αναφερόμενο ποσό για το ΤΧΣ, αφορά στο καταβληθέν κεφάλαιο και όχι σε μετοχικό κεφάλαιο.

Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ)

Το πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων είναι ένα φιλόδοξο πρόγραμμα αξιοποίησης της περιουσίας του Ελληνικού Δημοσίου. Ο κύριος στόχος του προγράμματος είναι η προσέλκυση σημαντικών διεθνών ροών κεφαλαίου, που συνεισφέρουν στον οικονομικό εξορθολογισμό και την επανεκκίνηση της Ελληνικής οικονομίας και τροφοδοτούν τη βιώσιμη και διαρκή οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Το άνοιγμα τομέων της αγοράς που πραγματοποιείται μέσω του προγράμματος συμβάλλει μεταξύ άλλων στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, την αύξηση των επενδύσεων, τη βελτίωση της εξωστρέφειας και ανταγωνιστικότητας βασικών τομέων της Ελληνικής οικονομίας, ενώ η συνολικότερη προώθηση του προγράμματος δημιουργεί το κατάλληλο περιβάλλον εδραίωσης και ενίσχυσης της αξιοπιστίας

της χώρας στο εξωτερικό. Η αξιοποίηση επιλεγμένων περιουσιακών στοιχείων από τον ιδιωτικό τομέα έχει πολλαπλασιαστικά οφέλη για την Ελληνική οικονομία που περιλαμβάνουν:

- την άμεση μείωση του δημόσιου χρέους,
- το άνοιγμα των αγορών και την ενίσχυση του ανταγωνισμού,
- την αναδιοργάνωση, εκσυγχρονισμό και αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων του Ελληνικού Δημοσίου, που θα ενισχύσουν την οικονομική δραστηριότητα της χώρας και ιδιαίτερα της περιφέρειας, οδηγώντας στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, νέων φορολογικών εσόδων και καλύτερων υπηρεσιών προς τους πολίτες,
- την προσέλκυση επενδύσεων και τη δημιουργία καινοτόμων έργων, τα οποία θα συμβάλλουν περαιτέρω στην ανάκαμψη, στη βιώσιμη και μακροπρόθεσμη ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας, καθώς και στην αναβάθμιση κρίσιμων κλάδων όπως οι υποδομές, οι μεταφορές, η ενέργεια και ο τουρισμός,
- την εισαγωγή νέων και επενδυτικά ελκυστικών μηχανισμών ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος (ΕΣΧΑΔΑ, ΕΣΧΑΣΕ, κ.λπ.),
- τη συνδρομή στη διαμόρφωση ενός σύγχρονου, σταθερού, αποτελεσματικού και λειτουργικού ρυθμιστικού και κανονιστικού πλαισίου επενδύσεων.

Προς αυτή την κατεύθυνση, ένα ευρύ χαρτοφυλάκιο περιουσιακών στοιχείων έχει μεταφερθεί στο ΤΑΙΠΕΔ από τη σύστασή του, την 1^η Ιουλίου 2011 και μετά. Τα περιουσιακά στοιχεία που περιήλθαν στο ΤΑΙΠΕΔ έως σήμερα κατηγοριοποιούνται ως εξής:

- υποδομές, στις οποίες εντάσσονται μαρίνες, λιμάνια, αεροδρόμια, αυτοκινητόδρομοι,
- ενέργεια, στην οποία εντάσσονται περιουσιακά στοιχεία των κλάδων διανομής-αποθήκευσης αερίου, διύλισης πετρελαίου (ΕΛΠΕ) και παραγωγής ηλεκτρισμού (ΔΕΗ),
- μετοχές εταιριών, όπως των ΟΛΠ και ΟΛΘ, της ΤΡΑΙΝΟΣΕ, της ΕΕΣΣΤΥ, των ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ, τραπεζών κ.λπ.,
- λοιπά περιουσιακά στοιχεία, στα οποία περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων, οι άδειες εκμετάλλευσης των κρατικών λαχείων και χρήσης ραδιοσυχνοτήτων κ.λπ.,
- επιλεγμένα ακίνητα του Ελληνικού Δημοσίου.

Αξίζει να επισημανθεί ότι το ΤΑΙΠΕΔ υλοποιεί ένα ευρύ πρόγραμμα αξιοποίησης της ιδιωτικής ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου. Για το σύνολο των ακινήτων που έχουν περιέλθει στο ΤΑΙΠΕΔ στο παρελθόν και για εκείνα που παραμένουν στο χαρτοφυλάκιο του, σύμφωνα με το παράρτημα Γ του νόμου 4389/2016, απαιτείται συνήθως μια μακρά περίοδος ενεργειών νομικής και τεχνικής ωρίμανσης, ώστε να είναι εφικτή η έναρξη διαδικασίας αξιοποίησης. Σημαντικά έσοδα προήλθαν από έναν μεγάλο αριθμό ακινήτων μέχρι σήμερα, ενώ μετά το 2016 παρέμειναν στο ΤΑΙΠΕΔ περί τα 91 ακίνητα (ή clusters ακινήτων). Εξ αυτών ήδη έχουν αξιοποιηθεί τα 37, ενώ βρίσκονται σε ώριμη φάση προς αξιοποίηση άλλα 15.

Κατά τη λειτουργία του Ταμείου από το 2011 έως και το 2020:

- υλοποιήθηκαν 48 έργα με την υποβολή δεσμευτικών προσφορών συνολικής αξίας σχεδόν 9,1 δισ. ευρώ,
- εισπράχθηκαν έσοδα από ολοκληρωμένες συναλλαγές συνολικής αξίας 6,9 δισ. ευρώ (Πίνακας 5.4).

Σημειώνεται πως η διαφορά των 2,1 δισ. ευρώ έγκειται αφενός, σε προγραμματισμένη κατανομή δόσεων για έργα, στα οποία το οικονομικό κλείσιμο έχει ήδη γίνει και αφετέρου σε έργα, για τα οποία υπάρχει δεσμευτική προσφορά και το οικονομικό κλείσιμο αναμένεται σε επόμενο χρόνο.

Επιπρόσθετα, σημειώνεται ότι πέραν του συνολικού τιμήματος που καταβάλλεται για ένα περιουσιακό στοιχείο, οι επενδυτές, ανάλογα με το είδος της συναλλαγής και εφόσον το επιτρέπει η φύση του

περιουσιακού στοιχείου, δεσμεύονται σε ένα ελάχιστο ύψος επενδυτικών και αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Εντός του 2020:

- Εισπράχθηκε η πρώτη δόση ύψους 0,6 εκατ. ευρώ, από το συνολικό τίμημα των 6,2 εκατ. ευρώ όπως προβλέπεται στη σύμβαση παραχώρησης του δικαιώματος χρήσης, λειτουργίας, διαχείρισης και εκμετάλλευσης της μαρίνας Χίου. Διευκρινίζεται ότι η συνολική αξία της συμφωνίας περιλαμβάνει το εφάπαξ καταβλητέο ποσό συν ετήσια αμοιβή παραχώρησης πλέον ποσοστού επί των ετήσιων εσόδων της μαρίνας.
- Ο διαγωνισμός για την αξιοποίηση του ακινήτου Castello Bibelli στην Κέρκυρα ολοκληρώθηκε και καταβλήθηκε η πρώτη δόση των 1,6 εκατ. ευρώ, έναντι του συνολικού τιμήματος των 4,2 εκατ. ευρώ.
- Υπεγράφη η σύμβαση πώλησης (SPA) για το Βόρειο Αφάντου Ρόδου και η πρώτη δόση ύψους 13,5 εκατ. ευρώ, από το συνολικό τίμημα των 26,9 εκατ. ευρώ, πρόκειται να εισπραχθεί μέσα στο 2020.
- Ανακηρύχθηκε προτιμητέος επενδυτής για την παραχώρηση του δικαιώματος χρήσης, λειτουργίας, διαχείρισης και εκμετάλλευσης της μαρίνας Αλίμου, για περίοδο 40 ετών και η πρώτη δόση ύψους 27,8 εκατ. ευρώ, από το συνολικό τίμημα, το οποίο υπερβαίνει τα 177 εκατ. ευρώ, πρόκειται να εισπραχθεί μέσα στο έτος 2020. Διευκρινίζεται ότι η συνολική αξία της συμφωνίας περιλαμβάνει εφάπαξ καταβλητέο ποσό κατά την έναρξη της παραχώρησης συν ετήσια αμοιβή παραχώρησης πλέον ποσοστού επί των ετήσιων εσόδων της μαρίνας.
- Προχωρά η διαδικασία και γίνονται οι απαιτούμενες ενέργειες για την ολοκλήρωση της συναλλαγής που αφορά στην πώληση του 100% των μετοχών της «Ελληνικό ΑΕ». Η πρώτη δόση του τιμήματος 300 εκατ. ευρώ αναμένεται να καταβληθεί το 1ο τρίμηνο 2021.

Έχουν ήδη εκκινήσει εντός του 2020 οι εξής διαγωνισμοί:

- ΔΕΠΑ Εμπορίας,
- ΔΕΠΑ Υποδομών,
- Οργανισμός Λιμένος Αλεξανδρούπολης,
- Οργανισμός Λιμένος Καβάλας,
- Οργανισμός Λιμένος Ηγουμενίτσας,
- Μαρίνα Ιτέας,
- Υπόγεια αποθήκη Ν. Καβάλας,
- E-auction IX με επτά (7) ακίνητα, καθώς και
- πρώην εργοστασιακός χώρος έργου ζεύξης Ρίου – Αντιρρίου.

Τέλος, βρίσκεται σε εξέλιξη η προπαρασκευή και ωρίμανση των παρακάτω:

- του 30% των μετοχών του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών ΑΕ,
- της μακροχρόνιας (35 έτη) παραχώρησης του δικαιώματος χρηματοδότησης, λειτουργίας, συντήρησης και εκμετάλλευσης του αυτοκινητοδρόμου «Εγνατία Οδός» και των επί του αυτοκινητοδρόμου τριών Κάθετων Αξόνων,
- περιφερειακών λιμένων και μαρίνων (Ο.Λ. Ηρακλείου, μαρίνα Αρετσούς Θεσσαλονίκης),
- λοιπών ακινήτων που εμπεριέχονται στο χαρτοφυλάκιο του ΤΑΙΠΕΔ, όπως είναι το ακίνητο στην Κύθνο, το ακίνητο «Πρώην Αμερικανικής Βάσης Γουρνών», το Ολυμπιακό Ιππικό Κέντρο Μαρκόπουλου και άλλα ακίνητα.

Τα συνολικά έσοδα για το 2020, τα οποία αναμένεται να πραγματοποιηθούν από το ΤΑΙΠΕΔ, ανέρχονται σε 58,5 εκατ. ευρώ, όπως παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 5.2 Στόχος εσόδων 2021* (σε εκατ. ευρώ)		
1	Προσδοκώμενα έσοδα από διαγωνισμούς, για τους οποίους έχουν υποβληθεί δεσμευτικές προσφορές, με αναμενόμενη πρώτη εκταμίευση το 2021	300,0
2	Έσοδα από καταβολές δόσεων, ολοκληρωμένων συναλλαγών προηγούμενων ετών	21,4
3 (1+2)	Σύνολο (πίνακας 5.4)	321,4
4	Εκτιμώμενα έσοδα από διαγωνισμούς έργων, οι οποίοι αναμένεται να ολοκληρωθούν το 2021	1.469,3
5 (3+4)	Σύνολο εκτιμώμενων (προς είσπραξη) εσόδων 2021	1.790,7

* Εκπεφρασμένα σε ταμειακή βάση

Πίνακας 5.3 Προβολή τριμηνιαίων εσόδων* (σε εκατ. ευρώ)										
	2020					2021				
	1 ^ο Τρίμηνο	2 ^ο Τρίμηνο	3 ^ο Τρίμηνο	4 ^ο Τρίμηνο	Σύνολο	1 ^ο Τρίμηνο	2 ^ο Τρίμηνο	3 ^ο Τρίμηνο	4 ^ο Τρίμηνο	Σύνολο
Έσοδα ανά τρίμηνο	4,9	2,4	0,9	46,3	54,5	303,3	9,5	0,9	1.477,0	1.790,7
ΕΤΑΙΡΙΚΑ & ΥΠΟΔΟΜΕΣ										
Μετοχές ΟΠΑΠ 3% +1%				3,0	3,0				3,0	3,0
Δικαιώματα Συχνότητας (Κινητή Τηλεφωνία)					0,0		7,1			7,1
Περιφερειακά Αεροδρόμια					0,0					0,0
ΕΕΣΣΤΥ					0,0					0,0
Διεθνές Αεροδρόμιο Αθηνών (Επέκταση Σύμβασης Παραχώρησης)					0,0					0,0
Μαρίνα Χίου	0,7				0,7					0,0
Μαρίνα Αλίμου				27,8**	27,8	0,4				0,4
Έργα σε στάδιο προετοιμασίας					0,0				1.450,0	1.450,0
Σύνολο Εταιρικών & Υποδομών	0,7	0,0	0,0	30,8	31,5	0,4	7,1	0,0	1.453,0	1.460,5
ΑΚΙΝΗΤΑ										
Κασσιώπη				2,0**	2,0				2,0	2,0
Νότιο Αφάντου					0,0					0,0
Βόρειο Αφάντου				13,5**	13,5				2,7	2,7
E-auction I - IX	2,2	2,4	0,9		5,5	1,7	2,4	0,9		5,0
Αγορά Μοδιάνο Θεσσαλονίκης	0,4				0,4	0,4				0,4
Ελληνικό					0,0	300				300,0
Castello Bibelli	1,6				1,6	0,8				0,8
Λοιπά ακίνητα σε στάδιο προετοιμασίας					0,0				19,3	19,3
Σύνολο Ακινήτων	4,2	2,4	0,9	15,5	23,0	302,9	2,4	0,9	24,0	330,2

Πηγή: ΤΑΙΠΕΔ

* Στοιχεία της 13/11/2020

** Ποσά τα οποία δεν έχουν εισπραχθεί έως τις 13/11/2020

Η διαχρονική εξέλιξη των εσόδων από αποκρτικοποιήσεις των ετών 2011-2020 απεικονίζεται στους πίνακες 5.4 έως 5.6.

**Πίνακας 5.4 Έσοδα από αποκρατικοποιήσεις
(σε εκατ. ευρώ)**

Έργο	Συνολικό Τμήμα	Καταβε- βλημένο	Οικ. κλεισί- μο συν/γήθ Α' κα- ταβολή τιμήτος	Δόσεις / Τέλη Παραχώρησης										
				2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Χορήγηση δικαιωμάτων χρήσεως ραδιοσυχνο- τήτων στις ζώνες των 900 MHz και 1800 MHz	408,4	408,3	2011	316,7				34,2	35,1	22,3				
Πώληση άδειας εγκατάστασης και λειτουργίας παιγνιομηχανημάτων (VLTs)	560,0	560,0	2011	474,0	86,0									
Επέκταση διάρκειας σύμβασης δικαιώματος διεξαγωγής παιγνίων μεταξύ Ελληνικού Δημοσί- ου και ΟΠΑΠ για 10 χρόνια	375,0	375,0	2011	375,0										
Μετοχές ΕΤΕ - ΑΛΡΗΑ - ΠΕΙΡΑΙΩΣ	14,7	14,7	2012		5,2	9,5								
Πώληση επιλεγμένων κτιρίων εξωτερικού (Λον- δίνο, Τασκένδη, Βρυξέλλες)	30,3	30,3	2013			30,3								
Πώληση άδειας Κρατικών Λαχείων	190,0	190,0	2013			190,0								
Πώληση 33% μετοχών ΟΠΑΠ	652,0	643,0	2013			622,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Μετοχές ΟΠΑΠ 1%	21,6	21,6	2013			21,6								
Εκμίσθωση για 90 έτη του κτιρίου Διεθνούς Κέντρου Ραδιοηλέδρασης (IBC)	81,0	81,0	2013			81,0								
E-AUCTION I	11,0	11,18	2014				8,0	2,0	0,43	0,34	0,32	0,1		
Πώληση επιλεγμένων κτιρίων εξωτερικού (Ντί- σελτορφ)	0,8	0,8	2014				0,8							
Παλιούρι	14,0	14,0	2014				7,0	3,0	2,0	2,0				
Ψηφιακό Μέρισμα	388,57	388,57	2014				114,0	189,8	29,6	28,27	26,9			
Πώληση και επαναμίσθωση επιλεγμένων κτιρί- ων του Δημοσίου (28 ακίνητα)	261,3	261,3	2014				261,3							
E-AUCTION II	1,8	2,21	2015					0,5	0,3	0,3	0,8	0,2	0,2	
E-AUCTION III	10,3	10,86	2015					5,5	0,8	2,0	2,1	0,5	0,4*	
Πώληση επιλεγμένων κτιρίων εξωτερικού (Βελι- γράδι)	2,4	2,4	2015						2,4					
Ξενία Σκιάθου	2,6	2,6	2015						2,6					
Άγιος Ιωάννης	9,6	9,6	2015						9,6					
Άμοιβαίο Ιπποδρομικό Στοιχείο	40,5	40,5	2015						8,1	12,2	20,2			
Σανατόριο Μάνα	0,8	0,116	2015						0,008	0,008	0,025	0,025	0,025	0,025
E-AUCTION IV	0,5	0,47	2015						0,10	0,16	0,06	0,05	0,05	0,05
Πώληση επιλεγμένων κτιρίων εξωτερικού (Νέα Υόρκη, Ουάσιγκτον)	10,6	10,6	2016							10,6				
Πώληση επιλεγμένων κτιρίων εξωτερικού (Ρώ- μη, Ερεβάν)	10,2	10,2	2016							10,2				
Πώληση επιλεγμένων κτιρίων εξωτερικού (Λου- μπλιάνα)	0,6	0,6	2016							0,6				
Οργανισμός Λιμένος Πειραιά (51% + 16%)	368,5	280,5	2016							280,5				
E-AUCTION VI	18,5	21,3	2016							4,6	3,7	4,5	4,5	4,0
Αστήρ Βουλιαγμένης	94,4	94,4	2016							94,4				
Κασσιώπη	23,0	19,0	2016							10,0	3,0	4,0	2,0	2,0*
Πώληση 2 Airbus	3,84	3,84	2016							3,84				
Αγορά Μοδιάνο, Θεσσαλονίκη	1,90	0,4	2017								0,4			0,38*
E-AUCTION V	0,8	0,92	2017								0,8		0,12	
Περιφερειακά Αεροδρόμια <i>Περιφερειακά Αεροδρόμια EBITDA</i>	2.150,0	1.273,9	2017								1.234,0	16,7	23,2	
ΤΡΑΙΝΟΣΕ	45,0	45,0	2017								45,0			
Πώληση μετοχών ΑΔΜΗΕ	0,4	0,4	2017								0,4			
E-AUCTION VII, VIII	14,8	9,3	2017								1,92	6,0	1,38	0,96*
ΟΛΘ (67%)	231,9	291,9	2018									231,9		
ΟΤΕ 5%	284,0	284,0	2018									284,0		
ΔΕΣΦΑ	251,3	251,3	2018									251,3		
Χορήγηση δικαιωμάτων χρήσεως ραδιοσυχνο- τήτων 2018-2035	201,5	166,0	2018									166,0		7,1
ΑΙΑ – Επέκταση σύμβασης	1.131,6	1.131,6	2019										1.131,6	
N. Αφάντου, Ρόδος	15,2	15,2	2019										15,2	
ΕΕΣΣΤΥ	22,0	22,0	2019										22,0	
Μαρίνα Χίου	6,2	0,6	2019											0,6
Castello Bibelli, Corfu	4,2	1,6	2019											1,6
Αξιοποίηση έκτασης Ελληνικού	915,0		2021											300,0
Μαρίνα Αλιμίου	177,0		2020											27,8*
B. Αφάντου, Ρόδος	26,9		2020											13,5*
Σύνολο υπογεγραμμένων έργων: 48	9.086,41	6.943,1		1.165,7	5,2	1.040,4	394,1	260,8	498,3	1.367,7	997,5	1.203,9	54,5	321,4
Σημείωση: Στα έργα όπου το καταβεβλημένο ποσό ξεπερνά το συνολικό τμήμα, το επιπλέον ποσό αφορά σε τόκους														
ΔΙΑΝΟΜΗ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΥ														
ΟΛΘ								25,5						
ΕΛΠΕ									22,8					
ΕΥΑΘ									4,4					
ΕΥΔΑΠ										11,0				
ΔΕΠΑ										1,2		29,6		
ΟΛ ΠΑΤΡΑΣ													2,0	
ΟΛ ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ													3,0	
ΟΛ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ														4,0
Σύνολο αποθεματικών				0,0	0,0	0,0	25,5	28,4	0,0	11,0	29,6	5,0	4,0	0,0
Σύνολο εσόδων από αποκρατικοποιήσεις	9.086,4	6.943,1		1.165,7	5,2	1.040,4	419,6	289,2	498,3	1.378,7	1.027,1	1.208,9	58,5	321,4

* Ποσά τα οποία δεν έχουν εισπραχθεί έως τις 13/11/2020. **Σημείωση:** Στα έργα που το καταβεβλημένο ποσό ξεπερνά το συνολικό τμήμα, το επιπλέον ποσό αφορά σε τόκους.

Πίνακας 5.5 Πλάνο αποκρατικοποιήσεων*
(σε εκατ. ευρώ)

	2019 Εισπράξεις	2020 Εκτίμηση	2021 Πρόβλεψη	2022 Πρόβλεψη	2023 Πρόβλεψη	2024 Πρόβλεψη
Συνολικές εισπράξεις/προβλέψεις	1.203,88	54,48	1.790,71	1.708,23	153,74	1.154,86
Σωρευτικό (από το 2019)	1.203,88	1.258,36	3.049,07	4.757,30	4.910,04	6.065,90
ΕΤΑΙΡΙΚΑ & ΥΠΟΔΟΜΕΣ	1.179,90	31,50	1.460,50	1.523,80	92,10	1.101,77
ΟΠΑΠ 33% μετοχικό κεφάλαιο + 1% μετοχικό κεφάλαιο	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	
Δικαιώματα Συχνότητων (Κινητή Τηλεφωνία)			7,10	7,10	7,10	7,10
Περιφερειακά Αεροδρόμια	23,20	0,00	0,00	0,00	24,50	24,80
Περιφερειακά Αεροδρόμια - αναλογία ΕΒΙΤΔΑ*					54,70	66,97
ΕΕΣΣΤΥ	22,00					
ΟΛΠ				88,00		
ΔΑΑ - επέκταση σύμβασης	1.131,70					
Μαρίνα Χίου		0,70				
Μαρίνα Αλίμου		27,80	0,40	0,70	2,80	2,90
Έργα στο στάδιο προετοιμασίας (Λοιπά Εταιρικά & Υποδομές)**			1.450,00	1.425,00		1.000,00
ΑΚΙΝΗΤΑ	23,98	22,98	330,21	184,43	61,64	53,09
e-auction I - VIII	6,78	5,50	5,03	0,80	0,46	0,04
Κασσιώπη	2,00	2,00	2,00	2,00		
Νότιο Αφάντου	15,20					
Βόρειο Αφάντου		13,50	2,70	2,70	2,70	2,70
Ελληνικό			300,00	167,00	45,00	45,00
Αγορά Μοδιάνο (Θεσσαλονίκη)		0,38	0,38	0,38	0,38	
Castello Bibelli		1,60	0,80	0,80	1,00	
Έργα στο στάδιο προετοιμασίας (Λοιπά ακίνητα) **			19,30	10,75	12,10	5,35
Σωρευτ. Εταιρ. & Υποδομές (από το 2019)	1.179,90	1.211,40	2.671,90	4.195,70	4.287,80	5.389,57
Σωρευτ. Ακίνητα (από το 2019)	23,98	46,96	377,17	561,60	623,24	676,33

Πηγή: ΤΑΙΠΕΔ

* Υπόθεση βασισμένη στο business plan

** Εκτιμήσεις έργων για τα οποία δεν έχει διεξαχθεί ακόμα διαγωνισμός ή δεν έχει ανακηρυχθεί πλειοδότης

Πίνακας 5.6 Έσοδα προγράμματος αποκρατικοποιήσεων
(σε εκατ. ευρώ)

2011-2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Εισπράξεις	Εισπράξεις	Εισπράξεις	Εισπράξεις	Εισπράξεις	Εισπράξεις	Εισπράξεις	Εισπράξεις	Εισπράξεις + Εκτιμήσεις	Προβλέψεις
1.170,9	1.040,4	419,6	289,2	498,3	1.378,7	1.027,1	1.208,9	58,5*	1.790,7

Πηγή: ΤΑΙΠΕΔ, Νοέμβριος 2020

Σύνολο εισπράξεων/εκτιμήσεων/προβλέψεων

* Εισπράξεις 13,5 εκατ. ευρώ (αποκρατικοποιήσεις + αποθεματικά) + 45,0 εκατ. ευρώ εκτίμηση εισπράξεων (υπογεγραμμένα έργα, για τα οποία δεν έχει ολοκληρωθεί το οικονομικό κλείσιμο και αποθεματικά προς είσπραξη).

Ακολουθεί πίνακας με το μετοχολόγιο ΤΑΙΠΕΔ.

Πίνακας 5.7 Μετοχολόγιο Ταμείου Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ) ΑΕ (αφορά μετοχές κυριότητας ΕΔ που περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων και μεταφέρθηκαν με απόφαση της ΔΕΑΑ στο ΤΑΙΠΕΔ ΑΕ σύμφωνα με το Ν. 3986/2011)			
ΕΙΣΗΓΜΕΝΕΣ ΣΤΟ ΧΑ			
Εταιρεία	Συνολικός αριθμός μετοχών	Αριθμός μετοχών κυριότητας ΤΑΙΠΕΔ	Ποσοστό ΤΑΙΠΕΔ επί του ΜΚ (%)
Ελληνικά Πετρέλαια ΑΕ	305.635.185	108.430.304	35,48
ΕΥΑΘ	36.300.000	8.717.999	24,02
ΕΥΔΑΠ	106.500.000	12.069.739	11,33
ΟΛΘ	10.080.000	732.594	7,27
ΟΛΠ	25.000.000	1.784.440*	7,14
ΔΕΗ	232.000.000	39.440.000	17,00
* Οι υπόλοιπες 4.000.000 μετοχές που κατείχε το ΤΑΙΠΕΔ έχουν κατατεθεί σε λογαριασμό μεσεγγύησης και το ΤΑΙΠΕΔ διατηρεί μόνο το δικαίωμα ψήφου.			
ΜΗ ΕΙΣΗΓΜΕΝΕΣ ΣΤΟ ΧΑ			
Εταιρεία	Συνολικό μετοχικό κεφάλαιο (σε ευρώ)	Μετοχικό κεφάλαιο κυριότητας ΤΑΙΠΕΔ (σε ευρώ)	Ποσοστό ΤΑΙΠΕΔ επί του ΜΚ (%)
Ελληνικό ΑΕ	3.800.000	3.800.000	100,00
Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών ΑΕ	300.000.000	90.000.000	30,00
ΛΑΡΚΟ	109.327.663	60.337.942	55,19
ΔΕΠΑ ΑΕ	991.238.046	644.304.730	65,00
Οργανισμός Διεξαγωγής Ιπποδρομιών Ελλάδος (ΟΔΙΕ) ΑΕ (υπό εκκαθάριση)	124.512.087	124.512.087	100,00
Οργανισμός Λιμένος Αλεξανδρούπολης ΑΕ	1.354.741	1.354.741	100,00
Οργανισμός Λιμένος Βόλου ΑΕ	8.192.157	8.192.157	100,00
Οργανισμός Λιμένος Ελευσίνας ΑΕ	895.400	895.400	100,00
Οργανισμός Λιμένος Ηγουμενίστας ΑΕ	9.783.640	9.783.640	100,00
Οργανισμός Λιμένος Ηρακλείου ΑΕ	1.533.515	1.533.515	100,00
Οργανισμός Λιμένος Καβάλας ΑΕ	7.605.775	7.605.775	100,00
Οργανισμός Λιμένος Κέρκυρας ΑΕ	2.500.206	2.500.206	100,00
Οργανισμός Λιμένος Λαυρίου ΑΕ	303.051	303.051	100,00
Οργανισμός Λιμένος Πατρών ΑΕ	17.389.590	17.389.590	100,00
Οργανισμός Λιμένος Ραφίνας ΑΕ	864.090	864.090	100,00

Πηγή: ΤΑΙΠΕΔ

Ακολουθούν πίνακες με το μετοχολόγιο του Ελληνικού Δημοσίου (Πίνακες 5.8 έως 5.10)

Πίνακας 5.8 Μετοχολόγιο Ελληνικού Δημοσίου Προνομιούχες μετοχές άρθρου 1 του ν. 3723/2008	
Πιστωτικά ιδρύματα (υπό ειδική εκκαθάριση)	Προνομιούχες μετοχές (σε ευρώ)
Πανελλήνια Τράπεζα	28.300.000,00
Proton Bank	79.999.995,79
Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο	224.960.000,00
FBB-ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ	50.000.000,00
Σύνολο	383.259.995,79

Πηγή: Γενική Γραμματεία Οικονομικής Πολιτικής-Μονάδα Αποκρατικοποιήσεων, Διαχείρισης Κινητών Αξιών και Επιχειρησιακού Σχεδιασμού-Τμήμα Γ' Διαχείρισης Κινητών Αξιών

**Πίνακας 5.9 Μετοχολόγιο Ελληνικού Δημοσίου
Εισηγμένες στο ΧΑ**

Εταιρεία	Συνολικός αριθμός μετοχών	Αριθμός μετοχών κυριότητας ΕΔ	Ποσοστό ΕΔ επί του ΜΚ (%)
ΟΤΕ	490.150.389	4.901.507	1,00
Τράπεζα Ελλάδος	19.864.886	1.774.088	8,93
TITAN CEMENT INTERNATIONAL SA	77.063.568	30.464	0,04
ΑΤΤΙCΑ ΑΕ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	191.660.320	110	0,00
ΚΕΚΡΟΨ	19.804.134	1.888	0,01
ΚΕΡΑΜΕΙΑ ΑΛΛΑΤΙΝΗ-ΑΣΤΙΚΑ ΑΚΙΝΗΤΑ	24.619.524	317.887	1,29

Πηγή: Γενική Γραμματεία Οικονομικής Πολιτικής-Μονάδα Αποκρατικοποιήσεων, Διαχείρισης Κινητών Αξιών και Επιχειρησιακού Σχεδιασμού-Τμήμα Γ' Διαχείρισης Κινητών Αξιών

**Πίνακας 5.10 Μετοχολόγιο Ελληνικού Δημοσίου
Μη εισηγμένες στο ΧΑ**

Εταιρεία	Συνολικό μετοχικό κεφάλαιο (σε ευρώ)	Μετοχικό κεφάλαιο κυριότητας του ΕΔ (σε ευρώ)	Ποσοστό ΕΔ επί του ΜΚ (%)
ΕΕΣΥΠ (ν.4512/18)			
Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας (ΕΕΣΥΠ) ΑΕ	10.000.000	10.000.000	100,00
ΑΜΥΝΤΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ			
Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία (ΕΑΒ) ΑΕ	1.279.847.670	1.276.136.112	99,71
Ελληνικά Αμυντικά Συστήματα (ΕΑΣ) ΑΒΕΕ	1.518.334.454	1.517.409.415	99,94
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ			
ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ ΑΕ	6.017.007.047	6.017.007.047	100,00
Οργανισμός Συγκοινωνιακού Έργου Θεσ/νίκης (ΟΣΕΘ) ΑΕ	6.000.000	6.000.000	100,00
Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδος (ΟΣΕ) ΑΕ	4.799.198.400	4.799.198.400	100,00
ΚΤΗΜΑΤΙΚΕΣ			
Κτιριακές Υποδομές ΑΕ-ΚΤΥΠ (Συγχώνευση ΟΣΚ, ΔΕΠΑΝΟΜ και ΘΕΜΙΣ)	532.560.824	532.560.824	100,00
ΔΙΑΦΟΡΕΣ			
ΑΕ Εκμεταλλεύσεως Ακινήτων	1.126.910	439.495	39,00
ΑΕ Μονάδων Υγείας (ΑΕΜΥ) ΑΕ	12.000.000	12.000.000	100,00
ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ ΑΕ	120.841.000	1.261	0,001
Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων - Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων (ΑΠΕ-ΜΠΕ) ΑΕ	5.820.170	5.820.170	100,00
Αλεξάνδρεια Ζώνη Καινοτομίας ΑΕ	60.000	60.000	100,00
Ανάπλαση Αθήνας ΑΕ	10.050.000	10.050.000	100,00
Ανώνυμη Ελλ. Εταιρεία Υλών Οικοδομικής Ο ΑΤΛΑΣ	584.640	334	0,06
Δημόσια Εταιρεία Συμμετοχών Ανεξάρτητος Διαχειριστής Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΔΕΣ ΑΔΜΗΕ) ΑΕ	297.000.000	297.000.000	100,00
Δημοτική Επιχείρηση Λίμνης Ιωαννίνων ΑΕ	247.104	24.710	10,00
ΔΙΟΝΥΣΟΣ Ανώνυμος Γεωργική Βιομηχανική Εμπορική Κτηματική & Τουριστική Εταιρεία	99.566.379	20.716	0,02
Εγνατία Οδός ΑΕ	7.050.000.000	7.050.000.000	100,00
Εθνικό Κέντρο Οπτικοακουστικών Μέσων & Επικοινωνίας (ΕΚΟΜΕ)	25.000	25.000	100,00
Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα Επενδύσεων (πρώην ΕΤΕΑΝ, πρώην ΤΕΜΠΜΕ)	942.479.700	942.479.700	100,00
Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα Επενδύσεων ΑΕ (πρώην ΤΑΝΕΟ ΑΕ)	96.300.000	36.324.350	37,72
Ελληνικός Διαστημικός Οργανισμός (ΕΛΔΟ) ΑΕ	60.000	60.000	100,00
Ελληνική Εταιρεία Διαχείρισης Δικαιωμάτων Πνευματικής και Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας Ελληνικού Δημοσίου ΑΕ	45.000.000	45.000.000	100,00
Ελληνική Εταιρεία Επενδύσεων & Εξωτερικού Εμπορίου ΑΕ-Enterprise Greece Invest & Trade (πρώην Invest in Greece ΑΕ,ΕΛΚΕ)	293.400	293.400	100,00
Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ) ΑΕ	2.000.000	480.000	24,00
Ελληνική Διαχειριστική Εταιρεία Υδρογονανθράκων (ΕΔΕΥ) ΑΕ	3.000.000	3.000.000	100,00
Ελληνικό Φεστιβάλ ΑΕ	210.000	210.000	100,00
ΕΡΤ ΑΕ	5.000.000	5.000.000	100,00
Εταιρεία Διαχείρισης Ειδικού Κεφαλαίου ΤΑΠ-ΟΤΕ (ΕΔΕΚΤ ΟΤΕ) ΑΕΠΕΥ	300.000	15.000	5,00
Εταιρεία Αξιοποίησης Εκκλησιαστικής Ακίνητης Περιουσίας (ΕΑΕΑΠ)	300.000	150.000	50,00
Εταιρεία Βιομηχανικής Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Εργαστηριακών δοκιμών, Πιστοποίησης και Ποιότητας ΑΕ (ΕΒΕΤΑΜ) ΑΕ (συχώνευση με ΕΚΕΠΥ, ΕΤΑΚΕΙ και ΕΛΟΤ)	6.017.400	5.343.100	88,79
Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Κοινωνικής Ασφάλισης (ΗΔΙΚΑ) ΑΕ	3.000.000	3.000.000	100,00

**Πίνακας 5.10 Μετοχολόγιο Ελληνικού Δημοσίου
Μη εισηγμένες στο ΧΑ**

Εταιρεία	Συνολικό μετοχικό κεφάλαιο (σε ευρώ)	Μετοχικό κεφάλαιο κυριότητας του ΕΔ (σε ευρώ)	Ποσοστό ΕΔ επί του ΜΚ (%)
ΚΑΪΡ ΡΟΔΟΥ	576.720	21.694	3,76
Κέντρο Τεκμηρίωσης & Κοστολόγησης Νοσοκομειακών Υπηρεσιών (ΚΕΤΕΚΝΥ) ΑΕ			
πρώην Εταιρεία Συστήματος Αμοιβών Νοσοκομείων (ΕΣΑΝ) ΑΕ	1.000.000	1.000.000	100,00
Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΚΠΙΣΝ)	473.751.262	473.751.262	100,00
Κλωστής Μπριγιάν	2.275.289	146.181	6,42
Κοινωνία της Πληροφορίας ΑΕ (συγχώνευση με Ψηφιακές Ενισχύσεις ΑΕ)	7.017.500	7.017.500	100,00
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΑΠΕ & ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ (ΔΑΠΕΕΠ) ΑΕ (πρώην ΔΕΣΜΗΕ ΑΕ και πρώην ΛΑΓΗΕ ΑΕ)	293.500	293.500	100,00
Μονάδα Οργάνωσης της Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (ΜΟΔ) ΑΕ	129.140	129.140	100,00
Οργανισμός Ανάπτυξης Κρήτης (ΟΑΚ) ΑΕ	532.800	271.728	51,00
Οργανισμός Λιμένων Ν. Ευβοίας (ΟΛΝΕ) ΑΕ	4.092.714	4.092.714	100,00
Εταιρείες Ομίλου Σαρακάκη (μεταφορά από χαρτοφυλάκιο ΔΕΚΑ ΑΕ)			
Απόλλων ΑΕ Μεσοτείας Ασφαλίσεων	74.000	560	0,76
Αφοι Σαρακάκη ΑΕΒΜΕ(Συγχώνευση με Γενική Αυτοκινήτων, Σαρακάκης Λιανική, Ιάσων)	14.070.000	29.700	0,211
Σαρακάκης Σεντερ ΑΕΤΕ	17.576.260	239.220	1,36
Κτηματική και Ναυτική ΑΕ	9.732.270	254.680	2,62
ΕΠΟΠΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ			
Εθνικό Δίκτυο Υποδομών Τεχνολογίας και Έρευνας (ΕΔΥΤΕ)	25.850.000	25.850.000	100,00
Επιστημονικό Πάρκο Πατρών (ΕΠΠ)	1.537.558	1.537.558	100,00
ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΗΛΘΑΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΟΜΜΕΧ			
Βιοτεχνικό Πάρκο Θεσσαρτίδας (ΒΙΟΠΑΘΕ) ΑΕ	1.458.959	161.425	11,88
Εθνικό Κέντρο Αξιολόγησης της Ποιότητας και της Τεχνολογίας στην Υγεία (πρώην ΕΚΕΒΥΛ) ΑΕ (ΕΚΑΠΤΥ)	1.194.200	141.110	11,82
Βιοτεχνικό Πάρκο Γρεβενών (ΒΙΟΠΑΓΡΕ) ΑΕ	175.800	3.516	2,00
Βιοτεχνικό Πάρκο Χανίων ΑΕ	60.000	17.400	29,00
Κέντρο Παραδοσιακής Βιοτεχνίας Ιωαννίνων (ΚΕΠΙΒΙ) ΑΕ	147.000	6.027	4,10
Εκθετήριο Δημοπρατήριο Γούνας ΑΕ	319.680	1.305	0,41
ΥΠΟ ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗ (Αρ. 14α v. 3429/2005)			
Ολυμπιακές Αερογραμμές	130.385.000	130.385.000	100,00
Ολυμπιακή Αεροπορία Υπηρεσίες	354.946.354	354.946.354	100,00
Ελληνικά Συστήματα Παραγωγής Πολιτικών Προϊόντων ΑΒΕΕ	21.166.191	21.138.740	99,87
Ελληνική Βιομηχανία Οχημάτων (ΕΛΒΟ) ΑΒΕ	115.790.000	98.987.900	85,49
ΥΠΟ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗ			
<u>Πιστωτικά ιδρύματα</u>			
Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος	1.050.573.329	973.710.056	92,68
Ταχυδρομικό Ταμειούτριο	1.277.484.067	583.273.165	45,66
<u>Λοιπές</u>			
Αγροτή ΑΕ	5.870.000	5.870.000	100,00
ΑΣΠΙΣ ΠΡΟΝΟΙΑ ΑΕΓΑ	51.365.564	4.375	0,01
ΑΤΕ Τεχνική Πληροφορική	4.049.896	280.565	6,93
Δημόσια Επιχείρηση Πολυενοδομίας & Στέγασης (ΔΕΠΟΣ) ΑΕ	13.006.822	13.006.822	100,00
Ελληνικά Συστήματα Πληροφορικής (ΕΛΣΥΠ) ΑΕ (προήλθε από κατάργηση ΕΟΜΜΕΧ)	784.552	159.892	20,38
Ελληνική Αναπτυξιακή Εταιρεία Επενδύσεων (ΕΑΕΕ) ΑΕ	26.208.640	26.208.640	100,00
Ελληνικό Κέντρο Αργιλομάζης (ΕΛΚΕΑ) ΑΕ (προήλθε από κατάργηση ΕΟΜΜΕΧ)	1.444.393	1.092.539	75,64
Ελληνικό Κέντρο Αργυροχρυσοχοΐας (ΕΛΚΑ) ΑΕ (προήλθε από κατάργηση ΕΟΜΜΕΧ)	58.700	38.713	65,95
Ελληνικό Κέντρο Τεχνολογίας και Σχεδιασμού (ΕΛΚΕΔΕ) ΑΕ (προήλθε από κατάργηση ΕΟΜΜΕΧ)	452.577	230.860	51,01
Ελληνικός Οργανισμός Εξωτερικού Εμπορίου (ΟΠΕ) ΑΕ	623.797	424.182	68,00
Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων και Αναπλάσεις ΑΕ	121.449.478	121.449.478	100,00
Εταιρεία Τεχνολογικής Ανάπτυξης Τροφίμων (ΕΤΑΤ) ΑΕ	505.000	503.662	99,74
Ιχθυοκαλλιεργητικό Κέντρο Αχελώου (ΙΧΘΥΚΑ) ΑΕ	5.827.950	3.271.268	56,13
Κέντρο Ελληνικής Γούνας (ΚΕΓ) ΑΕ (προήλθε από κατάργηση ΕΟΜΜΕΧ)	58.600	29.886	51,00
Νέα Ανώνυμη Εταιρεία Διώρυγος Κορίνθου (ΝΑΕΔΚ)	395.833	294.104	74,30
NUTRIART ΑΒΕΕ	23.506.704	77.807	0,331
Πετζετάκις ΑΕ	7.674.944	38.657	0,504
Ταμείο Εθνικής Οδοποιίας (ΤΕΟ) ΑΕ	56.407.000	56.407.000	100,00

Πηγή: Γενική Γραμματεία Οικονομικής Πολιτικής-Μονάδα Αποκρατικοποιήσεων, Διαχείρισης Κινητών Αξιών και Επιχειρησιακού Σχεδιασμού-Τμήμα Γ Διαχείρισης Κινητών Αξιών

Γενική Γραμματεία Φορολογικής Πολιτικής και Δημόσιας Περιουσίας

Για το έτος 2021, όσον αφορά στα θέματα αρμοδιότητας της Γενικής Γραμματείας Φορολογικής Πολιτικής και Δημόσιας Περιουσίας και ειδικότερα στη διαχείριση της περιουσίας του Δημοσίου αποτελεί κυβερνητική προτεραιότητα η βέλτιστη αξιοποίηση αυτής, με κυριότερους επιμέρους στόχους την εξασφάλιση σημαντικών και σταθερών εσόδων για το Δημόσιο σε μακροχρόνια βάση, την απομείωση του δημόσιου χρέους και τη δημιουργία πρόσθετου αναπτυξιακού οφέλους για την Ελληνική Οικονομία. Η πολιτική αυτή έχει ως βασικούς άξονες την καταγραφή, την προστασία και την αξιοποίηση της δημόσιας ακίνητης περιουσίας, καθώς και τον εκσυγχρονισμό και την απλοποίηση των διαδικασιών και του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου.

A. Καταγραφή

Σχετικά με την καταγραφή της Δημόσιας Περιουσίας, δύο έργα βρίσκονται σε φάση λειτουργίας και ένα σε φάση προγραμματισμού:

Έργα σε φάση λειτουργίας

• Ψηφιακές Υπηρεσίες Δημόσιας Περιουσίας και Εθνικών Κληροδοτημάτων (ΨΥΔΗΠΕΕΚ)

Το πληροφοριακό σύστημα των Ψηφιακών Υπηρεσιών Δημόσιας Περιουσίας και Εθνικών Κληροδοτημάτων (ΨΥΔΗΠΕΕΚ) λειτουργεί με στόχο την υποστήριξη όλων των διαδικασιών των Υπηρεσιών της Γενικής Διεύθυνσης Δημόσιας Περιουσίας και Κοινοφελών Περιουσιών, μέσω της ψηφιοποίησης διαγραμμάτων και εγγράφων, καθώς και της δημιουργίας περιγραφικής και γεωγραφικής βάσης δεδομένων. Το έργο βρίσκεται ήδη σε φάση λειτουργίας και συνεχούς ενημέρωσης των δεδομένων αυτού.

Στόχοι είναι:

- η ενημέρωση της γεωχωρικής πληροφορίας με την επικαιροποιημένη βάση του Εθνικού Κτηματολογίου,
- η βελτίωση της λειτουργικότητας του πληροφοριακού συστήματος,
- η διαλειτουργικότητα με το TAXIS, για την απευθείας βεβαίωση των πρωτοκόλλων αποζημίωσης αυθαίρετης χρήσης στις οικείες ΔΟΥ,
- η διαλειτουργικότητα με το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων σχετικά με τις συντελεσμένες απαλλοτριώσεις και
- η περαιτέρω προώθηση της ηλεκτρονικής διακίνησης εγγράφων, με στόχο την εξοικονόμηση πόρων.

• Μητρώο Ακίνητης Περιουσίας (ΜΑΠ)

Το Αυτοτελές Τμήμα Μητρώου Ακίνητης Περιουσίας έχει ως βασική αρμοδιότητα τον συντονισμό των εμπλεκόμενων φορέων για την καταγραφή της ακίνητης περιουσίας όλων των φορέων του Δημοσίου Τομέα σε ενιαίο Μητρώο Ακίνητης Περιουσίας (ΜΑΠ). Το ΜΑΠ λειτουργεί ως ένα συνεχώς επικαιροποιούμενο γεωγραφικό και περιγραφικό μητρώο, στο οποίο καταγράφονται τα δεδομένα των βάσεων της δημόσιας περιουσίας συνολικά. Η αναγκαιότητα του έργου συνίσταται στη δυνατότητα που παρέχει στη Γενική Γραμματεία Φορολογικής Πολιτικής και Δημόσιας Περιουσίας (ΓΓΦΠ&ΔΠ) να συντονίζει και να ελέγχει την εφαρμογή της πολιτικής όσον αφορά στη διαχείριση και αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου, μέσω της ψηφιακής συστηματικής καταγραφής, ταξινόμησης και επεξεργασίας.

Στην τελική του μορφή το ΜΑΠ θα αποτελέσει το βασικό εργαλείο εντοπισμού και καταγραφής της ακίνητης περιουσίας του Ελληνικού Δημοσίου με τη σταδιακή λειτουργική μετατροπή του σε Δημόσιο Κτηματολόγιο.

Στόχοι για το 2021 είναι:

- η δημιουργία νέων αναφορών BI (Business Intelligence),
- η επικαιροποίηση της ψηφιακής πλατφόρμας, ώστε να εναρμονιστεί πλήρως με την υφιστάμενη νομοθεσία (ν. 4389/2016),
- η μέριμνα για την καταχώρηση στην ηλεκτρονική βάση ΨΥΔΗΠΕΕΚ, των πληροφοριών που προέκυψαν από τον έλεγχο του Αυτοτελούς Τμήματος Μητρώου Ακίνητης Περιουσίας και αφορούν στο νομικό και πραγματικό καθεστώς των 10.119 ΚΑΕΚ υπό μεταβίβαση ακινήτων στην ΕΤΑΔ ΑΕ,
- η υλοποίηση της διαλειτουργικότητας με τις ψηφιακές βάσεις όλων των δημόσιων φορέων που δι-αχειρίζονται ακίνητα (Ελληνικό Κτηματολόγιο, Υπουργεία κ.λπ.) και
- η εποπτεία της συμπλήρωσης και επικαιροποίησης του Μητρώου Ακίνητης Περιουσίας, μέσω των Κτηματικών Υπηρεσιών.

Στόχος της ΓΓΦΠ&ΔΠ είναι η ένταξη έργου για τη «Συμπλήρωση και Επικαιροποίηση του Μητρώου Ακίνητης Περιουσίας», στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2021-27 με στόχο την ταχύτερη επίτευξη της πλήρους και επικαιροποιημένης λειτουργίας του ψηφιακού μητρώου σε ό,τι αφορά στα ακίνητα του Υπουργεί-ου Οικονομικών. Το έργο αυτό θα αποτελέσει οδηγό για αντίστοιχες δράσεις στα λοιπά υπουργεία.

Έργο υπό προγραμματισμό:

- **Εντοπισμός και ακριβής προσδιορισμός ακίνητης περιουσίας ιδιαίτερου φυσικού κάλλους**

Στο πλαίσιο της ανάδειξης της δημόσιας περιουσίας η ΓΓΦΠ&ΔΠ σχεδιάζει να προχωρήσει με τη σύμπραξη εξειδικευμένων τμημάτων Ελληνικών Πανεπιστημίων, στον ακριβή γεωχωρικό προσδιορι-σμό των ορίων δημόσιων ακινήτων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους ή ιδιαίτερης οικονομικής ή πολιτι-στικής σημασίας, τα οποία δεν ήταν τεχνικά εφικτό μέχρι σήμερα να οριοθετηθούν με τα υπάρχοντα μέσα (π.χ. Καλντέρα νήσου Θήρας). Ο ακριβής εντοπισμός τέτοιων ακινήτων αναμένεται να επιφέρει σημαντικά οφέλη για το Δημόσιο.

Β. Προστασία

- **Αξιοποίηση γεωχωρικών δεδομένων**

Στόχος της ΓΓΦΠ&ΔΠ είναι η ενημέρωση του ΨΥΔΗΠΕΕΚ μέσω της συνεχούς καταχώρισης των χωρικών μεταβολών των δημόσιων κτημάτων (λόγω ρυμοτομικών αλλαγών, απαλλοτριώσεων, κατα-πατήσεων κ.α.), των ακτών (λόγω διαβρώσεων, τεχνικών έργων κ.α.) και των κοινόχρηστων ζωνών αιγιαλού με την αξιοποίηση γεωχωρικών δεδομένων που παρέχονται από το ΨΥΔΗΠΕΕΚ. Με την επεξεργασία των εν λόγω δεδομένων παρέχεται η δυνατότητα στις Κτηματικές Υπηρεσίες να διαπι-στώνουν μετά από αυτοψίες τις τυχόν χωρικές μεταβολές και τη νομιμότητα αυτών.

Γ. Αξιοποίηση

- **Στέγαση δημόσιων υπηρεσιών – εξορθολογισμός και εξοικονόμηση δαπανών**

Συνεχίζεται το 2021 η προσπάθεια εξορθολογισμού των αναγκών στέγασης των υπηρεσιών του Δη-μοσίου. Διενεργούνται νέοι διαγωνισμοί στέγασης, με σκοπό τη δραστική μείωση των σχετικών λει-τουργικών δαπανών και την προσαρμογή στους νέους Κανονισμούς και απαιτήσεις (ασφάλειας κ.λπ.).

- **Κατεχόμενα και Ανταλλάξιμα Κτήματα**

Η τακτοποίηση των κατεχομένων Δημόσιων και Ανταλλάξιμων Κτημάτων αναμένεται να εξασφαλί-σει σημαντικά έσοδα για τον Κρατικό Προϋπολογισμό και αποτελεί λύση αξιοποίησης της Δημόσιας Περιουσίας με πολλαπλή στόχευση:

- την εξάλειψη κοινωνικών αδικιών ιστορικά τεκμηριωμένων και συγκρούσεων και διεκδικήσεων κά-θε μορφής, που εκδηλώνονται κάθε φορά που η Πολιτεία προσπαθεί να προστατεύσει με συγκεκρι-μένα μέτρα, αλλά με σημαντική χρονική υστέρηση, την περιουσία της,

- την εισροή σημαντικών εσόδων στον Κρατικό Προϋπολογισμό και την αποτελεσματική προστασία της κοινόχρηστης περιουσίας του Δημοσίου, καθώς και της περιουσίας που θα αποκαλυφθεί με την ολοκλήρωση του Εθνικού Κτηματολογίου και
- την απελευθέρωση των αρμόδιων διοικητικών υπηρεσιών και των δικαστηρίων από σημαντικό αριθμό δικών, εξόδων και γραφειοκρατικών διαδικασιών.

Επιμέρους παρεμβάσεις

- **Σχολάζουσες Κληρονομίες**

Άμεσα έσοδα μπορούν να εξασφαλισθούν από τις Σχολάζουσες Κληρονομίες, μέσω της υλοποίησης προγράμματος ταχείας εκκαθάρισής τους, ώστε να μην παραμένουν υποθέσεις εκκρεμείς για μεγάλο χρονικό διάστημα.

- **Κληροδοτήματα**

Στόχος της ΓΓΦΠ&ΔΠ είναι να ενεργοποιήσει τους μηχανισμούς ελέγχου επί των ιδρυμάτων και κληροδοτημάτων, ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματική υλοποίηση του κοινωνικού έργου και η εκπλήρωση του σκοπού που έχουν αναλάβει, σύμφωνα με την επιθυμία του διαθέτη. Επίσης, στόχος της είναι η επίτευξη της μέγιστης δυνατής δημοσιότητας στις χορηγούμενες από τα ιδρύματα υποτροφίες, προς ενημέρωση των ενδιαφερόμενων δικαιούχων.

- **Αιγιαλοί και Παραλίες**

Η διενέργεια ηλεκτρονικών δημοπρασιών για την παραχώρηση απλής χρήσης αιγιαλού και παραλίας που πραγματοποιήθηκε κατά το προηγούμενο έτος για έναν περιορισμένο αριθμό θέσεων, αναμένεται να επεκταθεί, και να καλύψει και άλλα αντικείμενα προς δημοπρασία, μέσω υφιστάμενου ηλεκτρονικού συστήματος του Υπουργείου Οικονομικών.

Επίσης, στόχος της ΓΓΦΠ&ΔΠ είναι η επικαιροποίηση και η απλούστευση του νομοθετικού πλαισίου, με αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών. Η στόχευση θα είναι διπλή: αφενός να διασφαλίζεται η προστασία του Αιγιαλού και της Παραλίας και αφετέρου να προωθείται και να διευκολύνεται η αναπτυξιακή πολιτική της χώρας.

- **Επανεξέταση του Κώδικα Απαλλοτριώσεων**

Στόχος της ΓΓΦΠ&ΔΠ είναι η επανεξέταση του κώδικα απαλλοτριώσεων με γνώμονα την απλοποίηση των διαδικασιών και την εναρμόνιση με τις κοινοτικές δεσμεύσεις της χώρας.

Δ. Αυτοτελές Γραφείο Ελληνικού

Το Αυτοτελές Γραφείο Ελληνικού λειτουργεί ως υπηρεσία μιας στάσης για τη χορήγηση κάθε άδειας και έγκρισης που είναι απαραίτητη για την υλοποίηση των έργων και δραστηριοτήτων στο Μητροπολιτικό Πόλο Ελληνικού - Αγ. Κοσμά (ΜΠΕΑΚ), καθώς και για την επίβλεψη της ανέγερσης πάσης φύσεως κτιρίων και εγκαταστάσεων.

Το 2021 αναμένεται να ολοκληρωθούν οι απαιτούμενες ενέργειες για τη στελέχωση του Αυτοτελούς Γραφείου Ελληνικού, το οποίο θα παρακολουθεί την υλοποίηση της επένδυσης σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

Στόχοι του Αυτοτελούς Γραφείου Ελληνικού είναι:

- η αποτελεσματική λειτουργία του για όλα τα θέματα που αφορούν την εφαρμογή του Σχεδίου Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης κατά το αρ. 3 του ν. 4062/2012,
- η διατύπωση προτάσεων και η υπόδειξη λύσεων για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των τυχόν διοικητικών δυσχερειών και προβλημάτων, τα οποία προκύπτουν από την υλοποίηση της αδειοδοτικής ή άλλης συναφούς διαδικασίας σε ό,τι αφορά τα έργα, τις δραστηριότητες, καθώς και τα κτίρια και τις εγκαταστάσεις,

- η επεξεργασία σχεδίων, γενικών οδηγιών, εγκυκλίων και αποφάσεων για τη διευκόλυνση της αδειοδότησης στις ως άνω περιπτώσεις,
- η έκδοση οικοδομικών αδειών εντός του ΜΠΕΑΚ και
- η έκδοση διαπιστωτικών πράξεων για την κατεδάφιση υφιστάμενων κτηρίων και κτισμάτων.